

คำสันทโหมทตแทนกรณลละเมดท่ก่อให้เกดความเสยหายทางจตใจ

สนีกานต์ สทธีเวทิตเตช

วทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหน่งของการศีกษาตามหลักสูตรปริญญาณิตศาสตรมหาบัฉนจตย

สาขาวิชาณิตศาสตร บัฉนจตยวทยานลย มหาวิทยาลัยชรูกงบฉนจตย

พ.ศ. 2549

ISBN : 974-671-535-6

COMPENSATION OF TORT FOR MENTAL DISTRESS

SINEEKAN SITVATISDEJ

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

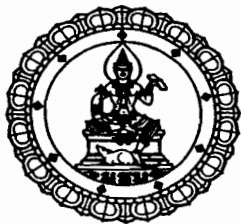
Department of Law

Graduate School, Dhurakij Pundit University

2006

ISBN : 974-671-535-6

เลขทะเบียน.....	0192825
วันลงทะเบียน.....	21 ก.พ. 2553
เลขเรียกหนังสือ.....	1ค 347.077 ค727ค [2549] ค

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต

ชื่อวิทยานิพนธ์ คำสันทนใหม่ทดแทน กรณีละเมิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายทางจิตใจ

เสนอโดย น.ส.สินีกันต์ สิทธิเวช

สาขาวิชา นิติศาสตร์ หมวดวิชา กฎหมายเอกชนและกฎหมายธุรกิจ

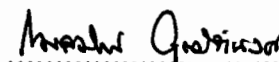
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รศ.ชูศักดิ์ ศิรินิล

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

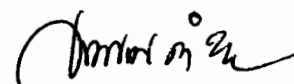

..... ประธานกรรมการ
(ศ.ดร.ธีระ ศรีธรรมรักษ์)

..... กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(รศ.ชูศักดิ์ ศิรินิล)

..... กรรมการ
(ศ.(พิเศษ)จรัญ ภักดีชนากุล)

..... กรรมการ
(อาจารย์ กมลมิตร วุฒิจำนงค์)

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ คำริชอบ)

วันที่ 28 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2549

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ในหัวข้อ คำสันทัดแทนกรณีละเมิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายทางจิตใจ ได้รับความสำเร็จเรียบร้อย ด้วยความกรุณาและความเอาใจใส่จากท่านอาจารย์ที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำ และสนับสนุนเป็นอย่างดี จึงขอกราบขอบพระคุณ ศ.ดร.ธีระ ศรีธรรมรักษ์ ที่ได้กรุณารับ เป็นประธานกรรมการ รศ.ชูศักดิ์ ศิรินิล ที่ได้กรุณารับเป็นที่ปรึกษา ศ.(พิเศษ)จรูญ ภักดีธนากุล ที่ได้กรุณารับเป็นกรรมการ และท่านอาจารย์กมลมิตร วุฒิจำนงค์ ที่ได้กรุณารับเป็นกรรมการ มา ณ ที่นี้

ความสมบูรณ์ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้รับความกรุณาจากท่านอาจารย์วิชา มหาคุณ ท่านอาจารย์เพ็ง เพ็งนิต และท่านอาจารย์วิชัย อริยะนันทกะ ที่ได้สละเวลาอันมีค่ามาให้ความรู้ ในการให้สัมภาษณ์ ผู้เขียนขอกราบพระคุณ มา ณ ที่นี้

ท้ายที่สุดนี้ ขอรำลึกบูชาพระคุณของบิดามารดา ที่ให้โอกาสศึกษาจนสำเร็จ ถึงชั้นปริญญาโทบัณฑิต และขอขอบคุณ คุณทิพย์วรรณ ประสิทธิ์ล้ำค่า เพื่อนที่น่ารักมาก ที่คอยให้กำลังใจ และให้ความช่วยเหลือด้วยดี มีส่วนช่วยให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงสมความมุ่งหมาย

สินีกันต์ สิทธิเวชเดช

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ฉ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.3 ขอบเขตและวิธีการศึกษา.....	4
1.4 สมมติฐานของการศึกษา.....	4
1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา.....	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
2 ประวัติความเป็นมาของค่าสินไหมทดแทน.....	6
2.1 ประวัติความเป็นมาของค่าสินไหมทดแทนโดยทั่วไป.....	6
2.2 หลักการกำหนดค่าเสียหายในต่างประเทศ.....	13
2.2.1 การกำหนดค่าเสียหายตามความมุ่งหมาย.....	13
2.2.2 การกำหนดค่าเสียหายตามลักษณะความเสียหาย.....	19
2.2.3 แนวปฏิบัติในการกำหนดค่าเสียหาย.....	21
2.3 ความเป็นมา ความหมาย ลักษณะและประเภทของความเสียหายทางจิตใจ.....	23
2.4 หลักการกำหนดค่าเสียหายในประเทศไทย.....	29
3 มาตรการทางกฎหมายในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนกรณีละเมิดที่ก่อให้เกิด ความเสียหายทางจิตใจของต่างประเทศเปรียบเทียบกับประเทศไทย.....	34
3.1 ค่าเสียหายทางจิตใจในต่างประเทศ.....	34
3.1.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	35
3.1.2 ประเทศอังกฤษ.....	61
3.1.3 ประเทศญี่ปุ่น.....	83
3.2 ค่าเสียหายทางจิตใจในประเทศไทย.....	86
3.3 แนวคิดการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจ กรณีสินค้าน้ำที่ไม่ปลอดภัย.....	93

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.3.1 แนวคิดการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจ กรณีสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ในต่างประเทศ.....	94
3.3.2 แนวคิดการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจกรณี สินค้าที่ไม่ปลอดภัย ในประเทศไทย.....	96
4 วิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายในการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจ.....	98
4.1 วิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายในการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจ.....	102
4.2 แนวทางปรับปรุงการกำหนดค่าสินไหมทดแทนกรณีความเสียหายทางจิตใจ....	123
4.3 แนวทางกำหนดค่าสินไหมทดแทนกรณีความเสียหายทางจิตใจ.....	127
5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	134
5.1 บทสรุป.....	134
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	140
บรรณานุกรม.....	142
ภาคผนวก.....	147
ประวัติผู้เขียน.....	154

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ค่าสินไหมทดแทนกรณีละเมิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายทางจิตใจ
ชื่อผู้เขียน	สินีกานต์ สิทธิเวชเดช
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ชูศักดิ์ ศิรินิล
สาขาวิชา	นิติศาสตร์ (กฎหมายเอกชนและกฎหมายธุรกิจ)
ปีการศึกษา	2549

บทคัดย่อ

ความเสียหายทางจิตใจ (mental distress) เป็นความเสียหายโดยพหุติดยประเภทหนึ่ง อันเป็นผลมาจากการกระทำละเมิดซึ่งได้รับการพัฒนาจนเป็นที่ยอมรับในต่างประเทศ โดยเฉพาะในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ สำหรับประเทศไทย แม้จะมีบทบัญญัติใน ประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ มาตรา 438 ให้ศาลเป็นผู้กำหนดค่าสินไหมทดแทนได้ตามควรแก่พฤติการณ์ และความร้ายแรงของละเมิด แต่เมื่อได้พิจารณาบทบัญญัติในเรื่องค่าสินไหมทดแทนเป็นการเฉพาะ เช่น กรณีละเมิดต่อชีวิต ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 443 หรือกรณีละเมิดแก่ร่างกาย อนามัยและเสรีภาพ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 ซึ่งกำหนดให้ผู้เสียหาย เรียกร้องค่าเสียหายอันมิใช่เป็นตัวเงินได้ แต่ศาลไทยก็ยังได้วินิจฉัยไว้เป็นบรรทัดฐานว่า ผู้เสียหาย ไม่อาจเรียกร้องค่าเสียหายในทางจิตใจได้ เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายรองรับ

จากการศึกษาพบว่า ค่าเสียหายทางจิตใจเป็นค่าเสียหายที่เพิ่มขึ้นจากค่าสินไหมทดแทน โดยทั่วไป ในปัจจุบันได้ขยายวงกว้างขึ้น เกิดจากแนวคิดผสมผสานระหว่างค่าเสียหายแบบทดแทน (compensatory damages) กับค่าเสียหายแบบเยี่ยงอย่าง (exemplary damages) หรือค่าเสียหายเชิงลงโทษ (punitive damages) เป็นการเยียวยาความเสียหายทางแพ่ง มีวัตถุประสงค์เพื่อเยียวยาการบาดเจ็บทางจิตใจของผู้ที่ถูกล่วงละเมิดให้ได้รับการทดแทนที่เหมาะสม พอเพียง กฎหมายและแนววินิจฉัยของศาลต่างประเทศ ซึ่งยอมรับให้เรียกร้องค่าเสียหายทางจิตใจ ได้คำนึงถึงพฤติกรรมการกระทำ ของจำเลย ประกอบกับผลของการกระทำซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านจิตใจ ซึ่งสามารถพิสูจน์ให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าเกิดความเสียหายทางจิตใจขึ้น

ดังนั้น ผู้เขียนจึงเสนอแนะควรเพิ่มเติมบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยละเมิดมาตรา 443 วรรคสอง กล่าวคือ ถ้ามิได้ด้ายทันที ค่าสินไหมทดแทน ได้แก่ ค่ารักษาพยาบาล ค่าเสียหายที่ต้องขาดประโยชน์ทำมาหาได้ รวมถึงค่าเสียหายทางจิตใจ หากผู้ถูกกระทำ ละเมิดตายเสียก่อนฟ้องคดี ให้บิดามารดา สามิภริยา หรือ บุตรของผู้ตาย ฟ้องร้องเรียกค่าเสียหาย ดังกล่าวได้ รวมทั้งให้สิทธิในประโยชน์ของทรัพย์สิน และควรปรับปรุงมาตรา 443 วรรคสาม

กล่าวคือ ถ้าเหตุที่ตายลงนั้น ทำให้บุคคลที่ต้องขาดไร้อุปการะความสัมพันธ์ตามข้อเท็จจริง ก็ชอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนค่าขาดไร้อุปการะ รวมถึงค่าเสียหายทางจิตใจ อีกทั้งควรปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 วรรคหนึ่ง โดยขยายความรับผิดชอบ ในกรณีละเมิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อเกียรติคุณ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัว สิทธิส่วนบุคคล สิทธิในสภาพบุคคล และทรัพย์สินบางประเภท ให้เรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันมิใช่ตัวเงิน และควรแก้ไขมาตรา 446 วรรคสอง ซึ่งกฎหมายบัญญัติให้หญิงที่ต้องเสียหายเพราะผู้ใดกระทำความผิดอาญาเป็นทุสศีลธรรม ควรแก้ไขจากคำว่า “หญิงที่ต้องเสียหาย” เป็นคำว่า “ผู้ที่ต้องเสียหาย” และควรเพิ่มประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 วรรคสาม กล่าวคือ ถ้าผู้ถูกกระทำละเมิดตายเสียก่อนฟ้องคดี ให้บิดามารดา สามีภรรยา หรือบุตร ของผู้ตายฟ้องคดีได้ และให้ถือว่าเป็นผู้เสียหาย นอกจากนั้น ควรปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 โดยเพิ่มคำว่า “จิตใจ” เป็นว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อผู้อื่นโดยผิดกฎหมาย ให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี ร่างกายก็ดี จิตใจก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” เพื่อให้กฎหมายมีความชัดเจน เป็นภาวะวิสัยทันต่อความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมทั้งในปัจจุบันและในอนาคต อีกทั้งผู้เสียหายได้รับการเยียวยาที่เป็นธรรมมากขึ้น

Thesis Title	Compensation of Tort for Mental distress
Author	Sineekan Sitvatisdej
Thesis Advisor	Associate Professor Choosak Sirinil
Department	Law (Private and Business Law)
Academic Year	2006

ABSTRACT

Mental distress, which is deemed as one of de facto damages caused by a commission of tort, has been developed until being acceptable by foreign countries particularly those in a common law system. In Thailand, there are provisions, under the Civil Code, Section 438, entitling the Court to determine the amount of damages according to surrounding circumstances and the severity of a wrongful act. However, when considering special provisions with regard to compensation, such as provision against a wrongful act resulting in injury to life, under the Civil Code, Section 443, and that against a wrongful act resulting in injury to body, health and liberty, under the Civil Code, Section 446, describing that an injured person is entitled to file a claim for non-pecuniary damages, Thai courts appear to give decisions that a injured person is not entitle to claim for a solatium since there is not any governed provisions.

According to the study, it is found that a solatium is damages in addition to general damages and has been widely noted recently. This point of view arises from integrated principal of compensatory damages and exemplary damages or punitive damages which are deemed as a remedy of civil damages with the purpose of relieving a victim's mental suffering and entitling such person to receive proper and adequate compensation. Law and decisions of courts in foreign countries which have accepted a claim for solatium, have taken into consideration the action of the defendant as well as the result of the action consequently resulting in metal effects where it is proved by clear evidence that such action resulted in mental distress.

Therefore, the author has suggested that the Civil Code, Section 443, second paragraph should be added by providing that unless sudden death, compensatory damages shall include medical expenses, loss of earning as well as solatium and if a victim has died before the file of the case, father, mother, husband, wife or children of the deceased are entitled to claim for

such damages as well as the rights over benefits of the property. It is also suggested that Section 443, third paragraph should be amended by providing that if such death results in a person's loss of maintenance according to actual relation, such person is entitled to receive compensatory damages for the loss of maintenance as well as the solatium. In addition, it is suggested to amend Section 446, first paragraph by elaborating that the liability for a wrongful act resulting in injury to reputation, rights in the family, personal rights, rights of personal status and some property shall cover the entitlement to claims for non-pecuniary damages; and Section 446, second paragraph, providing that a woman claiming harm caused by an unlawful offence committed by another person, should also be amended by changing the phrases "a woman claiming harm" to "an injured person". It is also suggested to amend the Civil Code, Section 420 in the third paragraph by adding that if a victim has died before the file of the case, father, mother, husband, wife, or children of the deceased are deemed as an injured person. In addition, it is suggested to add the word "mind" in Section 420 under the Civil Code and provide that whoever, whether by negligence or by willful intent, has brought injury, to other person, either to life, body, mind, health, liberty, property or particular rights, such person is deemed as committed a wrongful act and is forced to pay the compensatory damages for such act so as to make the law clear and updated to serve the changes of the economy and society, both at present and in the future. Moreover, an injured person will consequently receive a fairer remedy.

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพสังคมไทยในปัจจุบัน มีการขยายตัวทั้งในด้านเศรษฐกิจ และสังคมออกไปมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านสภาพความเป็นอยู่ของคนในสังคม ด้านอุตสาหกรรม ธุรกิจการเงิน การบริการต่างๆ ซึ่งก่อให้เกิดความเจริญทางด้านวัตถุ เศรษฐกิจมีอัตราการเติบโตค่อนข้างรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม สิ่งเหล่านี้ยังนำมาซึ่งสภาพความตึงเครียดทางจิตใจ มีการล่วงละเมิด การกระทบกระทั่งสิทธิระหว่างบุคคลตลอดเวลา ประกอบกับครอบครัวไทยในปัจจุบัน เป็นครอบครัวที่เล็กลง ครอบครัวหนึ่งๆ มีสมาชิกในครอบครัวเพียงสองถึงสามคน หากต้องขาดใครคนใดคนหนึ่ง ย่อมยังมาซึ่งความเศร้าโศก เสียใจ และความเสียหายที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

ความเสียหายทางจิตใจหมายถึง ความเสียหายที่กระทบกระทั่งจนถึงจิตใจอันเป็นนามธรรม คือ เป็นสิ่งที่มีใจเป็นตัวเงิน เป็นความเสียหายที่ผู้เสียหายต้องประสบอยู่ตามความเป็นจริง ได้แก่ ความเศร้าโศกเสียใจ ความเจ็บปวดทุกข์ทรมานอย่างรุนแรงและยาวนาน รวมถึงไม่สบายใจอย่างมาก โรคเกี่ยวกับจิตใจ (mental suffering) รวมถึงปฏิกริยาทางจิตใจ อย่างเช่น ความหวาดกลัว (fright) ความวิตกกังวล (worry) ได้รับความอับอาย (mortification) เสียเกียรติคุณชื่อเสียง (indignity) ได้รับความสะเทือนใจอย่างกะทันหัน (shock) ทำให้ขายหน้า (humiliation) หรือความเสียหายต่อจิตใจอย่างอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน

ปัจจุบันคดีละเมิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย หรือจิตใจ มีอัตราเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ขณะที่หลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าสินไหมทดแทน โดยการใช้ดุลพินิจของศาล ชดใช้เยียวยาไม่เต็มความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะในกรณีละเมิดทำให้เขาตาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 443 บัญญัติให้เรียกค่าเสียหายไว้เฉพาะ ไม่ได้บัญญัติให้เรียกค่าเสียหายทางจิตใจ ศาลไทยมิได้ยอมรับค่าเสียหายทางจิตใจ โดยเหตุผลที่ว่า ไม่มีกฎหมายบัญญัติให้เรียกหรือเรียกค่าเสียหายทางจิตใจได้ ประกอบกับแนวคิดในเรื่องการเรียกร้องค่าเสียหายทางจิตใจยังไม่เป็นที่ยอมรับเท่าที่ควร ทั้งๆ ที่ความเสียหายทางจิตใจเป็นความเสียหายโดยพฤตินัยที่เกิดขึ้น และมีอยู่จริงในกรณีละเมิดหลายๆ กรณี

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกา ปฏิเสธความเสียหายทางจิตใจ ความเศร้าโศกเสียใจ ความว่าเหว่ จากการจากไปซึ่งคนที่รัก ไม่ว่าจะบิดามารดา สามีภรรยา หรือบุตร ดังเช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1742/2499 จำเลยฆ่าบุตรโจทก์ถึงแก่ความตาย ย่อมถือว่า จำเลยได้ กระทำละเมิดต่อโจทก์ ทำให้โจทก์ขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู โดยไม่ต้องคำนึงว่า ในปัจจุบันบุตรที่ตาย จะได้อุปการะ เลี้ยงดูโจทก์ซึ่งเป็นมารดาอยู่หรือไม่ ค่าเสียหายจะเท่าใด ศาลย่อมกำหนดให้ตามสมควร ส่วนค่าเสียหายเพื่อความวิปโยคโศกโศกนั้นนั้น เรียกไม่ได้ เพราะไม่มีกฎหมายบัญญัติให้เรียกร้องได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 677/2501 จำเลยทำละเมิดให้มารดาโจทก์ตาย โจทก์ว่าเหว่ขาดที่เคารพรักและอุปการะ ที่มารดาดูแลบ้านเรือนและบุตรโจทก์ ศาลไม่ให้ค่าสินไหมทดแทนในส่วนนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 789/2502 สามีไม่มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายทางจิตใจที่เกิด ความว่าเหว่ เพราะสูญเสียภรรยา ผู้เคยปฏิบัติให้ชีวิตของสามีมีความสุข เพราะไม่มีกฎหมายบัญญัติให้เรียกร้องได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4550/2518 กรณีทำให้เขาถึงตาย ต้องอยู่ในบังคับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 443 ไม่มีบทกฎหมายอื่น ให้มารดาเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความชอกช้ำระกำใจในเหตุที่ตนต้องสูญเสียบุตรได้

อีกทั้งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 บัญญัติ ให้เรียกค่าสินไหมทดแทน ความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่เป็นตัวเงิน ในกรณีเสียหายแก่ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ หรือหญิง ที่ต้องเสียหายเพราะผู้กระทำผิดอาญาเป็นทุณษีกรรม กฎหมายจำกัดเฉพาะหญิงเท่านั้น ซึ่งรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 30 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและ ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน” และวรรคสอง บัญญัติว่า “ชายและหญิงมีสิทธิ เท่าเทียมกัน” นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญ มาตรา 34 บัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียงหรือความเป็นอยู่ส่วนตัว ย่อมได้รับความคุ้มครอง” จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติในประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิดยังไม่สอดคล้องกับการรับรองสิทธิหลายๆ ประการ ซึ่งรับรอง ไว้โดยรัฐธรรมนูญ กฎหมายลักษณะละเมิดของไทยยอมรับให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย ทางจิตใจเฉพาะกรณีการละเมิดที่มีผลต่อร่างกาย เช่น ได้รับความเจ็บปวด ทุกข์ทรมาน หรือกรณี ใบหน้าเสียโฉมจากการบาดเจ็บ ทั้งที่ความสูญเสียทางจิตใจนี้เป็นความเสียหายอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นจริง และส่งผลกระทบต่อร่างกาย หากจะอาศัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 ให้ศาลใช้ ดุลพินิจกำหนดค่าสินไหมทดแทนได้ตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด ซึ่งศาล เข้าใจถึงความเสียหายดังกล่าว ว่ามีจริง เพียงแต่พฤติการณ์ที่จะให้ศาลยอมรับบังคับให้ชดใช้ค่าเสียหาย นั้น ยังมีปัญหาว่า จะมีการชดใช้เยียวยาเพียงไรนั้น ไม่อาจกำหนดลงไปได้ เพราะไม่มีกฎหมาย บัญญัติหลักเกณฑ์ไว้ ทั้งที่วิทยาศาสตร์การแพทย์สามารถพิสูจน์ได้แน่นอนว่า ความเสียหายทางจิตใจ

ความตกใจ เสียขวัญ จนทำให้อารมณ์แปรปรวน เป็นสาเหตุให้เกิดการเจ็บป่วยแก่ร่างกายอันเป็นการล่วงละเมิดต่อบุคคล กฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่สามารถรองรับได้

ปัจจุบันแนวคิดในเรื่องความเสียหายทางจิตใจได้เปลี่ยนแปลงไปโดยมีร่างพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อบุคคล กฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่สามารถรองรับได้ ... ซึ่งค้างอยู่ในพิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญวุฒิสภา โดยขอรับหลักการให้เรียกชื่อความเสียหายทางจิตใจได้ แม้จะเป็นเพียงร่างพระราชบัญญัติ แต่ก็แสดงให้เห็นแนวโน้มการยอมรับให้มีการเรียกค่าเสียหายทำนองนี้ได้ บทบัญญัติของร่างพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว ให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ไม่ว่าจะเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สินของผู้บริโภคหรือบุคคลอื่น หากผู้เสียหายถึงแก่ความตายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย สามัญญา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของบุคคลนั้น สามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนกรณีความเสียหายทางจิตใจได้

ดังนั้น วิทยานิพนธ์นี้จึงมุ่งเน้นที่จะศึกษาหลักการและแนวทางในการเรียกค่าเสียหายทางจิตใจ โดยศึกษาเทียบเคียงกับหลักกฎหมายของต่างประเทศ อาทิ กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น เปรียบเทียบกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิดของประเทศไทย อันจะนำไปสู่การแก้ไข ปรับปรุง บทบัญญัติของกฎหมายให้ครอบคลุมกรณีดังกล่าว

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาที่มา แนวคิด หลักเกณฑ์ และขอบเขตการกำหนดค่าสินไหมทดแทน กรณีความเสียหายทางจิตใจของกฎหมายต่างประเทศ

1.2.2 เพื่อวิเคราะห์ แนวทางปรับปรุงการกำหนดค่าสินไหมทดแทน กรณีความเสียหายทางจิตใจในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด ให้เป็นแนวเดียวกับร่างพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อบุคคล กฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่สามารถรองรับได้ พ.ศ....

1.2.3 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบ ถึงประโยชน์ และแนวทางการกำหนดค่าสินไหมทดแทน ความเสียหายทางจิตใจมาใช้ในระบบกฎหมายไทยได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม

1.3 ขอบเขตและวิธีการศึกษา

ศึกษาเฉพาะกรณี การกำหนดค่าสินไหมทดแทนความเสียหายทางจิตใจ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 443 และมาตรา 446 เปรียบเทียบ กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงบทบัญญัติของกฎหมายไทยต่อไป

1.4 สมมุติฐานของการศึกษา

การกำหนดค่าสินไหมทดแทนกรณีความเสียหายทางจิตใจตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 ซึ่งบัญญัติให้ผู้เสียหายในคดีละเมิดเรียกค่าเสียหายอันมิใช่ตัวเงินได้ในกรณีที่เขาเสียหายแก่ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ หรือหญิงที่ต้องเสียหายเพราะถูกกระทำผิดอาญาเป็นทุสจริตธรรมดา แต่ยังมีข้อจำกัดให้เรียกกันได้ ในกรณีที่เป็นความเสียหายที่เกี่ยวข้องกับร่างกาย และจำกัดเฉพาะการกระทำแก่หญิงเท่านั้น แนวคิดของ กฎหมายมีพื้นฐานอยู่ในกรอบจำกัด ทั้งไม่มีหลักเกณฑ์และแนวทางในการกำหนดค่าเสียหายในภาวะวิสัย (objective) ในทางปฏิบัติถือว่า เป็นดุลพินิจของศาลซึ่งถกกันเป็นรายคดีไป และมักจะกำหนดค่าเสียหายให้น้อยมาก หรือน้อยกว่าที่ควร ไม่เป็นไปในทางที่คาดหมายได้ ไม่เป็นธรรมแก่ผู้ที่ถูกกระทำละเมิด สมควรขยายขอบเขตให้เรียกค่าเสียหายทางจิตใจได้ ในกรณีที่ทำละเมิดต่อชีวิต ชื่อเสียงเกียรติคุณ สิทธิความเป็นอยู่ส่วนบุคคล สิทธิในครอบครัว สิทธิในสภาพบุคคล และทรัพย์สินบางประเภทด้วย โดยเฉพาะกรณีละเมิดทำให้ถึงแก่ความตาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 443 บัญญัติให้เรียกค่าเสียหายไว้เฉพาะ ไม่ได้บัญญัติให้เรียกค่าเสียหายทางจิตใจ ดังนั้นหากจะได้ปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 ให้กว้างขึ้น และเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 443 ในการเรียกค่าเสียหายทางจิตใจ จะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นธรรม และเป็นภาวะวิสัย (objective) มากขึ้น

1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา

1.5.1 ศึกษาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิดของประเทศไทย และต่างประเทศ

1.5.2 ศึกษาเปรียบเทียบการกำหนดค่าสินไหมทดแทน กรณีความเสียหายทางจิตใจ กฎหมายของต่างประเทศกับกฎหมายไทย

1.5.3 ศึกษาแนวทางปรับปรุงการกำหนดค่าสินไหมทดแทน กรณีความเสียหายทางจิตใจในการนำมาใช้ในประเทศไทย

1.5.4 ศึกษาแบบวิจัย เอกสารภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ

1.5.5 ศึกษาแนว คำพิพากษา ศาลฎีกา วารสาร บทความ และแหล่งข้อมูลอื่นๆ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทราบถึงความเป็นมา วิวัฒนาการ แนวคิดและแนวทาง การกำหนดค่าสินไหมทดแทน ในกรณีความเสียหายทางจิตใจในคดีละเมิด

1.6.2 ทราบหลักเกณฑ์และขอบเขตการกำหนดค่าสินไหมทดแทนกรณีความเสียหายทางจิตใจในคดีละเมิดของกฎหมายต่างประเทศ

1.6.3 ทราบหลักเกณฑ์เพื่อใช้เป็นแนวทาง ปรับปรุงการกำหนดค่าสินไหมทดแทน กรณีความเสียหายทางจิตใจในระบบกฎหมายละเมิดของไทยได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม

บทที่ 2

ประวัติความเป็นมาของค่าสินไหมทดแทน

2.1 ประวัติความเป็นมาของค่าสินไหมทดแทนโดยทั่วไป

ในสมัยโบราณที่ละเมิดยังมีได้แยกออกจากการกระทำผิดทางอาญานั้น เมื่อบุคคลใดกระทำอันก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นแก่อีกบุคคลหนึ่ง ผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำอันมิชอบนั้น มีอำนาจทำการแก้แค้นได้ในทำนองเดียวกันและเท่าเทียมกับที่ตนได้รับมา เป็นการตอบแทน ซึ่งเรียกว่า “ตาต่อตาฟันต่อฟัน”¹ ตามกฎหมายตาลิโอ (Lex Talionis) ของชาวยุโรป แต่ผู้เสียหายอาจสละสิทธิไม่ทำการแก้แค้นตามสิทธิที่ตนมีอยู่ก็ได้ และเรียกเอาค่าทำขวัญแทนตามแต่จะตกลงกัน

ต่อมาเมื่อรัฐมีความมั่นคงขึ้น จึงได้มีการพยายามห้ามมิให้มีการแก้แค้นกัน โดยการกำหนดจำนวนเงินค่าทำขวัญ ให้ผู้ละเมิดต้องชดใช้แก่ผู้เสียหายแทนการแก้แค้นกันเองเหมือนแต่ก่อน แม้ลักษณะของวิวัฒนาการทางกฎหมายของแต่ละชนชาตินั้นจะช้าเร็วผิดกัน แต่ในที่สุดก็เกิดแนวความคิดว่า สิทธิที่จะลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดนั้นเป็นของรัฐแต่ผู้เดียว ซึ่งเป็นที่มาของหลักความรับผิดชอบทางอาญา ส่วนผู้เสียหายมีแต่เพียงสิทธิที่จะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนความเสียหายจากผู้ทำละเมิดเท่านั้น ดังนั้น จึงทำให้เกิดการแบ่งแยกระหว่างกฎหมายลักษณะละเมิดกับกฎหมายอาญาออกจากกัน ตามกฎหมายโรมัน ในราว 450 ปีก่อนคริสตศักราช ได้บัญญัติกฎหมายสิบสองโต๊ะ (The XII Tables) ขึ้น โดยรวมละเมิดกับคดีอาญาไว้ในโต๊ะที่ 8 ซึ่งบัญญัติให้ผู้ได้รับความเสียหายจากการละเมิดมีสิทธิจะเรียกให้ผู้ทำละเมิดชำระเงินค่าปรับให้แก่ตนตามอัตราที่กฎหมายกำหนดได้ และนอกจากนี้ผู้ทำละเมิดยังอาจได้รับบาดเจ็บจากการลงโทษทางอาญาอีกด้วย

ในสมัยต่อมา นับตั้งแต่ศตวรรษที่ 6 ทางอาณาจักรโรมันได้ออกประมวลกฎหมายแพ่งฉบับแรก (Corpus Juris Civilis) ขึ้น เป็นต้นต่อละเมิดของซีวิลลอว์ โดยบัญญัติให้ละเมิดเป็นหนึ่งอย่างหนึ่งในทางแพ่งที่จะต้องมีการชดใช้กัน ซึ่งแยกออกจากคดีอาญาที่มีมาแต่เดิม

¹ ร.แสงภาค. (2526). ประวัติกฎหมายไทย (กฎหมายเอกชน) คำสอนชั้นปริญญาโท พุทธศักราช 2478 (พิมพ์ครั้งที่ 3). หน้า 72-73.

ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ละเมิดกับผู้เสียหาย จึงมีความสัมพันธ์แต่ในทางหนึ่งอย่างเดียว ไม่มีสิทธิที่จะเลือกว่าจะแก้แค้นตอบแทน หรือจะเลือกให้ใช้ค่าเสียหายได้อย่างแต่ก่อน เพราะกฎหมายกำหนดว่า ให้ได้รับแต่เพียงค่าทดแทนและไม่มีสิทธิแก้แค้นเอง เมื่อแยกอำนาจของรัฐในการลงโทษผู้ทำละเมิดออกไปแล้ว อำนาจของผู้เสียหายคงมีอยู่ในฐานะแต่เพียงเจ้าหน้าที่ที่จะเรียกค่าเสียหายจากผู้ทำละเมิดผู้เป็นลูกหนี้เท่านั้น การชดใช้ค่าเสียหายจึงเป็นเพียงการทำให้ผู้เสียหายไม่เสียหายอีกต่อไป และขึ้นอยู่กับความเสียหายว่ามากน้อยเพียงไร ครั้นสืบเนื่องมาถึงศตวรรษที่ 13 กำเนิดของระบบหมายเรียกในประเทศอังกฤษ ซึ่งกำหนดให้เอกชนผู้เสียหายต้องขอให้ศาลออกหมายเรียกผู้ที่จะเป็นจำเลยมาให้การ ทำให้เกิดหมายเรียกเฉพาะคดีต่างๆ รวมทั้งหมายเรียกคดีละเมิด (Writ of Trespass) อันเป็นจุดเริ่มต้นของละเมิดในทางแพ่งด้วย จากเหตุการณ์ดังกล่าวนี้เอง ทำให้ระบบกฎหมายของมนุษยชาติ ทั้ง 2 ระบบ คือ คอมมอนลอว์ และซีวิลลอว์ ต่างมีแนวความคิดแยกความรับผิดชอบทางอาญากับทางละเมิดออกจากกัน² ยังผลให้การกำหนดค่าเสียหายในทางละเมิดแก่ผู้เสียหายสามารถปฏิบัติได้ โดยไม่ต้องคำนึงว่าการกระทำนั้นจะเข้าลักษณะเป็นความผิดทางอาญาหรือไม่ และผู้กระทำจะต้องได้รับโทษทัณฑ์เพียงใด

ในประเทศไทยนั้น จากการค้นคว้าของนักประวัติศาสตร์กฎหมายเป็นที่เชื่อกันว่า ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ไทยได้มีจารีตประเพณีอยู่แล้ว ห้ามผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำอันเป็นความผิดนั้น จัดการแก้แค้นผู้กระทำผิดด้วยประการใดๆ โดยพลการ และตามอำเภอใจ เป็นการกระทบกระเทือน หมิ่นพระราชมหาราชของพระมหากษัตริย์ แต่ให้ไปฟ้องร้องต่อศาลตามระเบียบเสมอ หากผู้ใดฝ่าฝืน กฎหมายเก่าบัญญัติให้ได้รับโทษ นอกจากนี้ตามกฎหมายในกรุงศรีอยุธยา ยังถือว่า การที่ผู้เสียหายเรียกสินไหม โดยพลการด้วยตนเอง เป็นการกระทำผิด การกำหนดจำนวนเงินที่ผู้ละเมิดจะต้องชำระ เป็นหน้าที่ของศาล หากเจ้าหน้าที่ของผู้เสียหายไม่ (กฎหมายลักษณะตระลาการ มาตรา 15) ในกาลต่อมา พระมหากษัตริย์ทรงแก้ไขเปลี่ยนแปลงอัตราสินไหม ซึ่งจารีตประเพณีกำหนดไว้ เป็นวิธีเรียกค่าทำขวัญแทนการแก้แค้น เงินสินไหมในเบื้องต้นเพื่อใช้เป็นค่าทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งตรงกันกับ “ค่าสินไหมทดแทน” ในกฎหมายในปัจจุบัน และเนื่องจากเป็นค่าทดแทนความเสียหาย จำนวนของสินไหมจึงเปลี่ยนแปลงไปตามความเสียหายมากหรือน้อยที่เกิดขึ้นแก่ผู้ถูกละเมิด เช่น ในกรณีลักทรัพย์ การคำนวณสินไหมต้องถือเอามูลค่าของทรัพย์ที่ถูกลักเป็นเกณฑ์คำนวณ ในกรณีถูกทำให้ถึงตาย การคำนวณสินไหมโดยพิเคราะห์ถึงอายุ เพศ วัย ในการทำงาน และศักดิ์นาประกอบ ถ้าทำร้ายไม่ถึงตายก็ลดสินไหมลงมาตามส่วน กรณีทำร้ายบาดเจ็บ การคำนวณสินไหมโดยพิเคราะห์ถึงความบาดเจ็บมากหรือน้อยที่ได้รับและศักดิ์นาของผู้บาดเจ็บ (พระไอยการพรมศักดิ์)

² คัมภีร์ แก้วเจริญ. (2526, กุมภาพันธ์). “ค่าเสียหายในคดีละเมิด.” วารสารกฎหมาย, 7, 3. หน้า 26-27.

สินไหมไม่เพียงแต่เป็นค่าทดแทนความเสียหายเท่านั้น มักเป็นจำนวนสูงกว่ามูลค่าความเสียหายอันเกิดขึ้นจริง

ตามสภาพเดิม สินไหมเป็นจำนวนเงินซึ่งผู้ถูกละเมิดยอมรับ แทนที่จะใช้สิทธิแก้แค้นลงโทษแก่ผู้ทำละเมิด ผู้เสียหายย่อมจะเรียกเอาค่าไถ่โทษให้เป็นจำนวนสูงกว่ามูลค่าความเสียหายที่ได้รับจริง จำนวนสินไหมที่เรียกเอาในกรณีละเมิดต่อมา ได้กำหนดอัตราแน่นอนโดยประเพณีและเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรใช้เป็นกฎหมาย เช่น กรณีหญิงถูกข่มขืนล่วงประเวณี สินไหมในฐานะเป็นเงินค่าทำขวัญ พระราชบัญญัติลักษณะข่มขืนประเวณี ร.ศ. 118 หรือละเมิดฐานคำคำฐานสบประมาท พระราชกำหนดลักษณะหมิ่นประมาท ร.ศ. 118 กฎหมายกำหนดอัตราอย่างสูงไว้ 1,000 บาท พระโอยการพรมศักดิ์ กฎหมายกำหนดพิกัดค่าคนไว้ ถ้าทำร้ายไม่ถึงตาย ก็ลดค่าเสียหายตามส่วนแล้วแต่ลักษณะบาดแผลฉกรรจ์หรือไม่ฉกรรจ์ นอกจากนี้ ถ้าผู้เสียหายมีศักคินา ต้องคิดค่าเสียหายตามศักคินาคด้วย³

ในสมัยที่ใช้กฎหมายตราสามดวงนั้น ความรับผิดชอบทางละเมิดถือเป็นความผิดที่ต้องชดใช้ค่าปรับ ซึ่งแต่ก่อนให้ตกเป็นของหลวงส่วนหนึ่ง เรียกว่าพินัย และอีกส่วนหนึ่งให้แก่ผู้เสียหาย ซึ่งเรียกว่าสินไหม ตามที่เรียกกันในสมัยนั้นว่า “ให้ไหมเป็นสินไหมกึ่ง พินัยกึ่ง” ตามธรรมดาสินไหมมักจะเป็นเงิน ซึ่งมีจำนวนสูงกว่ามูลค่าของความเสียหายอันเกิดขึ้นจริง ดังนั้น ถ้าจะพิเคราะห์สินไหมตามหลักกฎหมายปัจจุบันแล้ว จะเห็นว่าสินไหมนี้มีลักษณะเป็นทั้งค่าสินไหมทดแทนทางแพ่งและค่าปรับทางอาญา กล่าวคือ นอกจากสินไหมจะเป็นเงินที่ใช้เป็นค่าทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้ว ยังมีจุดประสงค์ให้เป็นการลงโทษผู้ทำละเมิดอีกด้วย ละเมิดคือการกระทำอันไม่ชอบด้วยกฎหมาย ก่อความเสียหายแก่เอกชน รัฐต้องเอาใจใส่เพื่อปราบปราม เพราะถือว่ากระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน ผู้ทำละเมิดนอกจากถูกปรับพินัยและสินไหมให้แก่รัฐแล้วยังถูกลงโทษทางร่างกายอีก ขึ้นอยู่กับความหนักเบา แล้วแต่กรณี ทั้งยังถูกบังคับให้ชำระค่าปรับโดยรัฐในฐานะเป็นค่าธรรมเนียม มากกว่าค่าปรับแท้ๆ⁴

กฎหมายไทยได้เข้าสู่แนวความคิดของเรื่องละเมิดในปัจจุบัน โดยแยกออกจากกฎหมายอาญาอย่างเด็ดขาด เมื่อได้มีประกาศใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 (ตรงกับ พ.ศ. 2451) สมัยนี้เป็นสมัยที่เริ่มเปลี่ยนแปลงแก้ไขกฎหมายครั้งใหญ่ โดยบัญญัติให้ยกเลิกกฎหมายเก่าที่มีลักษณะเป็นกฎหมายอาญาทั้งสิ้น และวางหลักแยกความแตกต่างระหว่างความรับผิดชอบทางอาญาและทางแพ่งแนวความคิดในเรื่องสินไหมจากเดิมก็เปลี่ยนไป เป็นความเข้าใจในปัจจุบันที่ว่า ผู้เสียหายไม่มีสิทธิ

³ แสง บุญเฉลิมวิภาส. (2534). ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย. หน้า 10.

⁴ ร.แสงกาต์. เล่มเดิม. หน้า 86.

ที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนจากผู้ทำละเมิดเกินกว่ามูลค่าของความเสียหายจริงที่ตนได้รับเนื่องจากการละเมิด การเปลี่ยนแปลงมาสู่แนวความคิดอย่างใหม่นี้ ได้สำเร็จลงด้วยความร่วมมือของผู้บัญญัติกฎหมาย ศาล และอาจารย์ผู้สอนวิชากฎหมาย ซึ่งส่วนมากสำเร็จการศึกษาจากยุโรป หลังจากนั้น ต่อมาใน พ.ศ. 2466 ก็มีการบัญญัติกฎหมายลักษณะละเมิดไว้ โดยเฉพาะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 ตั้งแต่มาตรา 420 ถึงมาตรา 452 โดยถือเอาแบบอย่างจากประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) หลายประเทศด้วยกัน เช่น เยอรมัน ฝรั่งเศส สวิต และญี่ปุ่น เป็นต้น

ความหมาย ลักษณะและ ประเภทของ ความเสียหาย

ความเสียหาย (damage) หมายถึง ความสูญเสียหรือผลร้ายที่เกิดขึ้นแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย ทรัพย์สิน สิทธิ หรือชื่อเสียงของบุคคล ความเสียหายมิได้จำกัดอยู่เฉพาะในเรื่องของเงินทองเท่านั้น ความเสียหายในทางอื่นก็มีได้ ทั้งในเรื่องของสัญญาและละเมิด ในกรณีทำให้เขาเสียหายแก่ร่างกาย หรืออนามัยก็ดี ในกรณีทำให้เขาเสียเสรีภาพก็ดี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 ผู้ถูกกระทำละเมิดเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอย่างอื่นที่มีใช้ตัวเงินอีกด้วยก็ได้

การกระทำโดยผิดกฎหมาย หมายความว่า จะเป็นละเมิดได้ต้องเป็นการกระทำลงนั้น มีผลให้เกิดความเสียหายขึ้นจริงๆ คือ ความเสียหายมีอยู่ หรือได้มีอยู่แล้วขณะที่ฟ้องร้องให้รับผิดชอบ ไม่เพียงแต่น่าจะเป็นอันตราย หรือน่าจะเกิด หรือน่าจะเสียหาย ฯลฯ อย่างที่บัญญัติไว้ในกฎหมายอาญาบางลักษณะความผิดเท่านั้น คาดหมายว่าจะเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้น ไม่ถือว่าเป็นความเสียหาย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ว่าจะถือว่าเป็นความเสียหาย ต้องอาศัย การวินิจฉัยของคนธรรมดา หรือปกติชนที่คิดเห็นโดยชอบในสังคมเป็นมาตรฐาน

ความเสียหายที่แน่นอนนั้น หมายถึงผลที่เกิดขึ้นแล้วในปัจจุบัน รวมถึงผลที่เกิดขึ้นในอนาคตอันเป็นแน่นอนว่าจะเกิดขึ้นด้วย เพียงความคาดหมายว่า จะเกิดหรือไม่เกิดก็ได้ ความคาดหมาย เช่นนี้ ยังไม่ถือเป็นความเสียหายทางละเมิด อุทาหรณ์จำเลยชดชวางมิให้โจทก์จัดงานมหรสพเพื่อหาเงินบำรุงวัดโจทก์ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าการจัดให้มีมหรสพเป็นงานของวัด เพื่อประสงค์รายได้พิเศษจากการที่มีคนมาทำบุญบริจาคตามธรรมดา การที่จำเลยรบกวนจำกัดตัดเสรีภาพของผู้อื่นจนทำให้ขาดประโยชน์ที่ควรได้เช่นนั้น ประโยชน์ที่ขาดนั้นเป็นความเสียหายโดยตรงจากการละเมิดนั้น⁵ หากความเสียหายไม่แน่นอน (prejudice certain) ทางศาลและนักนิติศาสตร์ถือว่า ความเสียหายที่ไม่แน่นอน ไม่เพียงพอที่จะร้องเรียกฐานละเมิดได้ เช่น การตั้งโรงงานเก็บกระสุนระเบิด ใกล้เคียง

⁵ โสภณ รัตนกร. (2545). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้. หน้า 152-153.

⁶ จิตติ ดิงศภัทย์ และ ยล ธีรกุล. (2503). ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 241-452.

กับหมู่บ้าน ชาวบ้านฟ้องฐานละเมิดให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย อันอาจเกิดขึ้นเนื่องด้วยดินปืนในโรงงานอาจจะระเบิด เช่นนี้เป็นความเสียหายที่ไม่แน่นอน จะเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้นก็ได้ ศาลตัดสินให้ยกฟ้องโจทก์ ความเสียหายที่ไม่แน่นอน ไม่ใช่ความเสียหายในอนาคตเสมอไป ความเสียหายในอนาคตย่อมทำให้เกิดความรับผิดทางละเมิดได้ หากว่าความเสียหายในอนาคตเป็นของแน่นอน เช่น หญิงสาวหนึ่งได้มรณะด้วยอุบัติเหตุ มารดาของหญิงฟ้องร้องผู้ก่ออุบัติเหตุให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายอันเกิดขึ้นต่อไป เพราะต่อไปภายหน้าบุตรสาวของตนจะได้ช่วยอุปการะเขา ศาล Paris ตัดสินให้มารดาหญิงสาวชนะคดี เห็นว่าเป็นความเสียหายในอนาคตแน่นอน ย่อมฟ้องร้องทางละเมิดได้ ความเสียหายที่ไม่แน่นอนเป็นเหตุทำให้ฟ้องฐานความรับผิดทางละเมิดไม่ได้ นั่น เพราะความเสียหายไม่ใช่ผลโดยตรง เนื่องจากการกระทำผิด ส่วนการกระทำผิดนั้น ไม่ใช่เหตุโดยตรงแก่ความเสียหาย ความเสียหายที่ไม่แน่นอนนี้จะเกิดขึ้นก็ได้ ไม่เกิดขึ้นก็ได้ หมายความว่า จะมีการกระทำนั้นแล้วก็จริง ความเสียหายก็ไม่เกิดขึ้นอีก ต้องมีเหตุอื่นประกอบจึงจะทำให้เกิดความเสียหาย ความเกี่ยวเนื่องระหว่างความผิด และความเสียหายจึงไกลกันอยู่ หลักเกณฑ์ที่กล่าวว่าความเสียหายต้องแน่นอนคงเป็นผลย่อยๆ แห่งความสัมพันธ์แห่งเหตุและผลระหว่างความผิดและความเสียหาย⁷

ความเสียหายแก่บุคคลอื่นนั้นหมายความว่า จะเกิดความเสียหายขึ้น ก็ต่อเมื่อความผิดที่กระทำลงนั้น มีผลให้เกิดความเสียหาย อาจเป็นความเสียหายที่คำนวณเป็นเงิน หรือไม่อาจคำนวณเป็นเงินก็ได้ ความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อวัยวะ และเสรีภาพ เป็นทั้งความเสียหายที่เป็นเงิน เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าที่ต้องขาดประโยชน์เพราะไม่สามารถประกอบกิจการงาน และความเจ็บปวด เป็นความเสียหายในทางความรู้สึกของจิตใจซึ่งไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้ ถ้าเป็นความเสียหายที่แน่นอนแล้ว ก็ผิดฐานละเมิดได้ สำหรับความเสียหายทางจิตใจในอนาคต ซึ่งได้แก่ความเจ็บปวดและทุกข์ทรมาน (mental distress) ความสูญเสียความสามารถ (disability) การเสียโฉม (disfigurement) เป็นต้น มักจะไม่คำนึงถึง⁸

ความหมาย ความมุ่งหมาย ลักษณะและประเภทของค่าสินไหมทดแทน

คำว่า “ค่าสินไหมทดแทน” (compensation) หมายถึง เงินที่ต้องชดใช้เพื่อทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สิน หรือบุคคลอันเนื่องมาจากการละเมิด หรือการผิดสัญญา รวมทั้งทรัพย์สินที่ต้องคืนให้แก่ผู้เสียหายด้วย เช่น ค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด ค่าสินไหมทดแทน

⁷ จี๊ด เศรษฐบุตร. (2539). หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด. หน้า 73-74.

⁸ Edward j. Kionka. (1999). *Torts in a nutshell* (3 rd ed.). p. 352.

ในการไม่ชำระหนี้ให้ต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ (บทวิเคราะห์ศัพท์ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542) คำสินไหมทดแทน เน้นหลักกฎหมายที่ว่าบุคคลต้องรับผิดชอบใช้ความเสียหาย จะต้องทำให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิม เสมือนไม่มีเหตุการณ์อันต้องรับผิดชอบเกิดขึ้นในกรณีละเมิดมีการทดแทน เพื่อให้ผู้ถูกละเมิดกลับสู่ภาวะก่อนละเมิด ซึ่งมีได้จำกัดอยู่เฉพาะการใช้เงินซึ่งเป็นค่าเสียหายเท่านั้น แต่รวมถึงการอย่างอื่น เช่น คืนทรัพย์ ใช้อาคาร ทำให้ชื่อเสียงเขากลับคืนดีด้วย เป็นต้น⁹

คำสินไหมทดแทนมุ่งประสงค์ในทางทดแทนความเสียหายตามที่เป็นจริง มิใช่เป็นการลงโทษลูกหนี้ หรือเป็นการให้รางวัลแก่เจ้าหนี้ หรือให้เจ้าหนี้ค้ำกำไร ความมุ่งหมายในการชดใช้คำสินไหมทดแทนเป็นหลักการพื้นฐานที่ทำให้ผู้เสียหาย กลับคืนสู่ฐานะเดิมเมื่อยังไม่มีผลกระทบละเมิด เช่น เอาทรัพย์ของผู้อื่นไปแล้วไม่สามารถคืนได้ เพราะทรัพย์ถูกทำลายไปเสียก่อน การทำลายนั้นเป็นการกระทำละเมิด ต้องชดใช้กันด้วยประการอื่นให้ผู้เสียหายใกล้เคียงกับฐานะเดิมมากที่สุดที่จะทำได้ ถ้าไม่มีทางอื่น ก็ต้องใช้เป็นเงิน (monetary damages) อันเป็นวิธีที่ชดใช้ได้ทั่วไป ในเมื่อไม่สามารถหาวิธีอื่นให้ดีกว่านั้นได้ แม้แต่ความเสียหายที่ได้รับทางจิตใจไม่เป็นตัวเงิน ก็ต้องบังคับให้ชดใช้ค่าเสียหายเป็นตัวเงินได้ ไม่มีทางอื่นจะทำได้ดีกว่านั้น เพราะเงินเป็นวัตถุกลางที่ใช้แทนสิ่งอื่นได้ แต่ก็ไม่ใช่ว่าจะต้องชดใช้กันเสมอไป เช่น เอาทรัพย์ของไปก็ต้องคืนเขา ถ้าคืนไม่ได้ก็ต้องใช้ราคาเป็นเงิน¹⁰ หรือละเมิดทำให้เขาเสียหายแก่ร่างกาย (personal injury) ก็เช่นเดียวกัน

ความหมาย และจุดมุ่งหมายในการชดใช้ค่าเสียหาย

ค่าเสียหาย (damages) หมายถึง เงินที่ชดใช้ให้แก่ผู้เสียหาย เพื่อความเสียหายอันที่ก่อขึ้น (บทวิเคราะห์ศัพท์ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542) จำนวนเงินที่ศาลสั่งให้ลูกหนี้ชำระให้แก่เจ้าหนี้เป็นการชดใช้ความเสียหาย ซึ่งอาจเกิดขึ้นแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ หรือสิทธิอื่นๆ ซึ่งมีใช้ทรัพย์สินก็ได้ แต่การแก้ไข หรือชดใช้ความเสียหายส่วนใหญ่ ก็ต้องชดใช้กันด้วยเงิน ค่าเสียหายนี้ศาลจะต้องคำนวณให้ว่าควรจะได้รับเป็นเงินเท่าใด โดยถือความเสียหายเป็นหลักความเสียหายนั้น ปกติผู้กล่าวอ้างจะต้องนำสืบให้ศาลเห็น แม้เจ้าหนี้จะไม่พิสูจน์หรือพิสูจน์ไม่ได้ว่าเป็นจำนวนเท่าใดแน่ เมื่อมีความเสียหายแล้ว ศาลก็อาจกำหนดให้ได้ตามพฤติการณ์แห่งคดี ซึ่งในเรื่องละเมิดประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด จำเลยจะให้การปฏิเสธ หรือโต้แย้งข้อกล่าวอ้างของโจทก์เกี่ยวกับ

⁹ โสภณ รัตนาร. เล่มเดิม. หน้า 153.

¹⁰ จิตติ ดิงศภัทย์ และ ยล ธีรกุล. เล่มเดิม. หน้า 591.

จำนวนค่าเสียหาย ศาลก็ไม่จำเป็นต้องให้จำเลยชำระเต็มตามจำนวนที่โจทก์เรียกร้อง ศาลย่อมกำหนดให้¹¹

รูปแบบที่ดีของการชำระค่าสินไหมทดแทน¹² คือ จะต้องเป็นการชำระค่าทดแทนอย่างเสมอภาคและมีอยู่จริง มีความเหมาะสมทางเศรษฐศาสตร์และสังคม จะต้องทำการชำระค่าทดแทนอย่างทันทีทันใด พิสูจน์ได้ทางเศรษฐศาสตร์ ทั้งจะต้องจัดการดูแลในเรื่องของยารักษาโรค ทำให้สุขภาพกลับคืนสู่ปกติ รวมถึงการกู้ชื่อเสียงให้กลับคืนมา ตามที่เขาต้องการอีกด้วย นอกจากนี้จะต้องไม่ทำให้ค่าใช้จ่ายมากเกินไปจนควรกว่าปกติ และจะต้องมีความสุจริตในการดำเนินคดี

ในทางละเมิด กฎหมายมุ่งประสงค์จะเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่เอกชนคนใดคนหนึ่ง ซึ่งได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างอื่นโดยเฉพาะเจาะจง หากทำให้คืนสภาพเดิมไม่ได้ ก็พยายามที่จะให้ใกล้เคียงกับสภาพเดิมมากที่สุด การทำให้ผู้เสียหายกลับสู่ฐานะเดิม ก็โดยกำหนดค่าเสียหายให้แก่โจทก์ เพื่อซ่อมแซมสิ่งที่เขาต้องเสียไป เนื่องจากการละเมิด¹³ ตามหลักกฎหมายไทย ส่วนในทางละเมิดนั้นเรียกได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ความเสียหายอันเป็นมูลความผิดฐานละเมิดนั้น อาจเป็นความเสียหายที่คำนวณเป็นเงินได้ หรือไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้ก็ได้ ดังนั้นตามหลักจึงถือกันว่าความเสียหายเป็นรูปร่างคำนวณเป็นเงินได้ ความเสียหายทางจิตใจคำนวณเป็นเงินไม่ได้ ถ้าเป็นความเสียหายที่แน่นอนแล้ว ก็เป็นมูลความผิดฐานละเมิดได้

ในเรื่องทฤษฎีว่าด้วยความรับผิดชอบในความเสียหาย จะให้รับผิดชอบและชดเชยค่าเสียหายนั้น เมื่อพิจารณาขอบเขตของกฎหมายไทยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222 วรรคต้น จะเห็นได้โดยถ้อยคำในตัวเองนั้นมีหลักตรงกับทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมที่ว่า ผู้กระทำความผิดรับผิดชอบเฉพาะในผลปกติที่เกิดจากการกระทำของตน ซึ่งในมาตรา 222 มีความว่า “การเรียกเอาค่าเสียหายนั้น ได้แก่ การเรียกค่าสินไหมทดแทน เพื่อความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้” ซึ่งโดยบทบัญญัตินั้น เห็นได้ว่าผู้กระทำความผิดต้องมีหนี้ผูกพันกันอยู่ก่อนแล้ว ต่อเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ จึงต้องรับผิดชอบ โดยผลปกติที่ย่อมจะเกิดขึ้น แต่การไม่ชำระหนี้นอกจากจะคาดเห็นผลจากพฤติการณ์พิเศษ ดังความในวรรคสองของมาตราเดียวกันนี้ อีกส่วนหนึ่ง ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับความรับผิดชอบทางละเมิดตามกฎหมายไทยนั้น ถึงแม้จะไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยตรงว่าในทาง

¹¹ จิตติ ดิงศภัทย์ และ ยล ชีรกุล. แหล่งเดิม. หน้าเดิม.

¹² Page Keeton, Robert E.Keeton. (1977). *Cases and Materials on The Law of Torts* (2 nd ed.). pp. 776-777.

¹³ วารี นาสกุล. (2518). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกควรได้. หน้า 8.

ละเมิด จะให้ผู้กระทำรับผิดในผลเพียงใดก็ตาม แต่จากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาและการใช้กฎหมาย มาปรับกับคดี รวมทั้งคำอธิบายกฎหมายต่างๆ นั้น

สรุปได้ว่าโดยหลักกฎหมายไทย ในเรื่องละเมิดนั้น เราใช้หลักทฤษฎีเงื่อนไขหรือ ทฤษฎีความเท่ากันแห่งเหตุมาใช้ปรับกับคดี ในเรื่องละเมิด คือผู้กระทำผิดจะต้องรับผิด ในผลของ การกระทำผิดที่เป็นผลโดยตรงที่ใกล้ชิดกับเหตุและไม่ไกลเกินไป โดยไม่คำนึงว่าจะเป็นผลที่ตน คาดเห็นหรือไม่ก็ตาม ถ้าเป็นผลโดยตรงที่เกิดจากการกระทำผิดของตนแล้ว ผู้กระทำผิดก็ต้องรับผิด ในผลนั้น

ดังนั้นความรับผิดในการกระทำละเมิด จึงมีขอบเขตกว้างขวางกว่าในทางสัญญาหรือ การไม่ชำระหนี้ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 นั้นบัญญัติให้ศาลกำหนด ค่าเสียหายได้ตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด ซึ่งตามถ้อยคำจะเห็นว่าไม่มีขอบเขตตายตัว วางหลักไว้กว้างๆ เพื่อปรับได้กับทุกกรณี ไม่บังคับว่าต้องเป็นผลปกติ หรือคู่กรณีต้องคาดเห็นมาก่อน ถ้าเป็นผลพิเศษเช่นเดียวกับหลักกฎหมายต่างประเทศ จะเห็นว่าหลักที่ศาลในประเทศส่วนมากใช้อยู่ คือ ผลโดยตรงอันมีนัยเอนเอียงไปตามทฤษฎีความเท่ากันแห่งเหตุ หรือทฤษฎีเงื่อนไขนั้น เป็นหลัก ที่ถูกต้องไม่จำกัดว่า มูลเหตุที่ผู้ทำละเมิดจะต้องรับผิดนั้น จำกัดอยู่ในเบื้องต้นเฉพาะผลปกติที่ควร จะเกิดขึ้นเท่านั้น

2.2 หลักการกำหนดค่าเสียหายในต่างประเทศ

สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาเป็นค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใดๆ อันได้เกิดขึ้น เมื่อระบบกฎหมายแตกต่างกัน ทำให้แนวความคิดในการกำหนดค่าเสียหายทางละเมิด เกิดความแตกต่าง ทั้งในแง่ดุลพินิจของศาลเอง และในลักษณะความเสียหายทั้งจากระบบกฎหมาย ทั้งสองระบบ อาจแยกการกำหนดประเภทค่าเสียหายดังนี้ คือ

2.2.1 การกำหนดค่าเสียหายตามความมุ่งหมาย

ค่าเสียหายทางละเมิดอาจแบ่งออกตามความมุ่งหมายในการกำหนดได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. การกำหนดค่าเสียหายแบบค่าสินไหมทดแทน (Compensatory Damages)

เป็นค่าเสียหายในลักษณะค่าสินไหมทดแทนที่ผู้ละเมิดจะต้องจ่ายชดเชย ให้แก่ผู้เสียหายเพื่อให้ผู้เสียหายได้กลับคืนสู่ฐานะเดิม ก่อนถูกรกระทำละเมิดให้ได้ใกล้เคียงมากที่สุด เท่าที่จะกระทำได้ ไม่ว่าจะเป็ความเสียหายที่ปรากฏในรูปของตัวเงิน ค่าใช้จ่าย รายได้ที่ขาดไป

หรือความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน การกำหนดค่าเสียหายแบบนี้เป็นหลักเกณฑ์ของซีวิลลอว์ ส่วนทางคอมมอนลอว์ ถือหลักทางผสม คือ จะกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษเพื่อลงโทษตอบแทนแก่ผู้ละเมิดด้วย¹⁴

ในหนังสือ Nicomachaen Etis ของ Aristotle นั้น ได้วางแนวกฎหมายละเมิดสัญญาตามหลักความยุติธรรม ในเรื่องการชดเชยค่าเสียหายที่รู้จักทั่วไปในนามของ corrective justice หรือ rectificatory justice ตามหลักการของ Aristotle นั้นจะเกี่ยวข้องเฉพาะปัจเจกชนโดยที่ไม่คิดลงโทษจำเลยเพื่อให้เป็นตัวอย่างในสังคม เหตุผลของเขาจึงไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคม แต่มุ่งต่อการแก้ไขข้อขัดแย้งเฉพาะบุคคล

ความคิดในแนวนี้ได้แพร่หลายในยุโรปตั้งแต่ศตวรรษที่ 17 โดย Grotius และ Pufendorf ทำให้ทฤษฎีละเมิดมีพื้นฐานในเรื่องความคิดของการแบ่งความเสี่ยงภัย และแบ่งความเสียหายเป็นการชดเชยค่าเสียหายโดยไม่มีกรลงโทษ หรือเล่นบทสั่งสอน (education role) ทฤษฎีนี้ถ้าวิวัฒนาการสูงสุดแล้ว จะปรากฏว่ามีการสร้างระบบประกันสังคม โดยมีรัฐเป็นผู้รับผิดชอบ ในที่สุด Fault principle ในละเมิดก็ถูกยกเลิกไป กฎหมายละเมิดสิ้นความหมาย ทฤษฎีเสี่ยงภัยและประกันสังคมเข้ารับหน้าที่ชดเชยค่าเสียหายแทน ตามความคิดแนวนี้ในขณะที่กฎหมายละเมิดยังทำหน้าที่อยู่ การชดเชยค่าเสียหายอาจมีการเปลี่ยนแปลงให้หนักขึ้นได้ตามสถานการณ์เรียกว่า “aggravated damages” ค่าเสียหายแบบนี้อาจมากกว่าความเสียหายธรรมดา แต่ก็ไม่ใช่ “punitive damage” อยู่แน่นอน¹⁵

ค่าเสียหายแบบค่าสินไหมทดแทนมีลักษณะสำคัญดังนี้

1. เป็นการชดเชยทดแทนความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับจริง ๆ
2. ปกติฝ่ายผู้เสียหายต้องพิสูจน์ความเสียหายที่ตนได้รับให้ปรากฏต่อศาล
3. อาจผ่อนชำระค่าเสียหายได้เป็นงวดๆ หรือเป็นรายปี ลักษณะนี้เฉพาะ

ตามระบบซีวิลลอว์

ซึ่งเข้าใจว่าภายใต้หลักการที่ถือว่าละเมิดเป็นหนี้ยางแห่งอย่างหนึ่ง จึงยอมมีการผ่อนชำระค่าเสียหายได้เหมือนหนี้ยางประเภทอื่นๆ เช่น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เยอรมัน (B.G.B.) มาตรา 843, 844, 845 ซึ่งเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการจ่ายค่าขาดรายได้ให้แก่ผู้เสียหายที่ถูกละเมิดถึงตาย และการจ่ายค่าขาดแรงงานแก่บุคคลที่สามนั้นอาจจ่ายเป็นรายปีได้โดยมีหลักประกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 444 ศาลอาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงจำนวนเงินได้ภายในระยะเวลา 2 ปี โดยแก้ไขคำพิพากษา ส่วนทางคอมมอนลอว์ทั้งในอังกฤษและอเมริกา ต่างมีหลัก

¹⁴ คัมภีร์ แก้วเจริญ. เล่มเดิม. หน้า 28.

¹⁵ จิตติ ดิงศภัทย์ และ รองพล เจริญพันธุ์. (2520). “ทัศนะจากคำพิพากษาศาลฎีกา.” วารสารนิติศาสตร์, 9, 3. หน้า 192-193.

การชำระค่าเสียหายคราวเดียว (Single Recovery Principle) ซึ่งคงสืบเนื่องจากแนวความคิดปะปนระหว่างทางละเมิดกับทางอาญา ทำให้ค่าเสียหายทางละเมิด มีลักษณะเด็ดขาดไม่มีการแก้ไขหรือผ่อนชำระ หลักตายตัวของคอมมอนลอว์ เช่นนี้ทำให้เกิดปัญหาในเรื่องค่าเสียหายในอนาคต เพราะศาลได้แต่ประมาณการกำหนดจำนวนค่าเสียหาย เมื่อผิดพลาดตกหล่นก็ไม่อาจแก้ไขได้¹⁶

Lord Scarman ได้วางหลักกฎหมายว่า ค่าทดแทนควรจะต้องใกล้เคียงกับความสามารถที่จะให้ผู้ถูกรกระทำละเมิดกลับคืนสู่ฐานะเดิมเหมือนไม่ได้ถูกรกระทำละเมิดในคดี *Lim v. Camden Islington Area Health Authority* (1980) AC 174AT187 พยายามที่จะทำให้ผู้เรียกร้องกลับสู่สภาพเดิมทั้งหมดซึ่งทำให้สับสนกับคำว่า Compensation ซึ่งหมายความว่า การหาสิ่งทดแทนที่ผู้เรียกร้องสูญเสียและการกลับคืนสู่สภาพเดิม เป็นการบังคับให้จำเลยต้องยอมรับผิดในจำนวนที่ผู้ถูกรกระทำละเมิดต้องสูญเสีย ดังนั้น Compensatory Damages จะมุ่งเน้นความสูญเสียของผู้ถูกรกระทำละเมิดมากกว่าการได้กำไรของจำเลย¹⁷

2. ค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive Damages) หรือที่บางครั้งเรียกว่า (Exemplary Damages และ Vindictive Damages) พัฒนามาจากหลักเกณฑ์ความรับผิดทางอาญา เป็นสำคัญซึ่งเริ่มขึ้นจากการกระทำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อความรู้สึกนึกคิดและศีลธรรมอันดี (immoral act) การใช้มาตรฐานกฎเกณฑ์ศีลธรรมอันดีของประชาชนมาเป็นเครื่องชี้ว่าสิ่งใดเป็นละเมิดหรือไม่โดยทั่วไปแล้ว ค่าเสียหายในเชิงลงโทษเป็นค่าเสียหายที่เพิ่มเติมขึ้นนอกเหนือค่าสินไหมทดแทน ความเสียหายธรรมดาที่กำหนดให้ผู้ละเมิดต้องใช้แก่ผู้เสียหายเพื่อตอบแทนความรุนแรงแห่งพฤติการณ์ของการกระทำละเมิด

ลักษณะสำคัญของค่าเสียหายเชิงลงโทษมีดังนี้

1. เป็นค่าเสียหายที่กำหนดลงโทษตอบแทนผู้กระทำละเมิด เพื่อปรามมิให้ทำมิชอบเช่นนั้นอีก และขณะเดียวกันยังเป็นเยี่ยงอย่างแก่ผู้อื่นมิให้กระทำตามด้วย

2. ฝ่ายโจทก์ไม่ต้องพิสูจน์จำนวนค่าเสียหายในส่วนนี้ เพราะศาลกำหนดเองตามความเหมาะสม โดยคำนึงถึงลักษณะความร้ายแรงแห่งละเมิด สภาพและปริมาณความเสียหายที่โจทก์ได้รับ ตลอดจนฐานะทางเศรษฐกิจของจำเลย

3. เป็นค่าเสียหายที่เพิ่มเติมขึ้น นอกเหนือจากค่าเสียหายที่ชดใช้ทดแทนความเสียหายจริงๆ แต่ในบางคดีอาจไม่ปรากฏความเสียหายจริงที่จะทดแทน ศาลก็จะกำหนดแต่ค่าเสียหายแบบเป็นโทษให้อย่างเดียว

¹⁶ คัมภีร์ แก้วเจริญ. เล่มเดิม. หน้า 28-31.

¹⁷ Mark Lunney and Ken Oliphant. (2000). *Tort Law Text and Materials*. p. 711.

4. ศาลจะกำหนดให้เฉพาะกรณีละเมิดที่มีพฤติการณ์รุนแรง มีลักษณะการกระทำ เช่นเดียวกับในคดีอาญาเช่น การใช้กำลังทำร้าย ข่มขู่ หลอกลวง นื้อฉล ซึ่งผู้ละเมิดมุ่งหมายให้เกิดความกระทบกระเทือนต่อจิตใจของผู้เสียหาย หรือมุ่งหมายให้ผู้เสียหายอับอายหรือถูกเหยียดหยาม

ค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศอังกฤษศาลสูง (House of Lords) วางหลักค่าเสียหายเฉพาะ 3 กรณีต่อไปนี้คือ

ก. คดีที่เจ้าพนักงานของรัฐจงใจทำละเมิดฝ่าฝืนกฎหมายรัฐธรรมนูญ หรือ
 ข. คดีที่จำเลยจงใจหวังผลกำไร เป็นจำนวนสูงกว่าความเสียหายที่โจทก์ได้รับจากการกระทำละเมิดของจำเลย เช่น ในคดี *Cassell Co.ltd. V Broome. (1972)* จำเลยลงพิมพ์ข้อความเท็จมุ่งให้โจทก์เสียหาย โดยจำเลยหวังรายได้จากการพิมพ์จำหน่ายเป็นจำนวนสูงกว่าค่าเสียหายที่คาดว่าจะต้องชดใช้แก่โจทก์ ศาลกำหนดค่าเสียหายแยกเป็นโทษเพิ่มจาก 14,000 ปอนด์ เป็น 25,000 ปอนด์

ค. คดีที่มีกฎหมายกำหนดให้จ่ายค่าเสียหายเชิงลงโทษแก่ผู้เสียหาย
 ในทางทฤษฎีนั้นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 เปิดโอกาสให้ศาลตีความวัตถุประสงค์ของกฎหมายลักษณะละเมิดเป็น 4 แบบด้วยกัน¹⁸ คือ

1. ความคิดในเรื่องละเมิดนั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับชดใช้ค่าเสียหายเพียงอย่างเดียว เรียกว่า *Compensatory idea of tort*

ความคิดแบบนี้กำหนดให้การลงโทษเป็นหน้าที่ของกฎหมายอาญา ส่วนเรื่องการชดใช้ค่าเสียหายนั้น เป็นหน้าที่โดยเฉพาะของกฎหมายละเมิด แต่เดิมนั้นไม่มีกฎหมายที่เรียกว่าละเมิดหรืออาญาแน่นอนลงไป แต่มีการลงโทษ ปรับปรับและชดใช้ค่าเสียหายตามแนวความคิดที่เรียกว่า “*vengeance idea*” คือ การป้องกันมิให้ผู้เสียหาย หรือญาติพี่น้องของเขาทำการอาฆาตพยาบาท อันเป็นการขัดขวางความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีงามของประชาชน กฎหมายลักษณะนี้จึงเรียกว่ากฎหมายเกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อย ครั้นสังคมเจริญขึ้นอิทธิพลของปรัชญา โดยเฉพาะของ Stoics และของ Aristotle ทำให้คนเริ่มแยกละเมิดออกจากอาญา

2. ความคิดในเรื่องละเมิดนั้นมีวัตถุประสงค์ที่ซ้อนกัน คือ

การชดใช้ค่าเสียหาย (*compensatory idea*) และชดใช้ให้เกิดความพอใจแก่โจทก์เพื่อให้หายข้องใจในตัวเอง (idea of satisfaction) เพื่อให้เกิดความพอใจ และหายข้องใจ ค่าเสียหายย่อมมากกว่าปกติ แต่นักนิติศาสตร์มีความเห็นว่า ค่าเสียหายประเภทนี้เป็น

¹⁸ จิตติ ดิงศภัทย์ และ รองพล เจริญพันธุ์, เล่มเดิม, หน้า 192-195.

เพียงแปรเปลี่ยนให้หนักขึ้น (aggravated damages) ไม่ใช่การลงโทษที่จริง จะเห็นได้ว่าผลโดยทางอ้อมเป็นการลงโทษ แต่ทฤษฎีทางจิตวิทยาไม่นิยมลงโทษโดยตรง กลับนิยมการลงโทษทางอ้อมที่ไม่ใช่เป็นแบบฟอร์ม เรียกว่า informal manner หรือ gemeinschaften manner

3. ความคิดในเรื่องละเมิดนั้นมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ

เป็นการชดใช้ค่าเสียหาย (compensatory idea) และ ถือเป็นการลงโทษ (punitive damages) การลงโทษที่เป็นแบบฟอร์มเช่นนี้เรียกว่า “formal manner” หรือ “gesellschaften manner”

4. ละเมิดมีวัตถุประสงค์ที่รวมกันหลายประการเรียกว่า cluster of idea คือ compensatory idea , idea of satisfaction และ deterrent idea คือ ความคิดที่จะทำให้ประชาชนหลีกเลี่ยงการทำความเสียหาย เพราะฉะนั้นบทบาทของละเมิด คือ การสั่งสอนทั้งผู้กระทำผิด และ ตักเตือนประชาชนให้เห็นเป็นตัวอย่าง (educational role of tort)

ความคิดทั้ง 4 แบบที่นักนิติศาสตร์พิเคราะห์กฎหมายลักษณะละเมิดนั้น ได้มีการวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวางในโลก แต่ในสวิสที่นักนิติศาสตร์ในต้นศตวรรษที่ 20 กลับยึดถือความคิดแบบที่ 2 เป็นหลัก กล่าวคือ ยึดถือในความคิดแบบ compensatory idea และ idea of satisfaction นี้ ได้ถูกบรรจุลงไปประมวลกฎหมายแพ่งสวิส และในประมวลกฎหมายนี้ในปี 1907 และ 1911 ตามลำดับ ผู้ที่สนับสนุนความคิดนี้ คือ C.Chr.Burckhardt ผู้ซึ่งได้รับอิทธิพลทางความคิดมาจากนักนิติศาสตร์เยอรมัน คือ Degenkolb ทั้ง Burckhardt และ Degenkolb กล่าวว่า idea of satisfaction ไม่ใช่เรื่องการลงโทษทางอาญา แต่เป็นการให้ค่าเสียหายที่มากขึ้น (aggravated damages) เพราะกฎหมายเอกชนเป็นเรื่องชดใช้ค่าเสียหาย มิใช่เรื่องของการลงโทษ ความเห็นของ Bruckhardt ในตอนต้นศตวรรษนั้น ปัจจุบันมีนักนิติศาสตร์สวิสเป็นจำนวนมากที่ไม่เห็นด้วยกับความคิดของ Bruckhardt และ Degenkolb นักนิติศาสตร์กลุ่มนี้มี Druch Gmur, Becker และ Oftinger เป็นต้น ต่างพยายามอธิบายว่าที่จริงแล้วนั้น idea of satisfaction ก็คือ punitive idea นั่นเอง มากไปกว่านั้นนักนิติศาสตร์กลุ่มนี้ยังเห็นว่า ความคิดให้ค่าเสียหายเพื่อเป็นการลงโทษนั้น เป็นแนวโน้มของโลก ความคิดในเรื่องละเมิดนั้น จะต้องประกอบด้วยกลุ่มของความคิดประเภทต่างๆ กัน คือ compensatory, satisfaction และ general deterrence idea จึงจะเรียกได้ว่าเป็นความคิดที่สมบูรณ์จริงๆ¹⁹

¹⁹ แหล่งเดิม. หน้า 196.

ในสหรัฐอเมริกาตั้งแต่เดิมยึดหลักชดใช้ค่าเสียหาย (compensatory idea) เป็นหลักในการวิเคราะห์กฎหมายละเมิด เพราะฉะนั้นนักนิติศาสตร์ทั่วไป เช่น Roscoe Pound นิยมวิเคราะห์การวิวัฒนาการของกฎหมายละเมิดว่า แยกตัวจากกฎหมายอาญาอย่างเด็ดขาด ในทางละเมิดเป็นเรื่องของการชดใช้ค่าเสียหาย ส่วนอาญาเป็นเรื่องของการลงโทษ Pound จึงวิเคราะห์ความคิดทางละเมิดว่า ค่อยๆ แยกตัวออกจากอาญาโดยเด็ดขาด ในที่สุดความผิดทางละเมิด (fault-principle) ก็เหือดหายไป รัฐจะเข้ามารับหน้าที่ประกันสังคมชดใช้ค่าเสียหายเอง ความคิดแนวนี้ทำให้ Pound แบ่งวิวัฒนาการทางละเมิดเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้²⁰

1. revenge idea (vengeance idea) ละเมิดกับอาญายังรวมกันอยู่โดยมีวัตถุประสงค์เป็นการลงโทษ
2. compensatory idea ละเมิดค่อยๆ แยกตัวจากอาญา โดยละเมิดเป็นเรื่องของการชดใช้ค่าเสียหายซึ่งชดใช้เฉพาะ เมื่อจำเลยมีความผิด (fault idea)
3. compensatory idea การชดใช้ค่าเสียหายขยายรวมไปถึงกรณี strict liability ด้วย
4. social insurance idea รัฐสวัสดิการเริ่มเข้ามาับบทบาทชดใช้ค่าเสียหายตามหลักทฤษฎีเสี่ยงภัย

ถ้าศึกษาทฤษฎีนี้ให้ดีจะเห็นว่า หลังจากวิวัฒนาการมาถึงขั้นตอนที่ 4 แล้ว ความเห็นในเรื่องละเมิดจะแปรเปลี่ยนไปหารูปเดิม คือ คนเริ่มมองกฎหมายว่าเป็นเครื่องมือป้องกันการละเมิดด้วย เรียกว่า controlling หรือ preventive measure คนจึงเริ่มคิดป้องกันการละเมิดในอนาคตโดยการใช้กฎหมายเป็นเครื่องป้องกัน วิวัฒนาการจึงเพิ่มอีก 2 ขั้นตอน คือ

1. การใช้กฎหมายสังคม (social laws) เช่น consumer protection, labor legislations และใช้กฎหมายปกครอง (administrative law) เช่น ตรวจสอบใบขับขี่และพวก safety rules ต่างๆ เป็นเครื่องมือป้องกันละเมิด
2. ในขั้นสุดท้ายนี้ คนกลับนำเอาความคิดทางละเมิดที่วิวัฒนาการมาแล้วทั้ง 4 ขั้นตอนข้างต้นมาสังเคราะห์กัน (synthesis of idea) ดังนั้นคนจึงเริ่มนิยมนำเอาความคิดในเรื่องลงโทษทางอาญามาสังเคราะห์กับความคิดเรื่องชดใช้ค่าเสียหายทางละเมิดอีกครั้ง ทำให้การให้ค่าเสียหายเป็นความคิดที่มีการลงโทษปนอยู่ด้วย ละเมิดจึงกลับมารวมกับอาญาอีกครั้ง

²⁰ แหล่งเดิม. หน้า 200.

ตามแนวความคิดขั้นพื้นฐาน ถือได้ว่าค่าเสียหายในเชิงลงโทษเป็นการลงโทษอย่างหนึ่งทางแพ่งไม่ใช่เป็นค่าสินไหมทดแทนค่าเสียหายที่ได้รับ แต่อย่างไรก็ตาม ในบางกรณีอาจมีลักษณะเป็นทั้งการลงโทษและการทดแทน เช่น ในสหรัฐอเมริกา มี 2-3 มลรัฐ ที่ถือว่าการกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษ ไม่ใช่เพื่อจะลงโทษจำเลยแต่อย่างเดียว แต่เป็นการทดแทนแก่โจทก์สำหรับการทรมานทุกข์ทรมานจากการกระทำละเมิดด้วย ค่าเสียหายเช่นนี้กำหนดขึ้นเพื่อเป็นช่องทางในคดีที่มีพฤติกรรมไร้ศีลธรรมหรือมีลักษณะรุนแรง ทฤษฎีเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษคือ เป็นการลงโทษทางแพ่งอย่างหนึ่ง และกำหนดขึ้นเพื่อ เป็นการป้องกันการกระทำที่คล้ายคลึงกัน อันจะเกิดขึ้นในอนาคต ภายใต้แนวความคิดนี้เอง ค่าเสียหายดังกล่าวจึงต้องอยู่บนพื้นฐานของนโยบายสาธารณะ (Public Policy) และประโยชน์ของสังคมและสาธารณะ (The Interest of Society and for the Public Benefit) ไม่ใช่เพียงเพื่อเป็นค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย ที่ผู้เสียหายได้รับเท่านั้น กล่าวคือ เป็นแนวความคิดในทางอาญามากกว่าเป็นการกำหนดค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่ง ดังนั้นค่าเสียหายในเชิงลงโทษอาจจะถูกกำหนดให้เป็นค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายที่ไม่อาจเป็นตัวเงินได้ เช่น ความทุกข์ทรมานทางจิตใจ (Mental Distress) และความเคียดแค้นรำคาญ (Vexation) หรือความเสียหายต่อความรู้สึก อย่างไรก็ตามค่าเสียหายในเชิงลงโทษนี้ ไม่ได้ถูกกำหนดขึ้นในแนวความคิดของการลงโทษทางอาญา²¹

2.2.2 การกำหนดค่าเสียหายตามลักษณะความเสียหาย

ความเสียหายในคดีละเมิดอาจแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ความเสียหายในเชิงวัตถุ (material damage) ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าขาดรายได้ที่ต้องหยุดงาน เป็นต้น กับความเสียหายทางศีลธรรม (moral damage) หรือความเสียหายที่มีใช้เป็นตัวเงิน ตามความเสียหายจะเกี่ยวข้องกับความรู้สึกหรือจิตใจของผู้เสียหาย เช่น ความเศร้าโศกเสียใจ ความเจ็บปวดทรมานทุกข์ทรมาน ไบหน้าเสียโฉม รวมถึงกรณีต้องเสียชื่อเสียงในทางสมาคมเมื่อถูกดูหมิ่น เป็นต้น ความเสียหายที่แตกต่างกันนี้ มีอิทธิพลต่อการกำหนดค่าเสียหาย ทำให้เกิดการแยกประเภทค่าเสียหายออกตามลักษณะของความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็น 2 ประเภท²² ได้แก่

²¹ ญัฐวุฒิ วรรณวานิช. (2538). การกำหนดค่าสินไหมทดแทนเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายเนื่องจากการกระทำละเมิด. หน้า 39.

²² คัมภีร์ แก้วเจริญ. เล่มเดิม. หน้า 36-39.

1. ค่าเสียหายที่แท้จริง (Actual damages) หรือค่าเสียหายพิเศษ ทางคอมมอนลอว์ เรียกว่า Special Damages ซึ่งเกี่ยวข้องกับความเสียหายเชิงวัตถุ คือ ค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายซึ่งเรียกว่า “Special Damages” (compensation for special damage) ความเสียหายแบบ Special Damage นี้ เป็นความเสียหายชนิดซึ่งไม่ได้เกิดจากการสันนิษฐาน โดยกฎหมาย (will not be presumed by the Law) ค่าเสียหายแบบ Special Damages นี้ แตกต่างจากค่าเสียหายแบบ General Damages กล่าวคือ ค่าเสียหายแบบ Special Damages นี้ จะต้องมีการพิสูจน์ในกระบวนการพิจารณาคดี ส่วนค่าเสียหายแบบ General Damages ศาลอาจกำหนดให้โดยโจทก์ไม่ต้องพิสูจน์ค่าเสียหาย โดยเหตุที่ความเสียหายที่จะนำมากำหนดค่าเสียหายแบบ Special Damages เป็นความเสียหายเชิงวัตถุที่เกิดขึ้นจริง เฉพาะในคดีเรื่องนั้น

ดังนั้น ฝ่ายโจทก์ย่อมสามารถพิสูจน์ให้เห็นจริงได้ เช่น ในคดีละเมิดต่อร่างกาย จะกำหนดค่าเสียหายแบบ Special Damages ตามจำนวนค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล จำนวนค่าขาดรายได้ระหว่างรักษาตัว ซึ่งโจทก์จะต้องพิสูจน์ความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง ให้ปรากฏต่อศาลในระบบซีวิลลอว์และคอมมอนลอว์ โจทก์จึงต้องระบุค่าเสียหายแบบ Special Damages ในคำขอท้ายฟ้องเป็นรายการๆ ไป รายการใดพิสูจน์ได้น้อยกว่าที่ขอ ศาลก็จะให้ตามที่ปรากฏ คือ ตามที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินคำขอ

2. ค่าเสียหายตามทางสันนิษฐานทั่วไป (General Damages) เป็นความเสียหายเกี่ยวกับความเสียหายทางศีลธรรม คือ ค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายซึ่งเรียกว่า General Damage ความเสียหายนี้เป็นความเสียหายประเภทหนึ่งซึ่งกฎหมายสันนิษฐานทั่วๆ ไป โดยเปรียบเทียบกับคดีก่อนๆ มิใช่กำหนดจากคำฟ้องของโจทก์ General Damage นี้ จะถูกกำหนดให้ในกรณีที่มีความเสียหาย เช่น ความเสียหายต่อชื่อเสียง (loss of reputation) ความเจ็บปวดและทุกข์ทรมาน (pain and suffering) หรือการสูญเสียการประกอบการงานในอนาคต (loss of future earnings) ที่ไม่อาจกำหนดเป็นจำนวนตัวเลขที่แน่นอนได้ (damage not accurately quantifiable in money terms)

ดังนั้นในการที่โจทก์ใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหาย โจทก์ต้องเรียกค่าเสียหายเต็มจำนวน แล้วศาลก็จะประมาณค่าเสียหายนั้น ตัวอย่างเช่น ในกรณีที่โจทก์ถูกรถยนต์ของจำเลยชนได้รับความเจ็บปวด (pain) และได้รับอันตรายแก่กาย ศาลก็จะกำหนดค่าเสียหายให้ตามดุลพินิจของศาล มิใช่กำหนดให้ตามฟ้องของโจทก์

ดังได้กล่าวแล้วว่า General Damages เป็นค่าเสียหายตามความเสียหายที่สันนิษฐานกันทั่วๆ ไป โดยเปรียบเทียบกับคดีอื่นๆ ทำนองเดียวกับคดีเรื่องนั้นว่า ผู้เสียหายควรได้รับความเสียหายเพราะการกระทำละเมิดในคดีนั้นเพียงใด ความเสียหายที่จะต้องมีการสันนิษฐานตามนัยนี้ จึงเป็นความเสียหายทางศีลธรรม ซึ่งพิสูจน์ให้เห็นจริงได้ยาก และต้องมีการประมาณการออกมาหรือในบางทีชนะ เช่น อังกฤษเห็นว่าความเสียหายทางวัตถุในบางกรณี เช่น ค่าใช้จ่ายในอนาคตก็จะต้องประมาณการเป็น Special Damages ออกมา เพราะไม่อาจพิสูจน์กำหนดเป็นจำนวนตัวเลขที่แน่นอนได้ในขณะคำนวณค่าเสียหาย แต่ของอเมริกันมีความเห็นในทางตรงกันข้ามว่า บรรดาค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นแล้วและในอนาคต ต่างเป็นความเสียหายที่อาจพิสูจน์ให้เห็นจริงได้ จึงไม่ต้องประมาณค่าเสียหายแบบ General Damages แต่โจทก์อาจระบุนขอ และพิสูจน์ให้ปรากฏ เพื่อกำหนดเป็นค่าเสียหายแบบ Special Damages

การเรียกร้องค่าเสียหายกรณีใดจะเป็นค่าเสียหายตามทางสันนิษฐานทั่วไป (General Damages) หรือค่าเสียหายพิเศษ (Special Damages) นั้น จะต้องขึ้นกับข้อเท็จจริงดังนี้

1. ลักษณะของการล่วงละเมิด
2. การอ้างอิงลักษณะการบาดเจ็บทั่วไปหรือเฉพาะเจาะจง

ซึ่งไม่สามารถกำหนดลักษณะที่แน่นอนและไม่ใช้วัตถุประสงค์ของระบบ เพราะในกรณีที่บุคคลได้รับบาดเจ็บต่อร่างกาย ซึ่งได้รับความเสียหายทำให้สูญเสียรายได้ ก็สามารถเรียกร้องค่าเสียหายพิเศษได้และกรณีตรงข้ามกัน แม้ผู้เสียหายได้รับความเสียหายพิเศษ ก็สามารถเรียกร้องค่าเสียหายตามทางสันนิษฐานทั่วไปได้ ถึงแม้ว่าทางปฏิบัติจะไม่ถูกต้องตามวิธีการ แต่เมื่อความปรากฏแก่ศาล ศาลมีอำนาจจะตัดสินใจ หรือบัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมให้ครอบคลุมค่าเสียหาย²³

2.2.3 แนวปฏิบัติในการกำหนดค่าเสียหาย

ในทางปฏิบัติ ศาลต้องอาศัยข้อเท็จจริงที่ปรากฏจากการนำสืบของคู่ความมาเป็นเครื่องกำหนดค่าเสียหาย บางคดีปรากฏความเสียหายที่โจทก์ได้รับจริงๆ แต่บางคดีก็ไม่ปรากฏศาลจึงกำหนดเป็น 2 ประเภท²⁴ ได้แก่

²³ Edward j. Kionka. Op.cit. pp. 346-347.

²⁴ คัมภีร์ แก้วเจริญ. เล่มเดิม. หน้า 31-36.

1. ค่าเสียหายตามความเสียหาย (Substantial Damages) เป็นค่าเสียหายที่ศาลประเมินให้ มีจำนวนเท่าเทียมกับความเสียหาย ในเมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่า มีความเสียหายที่โจทก์ได้รับจริงๆ เช่นนั้น เช่น ในคดี Moss v. Christchurch R.D.C. 1925 จำเลยก่อความรบกวนปล่อยประกายไฟเครื่องจักรไอน้ำ ลูกกลมไหม้บ้านของโจทก์ซึ่งให้ผู้อื่นเช่า ศาลอังกฤษกำหนดค่าเสียหายโดยนำผลต่างของราคาบ้านก่อนไฟไหม้กับราคาบ้านหลังจากถูกไฟไหม้ มาเป็นเกณฑ์โดยมิได้ถือตามราคาก่อสร้างบ้านหลังใหม่ให้มีสภาพติดังเดิม หลักคตินี้อาจเปรียบเทียบกับกับกรณีการใช้ราคาทรัพย์สินลดน้อยลง เพราะละเมิดทำให้บุบสลายทางชีวิตลอร์ เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน (B.G.B.) มาตรา 849

ข้อควรสังเกต หลักคดี Moss. กำหนดค่าเสียหายแบบ Substantial damages โดยมุ่งชดเชยแทนความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับจริงๆ ต่างจากการกำหนดค่าเสียหายโดยพิจารณาผลของการแก้ไขความเสียหาย ซึ่งนำ “ผลรวมของค่าซ่อมกับค่าเสื่อมราคาทรัพย์สินหลังจากซ่อมแล้ว” มาเป็นเกณฑ์กำหนดจำนวนค่าเสียหาย

2. ค่าเสียหายแบบเป็นพิธี ประกอบด้วยค่าเสียหายแบบปลอมขวัญอย่างหนึ่งกับค่าเสียหายแบบสมน้ำหน้าโจทก์อีกอย่างหนึ่ง

1) ค่าเสียหายแบบปลอมขวัญ (Nominal Damages) เมื่อจำเลยทำละเมิดจะต้องชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้ถูกล่วงละเมิดเพื่อแสดงถึงสิทธิอันชอบธรรมของบุคคล แม้ว่าการกระทำละเมิดจะไม่มีผลเสียหายจากการกระทำนั้นก็ตาม แต่ค่าเสียหายนั้นไม่มีสาระสำคัญ เป็นค่าเสียหายจำนวน 2 - 3 ปอนด์ มิได้มุ่งหมายให้เป็นการลงโทษจำเลย หรือจะให้ชดใช้กันอย่างจริงจัง ศาลกำหนดให้พอเป็นพิธี แต่ก็ยังให้มีการชดใช้กัน เนื่องจากศาลเห็นว่า การกระทำของจำเลยในกรณีนั้นเป็นการรบกวนต่อหน้าที่ เป็นการรบกวนสิทธิของโจทก์ หรือเป็นกรณีที่โจทก์น่าจะได้รับความเสียหายจริงๆ แต่บังเอิญไม่สามารถนำพยานหลักฐานมาสืบให้ปรากฏปริมาณความเสียหายได้ ค่าเสียหายแบบปลอมขวัญ ถ้าพิจารณาตามหลักการของชีวิตลอร์ คงไม่อาจกำหนดให้ได้ เฉพาะกรณีไม่ปรากฏความเสียหายจริงที่เกิดขึ้นแก่โจทก์

2) ค่าเสียหายแบบสมน้ำหน้าโจทก์ (Contemptuous Damages) เป็นค่าเสียหายจำนวนเล็กๆ น้อยๆ ซึ่งศาลกำหนดให้เป็นพิธี เหมือนกับในกรณีที่ปรากฏความเสียหายตามหลักฐานของโจทก์ แต่เนื่องจากศาลไม่เห็นด้วยกับค่าเสียหายที่โจทก์เรียกร้อง หรือไม่เห็นด้วยกับพฤติการณ์ของฝ่ายโจทก์ที่กระทำตอฝ่ายจำเลย จึงกำหนดค่าเสียหายให้ เพียงต่างจากค่าเสียหายแบบปลอมขวัญ

ซึ่งเป็นกรณีที่ไมปรากฏความเสียหายตามทางการนำสืบของโจทก์แต่อย่างใด เป็นค่าเสียหาย เช่น ในกรณีการหมิ่นประมาทซึ่งมีจำนวนเล็กน้อย²⁵

นอกจากนี้กฎหมายในประเทศอังกฤษ ยังมีค่าเสียหายแบบการชดใช้คืน (Restitutionary Damages) เน้นกำไรของจำเลย เป็นการบังคับให้จำเลยส่งคืน ผลประโยชน์ที่ได้ไป ในฐานลาภมิควรได้ ซึ่งเป็นการได้ผลประโยชน์ โดยการสูญเสียของผู้ถูกระทำละเมิด ตัวอย่างคือ กรณีที่จำเลยกระทำละเมิดต่อทรัพย์สินของผู้ถูกระทำละเมิด โดยนำมาขายเป็นการเปลี่ยนแปลง สภาพทรัพย์สิน ความรับผิดชอบของจำเลยไม่ได้จำกัดเพียงมูลค่าที่ขายทรัพย์สินเท่านั้น ผู้ถูกระทำ ละเมิดสามารถที่จะเรียกร้องตามราคาซื้อขายมาแต่แรก ซึ่งอาจจะมีราคาสูงกว่ามากในคดี *Lamine v. Dorrel* (1705) 2LD Raym 1216²⁶

2.3 ความเป็นมา ความหมาย ลักษณะ และประเภทของความเสียหายทางจิตใจ

ปัจจัยที่สำคัญที่สุดของกฎหมายละเมิด ได้แก่ความคิดเห็นเกี่ยวกับศาล การดำเนินการ ต่อผลที่ตามมาภายหลังที่มีการฟ้องร้องต่างๆ กระบวนการชี้ขาดโดยคำพิพากษาจะถูกนำมาใช้มี บทบาทในการยอมรับหรือการปฏิเสธของคู่ความฝ่ายหนึ่ง โดยจะพิจารณาถึงผลประโยชน์ขั้นพื้นฐาน ที่ถูกอ้างขึ้นโดยโจทก์และจำเลย หลักการดังกล่าวได้ถูกตัดสินโดยความคิดเห็นทางศาลอย่างชัดเจน ความคิดเห็นในคดีความต่างๆ เป็นเพียงบทสะท้อนของหลักการ เป็นตัวอย่างที่ไม่สามารถยึดถือ เป็นแบบอย่างได้ เนื่องจากได้ทำให้บิดเบือนในมุมมองของการถกเถียงในเรื่องของผลประโยชน์ เกินกว่าผลประโยชน์ของผู้ฟ้องร้อง ยิ่งกว่านั้นความคิดเห็นเหล่านี้ยังเป็นสิ่งที่ฝากไว้เป็นหลักพื้นฐาน บางอย่าง ซึ่งอาจฟังพาได้ มุมมองอันดับแรกเกี่ยวกับความจำเป็นทางด้านจิตใจ และอันดับที่สอง เกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์ สังคมและสถาบันทางการเมือง ผลประโยชน์และนโยบาย²⁷

ความเป็นมาของความเสียหายทางจิตใจ

โดยทางประวัติศาสตร์ กฎหมายจารีตประเพณีไม่ได้ตระหนักถึงการบาดเจ็บทางจิตใจ แม้ว่าจะมาพร้อมกับการบาดเจ็บทางร่างกายที่สามารถเห็นได้ชัดเจน หลักการสำหรับการฟื้นฟู ในตัวอย่างเช่น คดี *Mitchell v Rochester Ry.Co.* 151 NY 107 [1896] หญิงที่ตั้งครรภ์เกือบถูกฆ่า ของจำเลยทำร้าย ได้รับความทุกข์ทรมานจากการแท้งบุตร ศาลระบุว่าเมื่อไม่มีสาเหตุของการกระทำ

²⁵ Edward j. Kionka. Op.cit. p. 719.

²⁶ Ibid. p. 712.

²⁷ Page Keeton, Robert E.Keeton. Op.cit. p. 759.

ที่ทำให้ตกใจกลัว ไม่สามารถเรียกร้องค่าเสียหาย สำหรับการบาดเจ็บที่เป็นผลจากเหตุการณ์นั้น อาจจะเป็นโรคที่มีผลกระทบต่อระบบประสาท ตามอดวิกิลจริต หรือแม้แต่แท้ง ซึ่งจะไม่มีทางเปลี่ยนแปลงหลักการได้ ศาลได้แสดงความกังวล 2 ประการที่เกี่ยวกับการอนุญาตให้เรียกค่าเสียหายที่เกิดจากความเครียดในจิตใจ โดยที่ใช้ในปัจจุบัน คือ การบาดเจ็บทางจิตใจอาจจะเป็นการเสแสร้ง และไม่สามารถค้นพบได้²⁸

อย่างไรก็ตาม ค่าเสียหายที่เกิดจากความเศร้าโศกทางจิตใจ ในลักษณะเป็นที่เสริม หรือ กาลปากของการละเมิด ตัวอย่างใน *Garrison v Sun Printing & Publishing Assn.*, 207 NY 1, 8 (1912) ศาลพยายามที่จะหาเหตุผลของการฟ้องร้องโดยอยู่บนพื้นฐานของค่าเสียหายทางจิตใจที่เหมาะสมสำหรับโจทก์ และ *The Restatement of Tort* ซึ่งได้รับการปรับปรุงครั้งแรกในปี 1934 ผู้กระทำละเมิด เป็นเหตุให้เกิดการบาดเจ็บทางจิตใจแต่เพียงลำพัง หรือการกระทำที่จิตใจหรือไม่ มีแนวโน้มที่จะเป็นเหตุให้เกิดความรบกวนทางอารมณ์และจิตใจต่อผู้อื่นเท่านั้น ไม่เป็นเหตุให้ผู้กระทำต้องรับผิดชอบสำหรับความเครียดทางจิตใจ ที่เป็นผลจากการนั้น (*Restatement of Torts* § 46) หลังจากนั้นไม่นาน ในบทความที่มีอิทธิพล ในกรณี *The New York Calvert Magruder* ศาลได้ขยายการคุ้มครอง ไปยังความรู้สึกและจิตใจโดยแสดงถึงความสามารถในการปรับตัวทางเทคนิคในการแก้ปัญหาการละเมิดที่รุนแรงขึ้น²⁹

เมื่อพิจารณาจากบทความของ *Magruder Professor* ท่านได้โต้แย้งว่า หากปราศจากการพูดที่ชัดเจน เท่ากับว่าศาลได้สร้างการละเมิดประเภทใหม่ที่ประกอบด้วยเจตนา ทำให้เกิดความทุกข์ทรมานทางจิตใจอย่างรุนแรงในรูปแบบที่ผิดปกติ นอกจากการทุบตีและทำร้ายร่างกาย การกักขัง การล่วงละเมิดบุคคล หรือ การละเมิดสิทธิในทรัพย์สิน ผลประโยชน์ที่แท้จริงควรจะถูกคุ้มครอง ถือเป็นจุดเริ่มต้นอย่างชัดเจน *Professor* แนะนำว่า "ไม่มีความจำเป็นสำหรับการออกมาตรการเพื่อหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า และ เพื่อจะทำให้การฟ้องร้องให้อยู่บนพื้นฐานที่แท้จริง ในการสนองตอบสิ่งเหล่านี้ และการเรียกร้องที่มีลักษณะเดียวกัน *The Restatement* ในปี 1948 บุคคลผู้ซึ่งไม่มีสิทธิโดยตั้งใจให้เกิดความเครียดทางจิตใจแก่ผู้อื่น ต้องรับผิดชอบสำหรับการบาดเจ็บทางจิตใจนั้น (*Restatement of Torts*, § 46 [1948] กล่าวว่า บุคคลผู้ซึ่งมีพฤติกรรมที่รุนแรง โดยจงใจหรือโดยประมาทที่ทำให้ผู้อื่นเกิดความเครียดทางจิตใจ ต้องรับผิดชอบต่อความเศร้าโศกทางจิตใจนั้น และจากนั้น ศาลได้มีการพัฒนา *Restatement*³⁰

²⁸ Legal information institute. July 9, 2006, form http://www.law.cornell.edu/nyctap/193_0071.htm.

²⁹ Ibid.

³⁰ Ibid.

ในกฎหมายประเทศอังกฤษได้พยายามอธิบายเกี่ยวกับค่าเสียหายแบบทดแทน (compensatory damages) เป็นการเยียวยาความเสียหายในส่วนแบ่งที่มีความสำคัญมากที่สุด และค่าเสียหายที่ไม่ใช่แบบทดแทน (non-compensatory damages) มีหลายลักษณะ ได้แก่ ค่าเสียหายเชิงลงโทษ (punitive) หรือค่าเสียหายแบบเป็นเยี่ยงอย่าง (exemplary) หรือค่าเสียหายที่ทำให้รุนแรงขึ้น (aggravated) หรือค่าเสียหายแบบแก้แค้น (vindictive) หรือค่าเสียหายแบบตอบแทน (retributive) แต่ความไม่แน่นอนในการแบ่งเส้นระหว่างกฎหมายแพ่ง (civil) และ กฎหมายอาญา (criminal) ตั้งอยู่บนการถกเถียง การบรรยายอย่างมีเหตุผล พิจารณาจากความเห็นใจผู้อื่น ความรักและห่วงใยในศักดิ์ศรี แก่นแท้ของหลักกฎหมายแพ่งมีบทบาทที่ขยายกว้างต่อสังคม การอยู่ร่วมกันอย่างสงบ และการทดแทนที่เสมอภาค³¹

ความเสียหายทางจิตใจที่เรียกร่องค่าเสียหายทางจิตใจนั้น ในประเทศอังกฤษใช้คำว่า “aggravated damages” เป็นค่าเสียหายแบบทดแทน (compensatory damages) เป็นค่าเสียหายที่เพิ่มเข้าไปในค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายที่ไม่มีรูปร่าง ในความเสียหายต่อผลประโยชน์ของบุคคลเป็นส่วนที่โจทก์เรียกร่อง จากการกระทำที่ผิดธรรมดาของจำเลย aggravated damages เป็นคำผสมผสานระหว่างค่าเสียหายแบบทดแทน (compensatory damages) และค่าเสียหายแบบเป็นเยี่ยงอย่าง (exemplary damages) โดยธรรมชาติของค่าเสียหายที่ทำให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่สภาพเดิมไม่ได้คือการกระทำของจำเลยมากกว่าความเสียหายของโจทก์ และก็ได้มุ่งหมายในการลงโทษจำเลย แต่เพิ่มค่าสำคัญอันเป็นผลจากการกระทำผิดที่ไม่เหมาะสม ขจัดข้อได้เปรียบหรือผลประโยชน์ซึ่งบังคับให้การกระทำผิดของจำเลย ให้กลับคืนสู่สภาพเดิมให้เหมาะสมมากที่สุดรวมถึงความเสียหายจากผลประโยชน์ในทรัพย์สิน³²

Aggravated Damages ได้แยกตัวออกจากค่าเสียหายแบบเยี่ยงอย่าง (exemplary damages) แต่ไม่เด่นชัด House of Lord ในคดี Rookes v. Barnard (1964) โดย Lord Devlin ได้ผลักดัน aggravated damages เป็นค่าเสียหายแบบทดแทนโดยธรรมชาติ ชนิดใช้ในกรณีที่โจทก์ได้รับความบาดเจ็บที่รุนแรงขึ้นโดยการอาฆาต มุ่งร้าย (malice) หรือวิธีการกระทำ ประกอบกับความอวดดี (insolence) หรือความหยิ่งยโส (arrogance) โดยคำนึงถึงความรู้สึก (feeling) ของโจทก์ และการกระทำที่ผิดธรรมดาของจำเลยประกอบกัน เป็นผลให้เกิดความทุกข์ทรมาน ความเศร้าโศกเกี่ยวกับจิตใจ (mental distress) หรือความเจ็บปวด (suffering) เป็นต้น³³

³¹ The Law Reform Commission 1998. Consultation paper on Aggravated, Exemplary and Restitutionary Damages. July 8, 2006, form http://www.Lawreform.ie/publication/data/lrc97/lrc/lrc_97.html.

³² Ibid.

³³ Ibid.

ความหมายของความเสียหายทางจิตใจ

ความเสียหายทางจิตใจ หมายถึง ความเศร้าโศกเสียใจ ความเจ็บปวด ทุกข์ทรมาน อย่างรุนแรงและยาวนาน รวมถึงไม่สบายใจอย่างมาก โรคเกี่ยวกับจิตใจ (mental suffering) รวมถึง ปฏิกิริยาทางจิตใจ อย่างเช่น ความหวาดกลัว (fright) ความกังวล (worry) ได้รับความอับอาย (mortification) เสียเกียรติคุณชื่อเสียง (indignity) ได้รับความสะเทือนใจอย่างกะทันหัน (shock) ทำให้ขายหน้า (humiliation) หรือ ความเสียหายต่อจิตใจอย่างอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน³⁴ (The term "emotional distress" means mental distress, mental suffering or mental anguish. It includes all highly unpleasant mental reactions, such as fright, nervousness, grief, anxiety, worry, mortification, shock, humiliation and indignity, as well as physical pain.)

คำจำกัดความอย่างกว้างของความเสียหายทางจิตใจ เป็นเรื่องของความดีและความชั่ว ความป่าเถื่อนของมนุษย์ที่ไม่มีขีดจำกัด ในการแก้ไขปรับปรุงถึงพฤติกรรมที่น่าตำหนิ ซึ่งโดย ความหมายแล้ว อาจจะไม่เหมือนกับด้านอื่นของกฎหมาย ด้วยการให้รับผิดชอบสำหรับการกระทำที่ไม่เหมือน การละเมิด คือ ผู้กระทำอาจจะไม่ได้สังเกตถึงการกระทำที่ชัดเจนที่ถูกประณามนั้น ผลที่ตามมาคือ การเรียกร้องของกฎหมายมีความเข้มงวดและยากที่จะเป็นที่พอใจ ในการเรียกร้องถึงการมีเจตนา ที่ทำให้เกิดความเครียดทางจิตใจอย่างรุนแรงที่ถูกพิจารณาโดยศาล การรับผิดชอบจะถูกพิพากษาต่อเมื่อ การกระทำมีความรุนแรงในด้านคุณลักษณะเท่านั้น และมีความรุนแรงในด้านปริมาณดังเช่น การอยู่นอกเหนือขอบเขตของความเหมาะสมที่ยอมรับได้ และถูกพิจารณาว่าเป็นความโหดร้ายทารุณและเป็นสิ่งที่ไม่สามารถทนได้อย่างที่สูงสุดในชุมชนของผู้มีอารยธรรม³⁵

ในคดีละเมิดก่อให้เกิดความเสียหายทางจิตใจประกอบด้วย

1. การกระทำที่รุนแรงอย่างที่สุด ผิดปกติ
2. มีเจตนาที่เป็นเหตุหรือน่าจะเป็นเหตุให้เกิดความเศร้าโศกทางจิตใจ
3. มีความสัมพันธ์โดยระหว่างการกระทำและการบาดเจ็บ
4. ความเศร้าโศกทางจิตใจอย่างรุนแรง

คำจำกัดความคำว่า “ค่าเสียหายทางจิตใจ” ว่า เป็นการชดใช้ค่าเสียหายที่เป็นส่วนหนึ่งของการตระหนักถึง การบาดเจ็บที่เพิ่มขึ้น หรือการสับสนประมาทต่อโจทก์ ซึ่งถูกกระทำ และยังเป็น ส่วนหนึ่งของการรับรู้ถึงการกระทำที่ไม่ยุติ หรือการกระทำที่ทำให้โกรธแค้นของจำเลย

³⁴ The Latest from Craig Smith's Blog. June 8, 2006, form <http://www.craigsmithsblog.com/>.

³⁵ Legal information institute. Op.cit.

ศาลสูงอังกฤษในคดี Conway v. INTO(1991) Finlay CJ ยังคงยืนยันว่าการกระทำของจำเลยว่าจะเป็นการทำละเมิดและผลที่ตามมา การฟ้องร้องที่อาจเพิ่มความเสียหายให้กับโจทก์เป็นการวางมาตรฐานในการชดเชยค่าเสียหายทางจิตใจ จึงมีความเหมาะสมในการชดเชยค่าเสียหายทางจิตใจในกรณีที่การบาดเจ็บและความเสียหายของโจทก์เพิ่มขึ้นโดย³⁶

1. ในกรณีที่การกระทำมีความผิดมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกดขี่บังคับ การเหยียดหยามหรือการกระทำที่รุนแรง
2. พฤติกรรมของผู้กระทำความผิดหลังจากกระทำความผิด เช่น การปฏิเสธที่จะขอโทษหรือแก้ไขปรับปรุงความผิดพลานั้น หรือทำการขู่คุกคามว่า จะมีการทำผิดเช่นนั้นอีก
3. พฤติกรรมของผู้กระทำความผิดหรือตัวแทนในการแก้ต่าง การกล่าวหาของโจทก์รวมทั้งการดำเนินการที่เกี่ยวกับการพิจารณาคดี

ลักษณะของความเสียหายทางจิตใจ

ลักษณะของความเสียหายทางจิตใจ อาจมีลักษณะทางจิต (psychic character) เช่น ตื่นตระหนก (fright) ได้รับความกระทบกระเทือนทางจิตใจ (shock) ความกระทบกระเทือนทางประสาท (nervous shock) การบาดเจ็บทางจิตใจ (mentally injured) ได้แก่ ความทุกข์ทางจิตใจ (mental distress) การรบกวนทางจิตใจ (mental disturbance) หรือความเจ็บปวดทางจิตใจที่ร้ายแรง (mental anguish) เป็นต้น เป็นการกระทบกระเทือนทางอารมณ์ที่ทิ้งรอยไว้ในจิตใจไม่ว่าจะด้วยจิตสำนึกหรือจิตใต้สำนึก บางคนปรับตัวได้ดี ไม่ค่อยรับอาการโรคจิตได้ง่ายเมื่อต้องประสบกับสภาพทางอารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ในขณะที่บุคคลที่เต็มไปด้วยความสับสนวุ่นวาย ความกระวนกระวายความไม่เป็นมิตร ย่อมนำไปสู่ความเสียหายทางจิตใจได้ง่ายจนถึงเจ็บป่วยทางจิตใจที่ร้ายแรง (mental anguish)³⁷

ค่าเสียหายทางจิตใจเป็นค่าเสียหายประเภทค่าสินไหมทดแทนซึ่งเป็นค่าเสียหายที่เพิ่มขึ้นในค่าสินไหมทดแทน เป็นการบาดเจ็บที่สัมผัสไม่ได้ อันมีสาเหตุจากการกระทำที่ผิดธรรมดาและทำให้รุนแรงขึ้นจากการกระทำของจำเลย เป็นองค์ประกอบผสมระหว่างค่าเสียหายแบบทดแทนกับ

³⁶ The Law Reform Commission LRC60-2000 Report on Aggravated, Exemplary and Restitutionary Damages. July 8, 2006, form http://www.Lawreform.ie/publication/data/lrc107/lrc/lrc_107.html.

³⁷ พิศวาท สุคนธ์พันธุ์. (2524). “ความเสียหายทางจิตใจ ตามกฎหมาย ระบบคอมมอนลอว์.” วารสารนิติศาสตร์, 12, 2. หน้า 168.

ค่าเสียหายแบบเยี่ยงอย่าง³⁸ ค่าเสียหายทางจิตใจจะได้รับการชดเชยสำหรับความ โศกเศร้าที่เกิดกับ โจทก์ ซึ่งเป็นผลจากการบกร่องต่อหน้าทีนั้น

ดังนั้นค่าเสียหายทางจิตใจจึงอยู่บนพื้นฐานทางข้อมของพฤติกรรมของจำเลย มีพฤติกรรม ที่มีเจตนาร้าย แต่ความเสียหายทางจิตใจจะไม่สามารถเรียกร้องได้ ถ้าหากว่าโจทก์ไม่ได้รับความทุกข์ จากความเศร้าโศกนั้น แต่ในกรณีดังกล่าว สามารถเรียกร้องค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้ ดังนั้น มีความแตกต่างที่แท้จริงระหว่างค่าเสียหายสองประเภทนี้

ประเภทของความเสียหายทางจิตใจ

ความเสียหายทางจิตใจ (Emotional distress) โดยทั่วไป รวมถึงการทำร้ายร่างกาย (battery) การข่มขู่ (assault) การกักขัง การจำคุกโดยมิชอบ (false imprisonment) การทำลายชื่อเสียง (defamation) การมุ่งร้ายในการดำเนินคดี (malicious prosecution) การก่อให้เกิดความน่ารำคาญบ่อยๆ รวมถึง การล่วงละเมิดผลประโยชน์อื่น และเป็นเหตุให้บุคคลที่สามได้รับความตกใจอย่างมาก หรือไม่สบายทางร่างกาย

การทำให้ได้รับความอับอายขายหน้า เสียเกียรติ (Humiliation) การกระทำละเมิดอาจได้รับ ค่าชดเชยความเสียหายทางจิตใจ ทำให้เสียเกียรติ ได้รับการขายหน้า ลดเกียรติ ถูกรังเกียจจาก ประชาชน เป็นผลจากการบาดเจ็บทางร่างกาย การถูกจำคุก การถูกทำให้เสียชื่อเสียง การแตกแยก ความสัมพันธ์ในกลุ่มสมรส เจตนาบุกรุกที่ดิน การถูกทำลายหรือถูกยึดทรัพย์

ความกลัวและกังวลอย่างมากเป็นผลจากกระทำละเมิดโดยจงใจ หรือการไม่นำพา ต่อความเสียหายที่จะเกิด เช่น ความกลัว กังวลที่ถูก โจมตี ข่มขืนกระทำชำเรา แต่การฟ้องร้องต้องมีความชัดเจนและเป็นผลให้บาดเจ็บทางร่างกายด้วย

การสูญเสียความสัมพันธ์ในทางสังคม (Loss of companionship) การกระทำละเมิดต่อสามีหรือภริยา มีผลต่อบุคคลที่สาม นอกจากความบาดเจ็บทางร่างกายแล้ว สามีหรือภริยาจะต้องห่างเหินต่อความรัก สูญเสียความเป็นเพื่อน ซึ่งเป็นหลักการหนึ่งที่ต้องพิจารณาถึง แต่ในกรณี ละเมิดทำให้สามีหรือภริยาถึงแก่ความตาย รัฐส่วนมากจะไม่ให้ค่าเสียหายสำหรับการสูญเสีย ความเป็นเพื่อน ความเศร้าโศกเสียใจ หรือความเสียหายทางจิตใจอื่นที่ยังคงอยู่

³⁸ The Law Reform Commission 1998. Consultation paper on Aggravated, Exemplary and Restitutionary Damages. Op.cit.

การสูญเสียอิสรภาพ (Loss of freedom) ในกรณีที่จำเลยละเมิด จงใจทำให้สูญเสียเสรีภาพ ในการที่โจทก์ขาดความอิสระที่เขาต้องการ โดยไม่คำนึงถึงสภาพ ฐานะ สังคม ความเสียหายที่เรียกร้อง ได้ ต้องไม่ใช่การสูญเสียอิสรภาพในระยะเวลาสั้น และส่งผลถึงร่างกายด้วย

2.4 หลักการกำหนดค่าเสียหายในประเทศไทย

การชดเชยค่าเสียหายอันเกิดแต่การไม่ชำระหนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะชดเชยความเสียหาย อันเกิดแต่การที่เจ้าหนี้ไม่ได้รับการชำระหนี้ตามสิทธิของตน ในทางละเมิดกฎหมายมุ่งประสงค์ จะเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่เอกชนคนใดคนหนึ่ง ซึ่งได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างอื่นโดยเฉพาะเจาะจง หากทำให้คืนสภาพเดิมไม่ได้ ก็พยายามที่จะให้ใกล้เคียงกับสภาพเดิมมากที่สุด การทำให้ผู้เสียหายกลับสู่ฐานะเดิม ค่าเสียหายนี้ ศาลจะต้องคำนวณให้ว่าควรจะได้รับเป็นเงินเท่าใด โดยถือความเสียหายเป็นหลัก ความเสียหายนั้น ปกติผู้กล่าวอ้างจะต้องนำสืบให้ศาลเห็น แต่ในเรื่องค่าเสียหายนั้น แม้เจ้าหนี้จะไม่พิสูจน์หรือพิสูจน์ ไม่ได้ว่าเป็นจำนวนเท่าใดแน่ เมื่อมีความเสียหายแล้ว ศาลก็อาจกำหนดตามพฤติการณ์แห่งคดี ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 บัญญัติว่า

“ค่าสินไหมทดแทน จะพึงใช้โดยสถานใดเพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์ และความร้ายแรงแห่งละเมิด

อนึ่ง ค่าสินไหมทดแทนนั้น ได้แก่ การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะ ละเมิด หรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้นรวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันได้เกิดขึ้นนั้นด้วย”

ความเสียหายเป็นหลักประการหนึ่งที่ต้องมี เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบทางละเมิด ถ้าไม่มี ความเสียหายก็ไม่ใช่เป็นละเมิด ความเสียหายนั้นต้องเป็นความเสียหายต่อสิ่งต่างๆ ที่ระบุไว้ ซึ่ง รวมความแล้ว ก็เรียกได้ว่าเป็นความเสียหายต่อสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของบุคคล จะเป็นสิทธิใน กองทรัพย์สินหรือไม่ ก็ไม่สำคัญ แต่ปัญหาการชดเชยค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้น อันเป็นวัตถุประสงค์แห่งหนี้ซึ่งเกิดจากมูลละเมิดที่พึงจะเรียกร้องให้ชำระชดเชยกันต่อไป มาตรฐานนี้เป็นบทบัญญัติ วางหลักทั่วไปในการกำหนดค่าเสียหาย ซึ่งใช้บังคับในกรณีละเมิดที่เกิดขึ้นตามประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ถึง 437 แต่ยังมีบทบัญญัติต่อไปถึงมาตรา 447 ในเรื่องค่าเสียหายอยู่อีก นอกเหนือบทบัญญัติเฉพาะเรื่องแล้ว ก็ต้องพิจารณาวินิจฉัยไปตามบททั่วไป ตามประมวลกฎหมาย

แพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 นี้ ความมุ่งหมายในการชดใช้สินไหมทดแทน ก็คือ ให้ผู้เสียหายได้กลับสู่ฐานะเดิมเหมือนเมื่อยังไม่มีการละเมิด ในมาตรา 438 แยกพิจารณาได้ดังนี้³⁹

โดยสถานใด หมายถึงให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนวิธีไหนจะให้คืนทรัพย์สินหรือใช้ราคา หรือว่าจะให้ใช้ค่าเสียหาย หรือว่าจะให้โฆษณาทางหน้าหนังสือพิมพ์

เพียงใด หมายถึงจะให้ใช้เป็นจำนวนเงินเท่าไร โฆษณาขอโทษทางหนังสือพิมพ์กี่วัน

พฤติการณ์แห่งละเมิด หมายถึง ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำของจำเลยเป็นอย่างไร มีความประมาทเลินเล่อมากหรือน้อยเพียงใด หรือเป็นการกระทำโดยจงใจอู้อาจ หรือตามพฤติการณ์อื่นๆ เช่นว่า ขับรถเข้าไปในที่คนพลุกพล่าน ก็ยังขับเร็ว หรือว่าอยู่ใกล้บริเวณเชื้อเพลิงมาก ยังไปจุดบุหรี่สูบ ถือว่าประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ก็จะกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้ใช้มาก ข้อเท็จจริงเหล่านี้ ผ่านขั้นตอนการพิจารณาว่าจำเลยได้ละเมิดแล้ว แต่ข้อเท็จจริงดังกล่าวก็นำมาประกอบการพิจารณาในการกำหนดค่าเสียหายด้วย

ความร้ายแรงแห่งละเมิด หมายถึง จำเลยทำละเมิดโดยอู้อาจ ทารุณโหดร้ายหรือไม่ละเมิดซ้ำ หรือใช้อาวุธร้ายแรงหรือไม่

ตัวอย่างคำพิพากษาที่ศาลกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจ โดยพิจารณาจากพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด ได้แก่

คำพิพากษาฎีกาที่ 886/2476 โจทก์ฟ้องว่า เมื่อ 30 ปีเศษ มารดาโจทก์ตาย โจทก์และญาติได้ให้เงินแสหาขุมที่ทำสวนขุย บริเวณปากคลองปี ตำบลบางไทร อำเภอบางใหญ่ จังหวัดตะกั่วป่า พื้นที่กว้างยาว 15 ตารางวา โดยขอและได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองท้องถิ่นตามระเบียบแล้ว จำเลยเอาสายสมอเรือทำลายรั้วและรูป โจทก์ได้ร้องต่อกำนัน ห้ามจำเลยตั้งแต่ต้นมา แต่จำเลยไม่ฟัง กลับใช้เรือขุดแร่ทำลายสวนขุย ทำให้สวนขุยเสียหาย ขาดการปฏิบัติตามศีลธรรมอันดีทางศาสนา เช่น ไหว้ไม่ได้ตามประเพณีนิยม ให้จำเลยชดใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์ ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยชดใช้ค่าเสียหายเป็นเงิน 2,040 บาท กับ 500 เหรียญปีนัง

ศาลอุทธรณ์พิพากษาให้จำเลยชดใช้ค่าเสียหายเป็นเงิน 5,740 บาท

ศาลฎีกาพิพากษายืน การที่จำเลยทำลายที่ดิน ค่าเสียหายที่มากกว่าราคาที่ดิน โจทก์ไม่ได้เรียกค่าเสียหายทางจิตใจมาเพียงอย่างเดียว เรียกค่าเสียหายต่อทรัพย์สินรวมมาเป็นค่าสินไหมทดแทนที่เกี่ยวข้องขึ้นมาจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 รวมพฤติการณ์ความร้ายแรงซึ่งเกินกว่าราคาทรัพย์สิน กฎหมายไม่ได้บัญญัติเฉพาะตัวทรัพย์สินเท่านั้น บุคคลทำละเมิด โองัง

³⁹ เพิ่ง เพิ่งนิติ. (2545). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด ความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง. หน้า 375.

บังอาจ หยาบช้ำต่อศีลธรรม ทำความเสียหายให้เขาเกิดความทุกข์ระทมใจ ศาลมีอำนาจเพิ่มค่าเสียหายให้มากขึ้นตามพฤติการณ์ความร้ายแรง

คำพิพากษาฎีกาที่ 1617/2500 จำเลยที่ 1 เป็นกรรมการบูรณะและไวยาวัจกรของวัด จำเลยที่ 2 ตัดต้นไม้ที่กีดขวางทางที่จะขุดคูกับรือ ทำลายคร้ว ส้วมซึมและห้องน้ำ ทำให้โจทก์ไม่สามารถใช้ทรัพย์สินได้ตามปกติ ศาลชั้นต้นกำหนดให้จำเลยใช้ค่าเสียหายแก่นายยกหลง โจทก์ที่ 1 เป็นเงิน 987.50 บาท และชดใช้ให้นางเง็ก โจทก์ที่ 2 เป็นเงิน 610 บาท

ศาลฎีกาพิพากษาให้จำเลยใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่โจทก์ทั้งสองอีกคนละ 200 บาท ศาลกำหนดค่าเสียหายให้ตามสมควรนอกเหนือไปกว่าราคาทรัพย์สินก็ได้

นอกจากกรณีทั่วไปที่กฎหมายกำหนดค่าสินไหมทดแทนไว้เฉพาะแล้ว ศาลยังมีหลักในการกำหนดค่าเสียหายตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดดังนี้⁴⁰

1. กำหนดค่าเสียหายเป็นการลงโทษ
2. กำหนดค่าเสียหายเป็นการประมาณค่าเสียหาย
3. กำหนดค่าเสียหายให้น้อยกว่าความเสียหายจริง

1. การกำหนดค่าเสียหายเป็นการลงโทษ

บางครั้งการกระทำละเมิดเป็นการกระทำที่มีพฤติการณ์ร้ายแรงออกอาจ ห้ามปรามแล้วยังไม่พึง ช่มเหรงแก่ผู้อื่น ทำทายกฎหมายบ้านเมือง ทารุณโหดร้าย ศาลจึงใช้ดุลพินิจกำหนดค่าเสียหายให้มากกว่าความเป็นจริงหรือสูงกว่าปกติเพื่อเป็นการลงโทษผู้ทำละเมิด เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 366/2474 จำเลยใช้อาวุธปืนยิงพยายามฆ่าโจทก์ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานผู้กระทำการตามหน้าที่ แต่กระสุนพลาดเป้าหมาย ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า เป็นกรณีอุกฉกรรจ์ร้ายแรงถือว่าโจทก์ได้รับความเสียหาย จึงให้ค่าสินไหมทดแทนตามควรแก่พฤติการณ์จำนวน 2,500 บาท

คำพิพากษาฎีกาที่ 336/2475 จำเลยจูดคร่าอนาจารผู้เสียหายซึ่งเป็นหญิงสาวจนถูกฟ้องเป็นจำเลยคดีอาญา แล้วยังนำสืบให้ร้ายผู้เสียหายในคดีอาญานั้นอีกว่า สมยอมลักลอบร่วมประเวณีกับตน เป็นการเพิ่มความเสียหายแก่ผู้เสียหาย ศาลฎีกากำหนดให้จำเลยใช้เบี้ยทำขวัญ 1,500 บาท ให้สมแก่เหตุที่เจ้าทุกข์ระกำใจเป็นอย่างยิ่ง มิให้ทำผิดอีกในภายหน้า

คำพิพากษาฎีกาที่ 64/2501 บริษัทจำเลยเลิกชื้อบริษัทโจทก์มานานแล้ว เป็นการทำให้โจทก์เสียหายจำเลยต้องรับผิดชอบ แต่จะคิดมูลค่าเงินชื้อเป็นเงินเท่าใด ไม่มีราคาเหมือนทรัพย์สินอื่น ศาลจึงกำหนดให้ตามความร้ายแรงแห่งละเมิด ศาลฎีกาเห็นว่าจำเลยมีเจตนากระทำละเมิดต่อโจทก์

⁴⁰ พจน ุญ ปา ค ม . (2 5 3 0) . ละ เ ม ิ ด ส ำ น ัก อ บ ร ม ส ึก ษ า ก ฎ ห ม ย แห่ ง เ น ต ิ บ ั ด ั ต ย ส ท ก . ห น ำ 5 3 2 - 5 3 3 .

ทั้งๆ ที่มีผู้ทักท้วงแล้ว จำเลยยังฝ่าฝืนทำ แม้โจทก์ยังไม่เสียหายเป็นเงินเป็นทองเพราะยังมีกำไร ในทางการค้า ศาลฎีกาก็กำหนดให้ใช้ค่าเสียหายถึง 50,000 บาท

2. กำหนด ค่าเสียหาย เป็นการประมาณค่าเสียหาย

การกำหนดค่าเสียหายในข้อนี้ใช้ทุกกรณี จะเป็นกรณีทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 หรือกรณีที่กฎหมายกำหนดค่าเสียหายไว้เฉพาะเรื่อง ประเภทความเสียหายอันมิใช่ตัวเงิน เพราะจำนวนที่เรียกร้อง จำเลยอาจคัดค้านว่ามากเกินไป ศาลจึงกำหนดค่าเสียหายสมควรที่จะให้จำเลยชดใช้ หรือค่าเสียหายที่โจทก์นำสืบอาจไม่ชัดเจนว่าเสียหายเท่าใดแน่ แต่เสียหายไปจริง ศาลก็กำหนดให้ตามสมควร เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 909/2497 คำสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดนั้น แม้โจทก์นำสืบไม่ได้ว่าเสียหายเท่าไรแน่ ศาลกำหนดให้ได้ตามสมควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด

คำพิพากษาฎีกาที่ 2573/2518 เมื่อโจทก์ถูกจำเลยข่มขืนจนมีครรภ์ ค่าของความเป็นสาวย่อมตกต่ำ จนกระทั่งบัดนี้ยังไม่มีชายใดประสงค์แต่งงานด้วย ศาลให้จำเลยใช้คำสินไหมทดแทนแก่โจทก์

คำพิพากษาฎีกาที่ 1447/2523 โจทก์ต้องถูกตัดข้อมือขวา เป็นความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงิน ซึ่งโจทก์มีสิทธิเรียกร้องเอาคำสินไหมทดแทนได้ตามมาตรา 446

ความเสียหายที่ไม่อาจกำหนดเป็นราคาได้ ศาลต้องใช้ประมาณเอา เช่น ความเสียหายเกี่ยวกับร่างกาย ถือว่าเป็นค่าเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นตัวเงินได้ ศาลก็ต้องใช้กะประมาณให้มากที่สุดเท่าไร ต้องดูฐานะและสภาพสังคมของผู้เสียหายด้วย⁴¹

3. การกำหนดค่าเสียหายน้อยกว่าความเสียหายจริง

ตามหลักเมื่อจำเลยต้องรับผิดชอบในผลแห่งกรรมละเมิด จำเลยก็ต้องชดใช้คำสินไหมทดแทนให้คุ้มกับความเสียหายนั้น การชดใช้ต้องชดใช้เป็นเงิน จึงต้องกำหนดออกมาเป็นจำนวนเต็มเท่ากับร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่บางกรณีจำเลยไม่ควรรับผิดชอบเต็ม เพราะมีคนอื่นที่ต้องแบ่งความรับผิดชอบด้วย เช่น ต่างกระทำประมาทเกิดผลเสียหายอันหนึ่งขึ้นแก่คนภายนอก ซึ่งคนภายนอกไม่มีส่วนผิดอะไร ทั้งสองฝ่ายที่ทำให้เขาเสียหายต้องชดใช้ให้เต็มจำนวน เมื่อผู้เสียหายมาฟ้องจำเลยคนเดียว จำเลยก็ไม่ควรต้องใช้เต็ม เพราะจำเลยอาจผิดน้อย อีกฝ่ายอาจผิดมากกว่า ถ้าให้จำเลยใช้เต็ม ก็ไม่ยุติธรรมแก่จำเลย ทั้งอีกฝ่ายหนึ่งต้องใช้เต็มด้วย ผู้เสียหายก็จะได้ค่าเสียหายเป็นสองเท่าซึ่งไม่ชอบธรรมที่จะได้รับชดใช้เช่นนั้น เหตุนี้ศาลจึงแบ่งความเสียหายให้จำเลยแต่ละคนชดใช้ตามความร้ายแรงแห่ง

⁴¹ เพิ่ง เพิ่งนิติ. เล่มเดิม. หน้า 392.

ละเมิด อีกข้อหนึ่งถ้าความเสียหายนั้นเกิดขึ้น เพราะผู้เสียหายมีส่วนผิดและความผิดของผู้เสียหาย ทำให้ความเสียหายเกิดขึ้นแม้ส่วนหนึ่งส่วนใด ไม่ว่าจะที่เปอร์เซ็นต์ของความเสียหายนั้น ผู้เสียหายก็ต้องรับผิดชอบในความผิดของตนอยู่เหมือนกัน จะมาเรียกให้จำเลยชดใช้เต็มไม่ได้

การใช้ดุลพินิจกำหนดค่าเสียหายให้ชดใช้้น้อยกว่าความเสียหายที่แท้จริงนี้ มีบทบัญญัติไว้ในมาตรา 442 ประกอบมาตรา 223

มาตรา 442 บัญญัติว่า “ถ้าความเสียหายได้เกิดขึ้นเพราะความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดของผู้ต้องเสียหายประกอบด้วยไซ้ ท่านให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา 223 มาใช้บังคับ โดยอนุโลม”

มาตรา 223 บัญญัติว่า “ถ้าฝ่ายผู้เสียหายได้มีส่วนทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่ง ก่อให้เกิดความเสียหายด้วยไซ้ ท่านว่าหนี้จะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ฝ่ายผู้เสียหายมากน้อยเพียงใดนั้น ต้องอาศัยพฤติการณ์เป็นประมาณ ข้อสำคัญก็คือความเสียหายนั้นได้เกิดขึ้นเพราะฝ่ายไหนเป็นผู้ก่อยิ่งหย่อนกว่ากันเพียงใด

วิธีเดียวกันนี้ ท่านให้ไซ้แม้ทั้งที่ความผิดของฝ่ายผู้เสียหายจะมีแต่เพียงละเลยไม่เตือน ลูกหนี้ให้รู้สึกถึงอันตรายแห่งการเสียหายอันเป็นอย่างร้ายแรงผิดปกติ ซึ่งลูกหนี้ไม่รู้หรือไม่อาจจะรู้ได้ หรือเพียงแต่ละเลยไม่บำบัดปัดป้อง หรือบรรเทาความเสียหายนั้นด้วย อนึ่งบทบัญญัติแห่งมาตรา 220 นั้น ท่านให้นำมาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม”

เหตุที่กฎหมายให้ศาลกำหนดค่าเสียหายน้อยกว่าความเป็นจริง ก็เพราะว่าเหตุที่เกิดความเสียหายขึ้นนั้น ผู้เสียหายมีส่วนผิดด้วย ซึ่งมี 2 กรณี คือ

1. ผู้เสียหายมีส่วนก่อให้เกิดความเสียหาย หมายความว่า ผู้ทำละเมิดกับผู้เสียหายมีส่วนผิด ที่เป็นเหตุก่อให้เกิดความเสียหายนั้นด้วย มักเกิดจากสองฝ่ายประมาทเลินเล่อ ผู้เสียหายอาจมีส่วนผิดโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อ การกระทำของผู้เสียหายจะต้องเป็นความผิดและทำให้เกิดผลนั้น ในกรณีผู้เสียหายมีส่วนทำความผิดก่อความเสียหายด้วย ซึ่งต้องอาศัยพฤติการณ์ว่าความเสียหายนั้นได้เกิดขึ้นเพราะฝ่ายไหนเป็นผู้ก่อยิ่งหย่อนกว่ากันนั้น ต้องถือการกระทำละเมิดเป็นเกณฑ์พิจารณา ไม่ถือความเสียหายมากน้อยเป็นเกณฑ์

2. ผู้เสียหายไม่ช่วยบรรเทาความเสียหาย เป็นเรื่องและผู้ทำละเมิด ไม่อาจคาดคิดมาก่อนว่าจะเกิดความเสียหายอย่างร้ายแรง ผิดปกติ โดยผู้เสียหายละเลยไม่เตือนก่อน

อีกกรณีหนึ่งเป็นเรื่องที่ผู้เสียหายละเลยไม่บำบัดปัดป้อง หรือบรรเทาความเสียหาย หมายถึงว่า เมื่อความเสียหายจากการกระทำละเมิดเกิดขึ้นแล้ว ฝ่ายผู้เสียหายอาจบรรเทาความเสียหายได้แล้ว แต่ไม่บรรเทา

บทที่ 3

มาตรการทางกฎหมายในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนกรณีละเมิดที่ก่อให้เกิด ความเสียหายทางจิตใจของต่างประเทศเปรียบเทียบกับประเทศไทย

การกำหนดค่าสินไหมทดแทน มีความแตกต่างกันระหว่างความเสียหายที่เกิดขึ้นจาก
ละเมิดกับความเสียหายที่เกิดจากการผิดนัดชำระหนี้ สำหรับในทางละเมิด ยังมีการจำแนกออกเป็น
ความเสียหายที่เกิดจากการประทุษร้ายต่อบุคคลและประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน โดยทั่วไปการคำนวณ
ความเสียหายอันเกิดจากการผิดนัดไม่ชำระหนี้ มีหลักเกณฑ์ที่มีความถูกต้องแน่นอนมากกว่า
ส่วนการคำนวณความเสียหายอันเกิดจากการกระทำละเมิด มีหลักเกณฑ์การคำนวณถูกต้องน้อยลงไป
ในที่นี้จะได้กล่าวถึงการกำหนดค่าสินไหมทดแทนความเสียหายทางจิตใจ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ที่ไม่แน่นอน
ในกฎหมายปัจจุบัน ค่าเสียหายทางจิตใจ หมายถึง ค่าเสียหายสำหรับความรู้สึกเจ็บปวดของใจที่
เกิดขึ้นเนื่องจากการกระทำที่น่าละอายหรือที่มีเจตนาร้ายของจำเลย ซึ่งทำให้ความเสียหายของใจที่
มีสภาพเลวร้ายลง ลักษณะและวัตถุประสงค์ของค่าเสียหายทางจิตใจ ยังคงมีประเด็นของความสับสน
เนื่องจากมีความหมายอยู่ระหว่างค่าเสียหายเพื่อการลงโทษและค่าเสียหายเพื่อทดแทน ทำให้ค่าเสียหาย
ทางจิตใจ ถูกตีความอย่างหลากหลายว่า เป็นค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ หรือค่าเสียหายเพื่อทดแทน
หรือเป็นส่วนผสมของทั้งสองอย่าง ความสับสนเกิดขึ้นเพราะค่าเสียหายทางจิตใจ จะมีขึ้นในกรณี
ที่จำเลยเข้าไปเกี่ยวข้องกับการประทุษร้ายที่ไม่ถูกต้องอย่างรุนแรง และผลของค่าเสียหายทางจิตใจ
อาจมีผลเหมือนค่าเสียหายเพื่อการลงโทษในคดีเดียวกัน จึงต้องพิจารณาโดยอาศัยพฤติการณ์แวดล้อม
ทั้งปวง รวมทั้งอาศัยประสบการณ์และสามัญสำนึกของผู้พิพากษาผู้พิจารณาตัดสินคดีด้วย

3.1 ค่าเสียหายทางจิตใจในต่างประเทศ

การพัฒนาแนวความคิดในการใช้ดุลพินิจของศาลคอมมอนลอว์ โดยเฉพาะในสหรัฐ
อเมริกา และอังกฤษ ที่ผ่านมามีพบว่า คดีละเมิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายทางจิตใจขึ้นสู่การพิจารณา
ของศาลอยู่หลายคดี และศาลได้ให้การรับรอง กลุ่มครองในความเสียหายทางจิตใจมากขึ้น จากเดิม
ที่ศาลมิได้ให้ความสำคัญในความเสียหายนี้เลย สาเหตุหนึ่งมาจากการที่วิทยาศาสตร์การแพทย์
สามารถพิสูจน์ได้อย่างแน่นอนว่า ความเสียหายทางจิตใจ เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการเจ็บป่วยแก่ร่างกาย

อันเป็นการล่วงละเมิดต่อบุคคล ซึ่งเดิมศาลยังลังเลที่จะให้ค่าเสียหาย เนื่องจากคนส่วนมากยังเชื่อว่าการบาดเจ็บชนิดนี้ อาจมีการแก้งทำขึ้นได้ เพราะวัดได้ยาก ผู้เคราะห์ร้ายจากอุบัติเหตุ อาจมีลักษณะทางจิต ตื่นตระหนก (fright) หรือได้รับความกระทบกระเทือน (shock) ทางจิตใจเพียงอย่างเดียว โดยไม่ได้รับบาดเจ็บทางร่างกายเลย เช่น ความกระทบกระเทือนทางประสาท (nervous shock) ความทุกข์ทางจิตใจ (mental distress) หรือการรบกวนทางจิตใจ (mental disturbance) ศาลมุ่งถึงผลของอาการที่เกิดแก่ผู้ที่เคราะห์ร้ายมากกว่าที่จะไปจริงจังกับชื่อของการบาดเจ็บ คำกล่าวของ ลอร์ดสเลสเซอร์ ในคดี Dixon V. Sutton Health Colliery¹ เป็นตัวอย่างที่ดีในเรื่องนี้ ท่านได้พูดว่า “ความวิตลจริต ถ้ามีโรคประสาทพิการทางจิต (psychoneurosis) หรือความวิตลจริต ซึ่งจะไปทำลายพลังของกำลังใจของผู้ป่วย ก็นับได้ว่าเขาได้รับการรบกวนทางจิตที่เกิดขึ้น โดยอุบัติเหตุ นั้นแล้ว ภาวะแปรปรวนทางจิตก็ร้ายแรงพอที่จะทำให้เกิดความตายได้ คล้ายๆ กับเราเรียกมันว่าเป็นความวิตลจริต² ทั้งทางจิตแพทย์และนักกฎหมายได้นิยามคำว่า “ความเสียหายทางจิต” (psychic injury) ว่าเป็นความเจ็บปวดทางจิตใจที่ร้ายแรง (mental anguish)³ เพื่อให้มีหลักการอันเป็นแนวทางที่สอดคล้องกัน จึงนำหลักกฎหมายต่างประเทศมาเปรียบเทียบ ดังนี้

3.1.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

การกระทำละเมิดต่อทรัพย์สินหรือต่อบุคคล ได้แก่ การทำร้ายร่างกาย จิตใจ การถูกจำคุกโดยไม่ชอบ การกระทำให้ผู้อื่นบาดเจ็บเพราะความประมาท การหมิ่นประมาท การแกล้งฟ้อง ยังคงอยู่ในหลักกฎหมายของคอมมอนลอว์ ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้รับมาจากกฎหมายของอังกฤษ⁴ กฎหมายได้พัฒนามาเป็นลำดับ โดยได้ขยายความคุ้มครองให้แก่บุคคลที่ได้รับบาดเจ็บทางจิตใจหรืออารมณ์ที่ชัดเจน มีหลักกฎหมายดังต่อไปนี้ คือ **The Restatement (second) of Torts**

The Restatement (second) of Torts ปี 1979 มาตรา 905 ระบุว่า

ค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย รวมถึง ค่าสินไหมทดแทน

- (a) สำหรับการบาดเจ็บเกี่ยวกับร่างกายและ
- (b) สำหรับความเสียหายทางจิตใจ

¹ พิศวาส สุคนธพันธุ์. (2524). “ความเสียหายทางจิตใจตามกฎหมายระบบคอมมอนลอว์.” วารสารนิติศาสตร์, 12, 2. หน้า 167-168.

² Conton. (1957). *Psychosomatic Injury. Traumatic Psychoneurosis and the law.* pp. 428, 431.

³ Amdursky. (1963-1964). *The Interest in Mental Tranquillity.* pp. 339, 349.

⁴ Edward J. Kionka. (1999). *Torts in a nutshell.* p. 412.

[Compensatory damages that may be awarded without proof of pecuniary loss include compensation

- (a) for bodily harm, and
- (b) for emotional distress.]

The Restatement (second) of Torts ปี 1965 มาตรา 47 ระบุว่า

“เว้นแต่ที่ได้ระบุไว้ในมาตรา 21-34 และ 46 การกระทำ (conduct) ที่เกิดขึ้นอย่างจงใจ หรือโดยไม่ได้ตั้งใจ ที่อาจจะก่อให้เกิดการรบกวนทางจิตใจหรืออารมณ์ แต่เพียงอย่างเดียวต่อผู้อื่น นั้น ไม่ทำให้ผู้กระทำต้องรับผิดชอบต่อความทุกข์ทางจิตใจที่เกิดขึ้นจากการกระทำนั้น โดยไม่ได้คาดหมายจากการรบกวนนั้น” [Except as stated in §§ 21-34, and in § 46, conduct which is tortious because intended to result in bodily harm to another or in the invasion of any other of his legally protected interests does not make the actor liable for an emotional distress which is the only legal consequence of his conduct.]

The Restatement (second) of Torts ปี 1965 มาตรา 46 ระบุว่า

(1) บุคคลผู้ซึ่งกระทำการรุนแรงอย่างที่สุดโดยเจตนา หรือเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายทางจิตใจอย่างรุนแรงโดยประมาท ต้องรับผิดชอบสำหรับความเสียหายทางจิตใจนั้น และถ้ามีการบาดเจ็บทางร่างกายอันเนื่องมาจากการกระทำที่รุนแรงนั้น จะต้องรับผิดชอบต่อการบาดเจ็บทางร่างกายนั้นด้วย

(2) เมื่อการกระทำนั้นมีเป้าหมายไปยังบุคคลที่สาม ผู้กระทำต้องรับผิดชอบ ถ้าหากว่าเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายทางจิตใจโดยตั้งใจหรือโดยประมาท

(a) ต่อสมาชิกของครอบครัวของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ผู้ซึ่งปรากฏอยู่ ณ ขณะนั้น ไม่ว่าความเศร้าโศกนั้นจะมีผลต่อการบาดเจ็บทางกายหรือไม่

(b) ต่อบุคคลอื่นผู้ซึ่งมีชีวิตอยู่ ณ ปัจจุบัน ถ้าหากว่าความเศร้าโศกนั้น มีผลถึงการบาดเจ็บทางร่างกาย

[(1) One who by extreme and outrageous conduct intentionally or recklessly causes severe emotional distress to another is subject to liability for such emotional distress, and if bodily harm to the other results from it, for such bodily harm.

(2) Where such conduct is directed at a third person, the actor is subject to liability if he intentionally or recklessly causes severe emotional distress

(a) to a member of such person's immediate family who is present at the time, whether or not such distress results in bodily harm, or

(b) to any other person who is present at the time, if such distress results in bodily harm.]

สำหรับความทุกข์ทางจิตใจที่เกิดจากการกระทำที่เลวเลวนั้น **Restatement (second) of Torts ปี 1965 มาตรา 436 A** ระบุว่า “ความประมาทเลินเล่อที่ก่อให้เกิดการรบกวนทางจิตใจ แต่เพียงอย่างเดียว ถ้าการกระทำของผู้กระทำเป็นการเลวเลว ที่ทำให้เกิดภัยอันไม่เหมาะสมไม่ควร ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดภัยทางร่างกาย หรือการรบกวนทางจิตใจต่อบุคคลอื่น และผลของมันได้ก่อให้เกิดการรบกวนทางจิตใจเช่นนั้นอย่างเดียว โดยไม่มีอันตรายทางร่างกาย หรือความเสียหายอันใด ที่ควรจะได้รับชดเชยด้วยแล้ว ผู้กระทำไม่ต้องรับผิดชอบต่อการรบกวนทางจิตใจเช่นนั้นเลย” [If the actor's conduct is negligent as creating an unreasonable risk of causing either bodily harm or emotional disturbance to another, and it results in such emotional disturbance alone, without bodily harm or other compensable damage, the actor is not liable for such emotional disturbance.]

กรณีละเมิดถึงแก่ความตายโดยผิดกฎหมาย

กรณีกระทำละเมิดเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายประเทศสหรัฐอเมริกามีหลักกฎหมาย ดังนี้ คือ **Restatement (Second) of Torts § 925 (1979)**

เมื่อผู้กระทำละเมิด ทำให้ผู้เสียหายตาย ครอบครัวของผู้เสียหาย ย่อมได้รับการกระทบกระเทือน หลักกฎหมายคอมมอนลอว์อยู่ในช่วงเวลาที่กำลังพัฒนา อย่างน้อยที่สุดต้องมีการชดเชยค่าเสียหาย แม้เพียงบางส่วน หลักที่ถือปฏิบัติในระบบคอมมอนลอว์ในสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ ในการฟ้องคดีเรียกค่าเสียหายเมื่อถูกกระทำล่วงละเมิดถึงแก่ความตาย มีข้อถกเถียงกันว่าไม่สามารถคำนวณค่าของมนุษย์เป็นตัวเงินได้ และคาดว่าโจทก์ไม่สามารถแสดงเหตุผลถึงความกลัวที่ถึงขนาดและคณะลูกขุนไม่ได้ทบทวนถึงความเห็นอกเห็นใจของแม่หม้ายหรือลูกกำพร้า⁵

กรณีการตายจากการกระทำละเมิดแยกเป็น 2 รูปแบบ

1. ส่วนใหญ่จะใช้โมเดลของ Lord Campbell's Act ซึ่งเป็นหลักการใหม่ในการกำหนดค่าเสียหาย โดยให้พิจารณาผลของการกระทำละเมิดที่ทำให้ผู้ถูกกระทำถึงแก่ความตายว่า จะเกิดอะไรขึ้นกับครอบครัวของเขา

⁵ Edward J. Kionka. Ibid. p. 416.

2. รัฐบางรัฐยังคงหลักการเดิม Survival Act โดยคำนึงถึงความเสียหาย ณ เวลาที่ถึงแก่ความตายเท่านั้น

The Restatement (second) of Torts 1979 มาตรา 925 มีความว่า “มาตรการการกำหนดค่าเสียหายให้ผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับผู้ตาย จะต้องคำนึงถึงบทบัญญัติของกฎหมายที่ก่อให้เกิดสิทธิในการเรียกร้องและการตีความบทกฎหมายนั้น” [The measure of damages for causing the death of another depends upon the wording of the statute creating the right of action and its interpretation.]

ในคดี *Baker v. Bolton* (1808) ได้วางหลักทั่วไปในคอมมอนลอว์ว่า บุคคลผู้ได้รับความเสียหายที่คิดเป็นตัวเงินได้ หรือความเสียหายอื่นๆ จากความตายของผู้ตาย ไม่มีสิทธิเรียกร้องจากผู้กระทำละเมิด ดังนั้น คู่สมรส บิดามารดา หรือนายจ้างผู้ได้รับความเสียหายจากผู้กระทำละเมิด ก่อให้เกิดความเสียหายทางกายภาพแก่คู่สมรส บุตรหรือคนรับใช้ ที่ทำให้สูญเสียการได้รับการบริการหรือสังคม ทำให้มีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นอันเป็นผลจากความตาย ซึ่งถูกปฏิเสธสิทธิเรียกร้องในค่าเสียหายดังกล่าว เช่นเดียวกับกรณีการตายของภริยา บุตรหรือคนรับใช้ ถึงแม้ว่าสิทธิของคู่สมรส บิดามารดา หรือนายจ้างไม่ได้สิ้นสุดไปตามความตายของผู้เสียหาย (เพราะผู้เสียหายตายด้วยตัวของเขาเอง) ค่าเสียหายไม่รวมกรณีถึงแก่ความตายในทันทีทันใด เช่น ค่าปลงศพ การสูญเสียความเป็นหุ้นส่วน หรือการได้รับการสนับสนุนจากบุคคลที่ตาย แต่ถ้าบุคคลนั้นได้รับบาดเจ็บแต่ไม่ตาย จะได้รับการเยียวยาให้กลับสู่ฐานะเดิม หลักกฎหมายนี้ได้รับการเยียวยาในประเทศอังกฤษในปี ค.ศ. 1846 โดยบัญญัติไว้ใน Lord Campbell' Act ซึ่งได้กำหนดผลประโยชน์ที่แน่นอนและจำนวนใกล้เคียงกับความสูญเสียที่ได้รับจากความตายของบุคคลนั้น

การละเมิดของประเทศสหรัฐอเมริกาได้รับการแก้ไขในรัฐทุกรัฐว่าด้วยหลัก “การกระทำให้ตายโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย” (wrongful death acts) ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับรูปแบบ จากกฎหมายอังกฤษ (English Act) มีบางรัฐได้บัญญัติหลักการเฉพาะการกระทำละเมิด สงวนสิทธิของผู้ตายในเวลาก่อนตาย และในกรณีตาย ซึ่งเพิ่มสิทธิเรียกร้องในการเรียกค่าเสียหายอันเป็นผลจากความตาย ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงสิทธิของผู้ตาย ก่อนถึงแก่ความตายว่า มีสิทธิเรียกร้องหรือไม่ ถ้ากรณีผู้ตายยังมีชีวิตอยู่ ไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายดังกล่าว หรือกรณีผู้ตายมีส่วนประมาท ก็จะไม่ได้รับการเยียวยา หรือได้รับค่าเสียหายลดลง

บทบัญญัติของประเทศสหรัฐอเมริกาในการกำหนดค่าเสียหาย ในกรณีตาย ไม่ได้กำหนดหลักตายตัวไว้ในบทบัญญัติ แต่ให้คำนึงถึงวิธีการกำหนดค่าเสียหาย ซึ่งแตกต่างกัน บทบัญญัติดังกล่าวได้แบ่ง 4 แบบ ดังนี้

1. ค่าเสียหายที่ทำให้สูญเสียการอุปการะ เลี้ยงดู การช่วยเหลือของผู้ตาย รัฐส่วนใหญ่จะใช้หลักเดียวกับประเทศอังกฤษ การกำหนดค่าเสียหายจะคำนึงถึงมูลค่าในปัจจุบัน ที่ผู้ตายให้ความอุปการะ ช่วยเหลือบุคคลที่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูภายใต้กฎหมายที่แม่หม้าย และบุตรของผู้ตาย สามารถเรียกร้องค่าเสียหายให้ครอบคลุมการกลับสู่ฐานะเดิม โดยคำนวณรายได้ของผู้ตายที่ควรจะได้ ในส่วนที่จะนำมาให้ความช่วยเหลือกับครอบครัว หรือสิทธิผลประโยชน์ ที่ครอบครัวควรจะได้รับจากผู้ตายซึ่งใช้หลัก Restatement (Second) of Torts § 924 (1979) ค่าเสียหายนี้จะรวมถึงค่าชดเชยสำหรับการสูญเสียผู้ให้คำปรึกษา (loss of the advice) ผู้ช่วยเหลือ (assistance) ผู้ให้ความรู้ (training) และความสัมพันธ์ในทางสังคม (companionship) ซึ่งค่าเสียหายเหล่านี้สามารถคำนวณเป็นตัวเงินได้ ค่าเสียหายทั้งหมดจะเป็นการทดแทน ค่าของชีวิตผู้ตายที่เป็นตัวเงินสำหรับครอบครัวของเขา กรณีดังกล่าว ถ้าจำเลยสามารถแสดงข้อเท็จจริงว่าผู้ตายไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ตามปกติที่ควรจะเป็น ก็อาจจะลดค่าเสียหายที่ได้รับ เช่น ผู้ตายไม่ได้พักอาศัยอยู่ในบ้าน หรือไม่ได้อุปการะ เลี้ยงดูบุคคลในครอบครัว

2. ค่าเสียหายที่ทำให้สูญเสียทรัพย์สิน ในรัฐบางรัฐหลักความตายจะใช้ค่าเฉพาะหรือการตีความ มาตรการการกำหนดค่าเสียหาย ในกรณีที่ทรัพย์สินลดลงเพราะความตายของบุคคล ในรัฐเหล่านี้ จะกำหนดค่าเสียหาย เป็นจำนวนที่แน่นอนตามมูลค่า ในปัจจุบันของรายได้ ที่คาดหวังของผู้ตาย หักด้วยค่าใช้จ่ายส่วนตัวของผู้ตาย ค่าเสียหายดังกล่าวจะใกล้เคียงกับจำนวนที่ได้รับตามกฎหมายที่ใช้กับกลุ่มแรก ในกรณีที่สามิตายซึ่งต้องอุปการะภริยา อย่างไรก็ตามหลักการทั้งสองอาจจะให้ผลลัพธ์ที่แตกต่างกัน เช่น กรณีที่บิดามารดาฟ้องร้องการตายของผู้เยาว์ที่เป็นบุตร ซึ่งตามปกติจะมีการคาดหวัง การช่วยเหลือเล็กน้อยจากบุตร ดังนั้นภายใต้กฎหมายที่นำมาใช้กับกลุ่มแรก บิดามารดาที่จะได้รับค่าเสียหายเพียงเล็กน้อย

ในบางรัฐค่าเสียหายได้วินิจฉัยจากการประมาณรายได้ของผู้ตาย ที่สะสมในช่วงเวลาที่อายุสั้นลงกว่าปกติทั่วไป

ในรัฐอื่นๆ ค่าเสียหายจะวินิจฉัยจากรายได้ที่ควรจะเป็นทั้งหมดของผู้ตาย และคำนวณเป็นมูลค่าในปัจจุบัน ซึ่งเป็นมาตรการเดียวกับการกำหนดค่าเสียหายเพื่อทดแทนความเสียหายกรณีที่ผู้ตายไม่ตาย แต่ถ้าพิจารณาตลอดชีวิต จะได้จำนวนค่าสินไหมทดแทนมากกว่า เพราะค่าเสียหายดังกล่าวยังมีชีวิตอยู่ เขาจะต้องมีค่าใช้จ่ายเพื่อครองชีพต่อไป

3. การรวมกรณีตายและมีชีวิต ในบางรัฐหลักการ Survival ถูกตีความให้ได้กลับสู่ฐานะเดิม ไม่เฉพาะความเสียหายที่ได้รับก่อนตาย แต่ให้รวมถึงค่าเสียหายจากผลของความตายด้วย มีแนวโน้มที่จะกำหนดค่าเสียหายให้กับมูลค่าตามภาวะเศรษฐกิจในชีวิตของผู้ตาย แต่ต้องพิจารณาถึง การกระทำของจำเลย

ดังนั้นค่าเสียหาย จึงรวมทั้งความเสียหายที่ผู้ตายได้รับ ขณะยังมีชีวิตอยู่ และมูลค่า การสูญเสียรายได้ของผู้ตาย หักด้วยค่าใช้จ่ายส่วนตัว ตามระยะเวลาที่คาดหมายได้ในชีวิตของผู้ตาย หลักกฎหมายนี้ หลีกเลียงค่าใช้จ่ายกรณีมีการกระทำ 2 กรรม และความสับสนได้เกิดขึ้นบ่อยๆ เมื่อมีการแยกกรณีตายและมีชีวิตอยู่

4. การกำหนดโทษ มี 2 รัฐได้กำหนดค่าเสียหายโดยไม่คำนึงถึง ความจำเป็นของครอบครัว ผู้ตาย ตลอดจนรายได้ที่คาดหวังของผู้ตาย แต่วินิจฉัยจากความร้ายแรงการทำความผิดของ จำเลย

ค่าเสียหายในเชิงลงโทษ

รัฐส่วนใหญ่ไม่อนุญาตให้เรียกค่าเสียหายในเชิงลงโทษ เพราะความหลงผิดของ ภาษาที่บัญญัติ หรือการตีความหลักทั่วไป ศาลถือว่าค่าเสียหายเหล่านี้ คือ ค่าสินไหมทดแทน

ค่าเสียหายที่ไม่ เป็นตัวเงิน (non pecuniary loss)⁶ ได้แก่

1. การสูญเสียหุ้นส่วนชีวิต (Consortium) เป็นการที่คู่สมรส บุตร หรือบิดามารดา สูญเสียสังคม (society) ความสัมพันธ์ในทางสังคม (companionship) หรือความรัก (love) ปัจจุบัน ศาลอนุญาตให้ลูกขุนกำหนดค่าเสียหายได้ บางรัฐกำหนดจำนวนสูงสุดไว้

2. ความเสียหายทางจิตใจ (mental distress) ที่จะเรียกค่าเสียหายที่เกิดจากความเศร้าโศก และทุกข์ทรมาน ความเสียหายในความรู้สึกของผู้เสียหายที่ยังมีชีวิตอยู่ และค่าสินไหมทดแทน กรณีสูญเสียความสัมพันธ์ในทางสังคม หรือสมาชิกในครอบครัว ค่าเสียหายที่ต้องสูญเสียที่ปรึกษา การดูแลเอาใจใส่ ผู้นำทางหรือความเป็นเพื่อน การเรียกร้องค่าเสียหาย ความเสียหายที่ทายาทได้รับ จากการตายของผู้ถูกกระทำละเมิด หลายรัฐอนุญาตให้ค่าเสียหายดังกล่าว

การกำหนดค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย กรณีตายใช้หลัก Restatement (Second) of Torts (1979) มาตรา 924 โดยพิจารณาจากรายได้ที่ผู้ตายได้รับตามระยะเวลาที่คาดหมายในชีวิตของผู้ตาย ในกรณีอื่นได้แก่การหาค่าของความเอาใจใส่ การอบรม และการให้คำแนะนำของบิดามารดา โดย ดุลพินิจของคณะลูกขุน และขึ้นอยู่กับอำนาจทั่วไปของศาลที่จะกำหนดค่าเสียหายจำนวนมาก หรือ จำนวนพอเพียงในการทดแทนความเสียหาย

หลักการนี้เป็นหลักที่กำหนดขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหา การฟ้องร้องและการเยียวยา ที่ซ้ำซ้อนซึ่งในระยะแรกที่ฟ้องร้องยังมีชีวิตอยู่ ต่อมาได้เสียชีวิตลง ทำให้มีการทับซ้อนการเรียก ค่าเสียหายเหมือนถูกกระทำ 2 ครั้ง ต่างจากกรณีที่ผู้เสียหายตายทันทีจากการกระทำละเมิด

⁶ Edward J. Kionka. Ibid. pp. 411-415.

คำพิพากษาศาลสูงในสหรัฐอเมริกาที่เป็นตัวอย่างในกรณีตาย *Moragne v. States Marine Lines, Inc* (1970) เป็นหลักทั่วไปของ Admiralty Law และมีคดีต่อมาใน Massachusetts คดี *Gaudette v. Webb* (Mass 1972) ทำให้การพิจารณาค่าเสียหายในกรณีตายไม่ถูกจำกัดดังเช่นในอดีตผู้รับประโยชน์

ผู้รับประโยชน์อันดับที่หนึ่งของผู้ตาย ได้แก่ คู่สมรส บุตรและบิดามารดา อาจเป็นอันดับที่หนึ่งหรือที่สองแล้วแต่กฎหมายกำหนด ถ้าไม่มีผู้รับประโยชน์เหล่านี้ผู้ถูกกระทำละเมิดถึงตาย ก็จะไม่ได้รับประโยชน์อันใด ยกเว้นกฎหมายได้กำหนดให้ญาติอื่นๆ มีสิทธิได้รับ แต่ก็เป็นส่วนย่อย

โดยปกติการตายจากการกระทำละเมิด ค่าเสียหายจะถูกจำกัดเป็นตัวเงิน (pecuniary losses) จากผลของความตาย ไม่ว่าจะเป็กรณีกฎหมายกำหนดไว้ หรือศาลพิจารณาค่าความกฎหมายให้ครอบคลุม ซึ่ง pecuniary losses จะครอบคลุมการไม่ได้รับการบริการ และการที่ได้รับความช่วยเหลือจากผู้ตาย ได้แก่ คู่สมรส บุตรผู้เยาว์ที่ต้องสูญเสียการได้รับความช่วยเหลือจากสามีหรือบิดา มารดา โดยคำนวณจากความสามารถในการหารายได้ของผู้ตาย (รวมรายรับทั้งหมด) หักด้วยค่าใช้จ่ายส่วนตัวผู้ตาย ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงเงินเดือนที่เพิ่มขึ้นด้วย

แต่ถ้ากรณีผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือ จะได้ค่าเสียหายตามจำนวนที่ได้รับจากผู้ตาย แต่ทั้งนี้ต้องพิสูจน์สถานะการเงิน ประกอบด้วยว่าสมควรได้รับความช่วยเหลือเพียงใด

ค่าเสียหายจากการไม่ได้รับบริการในการปฏิบัติต่อบุคคลในครอบครัว เช่น กรณีผู้ตายเป็นบิดามารดา หมายถึง การเอาใจใส่ดูแล การให้คำแนะนำอบรมสั่งสอนและการให้การศึกษา⁷

นอกจากนี้ลูกขุนจะคำนึงถึงการได้รับการช่วยเหลืออันแท้จริงในอดีตนิสัยและความประพฤติ เช่น ความประหยัด ความสมเหตุสมผล และคำนึงถึงค่าของเงิน หลักประกันผลประโยชน์จากภาษี และเงินเฟ้อด้วย⁸

ตัวอย่างคำพิพากษาในคดี *Carol Ernt V. Merch & Co.Inc* (2005)⁹

โจทก์ฟ้องจำเลยซึ่งเป็นบริษัทผลิตยา vioxx ทำให้ Mr. Robert Ernt สามีของโจทก์อายุ 59 ปี ซึ่งป่วยเป็นโรคข้ออักเสบ ตายด้วยโรคเกี่ยวกับหัวใจและหลอดเลือด อันเป็นผลมาจากการรับประทานยา vioxx ขณะลูกขุนให้จำเลยใช้ค่าเสียหายทางจิตใจแก่โจทก์เป็นจำนวนเงิน 24 ล้านดอลลาร์ โจทก์พิสูจน์ให้เห็นได้ว่า โจทก์มีความวิตกกังวล (mental anguish) ที่ต้องสูญเสียความสัมพันธ์ในสังคม (loss of companionship) ด้วยเหตุผลที่ว่า โจทก์ได้หย่าร้างกับสามีคนแรก

⁷ Edward J. Kionka. Ibid. pp. 422-423.

⁸ Ibid. pp. 423-424.

⁹ Jury: Merck negligent. July 11, 2006, form money.com.com/2005/08/19/news/fortune_500/vixx/-43k.

เมื่อปี 1980 โจทก์ต้องหาเลี้ยงลูกทั้ง 4 คน โดยลำพังคนเดียว และยังได้รับความกระทบกระเทือนอีกเป็นครั้งที่สองจากการสูญเสีย Mr. Robert Emt สามีนคนใหม่อีก จนโจทก์ต้องกินยากล่อมประสาท เพื่อคลายอาการซึมเศร้าของโจทก์

จากการนำสืบพบว่าการตายของ Mr. Robert Emt เกิดจากการเดินของหัวใจไม่เป็นจังหวะ หลังเดือนกันยายน 2004 บริษัทได้ให้ผู้เชี่ยวชาญศึกษาวิจัยถึงผลร้ายของยา viox ที่กระทบต่อสุขภาพ บริษัท Merch & Co ได้ปกปิดข้อมูลเกี่ยวกับอันตรายต่อสุขภาพหลังจากการใช้ยานี้ขึ้น เพื่อไม่ให้ยอดขายตก ซึ่งก่อนหน้านี้บริษัทมียอดขายทั่วโลกประมาณ 2.5 พันล้านดอลลาร์ อันเป็นหนึ่งในสิบส่วนของเงินรายได้ของบริษัท ก่อนหน้านี้บริษัทก็ไม่ยอมรับผลของความเสี่ยงที่มีต่อสุขภาพที่เกิดจากการใช้ยานี้ คณะลูกขุนจึงวินิจฉัยให้บริษัท Merch & Co ชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ (punitive damages) เป็นจำนวนเงิน 229 ล้านดอลลาร์ ที่เอาแต่หากำไรโดยไม่ไยดีต่อสุขภาพของลูกค้า ไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคม ให้จำเลยต้องชดใช้ค่าเสียหายทั้งสิ้น รวมเป็นจำนวนเงิน 253 ล้านดอลลาร์

กฎหมายอันว่าด้วยสิทธิของผู้ตายอันหากจะมีชีวิตอยู่รอด (Survival of Tort Actions)

ระบบคอมมอนลอว์ ผลของการกระทำต่อบุคคลจะขึ้นอยู่กับความตาย ไม่ว่าจะเป็นการตายของผู้กระทำละเมิดหรือผู้เสียหายโดยไม่คำนึงถึงเหตุแห่งการตาย ตามภาษาลาตินที่ว่า “Actio personalis moritur cum persona” ซึ่งเป็นหลักทั่วไปจนถึงทุกวันนี้ ยกเว้นมีกฎหมายเฉพาะ¹⁰

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นหลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิของผู้ตายอันหากจะมีชีวิตอยู่รอด กรณีกระทำละเมิดถึงแก่ความตายใน Restatement (Second) of Torts § 926 (1979) มีความว่า “ภายใต้บทบัญญัติกฎหมาย ในกรณีผู้ถูกระทำละเมิดยังไม่ถึงแก่ความตาย ค่าสินไหมทดแทนจะไม่เกี่ยวกับความตาย ผู้กระทำละเมิดไม่ต้องรับผิดชอบความเสียหายจากความตาย ไม่ว่าจะก่อนหรือระหว่างพิจารณา ยกเว้น

(a) ความตายของผู้เสียหายจำกัด กรณีกระทำให้กลับคืนสู่ฐานะเดิมที่ต้องสูญเสียความสามารถในทางทำมาหาได้ ค่าเสียหายทางจิตใจ (emotional distress) และภัยอันตรายอื่นที่ได้รับก่อนถึงแก่ความตาย

(b) ความตายของผู้กระทำละเมิด ทำให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษสิ้นสุดลง”

¹⁰ Edward J. Kionka. Op.cit. p. 411.

[Under statutes providing for the survival or revival of tort actions, the damages for a tort not involving death for which the tortfeasor is responsible are not affected by the death of either party before or during trial, except that

(a) the death of the injured person limits recovery for damages for loss or impairment of earning capacity, emotional distress and all other harms, to harms suffered before the death, and

(b) the death of the tortfeasor terminates liability for punitive damages.]

หลักการดังกล่าว เริ่มจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นที่เกี่ยวกับละเมิด ได้แยกออกจากกฎหมายของการกระทำผิด เพราะกฎหมายที่ใช้บังคับการกระทำผิด โดยหลักจะเป็นการแก้แค้น และลงโทษเป็นการทดแทนดังกล่าว ดังนั้นถ้าผู้กระทำละเมิดตาย ก็จะไม่ลงโทษ เพราะผู้กระทำผิด ไม่มีสภาพบุคคลเหลืออยู่ ผลของการกระทำที่ระงับสิ้นไป ทั้งการลงโทษทางอาญา และการเยียวยาทางแพ่ง แต่ถ้าผู้ละเมิดทำให้ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย ซึ่งส่วนใหญ่จะเกิดกับกรณีความผิดอาญาร้ายแรง เช่น การฆาตกรรม การวางเพลิง หรือการข่มขืนกระทำชำเรา เป็นต้น ในกรณีดังกล่าวผู้กระทำผิด ก็จะถูกลงโทษประหารชีวิตและริบทรัพย์สิน ดังนั้น จะไม่มีสิ่งใดหลงเหลือที่นำมาทดแทนเหยื่อที่อยู่รอดของการถูกล่วงละเมิด ความรับผิดชอบทางแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ถ้าผู้เสียหายตายจากเหตุอื่นๆ ก็จะไม่ได้อำนาจทดแทน

ต่อมารัฐมีการกำหนดหลักกฎหมายแต่ละประเภทของละเมิดอย่างชัดเจน แม้ผู้เสียหายตาย ก็ไม่ทำให้คดีระงับ หรือผู้กระทำละเมิดตาย คดีก็ยังไม่ระงับ ยังต้องมีการเยียวยาให้กับโจทก์ หรือผู้แทนของโจทก์ หลักการดังกล่าวได้เปิดไว้อย่างกว้างขวาง ขึ้นอยู่กับการกระทำและเงื่อนไขที่น่าคดีมาฟ้อง¹¹

หลักคอมมอนลอว์ ผลการตายก่อนพิจารณาคดี ไม่ว่าจะเป็นผู้กระทำละเมิดตาย หรือผู้เสียหายตาย ทำให้สูญเสียสิทธิในการเรียกร้อง แต่ถ้าตายในระหว่างการพิจารณาคดีหรือพิพากษา คำพิพากษาก็ไม่สามารถให้ค่าเสียหายเช่นเดียวกัน ในปัจจุบันบทบัญญัติกฎหมายของรัฐหลายรัฐ ได้บัญญัติให้ตัวแทนของผู้ตายสามารถเรียกร้องค่าเสียหายจากการกระทำละเมิดหลังจากความตายของผู้ถูกละเมิด ละดำเนินคดีแทนต่อไป ยังได้บัญญัติกรณีความตายของจำเลย ทำให้ไม่สูญเสียสิทธิในการเรียกร้องค่าเสียหาย กรณีผู้เสียหายถึงแก่ความตายในระหว่างพิจารณาคดี การพิจารณา

¹¹ Edward J. Kionka. Ibid. p. 413.

ค่าเสียหาย จะกำหนดตามพฤติการณ์ในเวลาก่อนพิจารณาคดี ได้แก่ ค่าเสียหายการสูญเสียทางทำมาหาได้ ความเจ็บปวด ความเสียหายทางจิตใจ และความเสียหายอื่น

ถ้าจำเลยทำให้ผู้เสียหายถึงแก่ความตายทันที รัฐส่วนใหญ่ใช้หลัก The Survival and Revival states มาวินิจฉัยกำหนดค่าเสียหาย ให้ตัวแทนโดยคิดถึงเวลาก่อนตาย โดยรัฐเหล่านี้ได้อ้างว่า เพราะถึงแก่ความตายทันทีจากการกระทำละเมิด จะไม่มีช่วงเวลาที่ได้รับความเจ็บปวด ซึ่งไม่สามารถกลับสู่ฐานะเดิม แต่บางรัฐได้อ้างว่าการกลับสู่ฐานะเดิมทั้งหมดหรือบางส่วน กรณีความตายเป็นผลจากการกระทำของจำเลย จะต้องใช้หลักกฎหมายทั้ง Death statute และ survival statute รัฐเหล่านี้ได้ให้สิทธิตัวแทนของผู้ตายในการเรียกร้องการกลับสู่ฐานะเดิม ทั้งค่าเสียหายก่อนตายและผลจากความตาย ดังนั้น คำพิพากษาในรัฐเหล่านี้จึงคำนึงถึงสิทธิอันเป็นผลจากความตาย และการสูญเสียสิทธินั้น

กรณีละเมิดก่อให้เกิดการบาดเจ็บต่อร่างกาย

ประเทศสหรัฐอเมริกามีหลักกฎหมายชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายในกรณีละเมิดก่อให้เกิดการบาดเจ็บต่อร่างกาย คือ **Restatement (Second) of Torts § 924 (1979)**

ค่าเสียหายในกรณีบุคคลได้รับบาดเจ็บ **Restatement (Second) of Torts (1979) มาตรา 924** มีความว่า “ผลประโยชน์เนื่องจากการรุกรานล่วงละเมิด ให้สิทธิได้ค่าชดเชยความเสียหายที่ผ่านมาหรือความเสียหายซึ่งคาดหวังไว้

- (a) การบาดเจ็บเกี่ยวกับร่างกาย และความเสียหายทางจิตใจ
- (b) การสูญเสีย หรือทำให้เสียหาย ต่อความสามารถในการทำมาหาได้
- (c) เกี่ยวกับการรักษาพยาบาล และค่าใช้จ่ายอื่นๆ อย่างเหมาะสม
- (d) ความเสียหายต่อทรัพย์สิน หรือธุรกิจอันมีสาเหตุจากการรุกราน”

[One whose interests of personality have been tortiously invaded is entitled to recover damages for past or prospective

- (a) bodily harm and emotional distress;
- (b) loss or impairment of earning capacity;
- (c) reasonable medical and other expenses; and
- (d) harm to property or business caused by the invasion.]

ในมาตรานี้นำมาปรับใช้กับการข่มขู่ การทำร้ายร่างกาย การกักขังหรือจำคุกโดยมิชอบ การมุ่งร้ายในการฟ้องร้องดำเนินคดี รวมถึงการหมิ่นประมาทและการกระทำละเมิดอื่นๆ ไม่ว่า ภัยอันตรายนั้นจะกระทำโดยจงใจ หรือประมาทเป็นผลจากอันตรายที่ผิดปกติ ยกเว้นในมาตรา 46-48 ความรับผิดชอบในความเสียหายทางจิตใจ ไม่ต้องมีได้รับความบาดเจ็บทางร่างกายด้วย

ค่าเสียหายสำหรับการบาดเจ็บต่อร่างกายแยกเป็น

1. ค่าเสียหายแบบทดแทน (Compansatory Damages)
2. ค่าเสียหายเกี่ยวเนื่อง (Consequential Damages)

1. ค่าเสียหายแบบทดแทน (Compansatory Damages) ระบบคอมมอนลอว์มีหลักกฎหมายเกี่ยวกับค่าเสียหายที่เกิดจากการบาดเจ็บต่อร่างกายมีแนวคิด 3 แนวทาง¹² ได้แก่

1) หลักความยุติธรรมเพื่อให้ผู้เสียหายได้กลับคืนสู่สถานะ ก่อนถูกกระทำมากที่สุด และวิธีการที่สามารถดำเนินการได้ คือ การชดเชยค่าเสียหายเทียบเป็นตัวเงิน ดังนั้นการเรียกร้องค่าเสียหายจึงเรียกร้องให้ชดเชยทั้งกรณีที่สูญเสียความสามารถในการหารายได้ (economic losses) และกรณีค่าเสียหายที่เกิดจากการเจ็บป่วยทางสรีระและจิตใจ เพื่อให้คืนสู่สภาพปกติเช่นก่อนถูกกระทำละเมิด (non economic damage)

2) ค่าเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน (non economic losses) ส่วนใหญ่สามารถเทียบเป็นตัวเงิน

3) เมื่อโจทก์ฟ้องร้องคดีละเมิด สำหรับการบาดเจ็บที่ต้องเผชิญอยู่นั้น ค่าเสียหายที่เรียกร้อง จะต้องครอบคลุมค่าเสียหายที่เกิดจากการบาดเจ็บทั้งในอดีตและในอนาคต โดยเรียกร้องรวมเข้ามาทั้งก้อน

โจทก์จะต้องพิสูจน์ค่าเสียหายซึ่งครอบคลุมการเยียวยาให้กลับคืนสู่ฐานะเดิมทั้งร่างกายและจิตใจ ซึ่งมีหลักการคล้ายคลึงกัน แต่อาจจะมีความแตกต่างกันบ้าง ตามเขตอำนาจศาลแต่ละศาล ดังนี้¹³

¹² Edward J. Kionka. Ibid. p. 346.

¹³ Ibid. pp. 348-349.

1. Economic Loss การสูญเสียรายได้ในอดีตและในอนาคตและค่าใช้จ่าย ซึ่งให้เทียบเคียงที่จะฟื้นฟูให้กลับสู่สถานะเดิม ได้แก่

ก. ค่ารักษาพยาบาลที่สมเหตุสมผล (ค่าหมอ โรงพยาบาล นางพยาบาล การตรวจ ยา เครื่องมือ กายภาพบำบัด และค่าเดินทางในการมารับบริการรักษาพยาบาลเหล่านี้)

ข. ค่าสูญเสียรายได้ ในการทำมาหาได้ และผลกำไร

ค. ค่าขาดแรงงาน ค่าใช้จ่ายการจ้างคนดูแล เพราะไม่สามารถดูแลตนเอง

ค่าเสียหายและค่าใช้จ่ายในอนาคตไม่จำเป็นต้องกำหนดจำนวนแน่นอน ซึ่งต้องพิจารณาผลกระทบต่อความสามารถในการทำมาหาได้ แม้ว่าในขณะที่ถูกกระทำละเมิด ผู้เสียหายจะเป็นคนว่างงานก็ตาม ลูกขุนก็ต้องค้นหาความเป็นไปได้ อาชีพในอนาคตและกำหนดอัตรารายได้ให้ได้ หรือกรณีและผู้เสียหายเป็นเด็ก ก็ต้องคำนึงถึงว่าเด็กนั้นต้องเข้าโรงเรียนและได้รับทักษะจนสามารถประกอบอาชีพได้ แต่ทั้งนี้ผู้เสียหายต้องมีพยานหลักฐานที่เพียงพอให้ลูกขุนพิจารณาได้

2. การเจ็บปวดทรมานร่างกาย ค่าเสียหายทดแทนความเจ็บปวดและทุกข์ทรมานได้กำหนดอย่างกว้างๆ ไว้ เพื่อให้ลูกขุนมีดุลพินิจอย่างกว้างขวางในการกำหนดมูลค่า มีการโต้เถียงที่เกิดขึ้นอยู่บ่อยๆ ว่า โจทก์ควรได้รับอนุญาตให้มีการเรียกร้องค่าใช้จ่ายประจำวันหรือไม่ เพื่อคิดมูลค่าในอดีตและในอนาคต เช่น 20 ดอลลาร์ต่อวัน, 2 ดอลลาร์ต่อชั่วโมง หรือควรจะเรียกร้องเป็นค่าเสียหายทั้งจำนวนสำหรับความเสียหายที่ได้รับ ซึ่งก็มีความคิดแยกออกเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายข้างน้อยปฏิเสธที่จะไม่ให้เรียกร้องลักษณะเป็นระยะเวลา

3. ความเสียหายทางจิตใจ (mental distress) นอกจากความเจ็บปวดทรมานของร่างกายแล้วศาลส่วนใหญ่อนุญาตให้โจทก์เรียกร้องค่าเสียหายต่อจิตใจ¹⁴ ได้แก่

ก. ความตกใจและช็อก (fright and shock)

ข. ความกระวนกระวาย ความกังวลใจ (anxiety) ในอนาคตของตนเอง เช่น การตายก่อนวัยอันสมควร ร่างกายพิการ ทูพพลภาพ ความป่วยเจ็บ ผลที่ทำให้ผู้เสียหายไม่สามารถมีบุตรได้ และการไม่มีรายได้ ไม่ว่าจะเกิดจากตนเองหรือผู้อื่น ยกเว้นกรณีความกลัวของโจทก์ไม่มีความชัดเจนและไม่สมเหตุสมผล

ค. สูญเสียความสงบของจิตใจ (loss of peace of mind) ความสุข (happiness) หรือสุขภาพจิต (mental health) เรียงตามลำดับตั้งแต่ความกดดัน โรคประสาท โรคจิต

¹⁴ Edward J. Kionka. Ibid. p. 350.

ง. การเสื่อมเสียเกียรติยศ (humiliation) ความอับอายขายหน้า ความอับยศอดสู ที่เกิดจากการบาดเจ็บต่อร่างกาย (physical injury) ทูพพลภาพ (disability) หรือการเสียโฉม เสียนบุคลิกภาพ (disfigurement)

จ. ความเสียหายทางจิตใจ (mental distress) ที่สูญเสียความบันเทิงในชีวิตตามปกติที่ควรจะเป็น

ฉ. ความไม่สะดวกสบาย (inconvenience) อันเนื่องมาจากการบาดเจ็บ

4. ความเจ็บปวดของร่างกาย (physical impairment) การทดแทนความเสียหายทางจิตใจที่เกิดจากร่างกายที่บาดเจ็บ ได้แก่ การเห็น การได้ยิน ความกังวล ความสามารถในการรับรู้ หรือการอดทนของเด็ก หรือการสูญเสียอวัยวะส่วนอื่นๆ ของร่างกาย หรือการเสียโฉม¹⁵

ค่าเสียหายสำหรับ Economic Loss และความเจ็บปวดจากการบาดเจ็บนั้น ในทางปฏิบัติเป็นการยากที่จะแยกออกจากกันอย่างชัดเจน ในการที่จะกำหนดค่าเสียหายเพื่อทดแทนการบาดเจ็บทางร่างกายและจิตใจ แม้ผู้เสียหายจะมีร่างกายไม่สมบูรณ์มาก่อน ถูกทำร้ายก็ไม่ทำให้จำเลยต้องรับผิดชอบน้อยลง การชดใช้ค่าเสียหายยังคงมีลักษณะเดียวกับบุคคลที่มีร่างกายปกติ หรือกรณีที่ทำให้ร่างกายทรุดลงกว่าเดิม ค่าเสียหาย Economic Loss จะต้องคำนึงถึงมูลค่าปัจจุบัน เพราะค่าของเงินที่ได้รับในวันนี้จะมีค่าลดลงในอนาคต ตามหลักเศรษฐศาสตร์ ต้องคำนึงถึงเงินเพื่อที่ทำให้อำนาจซื้อลดลง ดังนั้นต้องคำนึงว่า การได้รับค่าเสียหายทั้งจำนวนตามคำพิพากษาและต้องคำนึงถึงดอกเบี้ยเพื่อชดเชยค่าของเงินที่ลดลง แต่สำหรับค่าเสียหายทางจิตใจมักไม่นำมาคำนวณค่าเสียหายในอนาคต¹⁶

2. ค่าเสียหายเกี่ยวเนื่อง (Consequential Damages)

ค่าเสียหายเกี่ยวเนื่อง เป็นค่าเสียหายต่อบุคคลที่สามจากการกระละเมิดของจำเลย ได้แก่ คู่สมรส บิดามารดาหรือนายจ้างของผู้เสียหาย

คู่สมรส ในระบบคอมมอนลอว์ สามีมีสิทธิที่จะได้รับบริการในครัวเรือนจากภริยา และมีสิทธิในรายได้ของภริยาจากการทำงานนอกบ้าน ดังนั้นถ้าจำเลยกระทำละเมิดต่อภริยาทำให้ภริยาสูญเสียความสามารถในการกระทำดังกล่าว ไม่ว่าจะชั่วคราวหรือถาวร ในการที่สามีต้องสูญเสียการได้รับบริการจากภริยา (loss of her services) รวมทั้งสูญเสียหุ้นส่วนชีวิต (consortium) ซึ่งประกอบด้วยสังคม (society) ความสัมพันธ์ในทางสังคม (companionship) ความสัมพันธ์ทางเพศ (sexual relation) ความรักและความผูกพัน แต่ภริยาไม่มีสิทธิที่จะได้รับบริการจากสามีเพียงสิทธิ

¹⁵ Edward J. Kionka. Ibid. pp. 348-351.

¹⁶ Ibid. p. 358.

ที่จะได้รับความช่วยเหลือ และการรักษาพยาบาลจากการบาดเจ็บซึ่งทำให้สามีขาดรายได้ ดังนั้น ภริยาไม่มีสิทธิที่จะได้รับค่าเสียหายจากการสูญเสียการบริการหรือการขาดหุ้นส่วนชีวิต¹⁷

ตั้งแต่ปี 1844, Married Women's Acts หรือ Emancipation Acts ได้ผ่านกฎหมาย ที่ให้ความคุ้มครองกับผู้หญิงที่สมรส ให้มีสถานะทางกฎหมายที่แยกจากสามีซึ่งมีผลกระทบกวน

1. ภริยาไม่สามารถกลับสู่สถานะเดิมได้ เพราะสูญเสียรายได้ของตนเอง
2. บางศาลยกเลิกสิทธิของสามีซึ่งตีความว่า สามีไม่มีสิทธิได้รับค่าเสียหายจาก

การสูญเสียการบริการจากภริยา และการสูญเสียหุ้นส่วนชีวิต

แต่ศาลส่วนใหญ่อนุญาตให้สามีได้รับค่าเสียหายดังกล่าวในขณะที่สิทธิสตรีได้รับความเสมอภาคกับบุรุษทำให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ถึงค่าเสียหายในที่สุดมีคดี Hitaffer v. Argonne Co. (D.C. Cir. 1950) ที่ให้ความเป็นธรรมกับสตรี และทำให้สตรีได้รับความคุ้มครองสิทธิที่เท่าเทียมกับชาย

บิดามารดา ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ บิดามีสิทธิตามกฎหมายที่จะได้รับการบริการ และรายได้จากบุตรผู้เยาว์ นอกจากนี้บิดามารดาจะได้รับค่ารักษาพยาบาลและค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่จ่ายไป รวมทั้งค่าใช้จ่ายในอนาคต เพื่อรักษาพยาบาลผู้เยาว์จากการถูกกระทำละเมิด

ศาลไม่อนุญาตให้บุตรได้รับค่าเสียหาย สำหรับการสูญเสียการอุปการะเลี้ยงดูจาก บิดามารดา การฝึกอบรม สั่งสอน ความเป็นเพื่อน ความรักและความผูกพันอันเนื่องมาจากบิดา ถูกกระทำละเมิดเพราะความประมาท¹⁸

ตัวอย่างคำพิพากษาในคดีละเมิดก่อให้เกิดความเสียหายต่อร่างกาย ดังคดี Marlene Rowe V. Hussmann Corporation (No.03-2582) 2004¹⁹

ในปี 1995 โจทก์เป็นลูกจ้างของจำเลย ทำงานในแผนกอาหารแช่แข็ง ต่อมาเดือน มิถุนายน 1996 บริษัทได้ย้ายโจทก์ไปทำงานหีบห่อส่งของขึ้นรถบรรทุกในแผนกขนส่ง (shipping department) ซึ่งมีโจทก์เป็นผู้หญิงคนเดียวในลูกจ้างชายทั้งหมด 20-25 คน โจทก์ได้ถูก Roy Moor ลูกจ้างชายกระทำความผิดทางเพศ (sexual harassment) โดยการข่มขืนกระทำชำเรา ทำร้ายร่างกาย ขู่ว่าจะฆ่าและถูกจับก้น ถูกจับหน้าอก ถูกตบหน้า ถูกคุกคามตลอดเวลา ทั้งที่บริษัทจำเลยก็รู้และ ล้มเหลวในการแก้ไขอย่างทันเหตุการณ์ ตลอดเวลากว่า 4 ปีที่โจทก์ต้องอดทนต่อสภาพแวดล้อม ที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศในที่ทำงาน ทำให้โจทก์ต้องทนทุกข์ทรมานทางจิตใจ ส่งผลต่อความสัมพันธ์

¹⁷ Edward J. Kionka. Ibid. pp. 358-359.

¹⁸ Ibid. p. 360.

¹⁹ United States Court of Appeals for The eighth circuit. June 9, 2006, form case law. <http://findlaw.com/data/2/circs/8th/032582.p.pdf>.

ในครอบครัวกับลูกๆ ทั้ง 4 คน ในความเครียด ความกลัวอย่างถาวร มีอาการปวดศีรษะอาการคลื่นไส้ เหงื่อออกมาก และความดันสูง ศาลในรัฐ Missouri พิพากษาให้บริษัทจำเลยชดเชยค่าเสียหายทางจิตใจ (emotional distress damages) เป็นจำนวนเงิน 500,000 ดอลลาร์ และค่าเสียหายเชิงลงโทษ (punitive damages) เป็นจำนวนเงิน 1,000,000 ดอลลาร์ ที่บริษัทจำเลยจัดสภาพแวดล้อมในที่ทำงานไม่เหมาะสม เป็นการเลือกปฏิบัติในทางการจ้างและมีการบริหารจัดการที่ไม่ดี

จำเลยอุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษาศาลชั้นต้นที่ให้ชดเชยค่าเสียหายทั้งสองประเภทว่ามากเกินไปคดี ศาลอุทธรณ์พิพากษาขึ้น เพราะจากการพยากรณ์ ผลการรักษาของนักจิตวิทยาว่าในการรักษาของโจทก์อย่างไรก็ไม่ได้ผลดี เพราะโจทก์ได้รับความวิตกกังวลที่ถูกกระทำซ้ำๆ เป็นระยะเวลานาน เมื่อเทียบกับความเสียหายทางจิตใจที่โจทก์ถูกกระทำตลอดเวลากับค่าเสียหายที่โจทก์ได้รับ จึงไม่มากเกินไป

กรณีละเมิดก่อให้เกิดความเสียหายเกี่ยวกับทรัพย์สิน

ประเทศสหรัฐอเมริกามีหลักกฎหมายเกี่ยวกับค่าเสียหาย กรณีละเมิดก่อให้เกิดความเสียหายเกี่ยวกับทรัพย์สิน คือ **Restatement (Second) of Torts § 222A (1965)**

ในกฎหมายจารีตประเพณี การล่วงล้ำเข้าไปในที่ดินของผู้อื่นโดยตรงโดยไม่ได้รับอนุญาต ถือเป็น การบุกรุกที่ดำเนินคดีได้ โจทก์ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์เจตนาของการบุกรุก (หรือเจตนาของการทำผิดอื่นๆ) สิ่งที่สำคัญ คือ การกระทำที่เป็นผลให้เกิดการบุกรุกแสดงถึงเจตนา และการบุกรุกนั้นเกิดขึ้นทันทีทันใด ซึ่งไม่จำเป็นต้องแสดงให้เห็นถึงค่าเสียหายที่แท้จริงที่เกิดขึ้น ต้องพิสูจน์เพียงค่าเสียหายในนามเท่านั้น ความเข้มงวดของกฎหมายจารีตประเพณีในการรับผิดชอบของการบุกรุก สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของสิทธิการครอบครองที่ดินและสิ่งที่อยู่กับที่ดินในยุคศักดินา และยังสะท้อนให้เห็นถึงความจริงที่ว่า หนึ่งในหน้าที่หลักของการฟ้องร้อง คือ การพยายามพิสูจน์กรรมสิทธิ์ของที่ดิน การบุกรุกเป็นเครื่องมือกลไกของพยายามได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์นั้น (การฟ้องร้องอาจเป็นกระบวนการในการป้องกันผู้ครอบครองปรปักษ์จากการเรียกร้องสิทธิการครอบครอง เนื่องจากการใช้ยู่บนที่ดินมานาน)

สำหรับพื้นฐานของความผิดเกี่ยวกับการละเมิดนั้น ขอบเขตอำนาจของศาลทั้งหมดได้เรียกร้องให้การบุกรุกที่ดินโดยตั้งใจ โดยประมาทหรือไม่ระมัดระวัง สามารถที่จะถูกฟ้องร้องได้ ยกเว้นในกรณีที่มีความรับผิดชอบโดยเด็ดขาด นำไปใช้สำหรับกิจกรรมที่มีอันตรายผิดปกติ อย่างไรก็ตาม จำเลยไม่จำเป็นต้องมีความตั้งใจในการทำผิด เพียงแต่มีความจงใจหรือโดยประมาทที่จะเป็นเหตุให้มีการเข้าไป ไม่มีการคุ้มครองจำเลยที่กระทำโดยความเข้าใจผิด

การฟ้องร้องเกี่ยวกับการบุกรุกจะทำได้ต่อเมื่อ การบุกรุกเข้ามาในที่ของโจทก์อย่างชัดเจน ทันทีทันใด หรือโดยตัวแทนที่เห็นได้หรือจับต้องได้ การเข้ามาในที่ดินทั้งทางตรงและทางอ้อม สามารถถูกฟ้องร้องได้ภายใต้กฎหมายที่ใช้กับการบุกรุกที่ดิน ศาลส่วนมากได้จำแนกการทำให้เกิดก๊าซและฝุ่นในอากาศว่าเป็นการละเมิด แม้ว่าคดีเหล่านั้นถูกพิจารณาภายใต้ทฤษฎีทางเลือกเกี่ยวกับการก่อให้เกิดความรำคาญ ส่วนการสันตะเทือน หรือคลื่นที่มีผลกระทบกับสมองนั้น อาจทำให้เกิดความเสียหายซึ่งสามารถฟ้องร้องได้ภายใต้หลักการรับผิดโดยเด็ดขาด หรือการทำให้เกิดความรำคาญ²⁰

จำเลยจะต้องรับผิดสำหรับความเสียหายทางกายภาพที่เกิดขึ้นกับที่ดินอันเป็นผลจากการเข้าไปโดยไม่สนใจว่าเขาจะมีความระมัดระวังเพียงใด เมื่อเข้าไปอยู่บนที่ดินนั้น ตัวอย่างเช่น ผู้บุกรุกที่ก่อไฟ ชุดหลุม หรือเพียงเปิดประตูแง้มไว้ อาจต้องรับผิดสำหรับความเสียหายทางกายภาพอย่างน้อยที่สุดตามหลักฐานที่เกิดขึ้น ต้องรับผิดชอต่อเจ้าของและสมาชิกในครอบครัวของเขา และทรัพย์สินของเขาโดยไม่ต้องแสดงถึงความประมาทของผู้บุกรุก ความเสียหายทางกายภาพนี้ รวมถึงความเสียหายทางจิตใจ²¹

การละเมิดสังหาริมทรัพย์และการเบียดบังทรัพย์ของผู้อื่น คือหลักการละเมิดเบื้องต้นที่กระทำต่อทรัพย์สินส่วนบุคคล ศาลหลายแห่งจะอนุญาตให้เจ้าของฟ้องร้องสำหรับการล่วงล้ำหรือเบียดบังที่ทำให้เกิดความเสียหาย เมื่อมีการคินกรรมสิทธิ์นั้น²²

ประเภทของสังหาริมทรัพย์ แต่เดิมนั้นการขัยกอกและการล่วงละเมิดจะใช้ได้กับสิ่งที่เกี่ยวเนื่องกับทรัพย์สินส่วนบุคคลที่จับต้องได้เท่านั้น ในปัจจุบันศาลส่วนใหญ่ได้ขยายขอบเขตของการฟ้องร้องสำหรับการเบียดบังทรัพย์ของผู้อื่น ให้รวมเอาทรัพย์สินส่วนบุคคลที่จับต้องไม่ได้ ซึ่งถูกแสดงหรือควมรวมกับเอกสาร เช่น บันทึกสัญญาหรือใบหุ้น และรวมไปจนถึงทรัพย์สินที่จับต้องไม่ได้ในรูปเอกสารที่ไม่ใช่เอกสารแสดงสิทธิ์ แต่มีความสำคัญกับการดำเนินการ เช่น สมุดบัญชีเงินฝาก หรือกรรมกรรมประกันภัย ในทางทฤษฎีแล้ว สิทธิที่ไม่สามารถจับต้องได้ที่มีความสัมพันธ์กับเอกสารไม่สามารถถูกเปลี่ยนได้ แต่อย่างไรก็ตาม คดียังไม่ได้ไปถึงขั้นตอนนี้

²⁰ Edward J. Kionka. Op.cit. pp. 161-163.

²¹ Ibid. p. 164.

²² Ibid. pp. 167-168.

ความเสียหายเกี่ยวกับทรัพย์สิน **Restatement (Second) of Torts 1965 มาตรา 222 A**
ให้พิจารณาจาก

1. ความแตกต่างของมูลค่าของทรัพย์สิน ก่อนถูกกระทำละเมิด และหลังจากถูกกระทำ
ละเมิด

2. ต้นทุนอันสมเหตุสมผลในการซ่อมแซมและทำให้กลับคืนสู่สภาพเดิมที่สามารถใช้
ทรัพย์สินนั้นได้ หรือพยายามกระทำให้กลับสู่สภาพเดิม บวกกับการด้อยค่าของทรัพย์สินนั้น โดย
ปกติโจทก์จะเรียกร้องค่าเสียหายในการซ่อมแซมให้กลับสู่สภาพเดิมอย่างสมเหตุสมผล

นอกจากนี้ค่าเสียหายจะต้องคำนึงการขาดประโยชน์จากการใช้ทรัพย์สินนั้น ทำให้มี
ค่าใช้จ่ายเกิดขึ้น เพราะต้องเสียค่าเช่าทรัพย์สินอื่นมาใช้แทน

ค่าเสียหายต่อทรัพย์สินของบุคคลอื่น จะต้องคำนึงถึงเวลาและสถานที่ในการแปลงค่า
บวกกับดอกเบี้ย ตั้งแต่วันที่แปลงค่าเป็นเงิน ศาลบางแห่งอนุญาตให้โจทก์ได้รับค่าเสียหายทางจิตใจ
ในกรณีที่ถูกล่วงละเมิดจากการบุกรุก (trespass) หรือการยึดยก (conversion)²³

ความเสียหายต่อทรัพย์สินในอดีต ค่าเสียหายที่เกิดจากการบุกรุกจะรวมถึง²⁴

1. ความแตกต่างของมูลค่าทรัพย์สินก่อนและหลังจากถูกบุกรุก หรือใช้ราคาที่ทำให้
กลับสู่สภาพเดิมอย่างสมเหตุสมผล

2. การขาดใช้การขาดประโยชน์

3. ความเสียหายทางจิตใจได้แก่ความไม่สะดวกสบายและความรำคาญที่เกิดจากการบุกรุก

[(1) Conversion is an intentional exercise of dominion or control over a chattel
which so seriously interferes with the right of another to control it that the actor may justly be
required to pay the other the full value of the chattel.

(2) In determining the seriousness of the interference and the justice of requiring
the actor to pay the full value, the following factors are important:

(a) the extent and duration of the actor's exercise of dominion or control;

(b) the actor's intent to assert a right in fact inconsistent with the other's right of
control;

(c) the actor's good faith;

²³ Edward J. Kionka. Ibid. p. 357.

²⁴ Ibid. p. 358.

- (d) the extent and duration of the resulting interference with the other's right of control;
- (e) the harm done to the chattel;
- (f) the inconvenience and expense caused to the other.]

กรณีละเมิดก่อให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียง (Defamation)

ประเทศสหรัฐอเมริกามีกฎหมายเกี่ยวกับความเสียหายต่อชื่อเสียง คือ **Restatement (Second) of Torts § 623 (1977)** ความเสียหายทางจิตใจและเป็นผลให้บาดเจ็บถึงร่างกาย ระบุว่า

“บุคคลผู้ซึ่งต้องรับผิดชอบผู้อื่นสำหรับการหมิ่นประมาทหรือการใส่ร้ายป้ายสี ต้องรับผิดชอบสำหรับความเสียหายทางจิตใจและการบาดเจ็บทางร่างกายที่ถูกพิสูจน์แล้วว่า มีสาเหตุมาจากการตีพิมพ์ที่เป็นการทำลายชื่อเสียงนั้น” (One who is liable to another for a libel or slander is liable also for emotional distress and bodily harm that is proved to have been caused by the defamatory publication.)

อาการซึมเศร้าทางจิตใจหรือการบาดเจ็บทางร่างกายที่เป็นผลจากการใส่ร้ายป้ายสี ไม่ใช่ความเสียหายชนิดพิเศษที่เพียงพอ ที่จะสนับสนุนการฟ้องร้องดำเนินคดี อย่างไรก็ตาม การทำให้เสียหายต่อชื่อเสียงที่เป็นการใส่ร้ายป้ายสี หรือการหมิ่นประมาทนั้น เมื่อมีการพิสูจน์ถึงความเสียหายพิเศษ อาทิเช่น ความเสียหายทางจิตใจที่เกิดโดยการใส่ร้ายป้ายสีและบาดเจ็บทางร่างกาย การทำให้เสียชื่อเสียงประกอบด้วยการหมิ่นประมาท (libel) และการพูดใส่ร้าย (slander) ส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงชื่อของผู้เสียหายที่มีความเกี่ยวข้องกับสังคม หากกระทำโดยจงใจหรือละเลยไม่ใส่ใจต่อความเสียหายทำให้เกิดความทุกข์ทรมานเป็นผลมาจากความเครียด เป็นองค์ประกอบของค่าเสียหายที่สามารถเรียกร้องได้

หลักการกระทำที่ทำให้เสียชื่อเสียง (defamation action)²⁵

1. ใส่ความอันเป็นเท็จ ทำลายชื่อเสียง ด้วยสื่อ เอกสารต่างๆ
2. การไม่มีสิทธิพิเศษของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อบุคคลที่สาม
3. ขึ้นอยู่กับสภาพ ระดับ ของการกระทำ โดยการบรรยายเท็จ ทั้งที่รู้ว่าเป็นความเท็จ หรือกระทำโดยบกพร่อง
4. ในบางคดีพิสูจน์ถึงความเสียหายพิเศษ (special damages)

²⁵ Torts Capsule Summary .Chapter 21. July 9, 2006, form [http:// www. lexisnexis. com./ lawschcl/ study/ html/ Torts/ torts01. Htm.](http://www.lexisnexis.com/lawschcl/study/html/Torts/torts01.Htm)

กฎหมายเกี่ยวกับความผิดฐานหมิ่นประมาทเป็นเรื่องที่ซับซ้อน เนื่องจากการผสมระหว่างกฎหมายจารีตประเพณีของอังกฤษ และการแก้ไขบทบัญญัติเพิ่มเติมการละเมิดฐานหมิ่นประมาท อนุญาตให้มีการเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับการทำลายชื่อเสียง ซึ่งถือว่าเป็นความเสียหายอย่างใหญ่หลวง ในทางสังคมแบบชนชั้นของอังกฤษ อย่างไรก็ตาม เมื่อเวลาผ่านไป เอกสิทธิ์ในกฎหมายจารีตประเพณีเป็นที่ยอมรับ รับรองเพิ่มขึ้น ซึ่งทำให้คดีการหมิ่นประมาทของโจทก์มีความท้าทายมากขึ้นได้แก่

ข้อความหมิ่นประมาท (Defamatory Statement)

ข้อความหมิ่นประมาท คือ ข้อความที่ทำลายชื่อเสียงโดยทำลายคุณสมบัติทั่วไปของบุคคล หรือทำให้เกิดความเสื่อมเสียส่วนบุคคล ความผิดฐานหมิ่นประมาทภายใต้กฎหมายทั่วไปของกฎหมายจารีตประเพณีนั้น ข้อความจะมีลักษณะที่ทำให้โจทก์ถูกดูถูก ดูหมิ่น เหยียดหยาม ได้รับความอับอาย หรือกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่า การสื่อสารนั้นจะเป็นการหมิ่นประมาท เมื่อมีแนวโน้มที่จะทำลายชื่อเสียงของผู้อื่น หรือทำให้เขาได้รับความเคารพนับถือจากชุมชนลดลง หรือเป็นการขัดขวางในการที่จะมีปฏิสัมพันธ์ในทางสังคม²⁶

การหมิ่นประมาทเป็นกลุ่ม (Group Defamation)

บางครั้งการหมิ่นประมาทไม่ได้รับบุเฉพาะเจาะจงถึงบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่ว่ามีพฤติกรรมในการทำลายชื่อเสียงถึงสมาชิกที่ไม่ถูกระบุนามของกลุ่ม ถ้ากลุ่มนั้นเล็กและการหมิ่นประมาทนั้นกระทำกับสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มอาจฟ้องร้องฐานหมิ่นประมาทได้ แต่เมื่อกลุ่มใหญ่มากขึ้น จะมีความเป็นไปได้น้อยลงที่ศาลจะอนุญาตให้มีการฟ้องร้องฐานหมิ่นประมาทจากสมาชิกทั้งหมดที่ได้รับผลกระทบ

โจทก์ที่เป็นองค์กร (Corporate plaintiffs)

บริษัทและธุรกิจอื่นๆ อาจเป็นโจทก์ในคดีหมิ่นประมาทเมื่อการสื่อสารนั้น มีแนวโน้มที่จะทำให้บริษัทเสียชื่อเสียง เช่น ความน่าเชื่อถือที่มีต่อบริษัทลดลง หรือเป็นการคุกคามบุคคลที่สามในการติดต่อบริษัท ถ้าหากว่าการหมิ่นประมาทกันนั้นเกี่ยวกับสินค้า การฟ้องร้องจะมีลักษณะเป็นการดูถูกผลิตภัณฑ์²⁷

²⁶ Torts Capsule Summary. Chapter 21. July 9, 2006, form <http://www.lexisnexis.com/lawschoolstudy/html/Torts/torts01.Htm>.

²⁷ Ibid.

การตีพิมพ์และการตีพิมพ์ซ้ำ (Publication and Republication)

โจทก์ต้องพิสูจน์ว่าการหมิ่นประมาทนั้นถูกตีพิมพ์ ซึ่งหมายความว่าบุคคลอื่นที่นอกเหนือจากโจทก์ที่ถูกหมิ่นประมาทรับรู้ข้อความนั้น โจทก์ต้องแสดงให้เห็นว่าจำเลยมีความตั้งใจที่จะตีพิมพ์ข้อมูล หรือมีความประมาท ไม่ระมัดระวังในการดำเนินการนั้น การทำสำเนา ทำซ้ำ การหมิ่นประมาทนั้น ถือว่าเป็นการตีพิมพ์ แม้ว่าผู้ที่ตีพิมพ์ใหม่จะถือว่าข้อความนั้นมาจากแหล่งข้อมูลเบื้องต้นก็ตาม²⁸

ประเภทของค่าเสียหายที่ทำให้เสียชื่อเสียง²⁹

1. ค่าเสียหายแบบพิธิ (nominal damages)
2. ค่าเสียหายทั่วไป (general damages) หรือค่าเสียหายแบบสันนิษฐาน (presumed damages)
3. พิสูจน์ให้ปรากฏความจริงในความเสียหายต่อชื่อเสียงของโจทก์ต่อธุรกิจ โดยคำนวณเป็นตัวเงิน
4. ค่าเสียหายสำหรับความทุกข์ทรมานต่อจิตใจ (mental distress) และส่งผลถึงบาดเจ็บต่อร่างกาย
5. ค่าเสียหายเชิงลงโทษ (punitive damages) ที่มุ่งร้าย โดยรู้ดีว่าเป็นข้อความที่ไม่เป็นความจริงไม่สนใจ ไม่นำพาต่อความเสียหาย

ในคดีการหมิ่นประมาทส่วนมากนั้น อาจมีการสันนิษฐานได้ว่าชื่อเสียงของโจทก์ถูกทำลาย ซึ่งจะอนุญาตให้โจทก์สามารถเรียกร้องค่าชดเชยโดยไม่ต้องพิสูจน์ถึงลักษณะการหมิ่นประมาทของสื่อ ในรายละเอียดของการหมิ่นประมาทนั้น ค่าเสียหายนั้นถูกเรียกว่า “ค่าเสียหายทั่วไป” ค่าเสียหายทั่วไปจะเป็นการชดเชยสำหรับความเจ็บปวดทางจิตใจ และความทุกข์ทรมานของโจทก์ที่ถูกทำให้เสียชื่อเสียง อย่างไรก็ตาม มีสถานการณ์ที่โจทก์ต้องแก้ต่างและพิสูจน์ประเภทของความเสียหายที่มีลักษณะเฉพาะ ซึ่งเรียกว่า “ค่าเสียหายพิเศษ” เพื่อที่จะมีความได้เปรียบในคดี ค่าเสียหายพิเศษเป็นค่าเสียหายเฉพาะทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการถูกหมิ่นประมาท ถ้าโจทก์สามารถพิสูจน์ได้ถึงค่าเสียหายพิเศษนี้ เขาอาจเรียกร้องค่าเสียหายทั่วไปได้ด้วย การเรียกร้องค่าเสียหายโดยโจทก์ที่ถูกหมิ่นประมาทนั้น ขึ้นอยู่กับว่าการสื่อสารในการหมิ่นประมาทนั้นเป็นการใส่ร้ายป้ายสีหรือการปล่อยข่าวลือเพื่อทำลายชื่อเสียง และถ้าหากว่าเป็นการทำลายชื่อเสียง จะต้องพิจารณาว่าการหมิ่นประมาทนั้นจะเป็นประเภท “การทำลายชื่อเสียงโดยเนื้อหานั่นเอง” (Slander Per Se)³⁰

²⁸ Torts Capsule Summary. Chapter 21. July 9, 2006, form <http://www.lexisnexis.com/lawschcl/study/html/Torts/torts01.Htm>.

²⁹ Edward J. Kionka. Op.cit. pp. 453-454.

³⁰ Ibid. pp. 437-441.

การจำแนกความแตกต่างระหว่างการหมิ่นประมาท และการปล่อยข่าวลือเพื่อทำลายชื่อเสียง (The Libel Slander Distinction) การปล่อยข่าวลือเพื่อทำลายชื่อเสียง เป็นการพูดจาใส่ร้ายป้ายสี เป็นการปลั่งงวาคด้วยปาก แต่การหมิ่นประมาทคือการแสดงออกที่คงทนถาวรกว่า

การหมิ่นประมาทและการหมิ่นประมาทโดยเหตุ (Libel and Libel Per Quad)

ภายใต้มุมมองทางจารีตประเพณี ยังคงไว้ซึ่งขอบเขตอำนาจศาลเป็นส่วนมาก และ Restatement โจทก์ที่ถูกหมิ่นประมาทอาจเรียกร้องค่าเสียหายทั่วไป อย่างไรก็ตาม รัฐบางรัฐอาจจำกัดการใช้วิธีนี้และจำแนกเป็นการหมิ่นประมาทซึ่งหน้า และการหมิ่นประมาทโดยเหตุ (การหมิ่นประมาทที่ต้องการหลักฐานจากภายนอกเช่นการชักจูง หรือการเสียดสี) ในรัฐเหล่านั้น โจทก์อาจเรียกร้องค่าเสียหายทั่วไปสำหรับการหมิ่นประมาทซึ่งหน้า อย่างไรก็ตาม สำหรับการหมิ่นประมาทโดยเหตุนั้น โจทก์ต้องแสดงให้เห็นถึงค่าเสียหายพิเศษ

บุคคลสาธารณะ

กฎหมายหมิ่นประมาทมีความชัดเจน เข้มงวดภายหลังจาก Sulliva ศาลได้ตัดสินพิพากษาว่า “บุคคลสาธารณะ” เช่นเดียวกับข้าราชการ ควรต้องพิสูจน์เจตนาร้ายที่แท้จริง เพื่อที่จะมีความได้เปรียบในการฟ้องร้องหมิ่นประมาท ศาลแสดงเหตุผลของการกำหนดว่า บุคคลสาธารณะสามารถเข้าถึงสื่อ เพื่อต่อต้านการสื่อสารที่ผิดพลาด เพราะว่าเขามีข้อสันนิษฐานถึงความเสียหายของการเสียดสี โดยตนเองมีส่วนเกี่ยวข้องกับประเด็นที่สำคัญ ศาลได้นั้นถึงประเภทของบุคคลสาธารณะทั่วไป 2 ประเภท : บุคคลที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป (an-all purpose public figure) ซึ่งเป็นบุคคลที่ทุกคนรู้จักดี และบุคคลสาธารณะแบบจำกัด (a limited public figure) ผู้ใดเหตุการณ์หนึ่ง (or get drawn into one) ศาลสูงสุดได้กำหนดขอบเขตของประเภทบุคคล เพราะว่าศาลได้ตระหนักว่า การจัดประเภทบุคคลเป็นบุคคลสาธารณะจะมีผลอย่างมากต่อความสามารถของบุคคลในการได้รับชดใช้ค่าเสียหายสำหรับการเสียดสี สถานะของกฎหมายในปัจจุบันโจทก์ที่เป็นบุคคลทั่วไปเรียกร้องให้มีการวิเคราะห์รายละเอียดเหตุการณ์ของการหมิ่นประมาทเพื่อที่จะแสดงให้เห็นความแตกต่างว่าเป็นเรื่องที่เป็นความสนใจของสาธารณะหรือเรื่องของความสนใจส่วนบุคคล

ความสนใจของสาธารณะ (Public Concern)

การตัดสินใจของศาลสูงสุดเกี่ยวกับ Gertz v. Robert Welch Inc US 323 (1974) ได้วางกฎที่มีรายละเอียดซับซ้อนสำหรับรายละเอียดของความสนใจส่วนบุคคล ความสนใจของสาธารณะ ศาลได้ตัดสินว่า รัฐควรจะอนุญาตให้โจทก์ที่เป็นเอกชนสามารถเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับการบาดเจ็บที่แท้จริง ซึ่งได้ให้คำจำกัดความว่า “เป็นการทำลายชื่อเสียงและทำให้อยู่ในชุมชนด้วยความอับอาย

ขายหน้าและมีความกังวลใจ” ภายใต้มาตรฐานที่นอกจากความรับผิดชอบโดยเด็ดขาด ศาลกล่าวว่ามาตรฐานความผิดที่หนักกว่า สำหรับเจตนาร้ายจะมีความเหมาะสมเมื่อโจทก์ฟ้องร้องถึงค่าเสียหายเพื่อลงโทษ และค่าเสียหายที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ประเด็นปัญหาส่วนบุคคล มาตรฐานที่ชัดเจนยังคงไม่แน่นอน เพราะว่าศาลได้ตัดสินใจอย่างชัดเจนในคดีของ *Dun & Bradstreet v Greenmoss Inc*, 472 U.S. 749 (1985) ใน *Dun & Bradstreet* เสี่ยงส่วนใหญ่ถือว่ารัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนดให้โจทก์ที่เป็นเอกชนเป็นผู้ฟ้องร้องในคดีที่เกี่ยวกับประเด็นปัญหาส่วนบุคคลว่า ต้องพิสูจน์เจตนาร้าย เพื่อเรียกร้องค่าเสียหายเพื่อลงโทษ

การมีเจตนาร้าย (Actual Malice)

มาตรฐานความผิดของการมีเจตนาร้ายเรียกร้องให้โจทก์ต้องพิสูจน์ว่า จำเลยตระหนักถึงความเท็จนั้นหรือประมาท ไม่ใส่ใจว่าเป็นความจริงหรือความเท็จ โจทก์ต้องพิสูจน์ว่าอย่างน้อยที่สุด จำเลยมีความประมาท ความน่าสงสัยที่รุนแรง ดังเช่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์ของเขา³¹

ตัวอย่างคำพิพากษาในคดีดังต่อไปนี้ คือ คดี *Richard A. Sprague, Plaintiff v. American Bar Association, ABA Journal, and Terry P. Carter, Defendants.*(2003)

โจทก์ *Richard A. Sprague* เป็นทนายความได้ฟ้องร้องสมาคม *American Bar Association (ABA)* นิตยสาร และ *Terry P. Carter* บรรณาธิการที่ตีพิมพ์กล่าวหาโจทก์ด้วยถ้อยคำที่ว่า “attorney-cum-fixer” ซึ่งมีความหมายว่า โจทก์ได้รับการคุ้มครองจากการพิจารณาโดยกระบวนการที่ไม่ชอบกฎหมาย โจทก์กล่าวยืนยันว่าจำเลยมีเจตนามุ่งร้ายในการทำลายชื่อเสียงจากบทความของจำเลย ทำให้โจทก์ได้รับความเสียหายต่อเกียรติคุณ ถูกลดคุณค่าตำแหน่งและฐานะทางสังคม กระทบต่อความสัมพันธ์ในทางวิชาชีพ เป็นผลให้โจทก์ต้องทุกข์ทรมาน ต้องอดทนต่อความลำบากใจ โจทก์เรียกค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายทางจิตใจ และค่าเสียหายเชิงลงโทษ จำเลยให้การว่าโจทก์เป็นบุคคลสาธารณะ และโจทก์กระทำการโดยไม่ยำเกรงต่อชื่อเสียงทางวิชาชีพ

ศาลมลรัฐเพนซิลเวเนีย พิจารณาแล้วเห็นว่า ถ้อยคำที่จำเลยลงในบทความในนิตยสาร เป็นถ้อยคำอันเป็นการหมิ่นประมาทโจทก์ โดยมีเจตนามุ่งร้ายในการทำลายชื่อเสียงเกียรติคุณในวิชาชีพของโจทก์ เป็นการกระทำที่รุนแรง มีวัตถุประสงค์ที่ชั่วร้าย ไม่สนใจต่อสิทธิของผู้อื่นและครอบคลุมความเสียหายเชิงลงโทษภายใต้กฎหมายของรัฐเพนซิลเวเนีย อีกทั้งพยานหลักฐานของโจทก์ฟังได้ว่า โจทก์ได้รับความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง และลูกขุนได้สรุปว่า บทความนี้มีผลกระทบ

³¹ Edward J. Kionka. Ibid. pp. 442-445.

อย่างเป็นทางการต่อคุณสมบัตินั้น เป็นการทำลายความสัมพันธ์ในวิชาชีพและเป็นผลให้โจทก์ได้รับความเสียหายทางจิตใจ

กรณีละเมิด รุกรานสิทธิส่วนบุคคล (Invasion of Privacy)

ปัจจุบันมีการล่วงละเมิดอันเป็นการรุกรานความเป็นอยู่ส่วนบุคคล เดิมสิทธิดังกล่าวได้ถูกมองข้าม ได้มีการเริ่มต้นในปี 1890 ใน Harvard Law Review Act ในบทความของ Warren และ Brandis นักกฎหมายผู้มีชื่อเสียง และ Alan Westin ให้ความหมายไว้ว่า สิทธิส่วนตัวเป็นเรื่องความสมัครใจของบุคคลที่จะเลือกถอนตัวเองจากสังคมส่วนรวม ไม่ว่าจะการแสดงออกทางร่างกายหรือจิตใจ รวมถึงเรื่องที่ต้องการจะอยู่อย่างสันโดษหรือเฉพาะกลุ่ม ภายใต้เงื่อนไขว่าจะไม่ถูกรบกวนหรือขัดขวาง³² มีหลักกฎหมายในการเรียกค่าเสียหาย คือ **Restatement (Second) of Torts § 652 H (1977)** มีความว่า “บุคคลผู้ซึ่งเป็นเหตุของการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าเสียหายสำหรับ

(a) ความเสียหายที่เกิดกับผลประโยชน์ส่วนบุคคล อันเป็นผลมาจากการรุกราน

(b) ความเสียหายทางจิตใจที่ได้รับการพิสูจน์แล้วว่า เป็นความทุกข์ที่เป็นผลมาจากการรุกรานสิทธินั้น

(c) ค่าเสียหายพิเศษ (special damages) จากการรุกราน โดยมีสาเหตุที่ขอบด้วยกฎหมาย”

[One who has established a cause of action for invasion of his privacy is entitled to recover damages for

(a) the harm to his interest in privacy resulting from the invasion;

(b) his mental distress proved to have been suffered if it is of a kind that normally results from such an invasion; and

(c) special damage of which the invasion is a legal cause.]

โจทก์อาจจะเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเศร้าโศกทางจิตใจ หรือความอับอายขายหน้าที่เขาได้พิสูจน์ว่า เขาได้รับความทุกข์ทรมานจากความรู้สึกนั้น ถ้าหากว่าความเศร้าโศกทางจิตใจนั้น เป็นผลจากการรุกรานและเป็นเรื่องปกติธรรมดา เป็นเหตุผลภายใต้ขอบเขตของกฎหมายการฟ้องร้องสำหรับการรุกรานสิทธิ จะมีลักษณะคล้ายกับการฟ้องร้องสำหรับการทำลายชื่อเสียงของผู้อื่นโดยการใส่ร้ายป้ายสี การล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคล อาจเกิดขึ้นได้ในลักษณะต่างๆ ดังนี้

³² วรวิทย์ ฤทธิพิศ. (2535, กรกฎาคม-สิงหาคม). “สื่อมวลชนกับกฎหมายว่าด้วยสิทธิในชีวิตส่วนตัว.” *ตุลพาท*, 39, 4. หน้า 82, 85.

1. การรุกรานความเป็นอยู่ส่วนบุคคลโดยไม่เหมาะสม (Unreasonable Intrusion) The Restatement § 652 B กำหนดการละเมิดไว้ว่า “การรุกรานสิทธิความเป็นอยู่ในชีวิตส่วนตัว โดยเจตนาไปยังสถานที่ส่วนตัว หรือการทำกิจกรรมส่วนตัว ในการที่เขาประสงค์จะอยู่โดยลำพัง ถ้าการบุกรุกนั้นเป็นที่น่ารังเกียจสำหรับบุคคลอื่นแล้ว จำเลยมีความผิดฐานละเมิดสำหรับการรุกรานสิทธิส่วนบุคคล”

มีการรุกรานหลายรูปแบบ เช่น การเข้าไปในบ้านของโจทก์ หรือในห้องในโรงพยาบาล โดยไม่ได้รับอนุญาต การละเมิดแสดงถึงการกระทำการบุกรุกและการรบกวนต่อ “อาณาเขตส่วนบุคคล” ของผู้เสียหาย ไม่มีข้อเรียกร้องว่าจะต้องมีการได้รับ สื่อสารข้อมูล คือ การรุกรานโดยตัวมันเอง ที่ทำให้เกิดการรบกวน ในขณะที่การรบกวนนั้น อาจเกิดการละเมิดจากการถูกถ่ายรูป หรือถูกมองในที่ชุมชนสาธารณะ ฟ้องร้องไม่ได้³³

2. การแอบอ้างชื่อหรือรูปภาพของบุคคลอื่นเพื่อประโยชน์ในทางการค้า (Appropriation) The Restatement § 652 C กำหนดว่า “เมื่อบุคคลได้จัดสรรการใช้ หรือได้มาซึ่งประโยชน์ของเขา โดยใช้ชื่อของผู้อื่น มีความผิดฐานละเมิดสำหรับการรุกรานส่วนบุคคล”

การละเมิดนี้ได้ประยุกต์กับการใช้ชื่อสินค้าเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจการค้าโดยไม่ได้รับอนุญาต จำเลยใช้ชื่อโจทก์ จุดประสงค์เพื่อประโยชน์แก่ตน จากคุณสมบัติ คุณลักษณะ ความมีชื่อเสียงหรือสิ่งอื่นใดที่ประจักษ์ต่อสาธารณะของโจทก์ อย่างไรก็ตาม การประยุกต์ใช้กับบทความทางหนังสือพิมพ์หรือหนังสือเกี่ยวกับบุคคล ไม่ต้องรับผิดชอบ

3. การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลให้ปรากฏต่อสาธารณชนในทางที่ผิด (Public Disclosure of Private Facts) The Restatement § 652 D องค์ประกอบของการละเมิด คือ

การโฆษณาเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลโดยโจทก์ไม่ประสงค์ ให้เป็นที่น่ารังเกียจ เป็นการล่วงละเมิดบุคคลที่มีผลทำให้เกิดความอับอาย เสียชื่อเสียง ผู้ซึ่งไม่ใช่ผลประโยชน์ของสาธารณะตามกฎหมาย หากเป็นเรื่องเกี่ยวกับข้อมูลสาธารณะที่ทุกคนรู้อยู่แล้วหรือเข้าถึงได้ ก็ไม่ต้องรับผิดชอบ

4. การละเมิดสิทธิส่วนบุคคลโดยการบิดเบือนข้อเท็จจริง (False light in the Public Eye) The Restatement § 652 E องค์ประกอบของการบิดเบือนข้อเท็จจริง (False light) คือ การโฆษณาเผยแพร่ข้อความเท็จ ทำให้สาธารณชนหรือสังคมเข้าใจโจทก์ผิดไปจากความจริง ผู้ละเมิดรู้ข้อมูลที่ผิด และเป็นผู้สร้าง หรือเป็นผู้กระทำในเรื่องผิดๆ นั้น มีความหลอกล้อกับการทำลายชื่อเสียงของ

³³ Edward J. Kionka. Op.cit. p. 458.

ผู้อื่นโดยการใส่ร้ายป้ายสี ในประเด็นนี้ คือ การถ่ายทอดข้อมูลของโจทก์ที่ไม่เหมาะสมเป็นการทำลายชื่อเสียงฐานหมิ่นประมาท (libel or slander)³⁴

ดังตัวอย่างคำพิพากษาในคดีดังนี้ คือ Pamela J. Howell ET AL., Appellants, v. The New York Post Company, Inc., Et Al., Respondents. April 5, (1993)³⁵

การอุทธรณ์นี้ เป็นคดีเกี่ยวกับการตีพิมพ์ภาพของโจทก์ในหนังสือพิมพ์โดยปราศจากความยินยอมของโจทก์ ทำให้ต้องมีการพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการละเมิดสองอย่างที่แยกจากกัน แต่มีความเหลื่อมล้ำกัน ความจงใจที่จะทำให้เกิดความเจ็บปวดทางจิตใจ และการรุกรานสิทธิส่วนบุคคล

ในช่วงต้นเดือนกันยายน 1988 โจทก์คือ Pamela J. Howell เป็นคนไข้ที่โรงพยาบาล Four Winds Hospital ซึ่งเป็นสถานที่บำบัดผู้ป่วยทางจิตใน Westchester County กล่าวหาว่า โจทก์มีความจำเป็นที่ต้องได้รับการฟื้นฟูในสถานรักษาพยาบาลนั้น เป็นความลับสำหรับคนอื่น ๆ ยกเว้นครอบครัวของเธอ

Hedda Nussabaum เป็นคนไข้ในโรงพยาบาลนั้นในขณะนั้น Nussabaum เป็นแม่บุญธรรมของ Lisa Steinberg อายุ 6 ปี ผู้เสียชีวิตจากการกระทำทารุณเด็กในเดือนพฤศจิกายน 1987 ซึ่งทำให้เป็นที่สนใจต่อสาธารณะในวงกว้าง

วันที่ 1 กันยายน 1988 ช่างถ่ายภาพของ New York Post ถ่ายลงละเมิดต่อสถานที่ส่วนบุคคล (ที่เป็นความลับ) ของโรงพยาบาล Four Winds ด้วยเลนส์ที่ใช้ถ่ายภาพในระยะในการถ่ายภาพจากภายนอกอาคารของคนกลุ่มหนึ่ง ซึ่ง Nussbaum และโจทก์อยู่ในกลุ่มนั้น ในคืนนั้น ผู้อำนวยการฝ่ายการแพทย์ของโรงพยาบาลได้โทรศัพท์ถึงบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ และเรียกร้องไม่ให้ตีพิมพ์ภาพของคนไข้เหล่านั้น อย่างไรก็ตาม มีภาพ 2 ภาพได้ถูกตีพิมพ์บนปกหน้าของหนังสือพิมพ์ในวันต่อมา ภาพหนึ่งคือภาพของ Nussbaum ถูกถ่ายในเดือนพฤศจิกายน ปี 1987 ภายหลังจากการถูกจับกุม เนื่องจากมีส่วนเกี่ยวข้องกับการตายของ Lisa อีกภาพหนึ่งคือภาพของ Nussabaum ขณะกำลังเดินกับโจทก์ ซึ่งเป็นภาพที่ถูกถ่ายในวันก่อนหน้านั้น ที่โรงพยาบาล Four Winds ในภาพแรกนั้น ใบหน้าของ Nussabaum ถูกทำให้เป็นรอยซ้ำและผิดรูปผิดร่าง ริมฝีปากของเธอแยกออก บวม และผมที่เกาะกันเป็นก้อนของเธอถูกล้อมด้วยผ้าพันคอ ในทางตรงข้าม ในรูปที่ถูกถ่ายที่โรงพยาบาล Four Winds แผลบนใบหน้าของ Nussabaum ได้รับการรักษาแล้ว ผมของเธอได้รับการจัดทรง และเธอยังแต่งตัวเรียบร้อย โจทก์ผู้ซึ่งเดินอยู่ข้างเธอกำลังยืนอยู่ในชุดเทนนิสและรองเท้า

³⁴ Edward J. Kionka. Ibid. p. 460.

³⁵ Legal information institute. July 9, 2006, form http://www.law.cornell.edu/nyctap/193_0071

ผ้าใบ คำอธิบายได้ภาพกล่าวว่า “ใบหน้าที่ขยับเขยื้อนในภาพด้านบนนั้น เป็นภาพของ Hedda Nussabaum ที่คนทั่วไปจำได้ ผู้ซึ่งมีอดีตเป็นภรรยาของฆาตกรฆ่าเด็กผู้หญิง ผู้ซึ่งกำลังเดินกับเพื่อน ณ สนามด้านในของศูนย์บำบัดผู้ป่วยโรคจิตอันเป็นสถานที่ซึ่งใบหน้าและจิตใจของเธอได้รับการรักษาจากบาดแผลที่เลวร้าย ข้อความซึ่งติดข้างต้นเน้นไปที่การฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจของ Nussabaum จากบทความดังกล่าว ยังมีประเด็นหลายประเด็นที่ยังหลอกหลอน Nussabaum

แม้ว่าชื่อของโจทก์ไม่ได้เขียนในข้อความได้ภาพหรือในบทความ แต่ว่าสามารถมองออกได้จากภาพว่า เป็นใบหน้าของเธอ โจทก์เริ่มต้นที่จะฟ้องร้องหนังสือพิมพ์ ช่างภาพและผู้เขียนข่าว 2 คน จากการกล่าวหาว่า เธอมีความเจ็บปวดทางจิตใจและความอับอายขายหน้า โดยเรียกร้องเป็นจำนวนเงินหลายล้านดอลลาร์ จากข้อกล่าวหาว่าละเมิดกฎหมายสิทธิมนุษยชน ว่ามีเจตนาและไม่ระมัดระวังที่จะทำให้เกิดความทุกข์จากความเศร้าทางจิตใจ การล่วงละเมิด การก่อกวน เป็นการล่วงละเมิดที่ผิดกฎหมาย และโดยคำร้องฉบับเดียวกัน สามมิชชันนารีใช้สิทธิของผู้ดูแลผลประโยชน์สำหรับความเสียหายที่เกิดจากการสูญเสียความสัมพันธ์กับผู้อื่น

ศาลสูงยอมรับในคำร้องบางส่วนของจำเลยโดยยกฟ้องโจทก์ ยกเว้นเรื่องของเจตนาที่จะทำให้เกิดความเสียหายทางจิตใจ และการใช้สิทธิของผู้ดูแลผลประโยชน์ สำหรับการพิจารณาข้อเรียกร้อง เมื่อไม่มีประเด็นข้อเท็จจริงที่ชัดเจน ในการอุทธรณ์ ศาลได้กลับคำพิพากษา โดยให้ยกคำร้องทั้งหมดของจำเลย ศาลให้สิทธิโจทก์ในการยื่นคำร้องขออุทธรณ์เพื่อจะพิจารณา การเรียกร้องของโจทก์สำหรับการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล และเจตนาทำให้เกิดความเสียหายทางจิตใจ

และในคดี Steven D. White, Jr., Appellant, v. Township of Winthrop, Washington, and Don Johnson and Jane Doe Johnson, am arital community, Respondents. No. 23012-1-III. July 26, 2005.

Mr. White เป็นโจทก์ฟ้องร้องเมือง Winthrop และ Don Johnson ผู้ว่าการเป็นจำเลย กล่าวหาว่า จำเลยเลือกปฏิบัติในทางการจ้างที่ให้โจทก์ออกจากงาน เพราะโจทก์เป็นลมในขณะที่ออกตรวจ จากผลการรักษาของแพทย์ ห้ามไม่ให้โจทก์ขับรถยนต์ และห้ามถืออาวุธเป็นเวลา 6 เดือน เป็นอาการปัจจุบันของโรค โจทก์ควรทำงานที่เบาในสถานที่ทำงาน โจทก์ยืนยันว่าเป็นการเลือกปฏิบัติภายใต้กฎหมาย การปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมในการจ้างและการรุกรานความเป็นส่วนบุคคล โดยเปิดเผยข้อมูลในทางการแพทย์ต่อหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นโดยไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งหนังสือพิมพ์ได้ตีพิมพ์ในหัวข้อว่า “นายตำรวจลาออกหลังจากเป็นลม” เป็นการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของโจทก์ ทำให้โจทก์ไม่สบายใจอย่างมาก ได้รับความอับอายขายหน้า ทำให้เสียเกียรติ

ศาลชั้นต้นยกฟ้องโจทก์ในข้อหาเป็นการเลือกปฏิบัติในการจ้าง เพราะการละเมิดภายใต้กฎหมาย การปฏิบัติอันไม่เป็นธรรมในการจ้างของรัฐ Washington กฎหมายบัญญัติการเลือกปฏิบัติในการจ้างกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ เกี่ยวกับอายุ วัย เพศ สถานะการสมรส สีผิว ชนชาติ หรือการไร้ความสามารถทางร่างกาย ไม่ได้บัญญัติการปฏิบัติในเรื่องการตีพิมพ์โฆษณาข้อมูลโดยไม่มีสิทธิ ส่วนประเด็นข้อเท็จจริงจากการถูกรุกรานสิทธิส่วนบุคคลนั้น ศาลชั้นต้นอนุญาตให้โจทก์ได้รับค่าทดแทนความเสียหายภายใต้ Restatement of Tort มาตรา 652 D เป็นการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลให้ปรากฏต่อสาธารณชนโดยที่โจทก์ไม่ยินยอม ทำให้ได้รับความอับอาย เสียชื่อเสียง โจทก์อุทธรณ์ในประเด็นการเลือกปฏิบัติในการจ้างอ้างว่า ศาลตีความตามแคบเกินไป ไม่ใช่วัตถุประสงค์ของกฎหมาย

ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนในประเด็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมในการจ้าง ส่วนในประเด็นให้ชดเชยค่าทดแทนในความเสียหาย การละเมิดสิทธิส่วนบุคคลอันเป็นการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลนั้น ศาลอุทธรณ์พิพากษากลับ พิจารณาว่า จำเลยผู้ว่าจ้างได้แสดงให้เห็นว่า โจทก์ไม่ได้สูญเสียโอกาสในการทำงานอันเป็นผลมาจากการตีพิมพ์ โจทก์สามารถเรียกร้องค่าเสียหายภายใต้ Restatement of Tort มาตรา 652 H โจทก์ต้องพิสูจน์ถึงค่าเสียหายอันเป็นผลมาจากการรุกรานความเป็นส่วนบุคคล และจะต้องพิสูจน์ถึงความเครียดทางจิตใจ ซึ่งเป็นผลจากการรุกรานสิทธินั้น รวมถึงค่าเสียหายพิเศษ

3.1.2 ประเทศอังกฤษ

แม้ว่า Aggravated Damages ยังมีความไม่ชัดเจนพอในคดีของ Lord Devlin วินิจฉัยในคดี Rookes v. Barnard แต่ก็ป็นคดีที่ปรากฏค่าเสียหายต่อจิตใจที่โจทก์ได้รับค่าทดแทนในการกระทำละเมิดทำให้ค่าเสียหายที่ได้รับเพิ่มจำนวนมากขึ้น Aggravated Damages มีหลักการที่แยกจากค่าทดแทนปกติ เพราะเป็นค่าเสียหายทางจิตใจ ศาลจะวินิจฉัยว่า Aggravated Damages เป็นค่าทดแทน ให้คำนึงถึงความเสียหายของผู้เสียหาย เป็นการทดแทนให้กลับสู่สถานะเดิมเหมือนไม่มีเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้น เพื่อที่จะสามารถชดเชยความเสียหายต่อจิตใจและอื่นๆ ให้มากที่สุดที่จะเป็นไปได้³⁶

³⁶ The Law Commission. Item 2 of the sixth Programme of Law Reform: Damages. July 9, 2006 form <http://www.lawcom.gov.uk/docs/lc247.pdf>.

หลักทั่วไปของ Aggravated Damages³⁷ มีดังนี้

1. การกระทำของจำเลยมีสิ่งจูงใจในการทำความผิด หรือมีพฤติการณ์เกิดขึ้นอย่างแน่นอนจากผลของการกระทำ และ

2. โจทก์ได้รับความเสียหายต่อจิตใจจากผลการกระทำนั้น

ซึ่งหลักการดังกล่าวได้รับการยอมรับพิจารณาในศาลชั้นต้น³⁸ ได้แก่

1. การกระทำของจำเลย (Exceptional Conduct)

ในคดี *Rookes v. Barnard* (1964) Lord Devlin ได้วินิจฉัยว่า Aggravated Damages เป็นค่าเสียหายที่สมควรได้รับจากการกระทำผิดของจำเลยที่ทำให้โจทก์ได้รับความเจ็บปวดจากการสูญเสียความภาคภูมิใจและเกียรติยศ หรือทำให้เกิดความอับอายอดสู ความเครียด ถูกดูหมิ่นหรือความเจ็บปวดทางใจ ซึ่งต้องพิจารณาจากพฤติการณ์ที่เกิดจากความก้าวร้าว รวมทั้งเจตนาร้าย ความพยายาม ความมุ่งร้าย ความอวดดี หรือจงหอง นำมาประกอบการกำหนดค่าเสียหายด้วย

House of Lord ในคดี *Broome v. Cassall* ได้กล่าวถึงค่าเสียหายต่อจิตใจซึ่งได้รับจากความรู้สึกเจ็บปวดเพราะถูกดูหมิ่น เหยียดหยาม เสียเกียรติยศ อับอายอดสู ความเศร้าโศกเสียใจอย่างสุดซึ้ง การกระทำของจำเลย รวมถึงการบุกรุก การล่วงละเมิดทางเพศ การปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของตำรวจ และการใส่ร้ายโดยมิชอบ

ในคดี *Thompson v. M P C.* โดย Lord Woolf MR. ได้กล่าวไว้ว่าพฤติการณ์ที่เจ้าหน้าที่ได้เหยียดหยามผู้กระทำผิดระหว่างที่ถูกจับเพื่อดำเนินการฟ้องคดี เป็นการแสดงถึงการดูหมิ่นอย่างสูงและจะต้องรับผิดชอบต่อการกระทำที่มีเจตนาร้าย ก้าวร้าว ไม่ว่าการกระทำนั้นจะเกี่ยวข้องกับการถูกจับ การจำคุก หรือการฟ้องคดีก็ตาม จะต้องกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจ

2. รวมถึงผลของการกระทำที่ตามมา (Conduct subsequent)

ผลที่ตามมา โดยเฉพาะที่เกิดจากการหมิ่นประมาท ในคดี *Sutcliffe v. Pressdram Ltd* Nourse LJ ได้ให้ตัวอย่างว่า คดีหมิ่นประมาทที่กำหนดให้มีค่าชดเชย นับเป็นความล้มเหลว เพราะปรากฏว่ายังมีการใส่ร้ายซ้ำอีก และไม่สามารถบรรเทาความเสียหายของโจทก์ในระหว่างพิจารณา ความเสียหายก็ยังได้รับต่อไป เพราะการยื่นกรานในคำให้การหรือการชี้แจงข้อเท็จจริง คำแก้ต่างทั้งหลายกับลูกขุน ทำให้การหมิ่นประมาทยิ่งขยายวงกว้างออกไปในสาธารณชน ยิ่งกระทบกับชื่อเสียงของผู้เสียหายเพิ่มขึ้น มากกว่าจะเป็นการเยียวยา หรือในกรณีที่จำเลยไม่ได้

³⁷ The Law Commission. Item 2 of the sixth Programme of Law Reform: Damages. July 9, 2006 form <http://www.lawcom.gov.uk/docs/lc247.pdf>.

³⁸ Ibid.

กระทำผิด แต่ต้องถูกดำเนินคดี ถูกจำคุก และได้รับการเลือกปฏิบัติ ก็ควรจะต้องมีการชดเชยค่าเสียหายทางจิตใจเช่นเดียวกัน เพราะทำให้จำเลยเสื่อมเสียชื่อเสียง

3. ในการฟ้องร้องคดีโจทก์จะต้องได้รับความเสียหายทางจิตใจ

ในกรณีที่โจทก์ไม่ได้สัมผัสความรู้สึกของความประทุษร้ายของจำเลย จะไม่ได้รับค่าเสียหายทางจิตใจ แม้ว่าการกระทำของจำเลยจะมีความผิดก็ตาม ซึ่งก็มีฝ่ายที่เห็นด้วยว่า โจทก์ที่เป็นนิติบุคคล ไม่ควรมีสติพิสัยได้รับค่าเสียหายทางจิตใจ เพราะนิติบุคคลไม่มีชีวิตจิตใจ แต่ในคดี *Messenger Newspaper Group Ltd v. National Graphical Association* เป็นคดีที่ให้บริษัทจำกัดมีสิทธิได้รับค่าเสียหายทางจิตใจ แม้จะน้อยกว่ากรณีของผู้เสียหายเป็นบุคคลธรรมดาก็ตาม

Caulfield J ได้ให้ข้อสรุปว่าการวินิจฉัยค่าเสียหายทางจิตใจนั้น ให้คำนึงความประทุษร้ายหรือการกระทำของจำเลย มากกว่าที่จะวินิจฉัยจากความเสียหายของโจทก์³⁹

ขอบเขตความรับผิดความเสียหายทางจิตใจ

ค่าเสียหายทางจิตใจไม่ควรให้มีการชดเชยในกรณีละเมิดโดยประมาท หรือกรณีละเมิดสัญญา มีการชดเชยในกรณีอื่นๆ รวมถึงการกระทำการข่มขู่ (assault) การทำร้ายร่างกาย (battery) การจำคุกโดยมิชอบ (false imprisonment) การมุ่งร้ายในการดำเนินคดี (malicious prosecution) การทำลายชื่อเสียง (defamation) การคุกคาม (intimidation) การเลือกปฏิบัติ (discrimination) การบุกรุก (trespass to land) การหลอกลวง (deceit) การรบกวนก่อให้เกิดความรำคาญ (nuisance) และการแทรกแซงในทางธุรกิจโดยมิชอบ (unlawful interference with business) ที่จะต้องรับผิดในค่าเสียหาย เพราะเป็นผลให้การดำเนินการของโจทก์เลวลง และได้รับความลำบากใจ⁴⁰

ประเภทของค่าเสียหายทางจิตใจ ได้ถูกเน้นย้ำและให้คำจำกัดความโดยศาลสูงใน *Conway v. Irish National Teachers Organisation* (1991) 2IR305 ในคดีนี้ *Finlay CJ* ให้คำจำกัดความคำว่า “ค่าเสียหายทางจิตใจว่า เป็นการชดเชยค่าเสียหายที่เป็นส่วนหนึ่งของการตระหนักถึงการบาดเจ็บที่เพิ่มขึ้น หรือการสบประมาทต่อโจทก์ซึ่งถูกกระทำ และยังเป็นส่วนหนึ่งของการรับรู้ถึงการกระทำที่ไม่ใช่ดี หรือการกระทำที่ทำให้โกรธแค้นของจำเลย”

³⁹ The Law Commission. Item 2 of the sixth Programme of Law Reform: Damages. July 9, 2006 form <http://www.lawcom.gov.uk/docs/lc247.pdf>.

⁴⁰ Ibid.

Finlay CJ ยังคงยืนยันว่าการกระทำของจำเลย ไม่ว่าจะเป็นระหว่างการทำละเมิดหรือผลที่ตามมา เช่น การฟ้องร้องที่อาจเพิ่มความเสี่ยงให้กับโจทก์ เป็นการวางมาตรฐานในการชดใช้ค่าเสียหายทางจิตใจ เขาถือว่าการชดใช้ค่าเสียหายทางจิตใจจะมีความเหมาะสม ในกรณีที่โจทก์ได้รับความเสียหายจากการบาดเจ็บเพิ่มขึ้น โดย⁴¹

1. ในกรณีที่การกระทำทำความผิด มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกดขี่ข่มเหง การเหยียดหยามหรือการกระทำที่รุนแรง
2. พฤติกรรมของผู้กระทำภายหลังจากการทำความผิด ไม่รู้สึกสำนึกในการกระทำผิด เช่น การปฏิเสธที่จะขอโทษ หรือแก้ไขปรับปรุงความผิดพลานั้น หรือทำการชู้คุกคามว่า จะมีการทำผิดซ้ำอีก
3. พฤติกรรมของผู้ทำความผิดหรือตัวแทนในการแก้ต่าง การกล่าวหาของโจทก์รวมทั้ง การดำเนินการที่เกี่ยวกับการพิจารณาคดี

ศาลได้แสดงถึงความประสงค์ในการให้มีการชดใช้ค่าเสียหายทางจิตใจ กรณีที่ศาลสูงพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับค่าเสียหายทางจิตใจ⁴² ตัวอย่างในคดีดังต่อไปนี้คือ

คดี Rookes v. Barnard (1964) A.C.1129

ในคดีนี้เป็นคดีพิพาทระหว่าง B.O.A.C และสมาชิกสหภาพแรงงาน ซึ่งมีข้อตกลงร่วมกันอย่างเอกฉันท์ ไม่ให้มีการนัดหยุดงาน (no strike) Rookes โจทก์ในคดีนี้เป็นลูกจ้างของ B.O.A.C. และเป็นกรรมการสหภาพแรงงาน เจ้าหน้าที่สองในสามซึ่งเป็นลูกจ้าง B.O.A.C. ได้แจ้งต่อบริษัทว่า ถ้าไม่ไ้ Rookes ออกจากงาน จะมีการนัดหยุดงาน ได้มีคำเตือนตามกฎหมายและให้เขาได้พ้นจากหน้าที่หลังจากมีข้อพิพาท Rookes ได้ลาออกจากการงานและได้ฟ้องเจ้าหน้าที่สหภาพว่า มีการสมคบวางแผนร้าย และข่มขู่เขา เพราะในสัญญาจ้างแรงงานมีข้อตกลงห้ามไม่ให้มีการนัดหยุดงาน ดังนั้นการข่มขู่จะมีการนัดหยุดงาน ก็จะเป็นการผิดสัญญา

ในการพิจารณาคดีดังกล่าวศาลพิพากษาให้บริษัท B.O.A.C. ใช้ค่าเสียหาย exemplary damages จำนวน 7,500 ปอนด์ แต่คำพิพากษาได้ถูกกลับโดยศาลอุทธรณ์ โดยให้ส่งคดีกลับไปพิจารณาใหม่เกี่ยวกับเรื่องค่าเสียหาย แต่ได้รับอุทธรณ์ของโจทก์ในเรื่องอื่น

⁴¹ The Law Reform Commission. Report on Aggravated, Exemplary and Restitutionary Damages (LRC 60-2000) Ireland. June 8, 2006, form http://lawreform.ie/publication/data/lrc107/lrc_107.html.

⁴² Ibid.

The House of Lords โดย Lord Devlin ให้แนวคิดว่า exemplary damages มีวัตถุประสงค์เป็นการลงโทษหรือขัดขวางยับยั้งการกระทำผิด ดูเหมือนจะปฏิเสธหลักการทางแพ่งและทางอาญา ทั้งค่าเสียหายในคดีละเมิด ไม่ได้จำกัดค่าเสียหายที่เป็นตัวเงินเท่านั้น ถ้าสามารถนำสืบค่าเสียหาย พิเศษได้ ศาลก็กำหนดให้ได้ และค่าเสียหายของโจทก์ไม่เพียงแต่ถูกไล่ออกจากงานเท่านั้น ผู้เสียหาย ยังนำสืบให้เห็นถึงพฤติกรรมที่ได้รับผลกระทบ ตั้งแต่ความไม่สะดวกในการที่จะเปลี่ยนงานใหม่ ความทุกข์ทรมานจากการเปลี่ยนแปลงชีวิตความเป็นอยู่ และต้องนำสืบถึงความชั่วร้ายของผู้กระทำ ละเมิด ซึ่งทำให้กระทบต่อจิตใจของผู้เสียหาย ทำให้กระทบต่อศักดิ์ศรีหรือความภาคภูมิใจ สิ่งเหล่านี้ เป็นสาระสำคัญ ซึ่งคณะลูกขุนจะต้องคำนึงถึงในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนอย่างเหมาะสม

และในคดี Dermot Swaine v. The Commissioners for Public works in Ireland Judgment of the Court delivered the 6th day of May 2003, by Keane C.J.

Dermot Swaine โจทก์ในคดีนี้ได้รับการว่าจ้างจากจำเลยให้เป็นช่างวางท่อประปา ระหว่างปี 1981-1982 ใน Leinster House complex ในระหว่างการทำงานโจทก์ ต้องสัมผัสกับฝุ่น asbestos เป็นจำนวนมาก แต่ยังไม่ปรากฏผลต่อสุขภาพร่างกายในทันที ซึ่ง Professor Luke Clancy เป็นแพทย์ที่รักษาโจทก์ ได้วินิจฉัยว่า การสัมผัสฝุ่นดังกล่าวทำให้เกิดความเสี่ยงที่จะเป็นโรค mesothelioma ซึ่งเป็นโรคร้ายแรงอาจถึงตายได้ และความกลัวโรคเช่นที่เวลานั้น ทำให้โจทก์เกิดความเครียด วิตกกังวล

ศาลได้พิจารณาแล้วได้ความว่า จำเลยประมาทเลินเล่อทำให้โจทก์เสี่ยงต่อการติดเชื้อ mesothelioma ไม่มีการป้องกันอันตรายจากฝุ่น asbestos มิได้มีการป้องกันอย่างเต็มที่ เช่น ไม่มีเสื้อผ้ากันฝุ่น ไม่มีที่คลุมหัวปกคลุมไว้ หรือไม่มีการเตือนถึงอันตรายดังกล่าว พิพากษาให้จำเลย ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจำนวน 45,000 ปอนด์ โดยให้เป็นค่าเสียหายในอดีตจนถึงปัจจุบันเป็น จำนวน 15,000 ปอนด์ และความเสียหายในอนาคตอีก 30,000 ปอนด์ นอกจากนั้นยังให้โจทก์ได้รับ ค่าเสียหาย aggravated damages อีกเป็นจำนวน 15,000 ปอนด์ รวมทั้งสิ้น 60,000 ปอนด์

จำเลยได้อุทธรณ์ว่า โจทก์ไม่มีสิทธิที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนดังกล่าว เพราะโจทก์ ไม่ได้เจ็บป่วยแต่อย่างใด อุทธรณ์ฉบับดังกล่าวได้พิจารณาพร้อมกับอีก 4 คดี ที่มีโจทก์ ได้แก่ Stephen Fletcher, Raymond Brophy, Patrick Sammon และ David Shorthall โจทก์ทั้งสี่ต่างก็เป็น ลูกจ้างของจำเลยในคดีนี้ และได้รับผลจากความประมาทเลินเล่อของจำเลย ทำให้ลูกจ้างต้องสัมผัส กับฝุ่น asbestos ในปริมาณที่มาก จนเสี่ยงต่อการติดเชื้อ mesothelioma ซึ่งมีพยานหลักฐานจากแพทย์ว่า โจทก์ทั้งสี่มีความเสี่ยงต่อโรครดังกล่าวจนส่งผลให้โจทก์มีอาการทางจิตใจ ซึ่งจำเลยยอมจ่ายค่าเสียหาย แต่ปฏิเสธค่าเสียหาย aggravated damages

ระหว่างดำเนินคดีของศาลสูง โจทก์ได้รับความเจ็บป่วยที่เรียกว่า a chronic reactive anxiety neurosis ศาลพิพากษาให้จำเลยต้องรับผิดชอบในความเสียหายทางจิตใจจากพฤติกรรมแห่งคดีนี้ ทำให้เกิดหลักการว่า จำเลยไม่ใช่เพียงมีแต่ความระมัดระวังอันตรายที่ร้ายแรงเท่านั้น จำเลยยังต้องมีความระมัดระวังอันเป็นพื้นฐานเพื่อรักษาสุขภาพ สวัสดิการ และความปลอดภัยแก่ลูกจ้างด้วย ที่ศาลกำหนดค่าเสียหาย aggravated damages ไว้ในนี้ถูกต้องแล้ว

และจากคดี Manley v. Commissioner of Police for the Metropolis Case No. B2/ 2005/ 1959 [2006] EWCA Civ 879

Mr. Manley เป็นโจทก์ฟ้องสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (Commissioner of Police for the Metropolis) เรียกค่าเสียหายในกรณีที่ถูกทำร้ายทางจิตใจ ถูกจำคุกโดยมิชอบ ถูกใส่ร้ายและฟ้องคดีโดยมิชอบ โดยจำเลยกล่าวหาโจทก์ในคดีอาญาว่า โจทก์ขับรถ Golf ด้วยความเร็ว 80 ไมล์ต่อชั่วโมง ในย่านที่มีคนอยู่อาศัย ในเช้าวันคริสต์มาสในปี 1998 เกือบชนคนพิการโดยไม่ยอมหยุดรถ แล้วได้ยิงกระสุนปืนใส่ขาตำรวจ 2 นัด PC Dakin จึงใช้กระบองตีหัวและฉีดแก๊สเปร์รี่ใส่หน้าโจทก์ เพราะกลัวว่าโจทก์จะต่อสู้ หลังจากนั้นก็มีตำรวจอีกสองนายผ่านมา ได้ตีที่ต้นขาซ้ายของโจทก์ ซึ่งตำรวจทั้งสองนายให้การว่า โจทก์ก้าวร้าวและจะต่อสู้พนักงานตำรวจ โจทก์ถูกฟ้องคดีอาญา ในข้อหาว่า ขับรถในลักษณะก่อให้เกิดอันตราย ปฏิเสธการตรวจลมหายใจ ทะเลาะวิวาทต่อสู้ในที่สาธารณะ และขู่ว่าจะฆ่าพนักงานตำรวจ PC Dakin

โจทก์ได้ต่อสู้ และคณะลูกขุนเชื่อว่า ขณะที่โจทก์นอนอยู่กับพื้น PC Dakin กับตำรวจอีกสองคนได้ตีด้วยกระบอง และฉีดแก๊สเปร์รี่ใส่ที่ใบหน้าโจทก์จริง จนโจทก์บาดเจ็บ และพาไปรักษาที่โรงพยาบาล จากนั้นก็ได้กลับมาทำงานที่สถานีตำรวจ อีกทั้งได้ปลอมแปลงหลักฐานดังกล่าวด้วย

จากคำวินิจฉัยของคณะลูกขุนในคดีอาญาว่า ข้อกล่าวหาของพนักงานตำรวจนั้น ไม่เป็นความจริง ได้ยกฟ้องในข้อหาทั้งหมดของตำรวจ เพราะคณะลูกขุนได้พบว่า ตำรวจเบิกความเท็จ และทำพยานหลักฐานเท็จ แล้วยังกักขังโจทก์จนกระทั่งเดือนพฤษภาคม 1999

กระบวนการพิจารณาในคดีแพ่งได้ดำเนินใน Central London County Court คณะลูกขุนได้กำหนดค่าเสียหาย 1,000 ปอนด์ สำหรับกรณีทำร้ายจิตใจ 7,500 ปอนด์ กรณีจำคุกโดยมิชอบ และอีก 1,500 ปอนด์ สำหรับกรณีถูกฟ้องคดีโดยมิชอบ แต่ไม่ให้ค่าเสียหาย aggravated damages คณะลูกขุนได้อธิบายว่า ผู้เสียหายมีประวัติความประพฤติที่มิชอบ จากข้อเท็จจริงผู้เสียหายมีประวัติอยู่ในแฟ้มอาชญากรร้ายแรง เป็นดุลพินิจที่จะไม่กำหนดให้ และจำเลยซึ่งเป็นสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีฐานะเป็นนายจ้าง ซึ่งต้องรับผิดชอบแทนลูกจ้าง จึงไม่ใช่ผู้กระทำผิดโดยตรง อีกทั้งการกำหนด

aggravated damages ส่วนใหญ่ จะกำหนดเพื่อชดเชยให้กับค่าเสียหายที่ได้รับ ไม่เพียงพอกับภัยอันตรายที่ได้รับ

แต่คณะผู้พิพากษาในศาลอุทธรณ์ได้กล่าวไว้ว่า การที่คณะลูกขุนได้ลดค่าสินไหมทดแทนกรณีฟ้องมิชอบเหลือเพียง 1,500 ปอนด์ ซึ่งน้อยกว่าเกณฑ์ต่ำสุดถึง 2,500 ปอนด์ เพราะพิจารณาจากความประพฤติของผู้เสียหายประกอบ เนื่องจากมีประวัติอยู่ในแฟ้มอาชญากรร้ายแรงนั้น กรณีนี้ผู้พิพากษาได้ให้ข้อคิดเห็นว่า แม้การฟ้องคดีโดยมิชอบนั้นอาจไม่กระทบกระเทือนชื่อเสียงที่เสียหายอยู่แล้ว แต่ผู้เสียหายก็มีความเสี่ยงที่จะถูกลงโทษในคดีอาญาจากการฟ้องร้องนั้น ดังนั้น จึงไม่มีเหตุอันสมควรที่จะลดค่าสินไหมทดแทนจากเกณฑ์ที่ต่ำสุดที่ 4,000 ปอนด์ และสำหรับ aggravated damages ก็ควรกำหนดให้กับผู้เสียหายนี้ แม้จะมีประวัติการกระทำความผิดคดีต่างๆ มาก่อน ไม่ว่าจะเป็คดีลักทรัพย์ หรือเมาแล้วอาละวาดก็ตาม เพราะข้อเท็จจริงจากคณะลูกขุนวินิจฉัยไว้ดังกล่าวล้วนเป็นความเสียหายที่รุนแรงต่อผู้เสียหาย ดังนั้นจึงกำหนด aggravated damages เป็นจำนวน 10,000 ปอนด์ และค่าเสียหายทั่วไปกรณีฟ้องคดีโดยมิชอบ แก่จาก 1,500 ปอนด์ เป็น 4,000 ปอนด์ เพราะผู้เสียหายถูกกระทำอย่างรุนแรงจากการถูกตีด้วยกระบอง การถูกแก๊สสเปรย์ฉีดใส่หน้า การสร้างพยานหลักฐานเท็จ การเบิกความเท็จทั้งในคดีอาญาและในคดีแพ่ง ทั้งมีการร่วมกระผิดของตำรวจหลายคน หรือแม้แต่ผู้คุมขัง ก็ยังมีส่วนสร้างข้อมูลเท็จด้วย

กรณีละเมิดทำให้ตายโดยผิดกฎหมาย

การวิจารณ์คำพิพากษาได้ขยายวงกว้างในอังกฤษในปี 1846 ต่อมาจึงมีหลักกฎหมาย The Fatal Accident Act หรือที่รู้จักว่า Lord Campbell's Act ซึ่งบัญญัติว่า “การตายของบุคคลที่เกิดจากการกระทำละเมิด ไม่ว่าจะเป็นการประมาทหรือการไม่ปฏิบัติตามสัญญา มีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนเพื่อเยียวยา” จากนั้นมา ทุกคดีจึงได้รับการเยียวยาให้กับตัวแทนของผู้ตาย เพื่อเรียกร้องค่าเสียหายให้กับคู่สมรส บิดามารดา หรือบุตร

ประเทศอังกฤษมีหลักกฎหมายว่าด้วยละเมิดทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายโดยผิดกฎหมายดังต่อไปนี้

Law Reform(Miscellaneous Provisions)Act 1934

Fatal Accidents Act 1976

Civil Liability Act 1961

Civil Liability (Amendment) Act 1996

ความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้ตายเป็นตัวก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องค่าเสียหาย ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงสิทธิของผู้ตายด้วยว่า ถ้าผู้ตายไม่ตาย จะมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายนั้นหรือไม่ ภายใต้หลักกฎหมายดังกล่าว จำนวนค่าเสียหายที่ได้รับ จะต้องนำสืบและพิสูจน์ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงว่า ผู้ตายมีส่วนในการอุปการะเลี้ยงดูหรือสนับสนุนผู้เรียกร้องเพียงใดในระหว่างที่ผู้ตายยังมีชีวิตอยู่ ค่าเสียหายที่ได้รับจะจัดสรรให้ผู้เรียกร้องตามสัดส่วนที่ได้รับ ความเสียหายของแต่ละบุคคล

การตายของบุคคลทำให้เกิดคำถาม 2 คำถามในความรับผิดชอบตามกฎหมายว่าด้วยละเมิดได้แก่⁴³

1. การตายของบุคคลเพราะการทำละเมิด จะต้องมีการชดใช้การกระทำหรือไม่ ซึ่งตามหลักคอมมอนลอว์ ได้วางหลักให้มีการชดใช้การตายอันเนื่องมาจากการกระทำละเมิด แต่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกฎหมายที่บัญญัติ Law Reform (Miscellaneous Provisions) Act 1934 กรณีที่มีการตายไม่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายกับคนตาย เพราะคนตายไม่มีสภาพบุคคล แต่ก็มีคำถามว่าการตายของบุคคลมีผลกระทบอะไรกับมูลคดีที่ตั้งอยู่ต่อไป และบุคคลที่เรียกร้องค่าเสียหายจากการกระทำนั้น คือ ผู้แทนของผู้ตาย ผลกระทบของการตายต่อการกระทำยังคงอยู่ (The Effect of Death on Existing Causes of Action)

Law Reform (Miscellaneous Provisions) Act 1934 มีใจความดังนี้

(1) การตายของบุคคลซึ่งเกิดจากการกระทำละเมิดหลังจากกฎหมายฉบับนี้มีผลบังคับใช้ได้บัญญัติให้ผู้ตายยังคงสิทธิไว้แม้จะไม่มีสภาพบุคคลแล้วก็ตาม รวมทั้งให้สิทธิในประโยชน์ของทรัพย์สินด้วย แต่กฎหมายดังกล่าวไม่ครอบคลุมกรณีหมิ่นประมาท

(1A) สิทธิของบุคคลในการเรียกร้องภายใต้บังคับมาตรา 1A Fatal Accidents Act 1976 (bereavement) ไม่สามารถคงสถานะในสิทธิประโยชน์ทางทรัพย์สินในการตายของบุคคล

(2) ในกรณีความรับผิดชอบของการกระทำยังคงอยู่ สิทธิประโยชน์ในทรัพย์สินของผู้ตายจะต้องได้รับทดแทนเพื่อครอบคลุมความเสียหายดังนี้

(a) ค่าเสียหายไม่รวมถึง

(i) ค่าเสียหายที่เป็นเยี่ยงอย่าง (exemplary damages)

(ii) ค่าเสียหายที่ทดแทนการสูญเสียรายได้ภายหลังการตาย

(b)

⁴³ Mark Lunney and Ken Oliphant. (2000). **Tort Law Text and Materials**. p. 752.

(c) การตายที่เกิดจากการกระทำละเมิดหรือการรณรงค์ การกระทำ ผู้กระทำต้องรับผิดชอบในความเสียหาย โดยไม่ต้องคำนึงถึงผลกำไรหรือขาดทุนในทรัพย์สินของผู้ตาย ค่าเสียหายให้รวมถึงค่าปลงศพด้วย

(3)

(4) การกระทำละเมิดหรือการรณรงค์ ทำให้เกิดการตายของบุคคลซึ่งไม่ได้ตายทันที กฎหมายบัญญัติค่าเสียหายเพื่อรักษาพยาบาลไว้ด้วย

(5) สิทธิในผลประโยชน์ของทรัพย์สินของผู้ตายไม่สูญเสียไปตาม Fatal Accidents Act 1846-1976 ซึ่งทำให้ตกทอดไปยังทายาทของผู้ตาย และกฎหมายดังกล่าวได้บัญญัติถึงความรับผิดชอบของทรัพย์สินของผู้ตายที่มีต่อความรับผิดชอบอื่นๆ ในทำนองกลับกัน

2. การตายของบุคคลซึ่งเกิดจากการกระทำละเมิดจะมีผลกระทบต่อความเสียหายกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้ตายหรือไม่เพียงใด ถ้าพิจารณาในกรณีดังกล่าว การตายเป็นปัจจัยก่อให้เกิดมูลค่าและบุคคลที่เกี่ยวข้องจะเป็นผู้เสียหายโดยตรง ในการเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งตามหลักคอมมอนลอว์ไม่เห็นด้วย (ในคดี Baker v. Bolton (1808) 1 Camp 493) แต่ได้มีการบัญญัติกฎหมายมารับในปี ค.ศ. 1846 ถึงแม้ว่าโจทก์และผู้เสียหายจะเรียกร้องได้ในจำนวนจำกัด ซึ่งหลักกฎหมายดังกล่าวยังคงอยู่ใน Fatal Accidents Act 1976 ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ยอมรับทั่วไปมีใจความดังนี้

1. สิทธิของผู้ถูกกระทำละเมิดที่ถึงแก่ความตาย

(1) ถ้าการตายเป็นผลจากการกระทำละเมิด ไม่ว่าจะโดยจงใจหรือประมาท แต่ไม่ตายทันที ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะได้รับค่าทดแทน ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบในความเสียหาย โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่า ผู้เสียหายจะตายหรือไม่

(2) การกระทำละเมิดที่ทำให้ตาย ทายาทจะได้รับประโยชน์จากทรัพย์สิน

(3) ผู้อยู่ในความอุปการะ (dependent) หมายถึง

(a) ภริยาหรือสามี หรือภริยาหรือสามีเดิมของผู้ตาย

(b) บุคคลใด

(i) ที่อยู่อาศัยกับผู้ตายในบ้านเดียวกันขณะหรือก่อนถึงแก่ความตาย

(ii) ที่อยู่อาศัยกับผู้ตายในบ้านเดียวกันมาแล้วอย่างน้อย 2 ปี ก่อนถึงแก่ความตาย

(iii) ที่อยู่อาศัยกับผู้ตายมาตลอดเวลา ถึงปัจจุบัน

(c) บิดาหรือมารดาหรือบุพการีของผู้ตาย

(d) บิดาหรือมารดาบุญธรรมของผู้ตาย

(e) บุตรหรือผู้สืบสันดานของผู้ตาย

(f) บุตรเลี้ยงที่ติดมากับภริยาหรือสามีของผู้ตาย
 (g) ญาติของผู้ตาย ได้แก่ น้องสาว พี่สาว พี่ชาย น้องชาย ลุง ป้า น้า อา
 ของผู้ตาย

(4) ภริยาหรือสามีคนก่อนตาม (3) (a) นั้น รวมทั้งคู่สมรสที่หย่าขาดจากกัน
 หรือเลิกกันไป

(5) การสันนิษฐานความสัมพันธ์ตาม (3) ได้แก่

(a) มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นที่นั่งร่วมบิดา
 มารดาเดียวกัน หรือร่วมแต่บิดาหรือร่วมแต่มารดาเดียวกัน หรือเป็นลูกติดของสามีหรือภริยา

(b) บุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของบิดามารดา

(6) การประทุษร้ายตามกฎหมายนี้ รวมทั้งการแพร่เชื้อโรคหรือการทำให้เสียหาย
 ต่อร่างกายและจิตใจ

1A. การสูญเสีย (Bereavement)

(1) การกระทำละเมิดตามกฎหมายนี้ ครอบคลุมการเรียกร้องค่าเสียหายเพื่อ
 กลับสู่สถานะเดิม

(2) การเรียกร้องค่าเสียหายเพื่อทดแทนการสูญเสีย ผู้ได้รับประโยชน์ ได้แก่

(a) สามีหรือภริยา

(b) ผู้ตายที่เป็นผู้เยาว์ซึ่งยังไม่ได้สมรส

(i) บิดามารดาโดยชอบด้วยกฎหมาย

(ii) มารดาโดยชอบด้วยกฎหมาย ถ้าเป็นบุตรนอกสมรส

(3) ภายได้บังคับ (5) ค่าเสียหายที่ได้รับมีจำนวน 7,500 ปอนด์

(4) ค่าเสียหายเป็นผลประโยชน์ของทั้งบิดามารดาให้แบ่งเป็นสองส่วนเท่าๆ กัน

(5) Lord Chancellor กำหนดค่าเสียหายโดยวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์

2. บุคคลที่มีสิทธิเรียกร้อง

(1) สิทธิเรียกร้องโดยผู้จัดการมรดก (executor or administrator) ของผู้ตาย

(2) ถ้า

(a) ผู้ตายไม่มีผู้จัดการมรดก (executor or administrator)

(b) ภายใน 6 เดือนหลังจากการตาย ไม่มีผู้จัดการมรดก (executor or
 administrator) ที่จะเรียกร้องค่าเสียหาย ผู้รับประโยชน์อื่นจึงจะใช้สิทธิเรียกร้องได้

(3) สิทธิเรียกร้องในการกระทำเดียวกันย่อมมีได้ครั้งเดียว

(4) โจทก์จะใช้สิทธิเรียกร้องต่อจำเลย หรือทนายความของจำเลยอย่างเต็มรูปแบบ เพื่อให้ครอบคลุมการกลับสู่ฐานะเดิม

3. การประเมินค่าเสียหาย

(1) การเรียกร้องค่าเสียหายนอกจากความเสียหายโดยทั่วไป ทายาทควรจะได้รับตามสัดส่วนที่เสียหาย

(2) หลังจากหักส่วนที่ไม่ได้ครอบคลุมออก ส่วนที่เหลือนอกเหนือจากค่าเสียหาย เพื่อความสูญเสียจะนำมาแบ่งให้กับทายาทโดยตรง

(3) ในการเรียกร้องสิทธิของแม่หม้ายเพราะการถูกกระทำละเมิดต่อสามีผู้ตาย จะไม่ครอบคลุมกรณีหญิงหม้ายที่สมรสใหม่

(4) ในการประเมินค่าเสียหาย สิทธิเรียกร้องตามกฎหมายฉบับนี้ให้กับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้ตาย โดยคำนึงว่าบุคคลดังกล่าวเป็นสามีหรือภริยา รวมทั้งสาระสำคัญอื่นๆ ในการนำมาวินิจฉัยค่าเสียหายตามสิทธิเรียกร้อง ทั้งนี้จะพิจารณาตามข้อเท็จจริงว่า บุคคลดังกล่าวมีสิทธิที่จะได้รับการอุปการะเลี้ยงดูจากผู้ตายหรือไม่

(5) ถ้าทายาทได้จ่ายค่าปลงศพไปจะได้รับความใช้จ่ายในส่วนนี้คืน

(6) การชำระค่าเสียหายตามคำพิพากษาจะได้รับทั้งจำนวน โดยไม่มีการแบ่งสันเป็นส่วน

4. การประเมินค่าเสียหาย ในผลประโยชน์ที่ไม่ครอบคลุม

ในการประเมินค่าเสียหายเนื่องจากความตายของผู้กระทำละเมิด ผลประโยชน์ที่ค้างรับ หรือจะค้างรับจากทรัพย์สินของเขา จะไม่ครอบคลุมถึง

5. การประมาทร่วมกัน

ถ้าผู้ตายมีส่วนผิด หรือเป็นความผิดของผู้ตายเอง สิทธิในการเรียกร้องค่าเสียหาย จะลดลงตามส่วนตาม Law Reform (Miscellaneous Provision) Act 1934 และ Law Reform (Contributory Negligence) Act 1945

ค่าเสียหายทางจิตใจในกรณีละเมิดให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายโดยผิดกฎหมาย

Civil Liability Act 1961 มาตรา 48 (1) กล่าวว่า

“เมื่อการตายของบุคคลเกิดขึ้นโดยการกระทำที่ผิดกฎหมายของผู้อื่น เช่น การถูกทำร้าย แต่สำหรับการตายของเขา การเรียกร้องค่าเสียหายในคดีนี้ บุคคลที่จะต้องรับผิดชอบสำหรับการฟ้องเรียกค่าเสียหายสำหรับผลประโยชน์ของญาติและผู้ที่ต้องพึ่งพาผู้ตาย” [(1) Where the death of a person is caused by the wrongful act of another such as would have entitled the party

injured, but for his death, to maintain an action and recover damages in respect thereof, the person who would have been so liable shall be liable to an action for damages for the benefit of the dependants of the deceased.]

และมาตรา 49 (1) (a) มีความว่า “ ค่าเสียหายภายใต้มาตรา 48 จะต้อง

(i) ค่าเสียหายทั้งหมดลูกขุนหรือผู้พิพากษาเป็นผู้พิจารณา จะคำนึงถึงสัดส่วนการบาดเจ็บของผู้ต้องพึ่งพาผู้ตาย อันเป็นผลจากการตาย ตามลำดับ

(ii) ประเด็นในอนุมาตรา b สำหรับค่าสินไหมทดแทนความเสียหายทางจิตใจ ผู้พิพากษาจะพิจารณาตามความเหมาะสมอันเป็นผลจากความตายที่ผู้ต้องพึ่งพาผู้ตาย แต่ละคนควรจะได้รับ

(b) การเรียกร้องค่าเสียหายทางจิตใจในกรณีตายโดยศีลธรรม ภายใต้อนุมาตรา (ii) ค่าเสียหายไม่ควรเกินกว่า 1,000 ปอนด์”

[49.—(1) (a) The damages under section 48 shall be—

(i) the total of such amounts (if any) as the jury or the judge, as the case may be, shall consider proportioned to the injury resulting from the death to each of the dependants, respectively, for whom on whose behalf the action is brought, and

(ii) subject to Paragraph (b) of this subsection, the total of such amounts (if any) as the judge shall consider reasonable compensation for mental distress resulting from the death to each of such dependants.

(b) The total of any amounts awarded by virtue of subparagraph (II) of paragraph (a) of this subsection shall not exceed one thousand pounds.]

แต่จำนวนเงินค่าสินไหมทดแทนความเสียหายทางจิตใจในปัจจุบัน ได้มีการแก้ไขเป็น ไม่ควรเกินกว่า 20,000 ปอนด์ใน **Civil Liability (Amendment) Act 1996 มาตรา 2 (1)**

[2 (1) Section 49 of the Principal Act, as amended by section 28 (1) of the Courts Act, 1981, is hereby amended—

(a) in paragraph (b) of subsection (1), by substituting “£20,000” for “£7,500”.]

อย่างไรก็ตามศาลอุทธรณ์ในคดี Thompson v. Commissioner of the Metropolis (1998) วินิจฉัยว่า คำเสียหายทางจิตใจที่เหมาะสม จะต้องไม่เกินกว่าสองเท่าของค่าเสียหายปกติ⁴⁴

ในกรณีละเมิดต่อชื่อเสียง (Defamation)

ประเทศอังกฤษมีกฎหมายว่าด้วยความเสียหายต่อชื่อเสียง คือ **Defamation Act 1996** มีความว่า

1. ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

- (1) กระบวนการหมิ่นประมาท บุคคลมีสิทธิป้องกันตนถ้าแสดงให้เห็นว่า
- นั้น
- (a) เป็นนักประพันธ์ บรรณาธิการ หรือผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา ข้อความหมิ่นประมาท
- (b) ได้ระมัดระวังอย่างสมเหตุสมผลในการพิมพ์ข้อความดังกล่าวและ
- (c) ไม่รู้และไม่มีเหตุอันควรเชื่อว่าการกระทำนั้น เป็นเหตุให้เกิดข้อความหมิ่นประมาท
- (2) เพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว นักประพันธ์ บรรณาธิการ และผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา ให้หมายถึง บุคคลดังต่อไปนี้
- นักประพันธ์ หมายถึง ผู้ริเริ่มข้อความดังกล่าว แต่ไม่รวมถึงบุคคลผู้ไม่ได้ตั้งใจพิมพ์หรือโฆษณาข้อความดังกล่าว
- บรรณาธิการ หมายถึง บุคคลผู้รวบรวมบทความ หรือผู้รับผิดชอบเนื้อหาของข้อความนั้น หรือเป็นผู้ตัดสินใจในการพิมพ์และโฆษณา
- ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา หมายถึง บุคคลผู้มีธุรกิจการค้าสิ่งพิมพ์ หรือบุคคลผู้ซึ่งมีธุรกิจในการออกบทความต่อประชาชนหรือส่วนหนึ่งของสังคม หรือออกบทความที่มีข้อความในทางธุรกิจการค้า
- (3) บุคคลที่ไม่ถือว่าเป็นนักประพันธ์ บรรณาธิการ ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา ถ้าเป็นเพียงผู้มีหน้าที่ดังนี้
- (a) พิมพ์ ผลิต จำหน่ายหรือขายสิ่งพิมพ์ที่มีข้อความดังกล่าว
- (b) อยู่ในกระบวนการ การทำสำเนา การจำหน่ายแจก การนำออกแสดง หรือการขายสิ่งพิมพ์หรือสิ่งบันทึกเสียง

⁴⁴ Mark Lunney and Ken Oliphant. Ibid. p. 719.

(c) อยู่ในกระบวนการ ทำสำเนา การจำหน่ายจ่ายแจก หรือขายอิเล็กทรอนิกส์ หรือสิ่งอื่นใดที่บันทึกข้อความ หรือการดำเนินการจัดหาเครื่องมือ เครื่องใช้ ระบบหรือบริการซึ่งมีการบันทึกซ้ำหรือจำหน่ายจ่ายแจกรูปแบบทางอิเล็กทรอนิกส์

(d) การแพร่กระจายรายการที่ประกอบด้วยคนจริงๆ แสดงข้อความที่หาว่าหมิ่นประมาท ซึ่งไม่มีการควบคุมอย่างมีประสิทธิภาพในการเผยแพร่รายการดังกล่าว

(e) ผู้ปฏิบัติการหรือผู้ดำเนินการในระบบการสื่อสารที่ทำให้การเผยแพร่ข้อความที่หาว่าหมิ่นประมาท หรือเป็นผู้ให้ความสะดวก หรือบุคคลที่ควบคุม ไม่มีการควบคุมอย่างมีประสิทธิภาพ

ในกรณีที่ไม่ใช่ข้อ a-e ศาลจะต้องคำนึงถึงบทบัญญัติที่เกี่ยวกับกฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่งในการวินิจฉัยว่า บุคคลดังกล่าวเป็นนักประพันธ์ บรรณาธิการหรือผู้พิมพ์ ผู้โฆษณาข้อความดังกล่าวหรือไม่

(4) ลูกจ้างหรือตัวแทนของนักประพันธ์ บรรณาธิการ หรือผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา ซึ่งมีฐานะเดียวกับนายจ้างหรือหัวหน้า และมีความรับผิดชอบเกี่ยวกับข้อความที่หาว่าหมิ่นประมาท หรือมีอำนาจตัดสินใจในการพิมพ์ โฆษณาข้อความดังกล่าว

(5) ในการหาวัตถุประสงค์ของมาตรานี้ ไม่ว่าบุคคลที่ระมัดระวัง หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าเขาเป็นผู้ก่อเหตุ หรือจำหน่ายจ่ายแจกข้อความที่หาว่าหมิ่นประมาทหรือไม่ จะต้องคำนึงว่า

(a) การมีความรับผิดชอบในข้อความที่หาว่าหมิ่นประมาท หรือการมีอำนาจตัดสินใจในการตีพิมพ์

(b) ลักษณะหรือพฤติกรรมของการตีพิมพ์โฆษณา

(c) ความประพฤติกี่เคยปฏิบัติ หรือลักษณะของนักประพันธ์ บรรณาธิการ หรือผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา

2. เสนอการชดเชยค่าสินไหมทดแทน (offer to make amends)

(1) บุคคลใดโฆษณาข้อความหมิ่นประมาทต่อบุคคลอื่นจะต้องตีพิมพ์ แก้ไขข้อความดังกล่าว

(2) การเสนอแก้ไขจะต้องสัมพันธ์กับข้อความนั้น เป็นการทั่วไปหรือเฉพาะเจาะจง ซึ่งผู้เสียหายต้องยอมรับวิธีการนำเสนอ

(3) การเสนอแก้ไข

(a) ต้องเป็นลายลักษณ์อักษร

(b) ต้องแสดงการแก้ไขตามมาตรา 2 ของ Defamation Act 1996 และ

(c) จะต้องแจ้งว่ามีเงื่อนไขในการเสนอ (qualified offer) และการแสดงความหมาย
การหมิ่นประมาท

(4) การเสนอแก้ไขตามบทบัญญัติมาตรานี้คือ

(a) แก้ไขข้อความที่ถูกต้อง เหมาะสม และเป็นการเพียงพอในการขอโทษ

(b) ตีพิมพ์สิ่งที่ถูกต้องและขอโทษอย่างสมเหตุสมผลและเหมาะสมในสถานการณ์

นั้น และ

(c) ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย รวมทั้งค่าใช้จ่ายอื่นๆ ซึ่งผู้เสียหาย
ยอมรับหรือเป็นไปตามคำตัดสินของศาล

ข้อเท็จจริงในการนำเสนอ จะต้องสอดคล้องกับขั้นตอนเฉพาะ และต้อง
ไม่กระทบกับข้อเท็จจริงที่จะต้องแก้ไขตามบทบัญญัตินี้

3. การยอมรับข้อเสนอการแก้ไข

(1) ถ้าข้อเสนอการแก้ไขตามมาตรา 2 ได้รับการยอมรับจากผู้เสียหายตามที่บัญญัติ
ต่อไปนี้

(2) ผู้เสียหายยอมรับข้อเสนอที่หยุดกระทำหมิ่นประมาทโดยการโฆษณา แต่ก็ยังมี
สิทธิที่จะฟ้องบังคับข้อเสนอที่ทำการแก้ไขต่อไป

(3) ถ้าทุกฝ่ายยอมรับขั้นตอนการดำเนินการตามข้อเสนอ ผู้เสียหายจะนำคดีสู่ศาล
เพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้กระทำผิดดำเนินการตามขั้นตอนของข้อเสนอที่ตกลงกันได้

(4) ถ้าทุกฝ่ายไม่ยอมรับขั้นตอนการแก้ไข คำขออภัย ฝ่ายที่ตั้งข้อเสนอจะดำเนินการ
ตามที่เห็นว่าเหมาะสม ได้แก่

(a) ดำเนินการแก้ไขข้อความที่ถูกต้อง และมีข้อความคำขออภัยโดยให้ศาล
พิพากษา

(b) กำหนดวิธีการแก้ไขต่อศาล

(5) ถ้าผู้เสียหายไม่ยอมรับคำเสียหายที่ได้รับชดใช้ สามารถนำเสนอต่อศาล เพื่อ
ให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาตามหลักการว่าด้วยการหมิ่นประมาท

ศาลจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับขั้นตอนใดก็ได้ เพื่อให้ข้อเสนอได้รับการปฏิบัติ
อย่างสมบูรณ์ (รวมทั้งกรณีไม่สามารถจะตกลงกันได้ด้วย) ได้แก่ การแก้ไขข้อความให้ถูกต้องและ
เหมาะสม กับคำขออภัยที่เพียงพอและวิธีการโฆษณาที่สมเหตุสมผลในสถานการณ์นั้นๆ รวมถึง
การเพิ่มและลดค่าเสียหาย

(6) ถ้าผู้เสียหายไม่ตกลงค่าเสียหาย โดยคิดจากวิธีคำนวณต้นทุน สามารถนำเสนอ
ให้ศาลวินิจฉัย โดยหลักการว่าด้วยทุนตามกระบวนการพิจารณาของศาล

(10) กระบวนพิจารณาตามมาตรานี้ ศาลรับฟังโดยไม่ต้องมีการวินิจฉัยข้อเท็จจริง โดยคณะลูกขุน

4. ความล้มเหลวในการยอมรับข้อเสนอแก้ไข

(1) ถ้าผู้เสียหาย ไม่ยอมรับข้อเสนอ ให้ใช้บทบัญญัติต่อไปนี้
 (2) ข้อเท็จจริงของข้อเสนอ เป็นการโต้แย้งข้อหมิ่นประมาทว่า เป็นกระบวนการ โฆษณาและมีคำถามโต้แย้งกับผู้ทำข้อเสนอ

ข้อเสนอที่ดีจะต้องเป็นการปกป้องตามข้อเสนอ

(3) ไม่มีการแก้ต่าง ถ้าบุคคลที่เสนอได้รู้ หรือมีเหตุผลที่ควรเชื่อข้อความหมิ่นประมาท

(a) อ้างอิงผู้เสียหาย หรือเป็นที่รู้กันว่า หมายถึงผู้เสียหาย

(b) ข้อความนั้น ไม่จริงและหมิ่นประมาทด้วย

ซึ่งสันนิษฐานว่า ผู้กล่าวอ้างกระทำผิดจนกว่าอีกฝ่ายจะพิสูจน์ได้ว่าไม่รู้และไม่มี เหตุที่ควรรู้กรณีดังกล่าว

(4) ผู้เสนอไม่ได้รับการเชื่อถือ

ถ้าข้อเสนอมีเงื่อนไข ให้นำข้อกฎหมายบังคับใช้เฉพาะที่เกี่ยวข้อง

(5) ข้อเสนอเพียงแต่ทำให้ความเสียหายบรรเทาเท่านั้น ไม่ว่าจะข้อเสนอจะได้รับการยอมรับหรือไม่

15. การได้รับการคุ้มครองตามสิทธิพิเศษ

(1) การตีพิมพ์บทความหรือข้อความซึ่งแสดงถึงได้รับสิทธิพิเศษ ทำให้ได้รับความคุ้มครอง ถ้าการตีพิมพ์ไม่ได้มีเจตนาร้าย

(2) การตีพิมพ์บทความหรือข้อความอื่นนอกเหนือจากข้อ 1 จะไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ถ้าโจทก์แสดงให้เห็นว่าจำเลยกระทำความผิดนั้น

(a) การร้องขอให้โฆษณาแก้ไขการกระทำที่เหมาะสม จดหมายที่มีเหตุผลหรือข้อความที่อธิบายข้อความตรงข้าม และ

(b) ปฏิเสธหรือประมาท

เพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าวพฤติกรรมที่เหมาะสม (in a suitable manner) หมายถึง การกระทำเดียวกันกับที่ตีพิมพ์หรือลักษณะที่เพียงพอหรือมีเหตุผลในสถานการณ์นั้น

(3) เรื่องนี้ไม่ได้ครอบคลุมการตีพิมพ์เพื่อสาธารณะหรือเพื่อเกี่ยวข้องกับสาธารณะ หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะ

(4) ไม่มีสิ่งใดต้องตีความ

- (a) การป้องกันการตีพิมพ์สิ่งใดจึงต้องมีกฎหมายห้ามการตีพิมพ์สิ่งนั้น
- (b) การจำกัดหรือการตัดสิทธิ์จะต้องบัญญัติให้ชัดเจน

กฎหมายที่น่าสนใจและมีการโต้เถียงกันมาก กฎหมายว่าด้วยการหมิ่นประมาท (libel and slander) ได้แก่ คดีที่มีการฟ้องร้องทำให้เสียชื่อเสียง ข้อหาอนาจาร และการหมิ่นประมาทด้วยสื่อซึ่งเป็นคดีที่เกิดอยู่เสมอ แต่คดีดังกล่าวมีการโต้เถียงถึงเสรีภาพในการแสดงออก โดยเฉพาะการแสดงออกของสื่อกับการมีสิทธิส่วนบุคคล

การหมิ่นประมาทเป็นการใส่ความต่อผู้อื่น เป็นการทำลายชื่อเสียงและความสงบในความเป็นอยู่ของชุมชนนั้น การหมิ่นประมาทมี 2 รูปแบบ ได้แก่

1. Libel เป็นการหมิ่นประมาทที่มีรูปแบบถาวรหรือการกระจายข่าวบนเวทีหรือกระจายเสียง มีลักษณะที่ผิดในตัวเอง ไม่ต้องพิสูจน์ความเสียหายพิเศษ เพราะเหตุผลข้อเท็จจริงในการแสดงข้อความมีความชั่วร้าย นอกจากนี้การพัฒนาวีธีการใหม่ๆ ได้แก่ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ สิ่งบันทึกเสียง ทำทาง วิทยุ หรือบริการโปรแกรมต่างๆ ทำให้เพิ่มความสลับซับซ้อนมากขึ้น โดยหลักจะเป็นการเขียนหรือพิมพ์ข้อความ อาจจะทำโดยรูปแบบอื่น ได้แก่ รูปปั้น การ์ตูน หุ่น การพันสีฝาผนัง ลายเซ็นหรือรูปภาพ

ในคดี *Monson v. Tussauds Ltd* (1894) 1QB671 ถือว่า โจทก์ถูกหมิ่นประมาท เพราะจำเลยนำรูปปั้นหุ่นขี้ผึ้ง โจทก์มาวางแสดงห้องเดียวกับรูปปั้นหุ่นขี้ผึ้งของบรรดาฆาตกรทั้งหลาย ซึ่งอยู่ถัดจากห้องแสดง สิ่งที่น่าสะเพิงกลัว คือ โจทก์ได้พยายามกระทำฆาตกรรม แต่คดีก็ไม่ได้มีการตัดสินว่าผิดหรือไม่ การกระทำเช่นนี้ถือว่าเป็นการหมิ่นประมาทโจทก์⁴⁵

2. Slander ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบเมื่อมีผลเสียหายตามมาจึงเป็นผลเสียหายพิเศษ ต้องมีการพิสูจน์ความเสียหายที่แท้จริง วัตถุประสงค์ของหลักดังกล่าวเพื่อป้องกันการแสดงข้อความในการดำเนินคดี การประเมินความเสียหายนอกจากครอบคลุมการเสียชื่อเสียงแล้ว ยังรวมถึงการสูญเสียเพื่อนฝูงในวงสังคม ถ้าการสูญเสียความเป็นมิตรไมตรีกับเพื่อน ถือเป็นสาระสำคัญคดีตัวอย่างที่ชัดเจนในคดี *Moore v. Meagher* (1807) 1Taunt 39 และการสูญเสียหน้าที่การงานหรือการขาดทางทำมาหาได้ในการค้าอันเป็นผลจากการหมิ่นประมาทในคดี *Davies v. Solomon* (1871) LR7 QB112⁴⁶

⁴⁵ Mark Lunney and Ken Oliphant. *Ibid.* pp. 585-586.

⁴⁶ *Ibid.* p. 587.

มีข้อยกเว้นเกี่ยวกับ slender ที่ไม่ต้องพิสูจน์ความเสียหายที่แท้จริง เป็นความผิดในตัวเอง 4 อย่างต่อไปนี้⁴⁷

1. การใส่ความในการกระทำผิดอาญา

ถ้าจำเลยใส่ความผู้เสียหายว่ากระทำผิดอาญาจนกระทั่งผู้เสียหายถูกลงโทษจำคุก ในกรณีนี้ไม่ต้องพิสูจน์ความเสียหาย ในคดี Gray v. Jones (1939) 1All ER795 ซึ่งจำเลยได้กล่าวกับโจทก์ว่า “ท่านเป็นนักโทษ ฉันไม่ต้องการให้อยู่ที่นี่” กฎหมายได้ให้การป้องกัน ไม่ให้ผู้เคยต้องโทษ ต้องถูกขับออกจากสังคม แต่ไม่ครอบคลุมผู้ที่ยังถูกดำเนินคดี

อย่างไรก็ตาม การกล่าวออกมาทั้งที่เป็นเพียงข้อสงสัยว่า ผู้เสียหายถูกลงโทษจำคุก จะไม่ต้องมีการพิสูจน์ความเสียหายพิเศษในคดี Simmons v. Mitchell (1880) 6App Cas156, PC

2. การกล่าวหาว่าเป็นโรคติดต่อ

การกล่าวหาว่า ผู้เสียหายเป็นโรคติดต่อเป็นความผิดในตัวเอง เช่น การกล่าวหาว่าบุคคลใดเป็นเอดส์ ไม่ต้องมีการพิสูจน์ความเสียหายพิเศษ ในคดี Bloodworth v. Gray (1844) 7Man & G 334 กล่าวหาว่า หญิงคนหนึ่งบนถนน Derby เป็นโรคซิฟิลิส ไม่ต้องพิสูจน์ค่าเสียหายพิเศษ คดีดังกล่าวได้รับค่าเสียหาย 50 ปอนด์

3. การกล่าวหาเรื่องการเสียความบริสุทธิ์

การกระทำ slender ตาม Women Act 1891 section 1 การแสดงข้อความซึ่งเป็นการใส่ความหญิงหรือเด็กหญิงว่าเสียความบริสุทธิ์ ไม่ต้องพิสูจน์ความเสียหายพิเศษ แต่กฎหมายดังกล่าวไม่คุ้มครองชาย

4. การกล่าวหาทำให้เสื่อมเสียทางธุรกิจ

ตามหลักกฎหมาย The Defamation Act 1952 การกล่าวใส่ร้ายทำให้ผู้เสียหายเสียหายในการประกอบอาชีพ การดำเนินธุรกิจ การกระทำดังกล่าวไม่ต้องมีการพิสูจน์ความเสียหายที่แท้จริง

การหมิ่นประมาทจะถูกกล่าวอ้างว่าทำลายชื่อเสียง ดูหมิ่น ทำเป็นเรื่องตลกขบขัน ซึ่งเป็นการทำลาย ego ในตัวของผู้เสียหาย มากกว่าจะเป็นการหมิ่นประมาทในสายตาของผู้อื่น การดูหมิ่นชาติพันธุ์หรือเพศ จะถูกฟ้องร้องภายใต้ The Sex Discrimination Act 1975 หรือ Race Relations Act 1976

⁴⁷ Mark Lunney and Ken Oliphant. Ibid. pp. 587-588.

นอกจากนั้นศาลในประเทศอังกฤษนำส่วนสำคัญของ **Human Right Act 1998** มาตรา 10 มาปรับใช้กับความเสียหายต่อชื่อเสียงว่าด้วยเสรีภาพในการแสดงออก⁴⁸ มีความว่า

(1) บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในการแสดงออก มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การได้รับข้อมูลข่าวสารโดยไม่มีการแทรกแซงจากอำนาจของรัฐ หรือการปิดกั้นใดๆ มาตรานี้ไม่ได้ป้องกันรัฐ แม้จะได้รับใบอนุญาตในการเผยแพร่ข่าวสาร ทีวี หรือภาพยนตร์

(2) การแสดงออกของเสรีภาพนี้ เริ่มตั้งแต่การปฏิบัติตามหน้าที่และความรับผิดชอบตามรูปแบบของทางการ เงื่อนไข การจำกัด หรือการลงโทษ ตามที่กฎหมายบัญญัติและจำเป็นต้องมีในสังคมประชาธิปไตย เพื่อความสงบเรียบร้อย เป็นประโยชน์ต่อประชาชน ให้มีความสงบสุข หรือปลอดภัยต่อสาธารณะ ป้องกันอาชญากรรม สุขภาพ อนามัย หรือศีลธรรม การป้องกันชื่อเสียงหรือสิทธิของบุคคลอื่น การป้องกันการเปิดเผยข้อความส่วนตัว ให้อำนาจศาลในการพิจารณาคดี”

(1. Everyone has the right to freedom of expression. This right shall include freedom to hold opinions and to receive and impart information and ideas without interference by public authority and regardless of frontiers. This Article shall not prevent States from requiring the licensing of broadcasting, television or cinema enterprises.

2. The exercise of these freedoms, since it carries with it duties and responsibilities, may be subject to such formalities, conditions, restrictions or penalties as are prescribed by law and are necessary in a democratic society, in the interests of national security, territorial integrity or public safety, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, for the protection of the reputation or rights of others, for preventing the disclosure of information received in confidence, or for maintaining the authority and impartiality of the judiciary.)

การเยียวยาผู้ถูกล่วงละเมิดจะขอคุ้มครองชั่วคราวเพื่อจำกัดเสรีภาพ ผู้กระทำไม่ทำให้กระทำละเมิดต่อไป การคุ้มครองชั่วคราวจะมีผลจนกว่าจะมีกระบวนการพิจารณาทางศาลเต็มรูปแบบ ซึ่งระหว่างนั้น หากมีการเผยแพร่ข้อความก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ แต่ถ้ามีคำสั่งศาลให้ระงับการหมิ่นประมาท ผู้หมิ่นประมาทจะต้องชดใช้ค่าเสียหายสำหรับชื่อเสียงและการสูญเสียได้ ในบางคดีผู้ถูกใส่ความจะได้รับค่าเสียหายจำนวนสูง ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการประเมินค่าเสียหายขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงของแต่ละกรณี ซึ่งแตกต่างกับความเสียหายต่อบุคคลในด้านอื่น ความแตกต่างของแต่ละพฤติกรรม ทำให้การพัฒนา

⁴⁸ Mark Lunney and Ken Oliphant. Ibid. p. 652.

หลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายต่อชื่อเสียงเป็นไปได้ยาก ผลการหมิ่นประมาทไม่เพียงแต่ผู้ถูกใส่ความต้องเสียหายต่อชื่อเสียงเท่านั้น แต่ผู้เสียหายยังได้รับผลเสียหายทางจิตใจซึ่งคล้ายคลึงกับชื่อเสียง โดยหลักทั่วไปมีข้อสันนิษฐานว่าเป็นผลจากการหมิ่นประมาทและไม่ต้องมีการเรียกร้องค่าเสียหายพิเศษ หลักค่าเสียหายทางจิตใจมีความสำคัญและเกี่ยวเนื่องกับความเสียหายต่อชื่อเสียงอย่างมีสาระสำคัญ ในคดี *Fielding v. Variety Incorporated* (1967) 2QB841 การหมิ่นประมาทที่เกี่ยวกับทางทำมาหาได้ของโจทก์ ค่าเสียหายจะต้องครอบคลุมกำไรจากธุรกิจหรือความเสียหายพิเศษจากสัญญา ค่าเสียหายที่ได้รับจะต้องสะท้อนความรุนแรงหรือความเสียหายของคดี การเผยแพร่ โฆษณาข้อความหรือลักษณะความประพฤติกของจำเลยทั้งในกรณีการพิมพ์โฆษณาข้อความหมิ่นประมาทและผลที่ตามมา คำขอภัยหรือการเพิกถอนข้อความเป็นการบรรเทาความเสียหายในเบื้องต้น แต่ไม่ทำให้ความเสียหายที่เป็นสาระสำคัญสูญสิ้นไปภายใต้การดำเนินกระบวนการพิจารณาโดย Defamation Act 1996 ศาลไม่มีอำนาจสั่งให้จำเลยลงข้อความคำขอภัย ในทางตรงกันข้าม กรณียื่นกรณขอความดังกล่าวยังไม่มีหลักความยุติธรรมใดออกมาปกป้องผู้เสียหายได้ มีแต่สร้างความเครียดเพิ่มขึ้น⁴⁹

ดังนั้นการเพิ่มค่าเสียหาย จึงต้องสอดคล้องกับค่าเสียหายที่ครอบคลุมความเสียหายต่อชื่อเสียงของผู้เสียหายด้วย ในคดี *Pamplin v. Express Newspaper Ltd* (1988) เช่นเดียวกับลักษณะทำทิจของความประพฤติกของจำเลย ไม่ว่าจะมีความผิดร่วมด้วยหรือไม่ ในคดี *Watts v. Fraser* (1835) การประเมินค่าเสียหายเป็นสาระสำคัญของคณะลูกขุน(หรือกรณีศาลออกนั่งพิจารณาคดีตามลำพัง การวินิจฉัยของศาลจะเป็นแนวทางให้คณะลูกขุนประเมินค่าเสียหาย องค์ประกอบของค่าเสียหายทางจิตใจอาจถูกรวมอยู่ในประเภทของค่าเสียหายเพื่อการชดใช้ ในส่วนของความเสียหาย “ทั่วไป” ที่ให้อำนาจศาลไอร์แลนด์ ตัวอย่างเช่น คดีของการทำลายชื่อเสียงของผู้อื่นโดยการใส่ร้ายป้ายสี ได้บัญญัติให้การชดใช้ค่าเสียหายทั่วไป อาจถูกนำมาใช้พิจารณาถึงพฤติกรรมของจำเลยที่เกิดขึ้นภายหลังจากการตีพิมพ์เอกสารที่ทำให้เกิดความเสียหายนั้น อาจรวมถึงค่าเสียหายทางจิตใจ เช่นเดียวกับการพิจารณาใน *FW*, ใน *Sutcliff v. Pressdram Ltd* Nourse ประกาศยืนยันว่าการชดใช้ค่าเสียหายทางจิตใจสามารถถูกเรียกร้องได้จากการกระทำของจำเลย ระหว่างการฟ้องร้อง ค่าเสียหายทางจิตใจสามารถเรียกร้องได้จากความล้มเหลวที่จะขอโทษอย่างเพียงพอ และการใส่ร้ายป้ายสีซ้ำ ไม่ให้โจทก์มีการดำเนินการต่อไป ความพยายามยื่นกรณที่จะเป็นศัตรูในการตรวจสอบของโจทก์ หรือการคุยโอ้อวดกับคณะลูกขุนในการแก้ต่างการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ในการพิจารณาคดี ทั้งเป็นการวางแผนที่จะมีการตีพิมพ์ต่อไป และเป็นกรณก่อกวนโจทก์โดยวิธีอื่นๆ⁵⁰ ดังตัวอย่างในคดี

⁴⁹ Mark Lunney and Ken Oliphant. *Ibid.* p. 638.

⁵⁰ The Law Reform Commission. Report on Aggravated, Exemplary and Restitutionary Damages

Muhamed Veliu v. Xhevdet Mazrekaj, Skender Bucpapaj CaseNo : HQ05X03648 [2006] EWHC 1710 (QB)

โจทก์เป็นนักหนังสือพิมพ์หนุ่ม มีชาติกำเนิดเป็นคนสัญชาติ Yugoslav พักอาศัยและทำงานในประเทศอังกฤษมากกว่า 8 ปี โดยได้รับอนุญาตให้อยู่อาศัยตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2003 เป็นกรณีพิเศษ เขามีหน้าที่ตรวจสอบหนังสือพิมพ์และทีวีที่เกี่ยวกับชาว Albanian และรายงาน United Kingdom affairs ที่เขาเป็นสมาชิกของ National Union of Journalists ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2002 เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2005 เขาได้ฟ้องเจ้าของและผู้พิมพ์ของหนังสือพิมพ์ Bota Sot เป็นจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์รายวันของ Kosovian ที่พิมพ์ใน Zurich และผู้ประพันธ์เป็นจำเลยที่ 2 ในหัวข้อข่าว “ข่าวลือในสถานทูต Albanian ใน London” ประเด็นข่าวได้กล่าวหาว่าโจทก์เป็นหนึ่งในกลุ่มที่ก่อการร้ายวางระเบิดรถไฟใต้ดินใน London ในเดือนกรกฎาคม 2005 และกล่าวอ้างว่า โจทก์แปลความหมายของคำว่า “protagonist” เป็นคำว่า “participant” จากหลักฐานการพิมพ์และการถูกส่งไปขายในประเทศต่างๆ รวมทั้งประเทศอังกฤษ แสดงให้เห็นว่า มีผู้อ่านหนังสือพิมพ์ดังกล่าวเป็นจำนวนมาก และได้มีการแพร่ขยายวงกว้างออกไป โดยเฉพาะกลุ่มชาว Albanian ใน London มีประมาณ 20,000 คน และจากแหล่งหนังสือพิมพ์อื่นๆ ได้แก่ ตัวแทนนักข่าวจากห้องสมุดสาธารณะอีกประมาณนับพัน ผลกระทบจากข่าวดังกล่าว ทำให้โจทก์ตกอยู่ในความเครียดทุกข์ทรมานและวิตกกังวลในความปลอดภัยในชีวิตของเขา นอกจากนี้ยังมีผลกระทบต่อชื่อเสียงขาดความเชื่อถือจากบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะคำถามจากนายจ้าง เป็นการหมิ่นประมาทโจทก์โดยการใส่ร้าย และหนังสือพิมพ์ฉบับดังกล่าวยังมีมาตรฐานที่ไม่เข้าเกณฑ์นานาชาติ โจทก์เรียกค่าเสียหายที่ทำให้โจทก์ต้องเสียชื่อเสียง และได้รับความเสียหายทางจิตใจจากกระทำของจำเลยทั้งสอง ไม่ตรวจสอบข้อเท็จจริงให้ชัดเจน ซึ่งปรากฏว่าโจทก์ไม่ได้เป็นเพื่อนกับ Mohammed Sidique Khan ผู้ก่อการร้าย และไม่มีส่วนเกี่ยวข้องใดๆ กับการวางระเบิดรถไฟใต้ดินดังกล่าว จึงเป็นไปได้ว่า ผู้เขียนได้เขียนผิดคน ครั้นโจทก์ได้ติดต่อไปยังหนังสือพิมพ์หลังจากได้ออกเผยแพร่อแล้ว แต่กลับไม่ได้รับความสนใจ อ้างว่าไม่สามารถติดต่อจำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นผู้ประพันธ์ได้ เพราะอยู่ระหว่างหยุดพักผ่อน และจำเลยที่ 1 รู้แล้ว ก็ไม่รีบจัดการแก้ไข ทำให้โจทก์เกิดความกระวนกระวายหนักยิ่งขึ้น

จากการนำสืบพยานหลักฐานทั้งสองฝ่ายได้ข้อเท็จจริงเป็นยุติ ฟังได้ว่า จำเลยไม่ได้แสดงความรับผิดชอบหรือประนีประนอมอย่างใด ขาดความสนใจในการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพราะจากคำเบิกความของจำเลยที่ 1 รับว่า จะให้มีคำขอภัยในหนังสือพิมพ์ Bota Sot ในเดือนกรกฎาคม 2005 แต่ปรากฏความจริงว่า ได้ลงพิมพ์ในวันที่ 20 ธันวาคม 2005 ไม่ได้เสนอพิมพ์คำขอภัยและไม่ได้อ้างถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน อีกทั้งจำเลยที่ 1 ได้รับทราบจากจดหมายที่ปรึกษากฎหมาย

ของโจทก์ ถึง 5 ฉบับ ตั้งแต่วันที่ 15 กันยายน 2005 เป็นต้นมา ก็ไม่มีคำตอบใดๆ จนถึงวันที่ 30 พฤศจิกายน 2005 โดยไม่มีใครสนใจเรื่องที่ร้องเรียนนี้ หรือไม่ให้ความสำคัญที่จะดำเนินการ จึงเป็นพนักงานที่ละเว้นหน้าที่ ต้องรับผิดชอบภายใต้กฎหมายอังกฤษในความรับผิดชอบของตัวเองแทน

ประเด็นสำคัญในคดีนี้อยู่ที่ค่าเสียหาย ศาลคำนึงถึงระยะเวลาที่ล่าช้าในการตีพิมพ์ คำขออภัย และความล่าช้าในการแก้ปัญหา ซึ่งไม่ได้แสดงถึงความตั้งใจจริงในการแก้ไขปัญหาของจำเลย ไม่รีบบรรเทาความเดือดร้อน เสียหายให้กับโจทก์ เพิ่มความทุกข์ทรมาน วิตกกังวลและความเครียด ศาลพิพากษาให้จำเลยที่ 1 ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนภายใต้มาตรา 3 ของ Defamation Act 1996 จำนวน 120,000 ปอนด์ ส่วนจำเลยที่ 2 ศาลได้วินิจฉัยจากข้อเท็จจริงว่า คำขออภัยไม่มีความชัดเจนที่อ้างถึงโจทก์ และแม้จะล่าช้า แต่ก็ยังทำให้ชื่อเสียงของโจทก์กลับคืนมาได้บ้างในกลุ่มชาว Albanian แต่ในฐานะตัวแทน จำเลยที่ 2 จึงต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่โจทก์เป็นจำนวนเงิน 175,000 ปอนด์

กรณีละเมิดรุกรานสิทธิส่วนบุคคล (Privacy)

ศาลในประเทศอังกฤษนำส่วนสำคัญของ **Human Right Act 1998** มาตรา 8 มาปรับใช้กับการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล⁵¹ มีความว่า

“1. บุคคลย่อมมีสิทธิในความเอาใจใส่ ความเป็นอยู่ส่วนตัวและชีวิตในครอบครัว ในที่อยู่อาศัยและในการติดต่อสื่อสาร

2. ไม่ถูกแทรกแซงโดยอำนาจสาธารณะในการปฏิบัติต่อสิทธินี้ เว้นแต่มีกฎหมายบัญญัติ และเพื่อความจำเป็นเกี่ยวกับความเสมอภาคของสังคม เพื่อความปลอดภัยของชาติ ความปลอดภัยสาธารณะ เพื่อความเจริญทางเศรษฐกิจของประเทศ ป้องกันความปลอดภัยสาธารณะ หรืออาชญากรรม คุ่มครองสุขภาพหรือศีลธรรมอันดีหรือเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพอื่นๆ”

(1. Everyone has the right to respect for his private and family life, his home and his correspondence.

2. There shall be no interference by a public authority with the exercise of this right except such as is in accordance with the law and is necessary in a democratic society in the interests of national security, public safety or the economic well-being of the country, for the

⁵¹ The Law Reform Commission. Report on Aggravated, Exemplary and Restitutionary Damages (LRC 60-2000) Ireland. Ibid. p. 27.

prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, or for the protection of the rights and freedoms of others.)

ความล้มเหลวของศาลประเทศอังกฤษในการพัฒนาหลักสิทธิส่วนบุคคล รวมทั้งความล้มเหลวของรัฐสภาในการร่างกฎหมาย ปัญหาคือ พลังในการผลักดันเรื่องสิทธิส่วนบุคคลมีมากกว่าการขยายผลประโยชน์ในปกป้องสังคม ยังมีการเคร่งครัดจำกัดการติดตามกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ต่อสังคม โดยเฉพาะสื่อสิ่งพิมพ์

แต่อย่างไรก็ตาม ประเทศอังกฤษมี Human Rights Act ซึ่งเป็นแรงผลักดันทำให้การปกป้องสิทธิส่วนบุคคลของกฎหมายอังกฤษ มีความแข็งแกร่งขึ้น ศาลสามารถพัฒนาหลักกฎหมายสิทธิส่วนบุคคลโดยดุลพินิจของผู้พิพากษา แม้ว่าการพัฒนาสิทธิส่วนบุคคลจะเกิดใน European Convention ได้หรือไม่ Lord Irvine ได้เน้นว่าควรมีอิสระในการพัฒนาตามคอมมอนลอว์ด้วย เพื่อผดุงไว้ซึ่งความยุติธรรม แต่ก็ได้รับรองขอให้หลักกฎหมายเป็นพื้นฐานก่อน หลังจากนั้นศาลจะได้พัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น⁵²

3.1.3 ประเทศญี่ปุ่น

หลักกฎหมายในกรณีละเมิดก่อให้เกิดความเสียหายทางจิตใจของประเทศญี่ปุ่น มีดังนี้ คือ ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น (The Civil Code of Japan) เป็นแม่บทลักษณะละเมิดของกฎหมายญี่ปุ่น

ประมวลกฎหมายญี่ปุ่น มาตรา 709 มีความว่า “บุคคลใดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ละเมิดสิทธิของผู้อื่น จำต้องทำการทดแทนเพื่อความเสียหายอันเกิดจากการนั้น” [A person who violates intentionally or negligently the right of another is bound to make compensation for damage arising therefrom.] ซึ่งเป็นแม่บทลักษณะละเมิดของกฎหมายญี่ปุ่น แม้จะไม่ได้บัญญัติว่าก่อความเสียหายต่อสิทธิ แต่หมายความว่ากระทำต่อสิทธิอื่นโดยไม่มีสิทธิจะทำสาระสำคัญของการกระทำละเมิดย่อมเป็นการล่วงสิทธิใดสิทธิหนึ่ง และสิทธิเช่นว่านั้นอาจเป็นสิทธิชนิดใดก็ได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นสิทธิในทรัพย์สิน (property right) อาจเป็นสิทธิเกี่ยวกับฐานะของบุคคลก็ได้ เช่น สิทธิในร่างกาย เสรีภาพหรือชื่อเสียง แม้แต่สิทธิตามกฎหมายมหาชน สาระสำคัญต้องมีความเสียหายและความเสียหายอันเป็นมูลความผิดฐานละเมิดอาจเป็นความเสียหายที่คำนวณเป็นเงินได้ หรือ

⁵² The Law Reform Commission. Report on Aggravated, Exemplary and Restitutionary Damages (LRC 60-2000) Ireland. Ibid. pp. 666-668.

ไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้ก็ได้ เป็นที่ยอมรับกันว่าต้องชดใช้กันเป็นเงิน เรียกว่า ค่าทำขวัญ (consolation money)⁵³

และมาตรา 710 บัญญัติมีใจความว่า “บุคคลซึ่งต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทน เพื่อความเสียหายตามบทบัญญัติตามมาตราก่อน จำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน แม้ความเสียหายนั้น จะมีใช้ตัวเงิน และโดยไม่ต้องคำนึงว่า ความเสียหายเช่นว่านั้นจะเกิดจากการทำต่อร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลอื่นหรือไม่” [A person who is liable in compensation for damages in accordance with the provisions of the preceding Article shall make compensation therefor even in respect of a non-pecuniary damage, irrespective of whether such injury was to the person, liberty or reputation of another or to his property rights]

ความเสียหายในมูลละเมิดกฎหมายญี่ปุ่นมิได้จำแนกสิทธิที่ถูกล่วงละเมิดไว้ อย่างกฎหมายไทย ศาลญี่ปุ่นกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่มีความสัมพันธ์กับการกระทำ ละเมิดโดยไม่มีข้อจำกัดต่างๆ อย่างกรณี การไม่ชำระหนี้ ในการใช้ค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินหรือไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้ด้วย นอกจากให้ชดใช้ในความเสียหายที่เป็นตัวเงินแล้ว ก็ยังอาจให้ชดใช้ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอีก ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายได้โดยอิสระ⁵⁴ เช่น

กรณีละเมิดก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์บางประเภท

คำพิพากษาศาลสูงญี่ปุ่นลงวันที่ 7 มิถุนายน 1910⁵⁵ วินิจฉัยไว้ว่า จำเลยขโมยทรัพย์สินอันเป็นมรดกประจำตระกูล ทำให้โจทก์ไม่ได้รับทรัพย์สินอันเป็นมรดกตกทอด ถือว่าเป็นความเสียหายทางจิตใจ (mental pain) ที่ศาลกำหนดให้ นอกเหนือไปจากความเสียหายในราคาทรัพย์สิน

กรณีละเมิดก่อให้เกิดความเสียหายเกี่ยวกับเพศ

คำพิพากษาศาลสูงญี่ปุ่นลงวันที่ 30 มีนาคม 1908⁵⁶ วินิจฉัยไว้ว่า

จำเลยล่วงละเมิดทางเพศโจทก์ ทำให้ได้รับความเสียใจ (sorrow) ทุกข์ทรมาน (pain) เป็นการล่วงละเมิดสิทธิของสามีโจทก์ด้วย และเป็นรอยเปื้อนที่พุดถึงอันดับแรกในความเสียหายต่อชื่อเสียงของโจทก์และสามี ศาลกำหนดจำนวนเงินเป็นค่าทำขวัญ (consolation money) นอกเหนือจากค่าเสียหายอื่น

⁵³ ไพจิตร บุญญพันธุ์. (2546). กฎหมายเปรียบเทียบไทยกับประมวลกฎหมายนานาประเทศ. หน้า 35-36.

⁵⁴ ไพจิตร บุญญพันธุ์. เล่มเดิม. หน้า 42.

⁵⁵ De Becker. (1921). *The Principles and Practice of The Civil Code of Japan*. p. 440.

⁵⁶ *Ibid.* p. 440.

คำพิพากษาศาลสูงญี่ปุ่นลงวันที่ 26 มีนาคม 1908⁵⁷ วินิจฉัยไว้ว่า

โจทก์ถูกสามีข่มเหงทารุณและถูกดูหมิ่น นอกจากเป็นเหตุหยาแล้ว โจทก์เรียกร้องเงินค่าทำขวัญ (consolation money) ที่ทำให้โจทก์ได้รับความเจ็บปวดทางจิตใจ (mental pain) อันเป็นผลจากการข่มเหงทารุณจากสามี

กรณีละเมิดเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย

ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 711 บัญญัติไว้กว้างๆ มีความว่า

“บุคคลใดทำให้ผู้อื่นตาย จำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายให้แก่บิดามารดา คู่สมรส และบุตรของผู้ตาย แม้ว่าสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลดังกล่าว ไม่ถูกละเมิดก็ตาม”
[A person who has caused the death of another is liable in compensation for damages to the parents, the spouse and the children of the deceased, even in cases where no property right of theirs has been violated.]

มาตรานี้บัญญัติเฉพาะเป็นเรื่องทำให้บุคคลอื่นถึงแก่ความตายเท่านั้น ถ้าเพียงแต่ทำให้บุคคลอื่นบาดเจ็บก็ไม่ต้องใช้ค่าทำขวัญ (consolation money) หน้าที่อุปการะเลี้ยงดูเป็นหน้าที่ที่ตั้งอยู่บนรากฐานแห่งความสัมพันธ์ระหว่างกัน (A duty of support is one based upon relationship) คำพิพากษาศาลสูงลงวันที่ 29 ตุลาคม 1914

คำพิพากษาศาลสูงญี่ปุ่นลงวันที่ 13 มิถุนายน 1912⁵⁸ วินิจฉัยไว้ว่า

บิดามารดา คู่สมรส หรือสามีภริยา และบุตรของผู้ตาย ได้รับการอุปการะเลี้ยงดูจากผู้ตาย ถ้าทำให้บุคคลอื่นถึงแก่ความตายนั้น จำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายให้แก่บุคคลดังกล่าว หมายถึง บุคคลดังกล่าวต้องสูญเสียสิทธิที่จะได้รับการอุปการะเลี้ยงดู ตลอดจนความสูญเสียทางจิตใจ ย่อมหมายถึง การอุปการะตามข้อเท็จจริงด้วย

คำพิพากษาศาลสูงญี่ปุ่นลงวันที่ 6 ตุลาคม 1914⁵⁹ วินิจฉัยว่า

สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายภายใต้มาตรา 711 ในกรณีไม่ถูกทำให้ตาย ลูกเลี้ยงไม่มีสิทธิเรียกร้องเงินค่าทำขวัญในความรู้สึกทางจิตใจที่มีต่อพ่อที่เลี้ยงเขามา แม้จะเป็นความรู้สึกทางศีลธรรม

⁵⁷ De Becker. Ibid. pp. 440-441.

⁵⁸ Ibid. p. 443.

⁵⁹ Ibid.

3.2 ค่าเสียหายทางจิตใจในประเทศไทย

ค่าเสียหายทางจิตใจในประเทศไทย มีหลักกฎหมายดังนี้ คือ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในกรณีละเมิดเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 443 บัญญัติว่า

“ในกรณีทำให้เขาถึงแก่ความตายนั้น ค่าสินไหมทดแทน ได้แก่ ค่าปลงศพ รวมทั้งค่าใช้จ่ายอันจำเป็นอย่างอื่นๆ อีกด้วย

ถ้ามิได้ตายในทันที ค่าสินไหมทดแทน ได้แก่ ค่ารักษาพยาบาล รวมทั้งค่าเสียหายที่ต้องขาดประโยชน์ที่ตามมาได้ เพราะไม่สามารถประกอบการทำงานนั้นด้วย

ถ้าว่าเหตุที่ตายลงนั้น ทำให้บุคคลหนึ่งคนใดต้องขาดไร้อุปการะตามกฎหมายไปด้วย ไซ้ร้ ท่านว่า บุคคลนั้นชอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

ในกรณีถูกทำละเมิดถึงตาย ค่าสินไหมทดแทน ได้แก่ ค่าปลงศพ รวมทั้งค่าใช้จ่ายอื่นๆ จำเป็นอย่างอื่นๆ อีกด้วย (in the case of causing death, compensation shall include funeral and other necessary expense) แนวความคิดในการร่างกฎหมายมาตรานี้ ได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายลักษณะหนี้ของสวิส มาตรา 45 และประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 844

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติ มาตรา 443 เดิมได้ร่างเป็นภาษาอังกฤษแล้วแปลเป็นภาษาไทย บัญญัติในบรรพ 2 ได้ประกาศใช้เมื่อ พ.ศ. 2466 มาตรา 202 ว่า “ถ้าผู้ถูกบาดเจ็บถึงตาย เพราะการละเมิด และผู้ตายยังมีทันทันจะได้ฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทน หรือได้ฟ้องร้องแล้ว แต่คดียังไม่ทันถึงที่สุดก็ตี ท่านว่าบิดามารดาสามีภริยา ลูก หรือหลานสืบสายโลหิตของผู้ตาย อาจเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ คือ

(1) ค่าใช้จ่ายที่ผู้ตายหรือเขาเหล่านั้นได้เสียหาย เป็นค่ารักษาพยาบาลผู้ตาย

(2) ค่าปลงศพ

(3) ค่าใช้จ่ายและค่าทดแทนความเสียหายอย่างอื่นอันเกิดแก่เขาเหล่านั้น เพราะเหตุมรณะนั้น [Section 202 : If the injured person has died from the wrongful act, and no action for compensation has been finally decided, the parents, husband, wife, children or grand children of the deceased can claim compensation(1)for expenses incurred by the deceased and by them for

medical treatment (2) for the costs of his funeral ; and (3) for expenses and damages and any other injury resulting to them from his death.]

ครั้งต่อมาได้มีการตรวจชำระบทบัญญัติในบรรพ 1 และบรรพ 2 ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น บัญญัติมาตรา 443 ขึ้นแทน มาตรา 202 เดิม โดยอาศัยประมวลกฎหมายวิธีเสียดลักษณะหนี้ มาตรา 45 และประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 844 เป็นมูลฐาน

ฉบับภาษาอังกฤษที่ใช้คำว่า compensation shall include⁶⁰ (ค่าสินไหมทดแทนให้รวมถึง...) ได้แปลเป็นไทย โดยใช้ถ้อยคำว่า ค่าสินไหมทดแทน ได้แก่..... ซึ่งตามหลักการตีความกฎหมาย เราต้องถือฉบับภาษาไทยเป็นสำคัญ ผลที่ตามมา ทำให้ความหมายของมาตรา 443 แคบลง และแนวคำพิพากษาฎีกาก็เดินตามหลัก การตีความตามตัวอักษรดังกล่าวมาตลอด ทำให้ความเสียหายบางประการที่เกิดขึ้นจริงจากการกระทำละเมิดไม่ได้รับการชดใช้ มีตัวอย่างคำพิพากษาดังต่อไปนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ 789/2502 จำเลยขับรถด้วยความเร็วสูงเกินอัตราด้วยความประมาท ผลอหับไป เป็นเหตุให้รถชนต้นก้ามปูโดยแรง นางฉลาดลิขิตผู้ตายเป็นภริยาโจทก์ได้รับบาดเจ็บสาหัสและถึงแก่ความตาย เมื่อยังมีชีวิตอยู่ ผู้ตายประกอบอาชีพนายหน้าซื้อขายที่ดินและทองรูปพรรณ กับเพชรพลอยต่างๆ มีรายได้เดือนละ 2,000-3,000 บาท ช่วยหาเงินมาเลี้ยงดูบุตร 9 คน โจทก์ต้องสูญเสียภริยาที่รักใคร่ ต้องว่าเหวด้วยความเสียใจอย่างยิ่ง บุตรต้องขาดผู้อุปการะ โจทก์ไม่สามารถที่จะเลี้ยงดูให้การศึกษาแก่บุตรให้สมกับฐานะเช่นผู้ตายยังมีชีวิตอยู่ได้ จำเลยไม่เอาใจใส่ช่วยเหลือโจทก์แต่อย่างใด โจทก์เรียกค่าเสียหายทางจิตใจ 90,000 บาท ค่าปลงศพ 30,000 บาท รวมเป็นเงิน 120,000 บาท

โจทก์อุทธรณ์เรื่องค่าเสียหายทางจิตใจ ศาลอุทธรณ์เห็นว่า ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 443 โจทก์ไม่มีสิทธิเรียก

ศาลฎีกาพิพากษาว่า โจทก์ไม่มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายทางจิตใจที่เกิดความว่าเหว เพราะสูญเสียภริยาที่เคยปฏิบัติให้ชีวิตของสามีมีความสุข ปราบกฏเป็นบรรทัดฐานในคำพิพากษาฎีกาที่ 1742/2499 ที่ประชุมใหญ่วินิจฉัยว่า ไม่มีกฎหมายบัญญัติให้เรียกร้องได้

⁶⁰ Section 443: In the case of causing. Death, compensation shall include and other necessary expenses.

If death did not ensue immediately, compensation shall include in particular expenses for medical treatment and damages for the loss of earning on account of disability to work.

If on account the death any person has been deprived of his legal support, he is entitled tot compensation therefor.

คำพิพากษาฎีกาที่ 2816/2528 โจทก์ได้รับโทรเลขที่จำเลยปรุข้อความผิดเป็นว่าบุตรสาว โจทก์ถึงแก่กรรม ทำให้โจทก์และภริยาได้รับความเศร้าโศกเสียใจ เตรียมพิธีทางศาสนา ให้จำเลย ชดใช้ค่าเสียหาย 28,000 บาท ศาลชั้นต้นให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทน 20,930 บาท แก่โจทก์ ศาลอุทธรณ์ให้โจทก์ได้รับค่าจ้างเหมารถบรรทุกศพ 4,500 บาท ศาลฎีกาเห็นว่า โจทก์ได้รับความเศร้าโศกเสียใจเป็นเพียงอารมณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อทราบข่าวร้าย ไม่มีกฎหมายใดที่บัญญัติให้สิทธิโจทก์เรียกค่าเสียหายในเรื่องนี้

คำพิพากษาศาลแพ่งคดีแดงที่ 1011/2549 จำเลยที่ 1 เป็นผู้ควบคุมยานพาหนะรถเมล์ สาย 207 ขับรถด้วยความเร็ว ประมาท ทำให้บุตรโจทก์พลัดตกลงจากรถ ศีรษะกระแทกพื้นอย่างรุนแรง และเสียชีวิต จำเลยที่ 1 เป็นพนักงานขับรถขนส่งมวลชนกรุงเทพ บริษัทเดินรถร่วม ต้องมีมาตรฐาน ความปลอดภัย ย่อมต้องทราบดีว่า ประตุลมที่ติดตั้งรถคันเกิดเหตุ ชำรุดใช้การไม่ได้ ควรให้ช่าง ซ่อมแซม กลับนำมาใช้โดยใช้สายยางรัดประตูดึง เป็นการขาดความระมัดระวัง จำเลยที่ 2 เป็นเจ้าของรถ และประกอบกิจการเดินรถร่วมกับจำเลยที่ 4 ต้องร่วมรับผิดชอบในฐานะเป็นนายจ้าง ส่วนจำเลยที่ 5 เป็นผู้รับสัมปทานจากจำเลยที่ 6 เป็นองค์กรขนส่งมวลชนกรุงเทพ ต้องร่วมรับผิดชอบชดใช้ค่าขาดไว้ อุปกรณ์แก่โจทก์ทั้งสองซึ่งเป็นบิดามารดา ผู้ตายรวมกันเดือนละ 46,000 บาท เป็นเวลา 20 ปี รวม เป็นเงิน 11,040,000 บาท ศาลเห็นตามใบรับรองผลการศึกษาจากมหาวิทยาลัย ผู้ตายเรียนคณะบริหาร การเงินระหว่างประเทศ มีผลการศึกษาอยู่ในระดับดีมาก โดยเฉพาะภาษาญี่ปุ่นและภาษาอังกฤษ ประกอบกับฐานะการเงินของโจทก์ เชื่อว่าสามารถส่งผู้ตายไปศึกษาต่อยังต่างประเทศ หากมีชีวิตอยู่ มีโอกาสประกอบอาชีพรายได้สูง และดอกเบี้ยนับแต่วันทำละเมิดถึงวันฟ้องเป็นเงิน 207,000 บาท พิพากษาให้จำเลยที่ 1, ที่ 2, ที่ 4, ที่ 5 และที่ 6 ร่วมกันชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหักจากบริษัท ประกันภัย ชำระให้โจทก์ คงเหลือเป็นจำนวน 10,747,000 บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับถัดจากวันฟ้องจนกว่าชำระเสร็จแก่โจทก์

ในกรณีละเมิดทำให้เขาเสียหายแก่ร่างกาย อนามัย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 วรรคแรก บัญญัติว่า

“ในกรณีทำให้เขาเสียหายแก่ร่างกาย หรืออนามัยก็ดี ในกรณีทำให้เขาเสียเสรีภาพก็ดี ผู้ต้องเสียหายจะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความที่เสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินด้วยอีกก็ได้ สิทธิเรียกร้องอันนี้ไม่โอนกันได้และไม่ตกสืบไปถึงทายาท เว้นแต่สิทธินั้นจะได้รับสภาพกันโดยสัญญา หรือได้เริ่มฟ้องคดีตามสิทธินั้นแล้ว” มีตัวอย่างคำพิพากษาดังต่อไปนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ 2501/2517 จำเลยที่ 2 ขับรถยนต์ประมาทชนโจทก์ เป็นเหตุให้โจทก์ทั้งสองได้รับบาดเจ็บบนใบหน้าต้องเย็บและมีรอยแผลเป็นบนใบหน้า

ศาลอุทธรณ์พิพากษาให้จำเลยใช้ค่าศัลยกรรมตกแต่งใบหน้าโจทก์ทั้งสอง เป็นเงิน 14,000 บาท

ศาลฎีกาฟังว่า จำเลยที่ 2 ขับรถประมาท ทำให้โจทก์ทั้งสองได้รับบาดเจ็บมีบาดแผลบนใบหน้า เป็นปมด้อยแก่เจ้าของใบหน้า แม้โจทก์ยังมีได้ให้แพทย์ทำศัลยกรรมตกแต่งใบหน้า ค่าเสียหายที่โจทก์จำต้องให้แพทย์ทำศัลยกรรมใบหน้าเป็นค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอย่างอื่นมิใช่ตัวเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 โจทก์มีสิทธิเรียกร้องจากผู้ทำละเมิดได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 128/2522 จำเลยขับรถยนต์ประมาทชนโจทก์ที่ 1 ได้รับบาดเจ็บเกี่ยวกับสมองและประสาท วิธีการรักษาต้องดิ่งกระดูกคอให้เข้าที่ ต้องใส่เฝือกที่คอเป็นเวลานาน นอกจากนี้โจทก์ที่ 1 ยังได้รับบาดเจ็บ มีบาดแผลที่หน้า คอ และไหล่อีก

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ค่าทนายทรมานจากบาดแผล กับหน้าเสียโฉมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 ไม่เป็นการซ้ำซ้อน ค่าใช้จ่ายในการจ้างแพทย์ทำศัลยกรรมใบหน้าย่อมเป็นความเสียหายที่เป็นตัวเงิน แต่การที่มีแผลเป็นบนใบหน้า ทำให้ดูน่าเกลียดน่ากลัวมีคนคบค้าสมาคมน้อยลงไป ย่อมเป็นความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน

คำพิพากษาศาลจังหวัดนนทบุรีคดีแดงที่ 939/2548 โจทก์เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขจำเลย การกระทำของแพทย์ผู้ตรวจรักษาโจทก์ไม่ถูกต้องวิธีตามหลักวิชาการ กระทำโดยประมาทให้โจทก์ตาบอดทั้งสองข้าง ต้องทนายทรมานทางจิตใจขาดความรื่นรมย์ในการมองเห็นเป็นจำนวนเงิน 4,000,000 บาท ค่าเสียหายต้องตาบอดตลอดชีวิต 3,000,000 บาท ค่าจ้างผู้ดูแล 20 ปี 2 เดือน เป็นจำนวนเงิน 2,904,000 บาท ค่ารักษาตาเป็นเวลา 20 ปี 2 เดือนๆ ละ 5,000 บาท เป็นเงิน 1,210,000 บาท ค่าขาดรายได้เดือนละ 4,500 บาท เป็นเวลา 20 ปี 2 เดือน เป็นเงิน 1,089,000 บาท รวมค่าเสียหายเป็นจำนวน 13,203,000 บาท

ศาลพิจารณา แพทย์รักษาผิดวิธีทำให้โจทก์ตาบอด เกิดจากการแพ้ย้อย่างรุนแรงเป็นการรักษาที่ไม่ได้มาตรฐานเท่าที่ควร ถือว่าแพทย์รักษาโดยประมาท เป็นเหตุโจทก์ตาบอดทั้งสองข้างต้องทนายทรมานทางจิตใจ ไม่สามารถทำงานได้ตามปกติ ทำให้ขาดรายได้ และจำเป็นต้องมีผู้ช่วยเหลือดูแลในการใช้ชีวิตประจำวัน ให้จำเลยใช้ค่าเสียหายจำนวน 800,000 บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับแต่วันทำละเมิดเป็นต้นไปจนกว่าชำระเสร็จแก่โจทก์

คำพิพากษาศาลจังหวัดนนทบุรีคดีแดงที่ 76/2549 จำเลยที่ 1 เป็นทันตแพทย์กระทำโดยประมาทอุดฟันโจทก์ที่ 1 ซึ่งผู้ 3 ซี่ ติดต่อกันเป็นเวลานานกว่า 30 นาที ทำให้โจทก์ที่ 1 กลัวหวาดวิตก เกิดการช็อก เป็นเหตุให้สมองขาดออกซิเจนเป็นเวลา 4-5 นาที ส่งผลให้โจทก์ที่ 1 แขนขา มือเท้าเกร็งงอตลอดเวลา ตาบอดหูหนวก พูดไม่ได้ ต้องใส่เครื่องช่วยหายใจ ต้องให้อาหารทางสายยาง ได้รับบาดเจ็บสาหัสกลายเป็นคนพิการทางสมอง ต้องทุพพลภาพตลอดชีวิต เรียกค่าเสียหายที่ต้องทุกข์ทรมานทางร่างกายเป็นเงิน 1,000,000 บาท และค่าทนายทนายทนายที่ได้รับความเจ็บปวดทุกครั้ง ที่ทำการนวดแขนขา มือและเท้า หรือเหย้าสายยางเพื่อลดเสมหะที่ลำคอ เป็นที่เวทนาแก่ผู้ที่พบเห็น เป็นเงิน 1,000,000 บาท ค่าขาดรายได้ในอนาคตเมื่ออายุ 20 ปี ถึงอายุ 60 ปี ในอัตราเงินเดือนๆ ละ 10,000 บาท เป็นเงิน 4,800,000 บาท

ศาลจังหวัดนนทบุรีพิจารณา จำเลยที่ 1 มิได้ใช้ความระมัดระวังปฏิบัติตามหลักวิชาการตามวิสัยของทันตแพทย์ ประมาทในการรักษาโจทก์ที่ 1 เป็นเหตุให้โจทก์ที่ 1 เป็นคนพิการทุพพลภาพตลอดชีวิต โจทก์ที่ 1 ได้รับค่าทนายทนายทนายที่ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานทางร่างกายและจิตใจ เป็นความเสียหายอันเดียวกัน ค่าเสียหายในส่วนนี้เป็นเงิน 1,000,000 บาท ความสามารถในการหารายได้ในอนาคต เป็นเวลา 40 ปี เป็นเงิน 2,400,000 บาท พิพากษาให้จำเลยที่ 5 กระทั่งทรงสาธารณสุขเป็นนิติบุคคลและเป็นผู้บังคับบัญชา จำเลยที่ 1 ถึงที่ 4 ร่วมกันชดใช้ค่าสินไหมทดแทน รวมเป็นเงิน 3,400,000 บาท แก่โจทก์ที่ 1

ในกรณีละเมิดก่อให้เกิดความเสียหายเกี่ยวกับเพศ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 วรรคสอง บัญญัติว่า “อนึ่งหญิงที่ต้องเสียหายเพราะผู้ใดทำผิดอาญา เป็นทาสีธรรมแก่ตน ก็ย่อมมีสิทธิเรียกร้องทำนองเดียวกันนี้” มีตัวอย่างคำพิพากษาดังต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 378/2483 จำเลยที่ 1 สมคบกันพาบุตรโจทก์ไปได้เสียกัน และบอกเลิกการสมรส ทำให้โจทก์เป็นบิดาได้รับความอับอายขายหน้า ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยใช้ค่าเสียหายในการผิดสัญญาสมรส 30 บาท และค่าเสียหายในการละเมิด 150 บาท

ศาลฎีกาพิจารณาตามฟ้องในเรื่องค่าเสียหายที่โจทก์ได้รับความอับอายที่บุตรสาวโจทก์ไม่ได้จดทะเบียนสมรส ไม่ใช่เรื่องละเมิดที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 423 เป็นเรื่องไขว่ขว้าวแพร่หลาย ผ่าฝืนความจริงอันเสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณ มิใช่เกี่ยวกับการอับอาย พิพากษายืน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3782/2542 จำเลยใช้กลอุบายหลอกลวงโจทก์ไปทำอนาจารโดยโจทก์ไม่ยินยอม ทั้งเป็นการหน่วงเหนี่ยวให้โจทก์ปราศจากเสรีภาพในร่างกาย เป็นการละเมิดต่อโจทก์ ขอเรียกค่าเสียหายในส่วนนี้เป็นเงิน 600,000 บาท และทำให้โจทก์ถูกดูหมิ่นเกลียดชังจากเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา ทำให้โจทก์ไม่เจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ทำให้ลูกศิษย์เสื่อมศรัทธาและไม่เคารพนับถือเหมือนก่อน ทำให้วงศ์ตระกูลโจทก์เสียหาย ทำให้คนรักของโจทก์เกิดระหองระแหงรังเกียจ โจทก์ต้องเสียสุขภาพจิต เนื่องจากความเครียดอันเป็นความเสียหายทางจิตใจต่อการมีครอบครัวในอนาคต มีอาการซึมเศร้า เป็นความเสียหายเกี่ยวกับชื่อเสียง เกียรติยศ และมีผลกระทบโดยตรงต่อตำแหน่งของโจทก์ คิดค่าเสียหายในส่วนนี้เป็นเงิน 200,000 บาท ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยชดเชยค่าเสียหายเป็นเงิน 200,000 บาท

ศาลฎีกาพิพากษาให้จำเลยชดเชยค่าเสียหายทางกายและจิตใจเป็นเงิน 200,000 บาท ส่วนความเสียหายต่อเกียรติยศและมีผลกระทบต่อหน้าที่การงาน ศาลฎีกากำหนดให้จำเลยชดเชยค่าเสียหายเป็นเงิน 75,000 บาท รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 275,000 บาท

ในกรณีละเมิดก่อให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียง

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 423 บัญญัติว่า “ผู้ใดกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง เป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียง หรือเกียรติคุณของบุคคลอื่นก็ดี หรือเป็นที่เสียหายแก่ทางทำมาหาได้หรือทางเจริญของเขาโดยประการอื่นก็ดี ท่านว่าผู้นั้นจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เขา เพื่อความเสียหายอย่างใดๆ อันเกิดแต่การนั้น แม้ทั้งเมื่อตนมิได้รู้ว่าคุณนั้นไม่จริง แต่หากควรจะรู้ได้

ผู้ใดส่งข่าวสารอันตนมิได้รู้ว่าเป็นความไม่จริง หากว่าตนเองหรือผู้รับข่าวสารนั้นมีทางได้เสียโดยชอบในการนั้นด้วยแล้ว ท่านว่าเพียงที่ส่งข่าวสารเช่นนั้น หากทำให้ผู้นั้นต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่”

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 447 บัญญัติว่า “บุคคลใดทำให้เขาต้องเสียหายแก่ชื่อเสียง เมื่อผู้ต้องเสียหายร้องขอ ศาลจะสั่งให้บุคคลนั้นจัดการตามควรเพื่อทำให้ชื่อเสียงของผู้นั้นกลับคืนดีแทนให้ใช้ค่าเสียหายหรือสั่งให้ใช้ค่าเสียหายด้วยก็ได้” และมีคำพิพากษาได้วินิจฉัยไว้ดังนี้คือ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 242/2515 การที่จำเลยค่าบุตรโจทก์ อันมีความหมายทำนองว่าโจทก์ และบุพการีเป็นคนล่าสอนมีบุตรกับชายอื่นซึ่งมิใช่สามีของตนนั้น เป็นความเสียหายเกี่ยวกับชื่อเสียง และตัวบุคคล เป็นการใส่ความโจทก์และบุพการีทำให้โจทก์เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นเกลียดชัง ทำให้ การค้าขายถั่ว เหลี่ยมเดือนละ 20,000 บาท ลดลงเหลือเดือนละไม่เกิน 1,000 บาท เรียกค่าเสียหายเป็น เงิน 80,000 บาท ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยใช้ค่าเสียหาย 200 บาท

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า การค่าบุตรทำนองว่าโจทก์เป็นคนล่าสอนมีบุตรกับชายอื่นมิใช่สามีตน ไม่เกี่ยวกับการค้าขายของโจทก์ โจทก์จะเรียกค่าเสียหายโดยอ้างว่ารายได้จากการค้าขายตกต่ำ เป็น การเรียกร้องค่าเสียหายที่ไกลเกินกว่าเหตุ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 วรรคแรก บัญญัติให้ “ในคดีที่ พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับ อันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำผิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาล ที่พิจารณาคดีอาญา ขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้”

บทบัญญัติของกฎหมายมาตรานี้ได้แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2548 ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายทางจิตใจอันเป็นผลมาจากการทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้เกิด อันตรายแก่ร่างกายและจิตใจตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 แนวคิดของกฎหมายเพื่อให้ ผู้เสียหายซึ่งได้รับความเสียหายจากการทำความผิดของจำเลย ไม่ต้องไปดำเนินคดีส่วนแพ่งเพื่อ เรียกค่าสินไหมทดแทนด้วยตนเอง จะได้ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมในการเรียกค่าสินไหมทดแทน อันเป็นภาระยิ่งขึ้นให้แก่ผู้เสียหาย เพื่อให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาทุกประเภท ที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ต่อเนื่องไปได้ เพื่อให้การพิจารณาคดีส่วนแพ่งเป็นไปโดยรวดเร็ว และ เพื่อลดภาระให้แก่ผู้เสียหาย⁶¹

⁶¹ เมธี ศรีอนุสรณ์. (2549, กุมภาพันธ์). “ผู้เสียหาย:เรียกค่าเสียหายโดยไม่ต้องฟ้อง?.” สัมภาษณ์พิเศษ ชาณุณรงค์ ปรานีจิตต์. รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา. วารสารข่าวกฎหมายใหม่, 3, 68. หน้า 4-11.

3.3 แนวคิดการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจกรณีความรับผิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

ในอดีตการซื้อขายและการผลิตสินค้าไม่มีความซับซ้อน ผู้ผลิตสินค้าและผู้ขายสินค้าเป็นบุคคลเดียวกัน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภคเป็นคู่สัญญาโดยตรง (Privity of Contract) ตามสัญญาซื้อขาย โดยผู้ซื้อต้องระวังในการเลือกสินค้า (Caveat Emptor) ผู้ขายมีหน้าที่ส่งมอบสินค้าที่เหมาะสมไม่ชำรุดบกพร่อง หากมีความเสียหายชำรุดบกพร่องของสินค้า ผู้ซื้อสามารถฟ้องผู้ขายให้รับผิดชอบใช้ได้ ในกรณีที่สินค้านั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน หรืออื่นใด ผู้ซื้อสามารถฟ้องผู้ขายตามลักษณะละเมิดเพื่อเรียกค่าเสียหายตามความเป็นจริง เป็นการชดเชยเยียวยาความเสียหายที่ได้รับ ซึ่งผู้เสียหายเป็นผู้มีภาระการพิสูจน์ว่าความเสียหายเกิดขึ้นจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ โดยผิดกฎหมายของผู้ขาย ผู้ซื้อเป็นผู้นำสืบถึงความบกพร่องในกระบวนการผลิตตามหลักความรับผิดเมื่อมีความผิด (Liability based on Fault)⁶²

เมื่อเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรม ระบบการผลิตมีความซับซ้อน ใช้เทคโนโลยีที่ก้าวหน้ามาก การผลิตที่มีจำนวนมากแบบ Mass Production มีการค้าขายส่งสินค้าออกไปขายต่างประเทศ การค้าขายหลายทอด ผู้ผลิตและผู้ขายมิใช่บุคคลเดียวกันอีกต่อไป ผู้ซื้อทำสัญญาซื้อขายกันกับพ่อค้าปลีกรายย่อย จึงมิใช่คู่สัญญากับผู้ผลิตอีกต่อไป และผู้ซื้อไม่สามารถเข้าใจหรือตรวจสอบสินค้าในขณะที่ซื้อข่าว่ามีความสมบูรณ์ได้ ทำให้หลักผู้ซื้อต้องระวังเริ่มขาดความเป็นธรรม ในการฟ้องคดีละเมิดเมื่อเกิดความเสียหายจากสินค้า ผู้ซื้อผู้ได้รับความเสียหายต้องนำสืบถึงความจงใจและประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตว่าเกิดขึ้นอย่างไรในกระบวนการผลิตสินค้า ซึ่งเป็นการยากที่ผู้เสียหายจะนำสืบได้และพยานหลักฐานทั้งหมดก็อยู่ในความครอบครองของผู้ผลิตซึ่งเป็นบุคคลที่รู้ดีที่สุดว่าเกิดความบกพร่องในการผลิตสินค้านั้นอย่างไร ในขั้นตอนใด โอกาสที่ผู้เสียหายจะได้รับการชดเชยเยียวยาค่าเสียหายที่เกิดขึ้น จึงเป็นไปได้ยาก หากจะดำเนินคดีตามหลักสัญญาซื้อขายต้องฟ้องร้องเฉพาะคู่สัญญา คือผู้ค้าปลีกทอดสุดท้าย ซึ่งได้กำไรจากส่วนต่างของราคาซื้อขายเป็นจำนวนเล็กน้อย เมื่อเทียบกับผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าสินค้านรายแรก ซึ่งได้ผลกำไรจำนวนมาก แต่ผู้ค้าปลีกกลับต้องมารับภาระหนัก ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมมากขึ้น จึงทำให้เกิดแรงผลักดันให้มีการแก้ไขกฎหมายเพื่อให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย ผู้เสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยได้รับการเยียวยาชดเชยที่เป็นธรรม เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้บริโภคว่า สินค้าที่จำหน่ายในท้องตลาดมีความปลอดภัยในการบริโภคตามที่พึงคาดหมายได้ โดยปกติธรรมดาและเหมาะสมกับสภาพตลาดที่เปลี่ยนแปลงไป โดยกำหนดตัวผู้ต้องรับผิด ขอบเขตของความรับผิด และอายุความฟ้องคดี เป็นต้น

⁶² สุขุม สุภนิติช. (2544). คำอธิบายกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์. หน้า 21-22.

แนวความคิดของกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือ Product Liability Law เป็นความรับผิดชอบทางแพ่งต่อความชำรุดบกพร่อง (defect) ของสินค้า หรือชิ้นส่วนของสินค้าที่ทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยหรืออันตราย หรือเสียหายแก่ผู้บริโภคสินค้านั้น เป็นกฎหมายที่มุ่งเยียวยาชดใช้ให้แก่ผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้า โดยไม่คำนึงถึงว่าผู้ผลิตสินค้าจะเป็นคู่สัญญากับผู้เสียหายหรือไม่ กระทำละเมิดด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่⁶³

3.3.1 แนวทางการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจ กรณีความรับผิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ในต่างประเทศ

ประเทศสหรัฐอเมริกา Product Liability Fairness Act of 1995 มาตรา 101 (11) บัญญัติให้เรียกค่าเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน เป็นผลจากการได้รับบาดเจ็บรวมถึงความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน ความสะเทือนทางจิตใจ ความทุกข์ทางจิตใจ การสูญเสียทางสังคม มิตรภาพ ทำให้เสียเกียรติ เสียชื่อเสียง หรือได้รับความอับอาย

[Section 101 (11) Noneconomic loss: The term “Noneconomic loss”

(A) means subject , nonmonetary loss resulting from harm , including pain , suffering , inconvenience , mental suffering, emotional distress , loss of society and companionship, loss of consortium, injury to reputation, and humiliation;]

ตามกฎหมายอังกฤษ consumer Protection Act 1987 มาตรา 5 (1) นิยามความเสียหาย หมายถึง อันตรายแก่ชีวิตและร่างกาย [Section 5 (1) Subject to the following provisions of this section, in this Parts “ damage” means death or personal injury or any loss or damage to any property(including land.)

แม้ประเทศอังกฤษจะสมาชิกสหภาพยุโรป แต่ Consumer Protection Act ไม่ได้บัญญัติให้เรียกค่าเสียหายทางจิตใจได้ ศาลอังกฤษได้ถือเป็นแนวปฏิบัติว่า ผู้เสียหายสามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงิน เช่น ความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน และความเสียหายในอนาคต สำหรับความเสียหายในทางจิตใจ (emotion distress)

⁶³ สุขุม สุภนิตย์. เล่มเดิม. หน้า 9-12.

Consumer Protection Act 1987 มาตรา 6 (7) บัญญัติให้การฟ้องร้องคดี product liability ตามบทบัญญัติใน Part 1 นั้น เป็นการฟ้องร้องคดีละเมิด [It is hereby declared that liability by virtue of this Part is to be treated as liability in tort for the purposes of any enactment conferring jurisdiction on any court with respect to any matter.]

โดยหลักทั่วไปศาลอังกฤษจะไม่ให้ค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายทางจิตใจ เช่น ความเศร้าโศก ความเสียใจ แต่ถ้าวินิจฉัยว่าเป็นความเสียหายแก่จิตประสาท ศาลถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของความเสียหายทางร่างกาย

Product Liability Law ในประเทศญี่ปุ่น Article 3 บัญญัติว่า “ความเสียหายที่จะได้รับการเยียวยาตามกฎหมายนี้ คือ ความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินของบุคคล” [Article 3 (Product Liability) The manufacturer, etc. shall be liable for damages caused by the injury, when he injured someone's life, body or property by the defect in his delivered product which he manufactured, processed, imported or put the representation of name, etc. as described in subsection 2 or 3 of section 3 of Article 2 on. However, the manufacturer, etc. is not liable when only the defective product itself is damaged.] ไม่ได้กำหนดขอบเขตค่าสินไหมทดแทนเอาไว้ว่า จำเลยจำต้องรับผิดชอบอย่างน้อยเพียงใดในการกำหนดค่าสินไหมทดแทน ดังนั้นการกำหนดค่าสินไหมทดแทนจึงเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น ในเรื่องค่าสินไหมทดแทนเพื่อการทำละเมิดในมาตรา 6 ในเรื่องความเสียหายทางจิตใจนั้น กฎหมายญี่ปุ่นจะยอมให้เรียกได้ก็ต่อเมื่อ มีความเสียหายทางร่างกายเกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายด้วย [Article 6 (Application of Civil Code) In so far as this law does not provide otherwise, the liability of the manufacturer , etc. for damages caused by a defect in the product shall be subject to provisions of the Civil Code (Law No.89, 1896).]

คดีที่ผู้บริโภคนำฟ้องให้บริษัท McDonald's สาขาประเทศไทย ให้รับผิดชอบความเสียหายเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน ค.ศ. 1995 ที่โจทก์ได้ดื่มน้ำส้มที่มีสารเจือปน ศาลตัดสินให้จำเลยรับผิดชอบต่อโจทก์ สำหรับค่าทนายความและความเสียหายทางจิตใจจากการดื่มน้ำส้มที่มีสารเจือปนรวมเป็นเงิน 100,000 เยน⁶⁴

⁶⁴ มานิตย์ วงศ์เสรี, วรณชัย บุญบำรุง, พินัย ณ นคร, สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ์ และ อิงอร จินตนาเลิศ. (2543, ตุลาคม-2544, เมษายน). ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้า (Product Liability) (รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์). หน้า 97.

3.3.2 แนวคิดการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจในกรณีสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในประเทศไทย

ปัจจุบันนี้ ประเทศไทยมีร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ... แม้ขณะนี้ยังค้างในชั้นพิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญ วุฒิสภา ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวแสดงให้เห็นแนวโน้มการยอมรับให้มี ผู้เสียหายได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย หรือทรัพย์สินอื่นๆ ยังต้องอาศัยการปรับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาฟ้องบังคับแก่คดีเพื่อเรียกค่าเสียหายจากผู้ผลิตหรือผู้ค้าขายปลีก โดยอาจฟ้องให้รับผิดชอบตามสัญญาซื้อขาย หรือตามกฎหมายลักษณะละเมิด

ความรับผิดของผู้ขายในความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่ซื้อขายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 472 และความชำรุดบกพร่องต้องมีมาก่อนหรือในขณะที่ทำสัญญาซื้อขาย มีผลให้ผู้ขายต้องรับผิดชอบในสินค้าที่เสื่อมราคา หรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งจะใช้ตามปกติ หรือประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสัญญา ไม่ว่าผู้ขายจะรู้หรือไม่รู้ในความชำรุดบกพร่องก็ตาม เพราะผู้ขายมีหน้าที่ส่งมอบสินค้าที่ปราศจากความชำรุดบกพร่องแก่ผู้ซื้อเทียบได้กับ Implied Warranty ค่าเสียหายที่จะเรียกได้ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติทั่วไปในเรื่องนี้ตามมาตรา 222

ข้อยกเว้นความรับผิดของผู้ขายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 473 ในกรณีผู้ซื้อถึงความชำรุดบกพร่อง หรือควรรู้หากได้ใช้ความระมัดระวังเพียงพอเช่นวิญญูชน ในขณะที่ซื้อสินค้า หรือรู้ในเวลาส่งมอบสินค้าโดยเห็นความชำรุดบกพร่องชัดเจน แต่ก็ยังรับสินค้านั้นไว้โดยไม่อิดเอื้อนหรือทักท้วง หรือกรณีซื้อสินค้าจากการขายทอดตลาด นอกจากนี้ในกรณีคู่สัญญาตกลงกันไว้ว่า ผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 483 ก็ได้แต่ผู้ขายยังต้องคืนราคาแก่ผู้ซื้อหากมีความชำรุดบกพร่องเกิดขึ้นตามมาตรา 484 และไม่อาจอ้างข้อจำกัดความรับผิดได้หากผู้ขายรู้และปกปิดความจริง ผู้ขายต้องรับผิดชอบในความเสียหายจากสินค้านั้นด้วยตามมาตรา 485

ในกรณีที่มีความเสียหายเกิดจากสินค้าที่เป็นยานพาหนะเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล หรือเป็นทรัพย์สินอันตรายโดยสภาพ หรือโดยความมุ่งหมายที่จะใช้ หรือโดยอาการกลไกของทรัพย์สินนั้น อาจปรับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 437 ซึ่งเป็นบทสันนิษฐานความรับผิดฟ้องให้ผู้ครอบครอง หรือผู้ควบคุมดูแลรับผิดชอบในความเสียหายได้ แต่ผู้ถูกฟ้องร้องสามารถยกข้อต่อสู้ได้ว่า เป็นเพราะเหตุสุดวิสัย หรือเป็นความผิดของผู้เสียหายเองได้

ร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ..... หากมีผลใช้บังคับ ประเทศไทยจะได้มีกฎหมายที่บัญญัติรับรองสิทธิในชีวิตอันได้รับความคุ้มครองที่สามารถเรียกค่าเสียหายได้อย่างเต็มที่ โดยนำหลักความรับผิดเด็ดขาด (strict liability) มาใช้แทน โดยผลักภาระการพิสูจน์ให้กับผู้ผลิตต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ตนผลิต

นำเข้า ไม่ต้องพิจารณาถึงการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ผู้เสียหายเพียงแต่พิสูจน์ถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นอันเป็นผลมาจากความชำรุดบกพร่องของสินค้า⁶⁵

ร่างพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ...

มาตรา 11 บัญญัติว่า “นอกจากค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. “ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจอันเป็นผลเนื่องจากความเสียหายต่อร่างกายหรือสุขภาพ อนามัย ของผู้เสียหาย และหากผู้เสียหายถึงแก่ความตายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย สามีภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของบุคคลนั้น ชอบที่จะได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายของบุคคลเหล่านั้นด้วย”

และมาตรา 4 บัญญัติว่า “ความเสียหาย” หมายความว่า ความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ไม่ว่าจะจะเป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สิน ทั้งนี้ให้รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้นด้วย

“ความเสียหายต่อจิตใจ” หมายความว่า ความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน ความหวาดกลัว ความวิตกกังวล ความเศร้าโศกเสียใจ ความอับอาย หรือความเสียหายต่อจิตใจอย่างอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน

⁶⁵ อนันต์ จันทโรภากร. (2547). กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบ เพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย. หน้า 167.

บทที่ 4

วิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจ

ทั้งทางจิตแพทย์และนักกฎหมายได้นิยามคำว่า “ความเสียหายทางจิต” (psychic injury) ว่า “เป็นความเจ็บปวดทางจิตใจที่ร้ายแรง (mental anguish)¹ ก่อให้เกิดความกระทบกระเทือนทางจิตใจ เค็ดวินนี่เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า สามารถที่จะฟ้องร้องกันได้ ในกรณีที่การบาดเจ็บเกิดจากความกระทบกระเทือนที่ผ่านสื่อทางตาและทางหู โดยที่ไม่มีการสัมผัสทางกายโดยตรงเลย ความแตกต่างระหว่างความกระทบกระเทือนทางใจและการบาดเจ็บทางร่างกายนั้น ไม่ใช่เรื่องทางวิทยาศาสตร์ เพราะความกระทบกระเทือนทางจิตใจ ในกรณีที่เป็นผล หรืออย่างน้อยที่สุด ก็คู่กันกับการรบกวนทางร่างกายบางอย่าง โดยระบบของผู้ป่วยนั้น ความกระทบกระเทือนทางจิตใจ อาจมีผลร้ายแรงกว่า สิ่งที่เกิดจากกระทบกระทั่งทางกายเสียอีก”²

ความทุกข์ร้อนทางใจหรือความกระวนกระวายนั้น กฎหมายไม่อาจจะตีราคา การทำหน้าที่อย่างปกติของจิตใจ จิตใจของมนุษย์มีความสำคัญเช่นเดียวกับการทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพของอวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกาย มนุษย์มีสิทธิที่จะปลดจากความบอบช้ำทางจิตใจเท่าเทียมกับที่เขามีสิทธิที่จะอยู่ได้โดยปราศจากรอยแผลบนร่างกาย โดยความเป็นจริงแล้ว การปกป้องคุ้มครองจิตใจ อาจจะมีความสำคัญยิ่งกว่าการปกป้องคุ้มครองอวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกาย ถ้ามองโลกรอบๆ ตัวเรา จะเห็นว่าจิตใจที่สมบูรณ์ในร่างที่พิการสามารถบรรลุถึงความสำเร็จในการที่จะทำประโยชน์ให้แก่ปัจเจกชนหรือสังคมได้มากกว่าคนที่มี่ร่างกายสมบูรณ์ แต่มีจิตใจที่บกพร่อง³

จิตใจ หมายรวมถึง ที่เกิดแห่งความรู้สึกของคน ไม่มีรูปร่าง อย่างตา หู จมูก ลิ้นหรือกาย เป็นส่วนที่เกิดความสำนึก ความรู้สึก ความคิด และอารมณ์ นอกเหนือไปจากประสาทซึ่งเป็นส่วนของร่างกายที่มีรูปร่าง บุคคลอาจเป็นอัมพาตไปในส่วนหนึ่งส่วนใดของร่างกาย แต่จิตใจ คือส่วนที่เป็นความคิดยังเป็นปกติอยู่ก็ได้ จิตใจมิใช่อารมณ์ อันเป็นสิ่งที่กระทบจิตใจ หรือเป็นอาการ

¹ Amdursky. (1963-1964). *The Interest in Mental Tranquillity*. pp. 339, 349.

² Bromberg & Brody. (1971). *Psychiatry and the Law of Personal Injury*. pp. 28, 52.

³ พิศवास สุคนธพันธุ์. (2524). “ความเสียหายทางจิตตามกฎหมายระบบคอมมอนลอว์.” วารสารนิติศาสตร์, 12, 2. หน้า 166.

ปรากฏออกมา เช่น ความโกรธ ความรัก ความกลัว ความอาย ความน้อยใจ ความเสียใจ ความดีใจ อันเป็นความรู้สึกที่เกิดจากจิตใจอีกชั้นหนึ่ง การกระทำที่กระทบถึงจิตใจ ซึ่งทำให้เกิดอาการของจิตใจ เหล่านี้เป็นกรกระทำต่อจิตใจทั้งสิ้น แต่การที่กระทบถึงจิตใจจะถึงเป็นการทำร้ายนั้น ทำให้เสียหายทางจิตใจหรือไม่ คงต้องวินิจฉัยตามความคิดเห็นของวิญญูชน โดยทั่วไป⁴

English Law Commission Report, No.247, December 1997 ได้แสดงความคิดเห็นว่า “การชดเชยค่าเสียหายทางจิตใจ ดูเหมือนกับเป็นการลงโทษจำเลย เป็นการชดเชยสำหรับการถูกละเมิดหรือการทำให้บาดเจ็บ การทำร้ายความรู้สึกซึ่งเกิดขึ้นจากความบกพร่องต่อหน้าที่อย่างรุนแรง หรือการมีเจตนาร้ายของจำเลยในการทำละเมิด ค่าเสียหายทางจิตใจควรเป็นการเรียกร้อง เพื่อจะชดใช้สำหรับความเสียหายทางความรู้สึก ควรจะมีความชัดเจนว่าเป็นความเสียหายสำหรับความบาดเจ็บทางความรู้สึกมากกว่าค่าเสียหายทางจิตใจ และการกำหนดจำนวนค่าเสียหายสำหรับการบาดเจ็บทางความรู้สึก เป็นสิ่งที่คำนวณได้ค่อนข้างยาก ต้องอ้างอิงถึงการกระทำที่รุนแรงของจำเลย เป็นผลให้เกิดความโศกเศร้ากับใจทัก ไม่มีส่วนประกอบของการลงโทษ หากค่าเสียหายทางจิตใจมีความสามารถในระดับสูง ก็จะเพิ่มเติมบทบาทของค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ ซึ่งควรถูกยกเลิก Lord Devlin เชื่อว่าการลงโทษควรใช้กับคดีอาญา จึงได้ผลักดันให้มีการยกเลิก Punitive Damages และข้อจำกัดของค่าเสียหายทางจิตใจควรพิจารณาในปริมาณที่เหมาะสมในการนำไปใช้ นอกจากนี้ควรใช้ในกรณีการกระทำละเมิดเพียงบางประเภทที่ต้องการเรียกร้องค่าเสียหายทางจิตใจ แม้ว่าค่าเสียหายทางจิตใจอาจไม่เหมาะสมกับการละเมิดบางประเภท (เช่น ความประมาท) แต่ค่าเสียหายสำหรับการบาดเจ็บทางจิตใจ ควรชดเชยให้กับการบาดเจ็บที่เกิดกับความรู้สึกอย่างเต็มจำนวน ไม่ว่าจะเกิดขึ้นโดยการกระทำผิด เป็นกรณีพิเศษหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งพิจารณาถึงในคดีประเภทซึ่งโจทก์เป็นผู้บริโภค และจำเลยเป็นเจ้าของธุรกิจ รวมถึงการละเมิดสิทธิทางรัฐธรรมนูญซึ่งเกิดขึ้นในสภาพกฎหมายปัจจุบัน เพื่อรับรองและเน้นถึงลักษณะของการชดใช้ค่าเสียหายทางจิตใจ การพัฒนาค่าเสียหายทางจิตใจดังกล่าวนี้ ควรเป็นหน้าที่ของศาล”

The Law Commission Item 2 of the Sixth Programme of Law : Damage. Lord Irvine of Lairg, Lord High Chancellor of Great Britain ให้ความเห็นว่า “แม้ว่าค่าเสียหายทางจิตใจ ยังมีความไม่ชัดเจนพอในคำวินิจฉัยของ Lord Devlin ในคดี *Rookes v. Barnard* แต่ก็เป็นคดีที่ปรากฏค่าเสียหายต่อจิตใจที่โจทก์ได้รับค่าทดแทนในการกระทำละเมิด ทำให้ค่าเสียหายที่ได้รับเพิ่มจำนวนมากขึ้น ก่อนที่จะมีคดี *Rookes v. Barnard* ค่าเสียหาย Aggravated Damages ไม่เคยถูกแยกออกมาอย่างชัดเจนเหมือนคดีดังกล่าว เพราะ Aggravated Damages ถูกรวมเป็นค่าเสียหายทั้งก้อน

⁴ จิตติ ดิงศภัทย์. (2539). กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 2 และ ภาค 3. หน้า 2005.

และไม่แตกต่างกับค่าเสียหายเชิงลงโทษ ศาลเรียกค่าเสียหายนี้ว่า Punitive บ้าง Exemplary บ้าง Aggravated บ้าง Retributory บ้าง หรือ Vindictive บ้าง เรียกกลับไปกลับมา และเพื่อทำให้ขอบเขตของค่าเสียหายทางจิตใจแคบเข้า ควรจะบัญญัติจำกัดความ ค่าเสียหายทางจิตใจ หมายถึง ค่าเสียหายที่ชดเชยให้กับโจทก์สำหรับการบาดเจ็บที่เพิ่มขึ้นจากการกระทำของจำเลย หรือการกระทำของจำเลยภายหลังกระทำความผิด รวมทั้งกระบวนการฟ้องร้องทางกฎหมาย และเพื่อให้เกิดความชัดเจนเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจอันเป็นการทดแทนความเสียหายให้กับผู้เสียหายได้อย่างพอใจ ไม่ใช่เป็นการลงโทษผู้กระทำผิด จึงควรจะใช้คำว่า “ค่าเสียหายทางจิตใจ (damages for mental distress)” เพื่อมิให้มีการเข้าใจผิด เพื่อเป็นการทดแทนทางจิตใจให้กับความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน เป็นผลเนื่องมาจากการกระทำของผู้กระทำละเมิดที่ยังค้างอยู่ในใจที่ผู้เสียหายได้รับ อันเกิดจากการกระทำที่รุนแรง อุกอาจ อาฆาตมาดร้าย โดยมีความบาดเจ็บทางจิตใจเป็นตัวเชื่อม ในกรณีที่โจทก์ไม่ได้สัมผัสความรู้สึกของความประพฤติกของจำเลย จะไม่ได้รับการทดแทนค่าเสียหายทางจิตใจ แม้ว่าการกระทำของจำเลยจะมีความผิดก็ตาม ซึ่งก็มีฝ่ายที่เห็นด้วยว่า โจทก์ที่เป็นนิติบุคคลไม่ควรมิสิทธิได้รับค่าเสียหายทางจิตใจเพราะนิติบุคคลไม่มีชีวิตจิตใจ แต่ในคดี *Messenger Newspaper Group Ltd v. National Graphical Association* เป็นคดีที่ให้บริษัทจำกัดมิสิทธิได้รับค่าเสียหายทางจิตใจ แม้จะน้อยกว่ากรณีที่ผู้เสียหายเป็นบุคคลธรรมดาก็ตาม และ Lord Woolf นำแนวคิดของค่าเสียหายทางจิตใจมาปรับใช้กับกรณีแพทย์ไม่ปฏิบัติต่อคนไข้ให้สมกับหน้าที่ที่ได้รับ ไม่ว่าจะป็นหน้าที่ตามสัญญาหรือการกระทำละเมิดซึ่งสามารถนำไปใช้กับกรณีต่างๆ ซึ่งบุคคลที่ได้รับความเสียหาย อยู่ในความดูแลของบุคคลอื่นที่มีหน้าที่ต้องดูแล แต่เป็นการยากที่จะนำมาปรับใช้กับกรณีได้รับบาดเจ็บจากการขับรถของผู้อื่น โดยหลักการที่ถูกต้อง ผู้เสียหายจะได้รับค่าเสียหายจากความเสียหายที่ได้รับจากการขับรถโดยสะเพร่า ไม่ระวัง (reckless) จำนวนค่าเสียหายจะสูงกว่าค่าเสียหายที่ได้รับจากความเสียหายที่ขับรถโดยไม่ระมัดระวัง

กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้พัฒนาความเสียหายทางจิตใจมาเป็นลำดับ โดยได้ขยายความคุ้มครองให้แก่บุคคลที่ได้รับบาดเจ็บทางจิตใจหรืออารมณ์ที่ชัดเจน มีหลักกฎหมาย **Restatement (second) of Torts § 905 (1979)** กล่าวว่า “ค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย รวมถึงค่าสินไหมทดแทนสำหรับการบาดเจ็บเกี่ยวกับร่างกายและความเสียหายทางจิตใจ” และ **Restatement of Torts § 46 (1948)** กล่าวว่า “บุคคลผู้ซึ่งมีพฤติกรรมที่รุนแรงโดยจงใจหรือโดยประมาทที่ทำให้ผู้อื่นเกิดความเครียดทางจิตใจ ต้องรับผิดชอบต่อความเศร้าโศกทางจิตใจนั้น ”

แม้บทลักษณะละเมิดของกฎหมายญี่ปุ่น ประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา 709 แม้จะไม่ได้บัญญัติว่าก่อความเสียหายต่อสิทธิ แต่หมายความว่ากระทำต่อสิทธิอื่นโดยไม่มีสิทธิจะทำ สาธารณะสำคัญของการกระทำละเมิด ย่อมเป็นการล่วงละเมิดสิทธิใดสิทธิหนึ่งและสิทธิเช่นว่านั้นอาจเป็นสิทธิชนิดใดก็ได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นสิทธิในทรัพย์สิน (property right) อาจเป็นสิทธิเกี่ยวกับฐานะของบุคคลก็ได้ เช่น สิทธิในร่างกาย เสรีภาพหรือชื่อเสียง สาธารณะสำคัญต้องมีความเสียหาย และความเสียหายอันเป็นมูลค่าความผิดฐานละเมิดอาจเป็นความเสียหายที่คำนวณเป็นเงินได้ หรือไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้ก็ได้ เป็นที่ยอมรับกันว่าต้องชดใช้กันเป็นเงินเรียกว่า ค่าทำขวัญ (consolation money) และ มาตรา 710 บัญญัติให้ความรับผิดชอบในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายตามบทบัญญัติตามมาตราก่อน จำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน แม้ความเสียหายนั้นจะมีใช้ตัวเงิน และโดยไม่ต้องคำนึงว่าความเสียหาย เช่นว่านั้นจะเกิดจากการทำต่อร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลอื่นหรือไม่

ความเสียหายในมูลละเมิดของกฎหมายญี่ปุ่น มิได้จำแนกสิทธิที่ถูกล่วงละเมิดไว้อย่างกฎหมายไทย แต่ศาลญี่ปุ่นกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่มีความสัมพันธ์กับการกระทำละเมิดโดยไม่มีข้อจำกัดต่างๆ นอกจากให้ชดใช้ในความเสียหายที่เป็นตัวเงินแล้ว ก็ยังอาจให้ใช้ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอีก

สำหรับกฎหมายลักษณะละเมิดของประเทศไทย หลักการชดใช้ค่าเสียหายอันเกิดแต่การไม่ชำระหนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะชดใช้ความเสียหายอันเกิดแต่การที่เจ้าหนี้ไม่ได้รับการชำระหนี้ตามสิทธิของตน กฎหมายมุ่งประสงค์จะเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่เอกชนคนใดคนหนึ่ง ซึ่งได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างอื่นโดยเฉพาะเจาะจง หากทำให้คืนสภาพเดิมไม่ได้ ก็พยายามที่จะให้ใกล้เคียงกับสภาพเดิมมากที่สุด การทำให้ผู้เสียหายกลับสู่ฐานะเดิม เมื่อมีความเสียหายแล้วศาลก็อาจกำหนดตามพฤติการณ์แห่งคดีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438

ความเสียหายเป็นหลักประการหนึ่งที่ต้องมี เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบทางละเมิด ถ้าไม่มีความเสียหายก็ไม่เป็นละเมิด ความเสียหายนั้นต้องเป็นความเสียหายต่อสิ่งต่างๆ ที่ระบุไว้ ซึ่งรวมความแล้วก็เรียกได้ว่าเป็นความเสียหายต่อสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของบุคคล จะเป็นสิทธิในกองทรัพย์สินหรือไม่ ก็ไม่สำคัญ แต่ปัญหาการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นอันเป็นวัตถุประสงค์ซึ่งเกิดจากมูลละเมิดที่พึงจะเรียกร้องให้ชำระชดใช้กันต่อไป ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 เป็นบทบัญญัติวางหลักทั่วไปในการกำหนดค่าเสียหาย ซึ่งใช้บังคับในกรณีละเมิดที่เกิดขึ้นตามมาตรา 420 ถึง 437 แต่ยังมีบทบัญญัติต่อไปถึงมาตรา 447 ในเรื่องค่าเสียหายอยู่อีกนอกเหนือบทบัญญัติเฉพาะเรื่องแล้ว ก็ต้องพิจารณาวินิจฉัยไปตามบททั่วไปตามมาตรา 438 นี้ ความมุ่งหมายในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนก็คือให้ผู้เสียหายได้กลับสู่ฐานะเดิมเหมือนเมื่อยังไม่มี

การละเมิด ในมาตรา 438 คำสินไหมทดแทนแยกพิจารณาได้ดังนี้ คือ โดยสถานใด เพียงใดตาม พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด ศาลกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจโดยพิจารณาจากพฤติการณ์ และความร้ายแรงแห่งละเมิด ได้แก่

คำพิพากษาฎีกาที่ 886/2476 คดีทำลายดวงซู้ย ทำให้ดวงซู้ยเสียหายขาดการปฏิบัติตาม ศีลธรรมอันดีทางศาสนา เช่น 'ไหว้ไม่ได้ตามประเพณีนิยม โจทก์ไม่ได้เรียกค่าเสียหายทางจิตใจมา เพียงอย่างเดียว เรียกค่าเสียหายต่อทรัพย์สินรวมมา เป็นคำสินไหมทดแทนที่เกี่ยวข้องขึ้นมาจาก ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 รวมพฤติการณ์ความร้ายแรงซึ่งเกินกว่าราคาทรัพย์สิน กฎหมายไม่ได้บัญญัติเฉพาะตัวทรัพย์สินเท่านั้น บุคคลทำละเมิดโอหัง บังอาจ หยาบซ้ำต่อศีลธรรม ทำความเสียหายให้เขาเกิดความทุกข์ระทมใจ ศาลมีอำนาจเพิ่มค่าเสียหายให้มากขึ้นตามพฤติการณ์ ความร้ายแรง

นอกจากกรณีทั่วไป กฎหมายกำหนดคำสินไหมทดแทนไว้เฉพาะแล้ว ศาลยังมีหลัก ในการกำหนดค่าเสียหายตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดดังนี้ คือ

1. กำหนดค่าเสียหายเป็นการลงโทษ
2. กำหนด ค่าเสียหาย เป็นการประมาณค่าเสียหาย
3. กำหนด ค่าเสียหายให้น้อยกว่าความเสียหายจริง

และ **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420** ซึ่งเป็นแม่บทความรับผิดชอบของบุคคล ในการกระทำของตนเอง คือ ต้องมีองค์ประกอบดังนี้

1. ต้องมีการกระทำ
2. โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ
3. กระทำต่อผู้อื่นโดยผิดกฎหมาย
4. ต้องมีความเสียหายแก่ชีวิต อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด

เป็นความเสียหายที่แน่นอนและเป็นความเสียหายโดยตรง

5. และต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

4.1 วิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจ

จากการพิจารณาการกำหนดคำสินไหมทดแทน ความเสียหายทางจิตใจของประเทศ อังกฤษ และประเทศสหรัฐอเมริกา กล่าวคือ ค่าเสียหายทางจิตใจ เป็นคำสินไหมทดแทนแบบทดแทน เป็นความเสียหายประเภทหนึ่งของความเสียหายอันมิใช่ตัวเงิน (non pecuniary loss) เป็นลักษณะ ที่เสริมของความรับผิดชอบทางละเมิด มูลเหตุของการฟ้องร้อง ค่าเสียหายทางจิตใจที่เหมาะสมสำหรับ

โจทก์ เป็นค่าสินไหมทดแทนที่เพิ่มขึ้นจากค่าสินไหมทดแทนทั่วไป เพื่อเยียวยาให้กับผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการถูกล่วงละเมิด ได้กลับคืนสู่สถานะเดิมมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เสมือนไม่มีการกระทำละเมิด โดยพิจารณาจากพฤติกรรมการกระทำผิดของจำเลย อันเกิดจากการกระทำที่รุนแรง อุกอาจ อาฆาตมาดร้าย ประกอบกับผลของการกระทำซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านจิตใจ ซึ่งสามารถพิสูจน์ให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า เกิดความเสียหายทางจิตใจขึ้น ควรจะต้องทดแทนให้พอใจแก่ผู้ที่ต้องเสียหาย ปราบกฏว่ายังไม่มีความหมายมาให้ความยุติธรรมและผลัดกันอย่างจริงจังให้ครอบคลุมความเสียหายในการเยียวยาผู้เสียหายในทางแพ่งมาใช้บังคับ

ฉะนั้นค่าเสียหายทางจิตใจ จึงเป็นการทดแทนความเสียหายในความเจ็บปวด ทุกข์ทรมานทางจิตใจให้กลับคืนสู่ฐานะเดิมมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ การกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจ จะต้องพิจารณาจากพฤติกรรมการกระทำของจำเลยโดยเจตนาหรือจงใจ พยาบาท อาฆาตมาดร้าย โอหังเหยียดไสยของจำเลย ประกอบกับความเสียหาย อันเป็นผลมาจากความผิดมูลฐาน

นอกจากค่าเสียหายทางจิตใจเป็นค่าเสียหายที่ชดเชยให้กับโจทก์สำหรับการบาดเจ็บที่เพิ่มขึ้นอันมีเหตุมาจากการกระทำของจำเลยและควรนำมาปรับใช้กับการกระทำของจำเลยภายหลังกระทำความผิด การปฏิเสธที่จะขอโทษในกรณีหมิ่นประมาท กระบวนการฟ้องร้องคดี รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือกรณีได้รับบาดเจ็บจากการข่มขืนของผู้อื่น โดยพิจารณาถึงการบรรเทาความเสียหาย ทำให้ผู้ถูกละเมิดได้รับการรักษาพยาบาลจากแพทย์ให้เร็วที่สุด บางครั้งผู้เสียหายบาดเจ็บมาก จะได้ไม่ต้องทนพิษจากบาดแผลนานเกินไป หรือทนความเจ็บไม่ไหวจนถึงแก่ความตายหรือแก่หมดสติ กว่าจะได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นอาจจะช้าเกินไป เพราะผู้ที่รู้ได้เร็วที่สุด ก็คือผู้กระทำละเมิดนั่นเอง และเป็นการเยียวยาทางจิตใจเบื้องต้นได้อย่างดี รวมทั้งนำมาปรับใช้กับกรณีแพทย์ไม่ปฏิบัติต่อคนไข้ให้สมกับหน้าที่ที่ได้รับ ไม่ว่าจะป็นหน้าที่ตามสัญญาหรือการกระทำละเมิด ซึ่งสามารถนำไปใช้กับกรณีอื่นๆ ซึ่งบุคคลที่ได้รับความเสียหายอยู่ในความดูแลของบุคคลอื่นที่มีหน้าที่ต้องดูแล

ดังนั้น การกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจเป็นสิ่งที่เหมาะสมสำหรับการกระทำที่น่าตำหนิของจำเลย และค่าเสียหายนั้นไม่ควรถูกชดใช้ในกรณีพิเศษเท่านั้น ควรชดเชยให้กับการบาดเจ็บทางจิตใจกับการกระทำละเมิดทั้งหมด และนำไปใช้กับกรณีความรับผิดชอบจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วย ดังปรากฏในคดี Carol Ernt V. Merch & Co.Inc (2005) จำเลยเป็นบริษัทผลิตยา vioxz ทั้งที่รู้จากผลการวิจัยแล้วว่า หลังจากการใช้ในระยะหนึ่ง ยานี้ไปทำให้ระบบการทำงานของหัวใจผิดปกติ บริษัทปกปิดข้อมูล แล้วยังขึ้นเอาออกจำหน่ายเพื่อไม่ให้ยอดขายของบริษัทตก เป็นการกระทำที่ไร้ศีลธรรม มุ่งจะเอาแต่กำไร ไม่คำนึงถึงสุขภาพของประชาชน มีผลกระทบต่อสังคม ส่งผลให้

โจทก์ได้รับความเสียหายทางจิตใจ คือ ขาดสามีผู้ให้ความช่วยเหลือในการเลี้ยงดูบุตรทั้ง 4 คน ทำให้เกิดความเครียด วิตกกังวล เครียด จนโจทก์ต้องกินยาแก้ลมประสาท

หากจะวิเคราะห์ความรับผิดชอบในการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายทางจิตใจ กล่าวคือ การผลการแทรกแซงผลประโยชน์ต่างๆ อาทิเช่น ผลประโยชน์ต่อตำแหน่งหน้าที่ ฐานันดร ได้แก่ การข่มขู่ การทำร้ายร่างกาย การถูกจำคุกโดยมิชอบ การมุ่งร้ายในการดำเนินคดี การทำลายชื่อเสียง การถูกคุกคามและการเลือกปฏิบัติโดยมิชอบ หรือผลประโยชน์เกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ ได้แก่ การรุกรานทรัพย์สินและการก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญ หรือผลประโยชน์ในทางธุรกิจการค้า ก็ได้แก่ การแทรกแซงทางธุรกิจโดยมิชอบอันเป็นการไว้วางใจนอกเหนือจากการกระทำละเมิดทั่วไป ซึ่งมีแนวโน้มจะขยายกว้างออกไป นอกจากพิจารณาถึงความเสียหายของผู้ถูกล่วงละเมิดแล้ว ยังพิจารณาถึงความเสียหายที่จะกระทบต่อสังคมด้วย

ความบาดเจ็บทางร่างกายสามารถคิดคำนวณได้ง่าย ในขณะที่บาดเจ็บทางจิตใจจำเป็นต้องไม่ได้ และวัดได้ยาก ต้องอาศัยความรู้ทางจิตวิทยาและจิตศาสตร์เข้าช่วย แพทย์บางคนมีความเห็นว่าการบาดเจ็บทางร่างกายเป็นส่วนผสมของการรบกวนทั้งทางกายและอารมณ์ เพียงแต่ต่างกันในส่วนเท่านั้น มนุษย์จึงเป็นหน่วยหนึ่งที่แบ่งแยกไม่ได้ในรูปของทางจิตใจ (mental) ร่างกาย (physical) และทางอารมณ์ (emotion) ซึ่งมีปฏิริยาต่อเนื่องกันและกันอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา⁵ ความเสียหายทางจิตใจ บางบทความหรือบางตำราใช้คำว่า “mental distress” บางบทความหรือบางตำราก็ใช้ “emotion distress” ถ้าเป็นความเสียหายทางอารมณ์จะต้องถึงขั้นรุนแรงมากถึงขนาดฝังลึกอยู่ในใจ และมีสัดส่วนที่จะส่งผลถึงร่างกายด้วย เพื่อขจัดความสับสน ทำให้เกิดความไม่แน่นอนว่าเป็นเพียงอารมณ์หรือจิตใจ ผู้เขียนจึงใช้คำว่า “mental distress” อันเป็นการบาดเจ็บทางจิตใจ โจทก์จะเรียกค่าเสียหายทางจิตใจมาเพียงอย่างเดียวไม่ได้ ต้องเรียกค่าเสียหายในความผิดหลักกรรมมาด้วย ดังในคดีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 886/2476 คดีทำลายดวงซุ้ย หากแค่เสียใจเป็นเพียงอารมณ์ เรียกค่าเสียหายไม่ได้ ผู้เขียนเห็นด้วยกับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2416/2528

แต่เนื่องจากค่าเสียหายทางจิตใจของไทยอยู่บนพื้นฐานของค่าสินไหมทดแทน ศาลกำหนดให้ตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด มีข้อจำกัดและคับแคบยังไม่มีหลักการและแนวทางในการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจ ทำให้ผู้ถูกล่วงละเมิดยังได้รับการทดแทนไม่เพียงพอเพื่อที่จะให้ผู้ถูกล่วงละเมิดได้รับการทดแทนความเสียหายที่เป็นธรรมขึ้น ทำให้การพัฒนาหลักกฎหมายเกี่ยวกับค่าเสียหายทางจิตใจมีแนวทางเป็นไปได้มากขึ้น ควรกำหนดความเสียหายทางจิตใจใน

⁵ พิศवास สุคนธ์พันธุ์. เล่มเดิม. หน้า 167, 169.

ตัวบทกฎหมาย แนวทางที่ชัดเจนในความผิดแต่ละฐานเพราะความเสียหายทางจิตใจ ในปัจจุบันยังคลุมเครือ พิสูจน์ยาก ควรมีกรอบในการเรียก น่าจะแก้ไขให้ชัดเจน จะได้ไม่ต้องตีความ⁶

ในกรณีละเมิดทำให้ถึงแก่ความตาย

หลักการ **Survival of Tort Actions** ได้เปิดไว้อย่างกว้างขวาง แม้ผู้เสียหายตาย ก็ไม่ทำให้คดีระงับ หรือผู้กระทำละเมิดตาย คดียังไม่ควรระงับ ยังต้องมีการเยียวยาให้กับโจทก์หรือผู้แทนของโจทก์ โดยกฎหมายบัญญัติให้ดำรงคงอยู่ซึ่งการกระทำภายหลังจากความตายในการฟ้องร้องเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ตาย ความเสียหายเรียกได้ก่อนตายและค่าเสียหายอันเป็นผลจากความตาย ได้แก่ ค่าเสียหายทางจิตใจ คมูลค่าทางเศรษฐกิจในชีวิตของผู้ตาย พิจารณาการกระทำของจำเลยประกอบแต่ถ้าตายทันที **Restatement (Second) of Torts § 926 (1979)** บัญญัติเรียกค่าเสียหายทางจิตใจไม่ได้ เพราะเมื่อตายทันทีที่ไม่มีช่วงเวลาทุกข์ทรมานทางจิตใจได้ กฎหมายบัญญัติกรณีผู้ถูกระทำละเมิดตายให้ตัวแทนของผู้ตายเรียกค่าเสียหาย หรือระหว่างพิจารณาคดี หากจำเลยตาย ผู้เสียหายฟ้องเอาทรัพย์สินของจำเลย ค่าเสียหายที่เรียกได้

1. การสูญเสียความสามารถในการหารายได้
2. ค่าเสียหายทางจิตใจที่ได้รับก่อนตาย

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ความรับผิดชอบทางละเมิดได้รับการแก้ไขว่าด้วยหลักการกระทำให้ตายโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย (wrongful death acts) มีบางรัฐได้บัญญัติหลักการเฉพาะการกระทำละเมิด สงวนสิทธิของผู้ตายในเวลาก่อนตายและในกรณีตาย ซึ่งเพิ่มสิทธิเรียกร้องในการเรียกค่าเสียหายอันเป็นผลจากความตาย ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงสิทธิของผู้ตาย ก่อนถึงแก่ความตายว่า มีสิทธิเรียกร้องหรือไม่ รัฐส่วนใหญ่ไม่ให้ค่าเสียหายทางจิตใจ แต่กำหนดค่าของชีวิตของผู้ตายให้สิทธิบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและต้องพึ่งพาผู้ตายเรียกได้ดังนี้

1. ค่าอุปการะ โดยคิดจากมูลค่าปัจจุบันที่ผู้ตายให้ความอุปการะตามระยะเวลาที่คาดหมายได้
2. การกลับสู่ฐานะเดิม จำนวนจากรายได้ของผู้ตาย ที่ควรจะให้ความช่วยเหลือครอบครัว ค่าชดเชยการสูญเสียที่ปรึกษา ความเป็นเพื่อน ความเศร้าโศกเสียใจ ทุกข์ทรมานใจที่ต้องสูญเสียคนที่เขารักต้องจากไปก่อนเวลาอันสมควร ต้องสูญเสียหุ้นส่วนชีวิต ความรัก และสัมพันธภาพในครอบครัว ต้องสูญเสียการได้รับการบริการจากสามีหรือภริยาที่คอยปรนนิบัติให้ชีวิตมีความสุข และให้คำแนะนำ อบรมสั่งสอน ให้การศึกษาแก่บุตร อยู่ในดุลพินิจของศาลกำหนดให้เพียงใด

⁶ วิชา มหากุณ. ประธานแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลฎีกา. สัมภาษณ์ 7 มิถุนายน 2549.

ให้สามีหรือภริยา หรือบุตร หรือบุคคลที่อยู่ในอุปการะ มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน เรียกค่าเสียหายทางจิตใจได้ โดยพิจารณาจากสิทธิของผู้ตายก่อนถึงแก่ความตาย

ศาลอังกฤษมีอำนาจลดค่าเสียหายลงครึ่งหนึ่ง อันเนื่องจากการสูญเสียความหวังที่จะมีชีวิตยืนยาวอยู่ตามปกติ ในคดีที่มีการละเมิด ให้อาชญากรถึงแก่ความตายเพราะชีวิตของอาชญากรเป็นชีวิตที่ทุกข์ทรมาน ไม่มีความสุขอย่างแท้จริง⁷

Law Reform (Miscellaneous Provisions) Act 1934 มาตรา 1 บัญญัติให้การตายของบุคคลซึ่งเกิดจากการกระทำละเมิดยังคงสิทธิไว้แม้จะไม่มีสภาพบุคคลแล้วก็ตาม รวมทั้งให้สิทธิในประโยชน์ของทรัพย์สินด้วย และมาตรา 2 ให้ความรับผิดชอบของการกระทำยังคงอยู่ สิทธิประโยชน์ในทรัพย์สินของผู้ตายจะต้องได้รับการชดเชยค่าเสียหาย การตายของบุคคลมีผลกระทบต่อมรดกที่ตั้งอยู่ต่อไป และบุคคลที่เรียกร้องค่าเสียหายจากการกระทำนั้น คือ ผู้แทนของผู้ตาย ความสัมพันธ์ส่วนตัวของผู้ตายเป็นตัวก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องค่านึงถึงสิทธิใจที่ควรนำสืบถึงการอุปการะ ให้คงสิทธิของผู้ตายแม้ไม่มีสภาพบุคคล รวมถึงสิทธิประโยชน์ในทรัพย์สินไม่สูญไป ให้ตกทอดแก่ทายาทค่าเสียหายเรียกได้ ณ เวลาถึงแก่ความตายเท่านั้น ภายหลังการตายเรียกไม่ได้

Fatal Accidents Act 1976 ได้บัญญัติผลประโยชน์ที่แน่นอนและจำนวนใกล้เคียงกับความสูญเสียที่ได้รับจากความตายของบุคคลนั้น ในมาตรา 1 สิทธิของผู้ถูกกระทำละเมิดที่ถึงแก่ความตาย อนุมาตรา (1) กำหนดว่า ถ้าการตายเป็นผลจากการกระทำละเมิด ไม่ว่าจะโดยจงใจหรือประมาท แต่ไม่ตายทันทีผู้เสียหายมีสิทธิที่จะได้รับค่าทดแทน ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายโดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าผู้เสียหายจะตายหรือไม่ อนุมาตรา (2) กฎหมายบัญญัติให้การกระทำละเมิดที่ทำให้ตาย ทายาทจะได้รับประโยชน์จากทรัพย์สิน และอนุมาตรา (3) กำหนดผู้อยู่ในความอุปการะ (dependent) หมายถึง บุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้ตายตามความสัมพันธ์ใกล้ชิดตามลำดับทั้งที่ชอบด้วยกฎหมายและไม่ชอบด้วยกฎหมาย ได้แก่ สามีหรือภริยา บุคคลที่อยู่ในความอุปการะ ผู้อยู่อาศัยในบ้านเดียวกันขณะหรือก่อนตาย หรืออย่างน้อย 2 ปี ก่อนตาย ญาติของผู้ตาย ได้แก่ น้องสาว พี่สาว พี่ชาย น้องชาย ลูก ป้า น้า อา ของผู้ตาย และในมาตรา 1 A กำหนดตัวผู้รับประโยชน์ ได้แก่ สามีหรือภริยา บุตรผู้เยาว์ ถ้าผู้ตายเป็นผู้เยาว์ที่ไม่ได้สมรส ผู้รับประโยชน์ ได้แก่ บิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมาย

⁷ จรัญ ภักดีธนากุล. (2548). กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. หน้า 91.

Civil Liability Act 1961 มาตรา 49 (1) (a) กำหนดให้ลูกขุนหรือผู้พิพากษากำหนดค่าสินไหมทดแทน ความเสียหายทางจิตใจ พิจารณาตามความเหมาะสมอันเป็นผลจากความตายที่ผู้ต้องพึงพาผู้ตายแต่ละคนควรจะได้รับ โดยคำนึงถึงสัดส่วนการบาดเจ็บของผู้ต้องพึงพาผู้ตายอันเป็นผลจากการตายตามลำดับ

Civil Liability (Amendment) Act 1996 มาตรา 2 (1) จำนวนเงินค่าสินไหมทดแทน ความเสียหายทางจิตใจในปัจจุบันได้มีการแก้ไขเป็นไม่ควรเกินกว่า 20,000 ปอนด์ ค่าเสียหายทางจิตใจที่เหมาะสม จะต้องไม่เกินกว่าสองเท่าของค่าเสียหายปกติ

ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 711 บัญญัติไว้กว้างๆ ว่า บุคคลใดทำให้ผู้อื่นตาย จำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายให้แก่บิดามารดา คู่สมรส และบุตรของผู้ตาย แม้ว่าสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลดังกล่าวไม่ถูกละเมิดก็ตาม กฎหมายประเทศญี่ปุ่น มาตรา 711 เป็นเรื่องที่ทำให้บุคคลอื่นถึงแก่ความตาย จำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหาย ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการอุปการะเลี้ยงดู ตลอดจนความเสียหายทางจิตใจ ตัวบทได้บัญญัติว่า เป็นการอุปการะเลี้ยงดูตามกฎหมาย ก็ย่อมหมายถึง การอุปการะเลี้ยงดูตามข้อเท็จจริง คำพิพากษาศาลสูงญี่ปุ่นลงวันที่ 22 ตุลาคม 1914 กล่าวว่า “หน้าที่อุปการะเลี้ยงดูเป็นหน้าที่ที่ตั้งอยู่บนรากฐานแห่งสัมพันธภาพระหว่างกัน”

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 443 ของไทย บัญญัติให้ในกรณีทำให้เขาถึงแก่ความตาย ค่าสินไหมทดแทน ได้แก่ ค่าปลงศพ รวมทั้งค่าใช้จ่ายอันจำเป็นอย่างอื่น ๆ อีกด้วย

ถ้ามิได้ตายในทันที ค่าสินไหมทดแทน ได้แก่ ค่ารักษาพยาบาล รวมทั้งค่าเสียหายที่ต้องขาดประโยชน์ท่ามาได้ เพราะไม่สามารถประกอบกิจการงานนั้นด้วย

ถ้าเหตุที่ตายลงนั้น ทำให้บุคคลหนึ่งคนใดต้องขาดไว้อุปการะตามกฎหมาย บุคคลนั้นชอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทน

จากการศึกษาเปรียบเทียบการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจในกรณีละเมิดทำให้ถึงแก่ความตาย สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

จากการพิจารณา Civil Liability Act 1996 ของประเทศอังกฤษ ได้กำหนดให้เรียกค่าเสียหายทางจิตใจ ค่าเสียหายทางจิตใจประเทศญี่ปุ่นเรียก “ค่าทำขวัญ (consolation money)” ได้แก่ ความเสียหายต่อความเศร้าโศกเสียใจอันเนื่องจากรักอาลัยในผู้ตาย เมื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งถูกระทำละเมิดถึงตาย ญาติพี่น้อง สามีภรรยา บิดาหรือบุตร ย่อมมีความเศร้าโศกเสียใจ ทุกข์ทรมานใจ

ที่ต้องสูญเสียคนที่เขารักต้องจากไปก่อนเวลาอันสมควร ต้องสูญเสียหุ้นส่วนชีวิต ความรักและสัมพันธภาพในครอบครัว ต้องสูญเสียการได้รับการบริการจากสามีหรือภริยาที่คอยปรนนิบัติให้ชีวิตมีความสุข และให้คำแนะนำ อบรมสั่งสอนให้การศึกษาแก่บุตร ซึ่งเป็นสิทธิของบุคคลที่อยู่ในความอุปการะจากผู้ตาย ในกรณีละเมิดทำให้เขาตาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 443 บัญญัติให้เรียกค่าเสียหายไว้เฉพาะ ไม่ได้บัญญัติให้เรียกค่าเสียหายทางจิตใจอันควรทดแทนให้กับบุคคลที่เป็นญาติใกล้ชิดและต้องพึ่งพาจากผู้ตาย

ค่าเสียหายเพื่อความเจ็บปวด ทุกข์ทรมานทางจิตใจของผู้รับสิทธิของผู้ตาย หลายรัฐในประเทศสหรัฐอเมริกามีกฎหมายที่ก้าวหน้า คือ ยินยอมให้ค่าเสียหายทางจิตใจในระหว่างที่มีความเสียหายเกิดขึ้นจนผู้ตายถึงแก่ความตายเรียกว่า “กฎหมายอันว่าด้วยสิทธิของผู้ตายอันหากจะมีชีวิตอยู่รอด (Survival of Tort Action)” เป็นการเยียวยาผู้ตายเอง แต่ถ้าตายทันที กฎหมายดังกล่าวไม่มีบทบัญญัติให้เรียกค่าเสียหายเช่นนั้นได้

ปัจจุบันศาลไทยมิได้ยอมรับค่าเสียหายทางจิตใจ โดยเหตุผลที่ว่า ไม่มีกฎหมายบัญญัติให้เรียกร้องค่าเสียหายทางจิตใจได้ เป็นความเสียหายที่มีอยู่จริงโดยพฤตินัย มีข้อจำกัดทั้งที่การแพทย์ให้ความสำคัญทางด้านจิตใจจะต้องควบคู่กับร่างกาย และในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 กฎหมายได้บัญญัติคุ้มครองเยียวยาให้ผู้เสียหายในคดีอาญายื่นคำร้องที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนในกรณีผู้เสียหายถูกทำร้ายร่างกายหรือจิตใจ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 โดยไม่ต้องฟ้องคดีแพ่งต่างหาก และไม่ต้องเสียค่าฤชาธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายอื่นๆ ทำให้สิ้นเปลือง สร้างความยุ่งยากแก่ผู้เสียหาย กลายเป็นข้อเสียเปรียบของผู้เสียหาย ทำให้ไม่ได้รับค่าสินไหมทดแทนอย่างเป็นธรรม เป็นคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญา เพื่อช่วยบรรเทาความเสียหาย อีกทั้งเพื่อให้คดีส่วนแพ่งได้วินิจฉัยควบคู่ไปกับคดีอาญา อำนวยความสะดวก รวดเร็วให้กับผู้เสียหาย นอกจากความผิด 9 ฐาน อันเป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 ที่กฎหมายบัญญัติให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีอาญา เรียกให้คืนทรัพย์หรือใช้ราคาแล้ว^๖ ปัจจุบันค่าเสียหายทางจิตใจไม่สอดคล้องกับที่มนุษย์เผชิญอยู่ ความเสียหายทางร่างกายต้องคู่กับจิตใจ เพราะทางการแพทย์ยอมรับว่าการมีสุขภาพที่ดีจะต้องมีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ จิตใจก็ต้องได้รับการรักษาควบคู่กัน หากปฏิเสธความเสียหายทางจิตใจ ก็เท่ากับปฏิเสธระบบสาธารณสุข ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 กฎหมายได้บัญญัติ

^๖ เมธี ศรีอนุสรณ์. (2549, กุมภาพันธ์). “ผู้เสียหาย:เรียกค่าเสียหายโดยไม่ต้องฟ้อง?”. สัมภาษณ์พิเศษ ชาญณรงค์ ปรานีจิตต์. รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา. วารสารข่าวกฎหมายใหม่, 3, 68. หน้า 4-11.

ให้เรียกค่าสินไหมทดแทนความเสียหายทางจิตใจได้ ศาลใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 ในพิจารณาความเสียหายทางจิตใจ⁹

ในกรณีละเมิดทำให้ถึงแก่ความตาย มักจะเข้าใจว่า บุคคลถูกละเมิดถึงแก่ความตาย ตามกฎหมาย ก็ถือว่าสิ้นสภาพบุคคล ไม่มีสิทธิใดๆ ตามกฎหมาย Law Reform (Miscellaneous Provisions) Act 1934 ของประเทศอังกฤษ บัญญัติให้ความรับผิดชอบของการกระทำยังคงอยู่ สิทธิประโยชน์ในทรัพย์สินของผู้ตายจะต้องได้รับทดแทนเพื่อครอบคลุมความเสียหาย ความตายที่เกิดจากการกระทำละเมิด ผู้กระทำต้องรับผิดชอบในความเสียหายโดยไม่ต้องคำนึงถึงผลกำไรหรือขาดทุน ในทรัพย์สินของผู้ตาย ค่าเสียหายให้รวมถึงค่าปลงศพด้วย หากกรณีความตายของบุคคลซึ่งไม่ได้ตายทันที กฎหมายบัญญัติค่าเสียหายเพื่อรักษาพยาบาลไว้ด้วย สิทธิในผลประโยชน์ของทรัพย์สินของผู้ตายไม่สูญไป ให้ตกทอดไปยังทายาทของผู้ตาย และกฎหมายดังกล่าวได้บัญญัติถึงความรับผิดชอบของทรัพย์สินของผู้ตายที่มีต่อความรับผิดชอบอื่นๆ ในทำนองกลับกัน

< ในการเรียกร้องค่าเสียหายโดยเฉพาะค่าเสียหายทางจิตใจ เมื่อไม่มีชีวิต ก็ไม่มีจิตใจที่จะรับรู้ได้ และจากการศึกษาคำพิพากษา ศาลไทยไม่ให้ค่าเสียหายทางจิตใจเลย ด้วยเหตุผลที่ว่า ไม่มีกฎหมายให้เรียกได้ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1742/2499 ที่ประชุมใหญ่ วินิจฉัยว่าไม่มีกฎหมายบัญญัติให้เรียกร้องได้ หลังจากนั้นมา มีคำพิพากษาอื่นเดินตามแนวโน้มมาตลอด 50 ปี และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดค่าเสียหายเฉพาะให้เรียกได้ไว้แล้ว

ค่าเสียหายในกรณีถูกทำละเมิดถึงตาย ค่าสินไหมทดแทน ได้แก่ ค่าปลงศพ รวมทั้งค่าใช้จ่ายอื่นๆ จำเป็นอย่างอื่น อีกด้วย แนวความคิดในการร่างกฎหมายมาตรานี้ ได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายลักษณะหนึ่งของสวิส มาตรา 45 และประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 844

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติ มาตรา 443 เดิมได้ร่างเป็นภาษาอังกฤษแล้วแปลเป็นภาษาไทย บัญญัติในบรรพ 2 ได้ประกาศใช้เมื่อ พ.ศ. 2466 มาตรา 202 ว่า “ถ้าผู้ถูกกระทำบาดเจ็บถึงตาย เพราะการละเมิดและผู้ตาย ยังมีทันจะได้ฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทน หรือได้ฟ้องร้องแล้ว แต่คดียังไม่ทันถึงที่สุดก็ดี ท่านว่าบิดามารดา สามีภรรยา ลูก หรือหลานสืบสายโลหิตของผู้ตาย อาจเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ คือ (1) ค่าใช้จ่ายที่ผู้ตายหรือเขาเหล่านั้นได้เสียหาย เป็นค่ารักษาพยาบาลผู้ตาย (2) ค่าปลงศพ (3) ค่าใช้จ่ายและค่าทดแทนความเสียหายอย่างอื่นอันเกิดแก่เขาเหล่านั้น เพราะเหตุมรณะนั้น จะเห็นได้ว่ากฎหมายตีความได้อย่างกว้างขวางและบัญญัติไว้อย่างชัดเจน ให้เรียกค่าเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้¹⁰

⁹ วิชา มหาคุณ. ประชานแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลฎีกา. สัมภาษณ์ 7 มิถุนายน 2549.

¹⁰ นवलพรรณ จ้าวสุวรรณ. (2517). ค่าเสียหายทางศีลธรรม. หน้า 39.

ครั้งต่อมาได้มีการตรวจชำระบทบัญญัติในบรรพ 1 และบรรพ 2 ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น บัญญัติมาตรา 443 ขึ้นแทน มาตรา 202 เดิม โดยอาศัยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 45 และประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 844 เป็นมูลฐาน เพียงแต่แก้ไขถ้อยคำเพียงเล็กน้อย ไม่ปรากฏว่ามีการโต้เถียงในเรื่องคำเสียหายทางจิตใจแต่อย่างใด¹¹ จะเห็นได้ว่า มาตรา 443 ของไทย ตอนร่างเป็นภาษาอังกฤษยึดประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 45 เป็นหลัก

ฉบับภาษาอังกฤษที่ใช้คำว่า compensation shall include (ค่าสินไหมทดแทนให้รวมถึง....) ได้แปลเป็นไทย โดยใช้ถ้อยคำว่า ค่าสินไหมทดแทน ได้แก่.... ซึ่งตามหลักการตีความกฎหมาย ถือฉบับภาษาไทยเป็นสำคัญ ผลที่ตามมา คือ การทำให้บุคคลอื่นตายนั้นต้องจ่ายค่าเสียหาย น้อยกว่าทำให้ผู้อื่นบาดเจ็บเสียอีก เพราะในกรณีที่ตายเรียกได้เฉพาะค่าปลงศพและค่าใช้จ่ายอันจำเป็นอื่นเท่านั้น เพราะการแปลที่ผิดพลาด¹² และคำเสียหายอื่นๆ เช่น ค่าเสียหายทางจิตใจก็เลยเรียกไม่ได้ ทำให้ความหมายของมาตรา 443 แคบลง และแนวคำพิพากษาฎีกาก็เดินตามการตีความตามตัวอักษรดังกล่าวมาตลอด ทำให้ความเสียหายบางประการที่เกิดขึ้นจริงจากการกระทำละเมิด ไม่ได้ได้รับการชดเชย

เนื่องจากปัจจุบันกฎหมายลักษณะละเมิด แยกความรับผิดละเมิดออกจากอาญาอย่างชัดเจน โดยแยกความรับผิดทางละเมิดเป็นเรื่องหนึ่ง ส่วนกฎหมายของการกระทำ ความผิดทางอาญา กฎหมายที่ใช้บังคับการกระทำ ความผิดทางอาญา โดยหลักจะเป็นการแก้แค้นและลงโทษเป็นการทดแทนดังกล่าว ถ้าผู้กระทำละเมิดตาย ก็จะไม่ลงโทษ เพราะผู้กระทำผิดไม่มีสภาพบุคคลเหลืออยู่ โทษทางกฎหมายอาญาเป็นอันระงับไปด้วยความตายของผู้กระทำ ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 38 ผลของการกระทำก็ระงับสิ้นไป ทั้งการลงโทษทางอาญาและความรับผิดทางแพ่ง ถ้าผู้ละเมิดทำให้ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย ซึ่งส่วนใหญ่จะเกิดกับกรณีความผิดอาญาร้ายแรง ผู้กระทำผิดก็จะถูกลงโทษประหารชีวิตและริบทรัพย์สิน จะไม่มีสิ่งใดหลงเหลือที่นำมาทดแทนเหยื่อที่อยู่รอดของการถูกล่วงละเมิด ความรับผิดทางแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ถ้าผู้เสียหายตายจากเหตุอื่นๆ ก็จะไม่ได้อำนาจทดแทน

อย่างไรก็ตาม ความรับผิดทางละเมิดเป็นเรื่องหนึ่งตามกฎหมายแพ่ง กล่าวคือ ผู้กระทำละเมิดเป็นลูกหนี้ตั้งแต่วันทำละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 206 บัญญัติว่า “ในกรณี หนี้อันเกิดแต่ผู้ละเมิด ลูกหนี้ได้ชื่อว่าผิดนัดมาแต่เวลาที่ทำละเมิด” เมื่อลูกหนี้ตาย หน้าที่ชำระหนี้ละเมิดของลูกหนี้ต้องตกทอดเป็นมรดกแก่ทายาท หน้าที่ที่ต้องชำระหนี้จึงไม่ควรจะระงับ

¹¹ อำนวย อินทภูมิ. (2506, ตุลาคม). “ชีวิตคนกับค่าสินไหมทดแทน.” บทบัญญัติ, เล่ม 21, ตอน 4. หน้า 906-907.

¹² นवलพรรณ จ้าวสุวรรณ. เล่มเดิม. หน้า 48.

ด้วยการสิ้นสุดของสภาพบุคคล เพราะความรับผิดชอบทางแพ่งเป็นเรื่องสิทธิบังคับกับทรัพย์สินของบุคคล ถึงแม้บุคคลนั้นจะตายไปแล้ว ทรัพย์สินเหล่านั้นของเขาก็ต้องเป็นมรดกตกทอดไปยังทายาทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1599 และมาตรา 1600 ไม่ว่าจะโดยทายาทโดยธรรมหรือทายาทผู้รับพินัยกรรม ทรัพย์สินมรดกทุกชนิดเหล่านั้นจึงต้องถูกบังคับชำระหนี้ละเมิด แต่ทายาทไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบเกินกว่าทรัพย์สินมรดกที่ตกทอดแก่ทายาทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1601 ในทางกลับกัน หากผู้ถูกกระทำละเมิดถึงแก่ความตาย สิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ ก็ต้องตกทอดไปยังทายาทเช่นเดียวกัน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 443 วรรคแรก เรียกได้แต่เฉพาะค่าปลงศพและค่าใช้จ่ายอันจำเป็นอย่างอื่นๆ ก็เป็นค่าสินไหมทดแทนด้วย ต้องคิดว่าความยอมตกได้แก่บุคคลที่มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการศพ เช่น ทายาทที่ได้รับมรดกเป็นจำนวนมากที่สุด หรือผู้จัดการมรดกซึ่งผู้ตายตั้งไว้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1649

ด้วยเหตุผลดังกล่าวประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 443 วรรคหนึ่ง จึงเป็นความเสียหายแก่คนที่ยังอยู่ เนื่องจากความตายของผู้เสียหายเป็นค่าเสียหายในทางทรัพย์สินทั้งสิ้น¹³ ถ้าไม่ตายทันทีตามมาตรา 443 วรรคสอง ค่าสินไหมทดแทน ได้แก่ ค่ารักษาพยาบาล ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ รวมทั้งให้เรียกค่าสินไหมทดแทนความเสียหายทางจิตใจ ไม่ใช่สิทธิเฉพาะตัวของผู้ตาย หากผู้ถูกกระทำละเมิดได้ตายลงเสียก่อนฟ้องคดี ผู้จัดการมรดกหรือทายาทเรียกเอาได้ เพราะมาตรา 443 เป็นค่าเสียหายเกี่ยวกับการตายโดยเฉพาะ ถ้าเป็นผลเสียหายแก่กองมรดก ทายาทก็มีสิทธิเรียกเอาจะได้¹⁴

ส่วนสิทธิที่จะได้รับการอุปการะ เป็นสิทธิที่ผู้ตายมีหน้าที่ต้องอุปการะบุคคลอื่น และกฎหมายของไทยบัญญัติจำกัดเฉพาะ บุคคลที่ต้องขาดไร้อุปการะตามกฎหมาย หมายความว่า มีตัวบทกฎหมายบัญญัติให้ต้องอุปการะเลี้ยงดูกัน Fatal Accidents Act 1976 ของประเทศอังกฤษ กำหนดบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้ตายตามความสัมพันธ์ใกล้ชิดตามลำดับที่ชอบด้วยกฎหมายและไม่ชอบด้วยกฎหมาย ได้แก่ สามีหรือภรรยา บุคคลที่อยู่ในความอุปการะ ผู้อยู่อาศัยในบ้านเดียวกันขณะหรือก่อนตาย หรืออย่างน้อย 2 ปี ก่อนตาย เช่นเดียวกับกฎหมายประมวลกฎหมายแพ่งประเทศญี่ปุ่น มาตรา 710 บัญญัติให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายให้แก่บิดามารดา คู่สมรส และบุตรของผู้ตาย ค่าพิพาทศาลสูงญี่ปุ่นวินิจฉัยหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูเป็นหน้าที่ที่ตั้งอยู่บนรากฐานแห่งสัมพันธ์ภาพระหว่างกัน คือ ถู้อตามข้อเท็จจริง หากเพียงแต่ผู้ตายเคยให้ค่าอุปการะเลี้ยงดู โดยไม่มี

¹³ จิตติ ดิงศภัทย์. (2523). ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 345-452 ว่าด้วยมรดกแห่งหนึ่ง. หน้า 611.

¹⁴ เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว. (2505). ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 1 (ภาค1-2). หน้า 512.

ความผูกพันตามกฎหมาย ก็เพียงพอที่จะเรียกร้องค่าเสียหายดังกล่าวได้ เพราะปัจจุบันคนจำนวนหนึ่งไม่มีครอบครัว และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น แต่ได้อุปการะเด็กกำพร้าหรือเด็กตามสถานสงเคราะห์ต่างๆ หากผู้ให้ความอุปการะถูกละเมิดให้ถึงแก่ความตาย ผู้อยู่ในอุปการะดังกล่าวจำเป็นต้องขาดผู้ที่ต้องพึ่งพา หรือยังตั้งคมในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปมาก คนที่ไม่พร้อมที่จะมีบุตร หรือบิดามารดาเสียชีวิตทั้งสองคน หรือบิดามารดาบางคนขาดความรับผิดชอบ คนที่เลี้ยงดูเด็กมักจะเป็นญาติ เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องด้วยความเมตตาสงสารหลาน ครั้นเมื่อหลานถูกระงับละเมิด ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา ไม่มีสิทธิเรียกค่าขาดไร้อุปการะ ในทางกลับกันหากผู้อุปการะดังกล่าวถูกระงับละเมิด หลานผู้เยาว์ซึ่งอยู่ในความอุปการะเลี้ยงดู ก็จะไม่ได้รับค่าทดแทนความเสียหายในส่วนนี้เช่นกัน กฎหมายบัญญัติให้ผู้ขาดไร้อุปการะตามกฎหมาย บิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมายนั้นก็จะได้รับผลประโยชน์เช่นนี้ ข้อมไม่เป็นที่ธรรมแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องมาด้วยความรัก ความผูกพัน อีกทั้งให้ผู้ขาดไร้อุปการะเรียกค่าเสียหายทางจิตใจได้ด้วย ก็เพราะค่าเสียหายที่เกิดจากความเศร้าโศกและทุกข์ทรมานเป็นความเสียหายในความรู้สึกของผู้เสียหายที่ยังมีชีวิตอยู่ เป็นค่าสินไหมทดแทนกรณีสูญเสียความสัมพันธ์ในทางสังคมหรือสมาชิกในครอบครัว ค่าเสียหายที่ต้องสูญเสียที่ปรึกษา ความรัก การดูแลเอาใจใส่ ความห่วงใยหรือความเป็นเพื่อน ผู้ที่ได้รับความกระทบกระเทือนทางจิตใจมากที่สุด คือ ผู้ที่ผูกพันและใกล้ชิดกับผู้ตายจริงๆ เท่านั้น

นอกจากนั้นการล่วงละเมิดยังมาซึ่งความเครียด ความวิตกกังวล ความอับอาย และโดยเฉพาะความเศร้าโศกเสียใจจากการตายของบิดามารดา ก่อนวัยอันควร การขาดความอบอุ่นของบุตรยังเรียกไม่ได้ ควรปรับปรุงกฎหมายลักษณะละเมิดให้เรียกค่าเสียหายทางจิตใจในกรณีละเมิดให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย และควรปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ให้เพิ่มคำว่า "จิตใจ" เพราะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ที่ให้ผู้เสียหายเรียกค่าสินไหมทดแทนในกรณีผู้เสียหายในคดีอาญาถูกทำร้ายร่างกายหรือทางจิตใจ เป็นคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญาได้ ทั้งค่าเสียหายในคดีละเมิดยังไม่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับกระแสสังคม กฎหมายต่างประเทศ บทบาทของสื่อมวลชนเท่าที่ผ่านมา ค่าเสียหายในคดีละเมิดไม่เกินคดีละ 500,000 บาท¹⁵

ในกรณีละเมิดทำให้บาดเจ็บแก่ร่างกาย

ค่าเสียหายในกรณีบุคคลได้รับบาดเจ็บ **Restatement (Second) of Torts § 924 (1979)** การรุกรานล่วงละเมิด ให้สิทธิได้ค่าชดเชยความเสียหาย การบาดเจ็บเกี่ยวกับร่างกายและความเสียหายทางจิตใจ หรือทำให้เสียหายต่อความสามารถในการทำมาหาได้ ค่ารักษาพยาบาลและค่าใช้จ่ายอื่นๆ

¹⁵ เพิ่ง เพิ่งนิติ. ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลอาญา. สัมภาษณ์ 30 พฤษภาคม 2549.

อย่างเหมาะสม รวมถึงความเสียหายต่อทรัพย์สินหรือธุรกิจ อันมีสาเหตุจากการรุกรานความเสียหายทางจิตใจ (mental distress) นอกจากความเจ็บปวดของร่างกายแล้ว ศาลส่วนใหญ่ในประเทศสหรัฐอเมริกา อนุญาตให้โจทก์เรียกค่าเสียหายต่อจิตใจ ได้แก่ ความตกใจและช็อก (fright and shock) ความกระวนกระวาย ความกังวลใจ (anxiety) ในอนาคตของตนเอง เช่น การตายก่อนวัยอันสมควร ร่างกายพิการ ทูพพลภาพ ความป่วยเจ็บ ผลที่ทำให้ผู้เสียหายไม่สามารถมีบุตรได้ และการไม่มีรายได้ ไม่ว่าจะเกิดจากตนเองหรือผู้อื่น ยกเว้นกรณีความกลัวของโจทก์ไม่มีความชัดเจนและไม่สมเหตุสมผล สูญเสียความสงบของจิตใจ (loss of peace of mind) ความสุข (happiness) หรือสุขภาพจิต (mental health) เรียงตามลำดับตั้งแต่ความกดดัน โรคประสาท โรคจิต การเสื่อมเสีย เกียรติยศ (humiliation) ความอับอายขายหน้า ความอับยศอดสูที่เกิดจากการบาดเจ็บต่อร่างกาย (physical injury) ทูพพลภาพ (disability) หรือการเสียโฉม เสียบุคลิกภาพ (disfigurement) ความเสียหายทางจิตใจ (mental distress) ที่สูญเสียความบันเทิงในชีวิตตามปกติที่ควรจะเป็น ความไม่สะดวกสบาย (inconvenience) อันเนื่องมาจากการบาดเจ็บ

House of Lord ในคดี Broome v. Cassall ได้กล่าวถึงค่าเสียหายต่อจิตใจซึ่งได้รับจากความรู้สึกเจ็บปวดเพราะถูกดูหมิ่น เหยียดหยาม เสียเกียรติยศ อับยศอดสู ความเศร้าโศกเสียใจอย่างสุดซึ้ง การกระทำของจำเลย รวมถึงการล่วงละเมิดทางเพศ

ยังมีค่าเสียหายเกี่ยวเนื่อง เป็นค่าเสียหายต่อบุคคลที่สามจากการกระละเมิดของจำเลย ได้แก่ คู่สมรส บิดามารดาหรือนายจ้างของผู้เสียหาย ได้แก่ การได้รับบริการในครัวเรือน (loss of services) รวมทั้งสูญเสียหุ้นส่วนชีวิต (consortium) ซึ่งประกอบด้วยสังคม (society) ความสัมพันธ์ในทางสังคม (companionship) ความสัมพันธ์ทางเพศ (sexual relation) ความรักและความผูกพัน

การคิดค่าเสียหายในกรณีละเมิดทำให้บาดเจ็บแก่ร่างกาย จะต้องถึงค่านิ่งมูลค่าปัจจุบัน เพราะค่าของเงินที่ได้รับในวันนี้จะมีค่าลดลงในอนาคตตามหลักเศรษฐศาสตร์ ต้องคำนึงถึงเงินเพื่อให้อำนาจซื้อลดลง

กฎหมายแพ่งประเทศญี่ปุ่น มาตรา 710 บัญญัติให้ บุคคลซึ่งต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน เพื่อความเสียหายตามบทบัญญัติตามมาตราก่อน จำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน แม้ความเสียหายนั้นจะมีใช้ตัวเงิน และโดยไม่ต้องคำนึงว่าความเสียหายเช่นนั้นจะเกิดจากการทำต่อร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลอื่นหรือไม่

ความเสียหายในมูลละเมิดกฎหมายญี่ปุ่นมิได้จำแนกสิทธิที่ถูกล่วงละเมิดไว้อย่างกฎหมายไทย ศาลญี่ปุ่นกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่มีความสัมพันธ์กับการกระทำละเมิดโดยไม่มีข้อจำกัดต่างๆ ในการใช้ค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินหรือไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้ด้วย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 บัญญัติ ในกรณีทำให้เขาเสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัยก็ดี ในกรณีทำให้เขาเสียเสรีภาพก็ดี หรือกรณีหญิงต้องถูกกระทำทางเพศ ผู้ต้องเสียหายจะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความที่เสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินด้วยอีกก็ได้ สิทธิเรียกร้องอันนี้ไม่โอนกันได้ และไม่ตกสืบไปถึงทายาท เว้นแต่ได้รับสภาพไว้โดยสัญญาหรือได้เริ่มฟ้องคดีตามสิทธินั้นแล้ว

จากการศึกษาเปรียบเทียบการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจในกรณีละเมิด ทำให้ได้รับความบาดเจ็บทางร่างกาย สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

จากการศึกษาคำพิพากษาของไทย ค่าเสียหายทางจิตใจไม่เคยมีการเรียกร้องมา มีแต่เรียกค่าเสียหายอื่นที่มีใช่เป็นตัวเงิน ในกรณีได้รับความบาดเจ็บ เรียกค่าทณฑ์ทรมาณ ความเจ็บปวด (pain and suffering) หรือการสูญเสียความรื่นรมย์ในชีวิต (Loss of amenity) เป็นต้น ซึ่งคนส่วนมากเข้าใจว่า ค่าเสียหายทางจิตใจ (mental distress) เป็นค่าเสียหายชนิดเดียวกันกับค่าเสียหายอื่นอันมิใช่เป็นตัวเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 หรือเรียกค่าเสียหายทางจิตใจมาแต่เรียกมาลอยๆ ไม่สามารถนำสืบในศาลเห็นได้ และบางคดีพิสูจน์ ค่าเจ็บปวดทณฑ์ทรมาณจากการบาดเจ็บทางร่างกาย เรียกทั้งค่าเสียหายที่มีใช่เป็นตัวเงินและค่าเสียหายทางจิตใจมาด้วยกันทั้งสองอย่าง ค่าทณฑ์ทรมาณที่ได้รับทางร่างกายและจิตใจเป็นความเสียหายอันเดียวกัน ดังในคำพิพากษาศาลจังหวัดนครนทบุรีคดีแดงที่ 76/2549 ผู้เขียนเห็นด้วยกับคำพิพากษานี้ เพราะใจทกไม่ได้นำสืบถึงเรื่องค่าเสียหายทางจิตใจ

นอกจากค่าสินไหมทดแทนรวมถึงค่าเสียหายทางจิตใจ เป็นสิทธิในร่างกายซึ่งผู้ถูกล่วงละเมิดแล้ว กฎหมายไทยควรให้สิทธิบุคคลใกล้ชิดที่ต้องพึ่งพาผู้ที่เจ็บป่วย มีสิทธิเรียกค่าอุปการะจากผู้กระทำละเมิดได้ อันเป็นค่าเสียหายเกี่ยวเนื่อง เป็นค่าเสียหายต่อบุคคลที่สาม จากการกระทำละเมิดของจำเลย ได้แก่ คู่สมรส บิดามารดาหรือบุตรของผู้เสียหาย ได้แก่ การได้รับบริการในครัวเรือน รวมทั้งสูญเสียหุ้นส่วนชีวิต (consortium) ซึ่งประกอบด้วยสังคม (society) ความสัมพันธ์ในทางสังคม (companionship) ความสัมพันธ์ทางเพศ (sexual relation) ความรักและความผูกพัน

ดังตัวอย่างในคดีแดงของศาลจังหวัดนนทบุรีที่ 76/2549 ยังมาซึ่งความกระทบกระเทือนทางจิตใจแก่บิดามารดาอย่างมาก ทุกๆ ครั้งที่เห็นบุตรได้รับความทุกข์ทรมาน และที่เห็นเด็กในวัยเดียวกันเติบโตและจะเป็นที่พึงใจในอนาคต เพราะต้องเจ็บป่วยพิการตลอดชีวิต หรือเมื่อต้องขาดผู้นำก็ยอมทำให้ครอบครัวได้รับความลำบากยากเข็ญ สิทธิเรียกค่าไว้รูปการเป็นค่าเสียหายในทางทรัพย์สินมีเฉพาะในกรณีละเมิดทำให้เขาถึงตายเท่านั้น ถ้าผู้ถูกละเมิดไม่ตาย แต่ทุพพลภาพไม่สามารถทำมาหาเลี้ยงบุตร ภริยาหรือบิดามารดาได้ ผู้ขาดไว้รูปการตามความจริงเรียกค่าขาดไว้รูปการไม่ได้¹⁶

ในกรณีละเมิดเกี่ยวกับเพศ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 30 บัญญัติให้ “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน” และวรรคสอง บัญญัติว่า “ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน” การถูกระงับทางเพศไม่ว่าข่มขืนกระทำชำเราหรือกระทำอนาจาร เป็นความเสียหายที่เกี่ยวกับร่างกาย ความเสียหายอันมิใช่ตัวเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 ยังไม่ครอบคลุม ปัจจุบันโลกวิปริต เด็กผู้ชายถูกระงับทางเพศ ควรแก้ หญิงที่ต้องอาญาทุศีลธรรม เป็น “ผู้ใด”¹⁷ หรือควรแก้ไขเป็น “ผู้ถูกระงับทางเพศ” ควรกำหนดความเสียหายทางจิตใจ ในตัวบทกฎหมายให้เรียกค่าเสียหายทางจิตใจได้ แนวทางที่ชัดเจนในความผิดแต่ละฐานเพราะความเสียหายทางจิตใจในปัจจุบัน ยังคลุมเครือพิสุจน์ยาก ควรมีการรอบในการเรียก¹⁸

สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 ถือเป็นสิทธิเฉพาะตัวของผู้เสียหายจะโอนกันไม่ได้และไม่ตกทอดเป็นมรดกไปยังทายาท เพราะโดยสภาพเป็นความเสียหายที่ติดตามตัวผู้เสียหายตลอดไป เช่น ผู้ถูกทำร้ายร่างกาย หรือถูกข่มขืนกระทำชำเราถึงแก่ความตาย ความเสียหายดังกล่าวย่อมติดตัวไปด้วย แต่มีข้อยกเว้นว่าถ้าได้รับสภาพกันไว้โดยสัญญา ก็เป็นการแปลงหนี้เป็นมูลสัญญา เป็นหนี้เงินจึงจะโอนและตกทอดเป็นมรดกต่อไป¹⁹ หรือถ้าได้ฟ้องคดีแล้ว ก็ถือว่าเป็นการสืบฐานะคู่ความแทนที่กันต่อไปไม่สิ้นสุดลง เพราะความตายของโจทก์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1600 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 42 หากพิจารณาว่าความรับผิดชอบละเมิดเป็นความรับผิดชอบเรื่องนี้ ในทางกฎหมายแพ่งเมื่อกระทำละเมิดแล้ว ผลของกระกระทำเป็นผลโดยตรงทำให้ผู้เสียหายถึงแก่ความตายก่อนวัยอันควร หากผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บจากการทำร้าย

¹⁶ ประจักษ์ พุทธิสมบัติ. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิดและจัดการงานนอกสั่ง. หน้า 202-203.

¹⁷ เพิ่ง เพิ่งนิติ. เล่มเดิม.

¹⁸ วิชามหาคุณ. เล่มเดิม.

¹⁹ ไพจิตร บุญยพันธุ์. (2538). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด. หน้า 212.

ร่างกาย หรือถูกรถยนต์ชน หรือถูกข่มขืนกระทำชำเรา ดังในกรณีนักเรียนสาวชั้นมัธยม 3 อายุ 14 ปี ในจังหวัดสุพรรณบุรี เขี่ยผู้เคราะห์ร้าย ถูกวัยรุ่น 5 คน รุมโทรม เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2549 หลังเกิดเหตุอาการผู้ตายอาเจียนหนัก เนื่องจากผู้เสียหายเป็นมะเร็งในเม็ดเลือดขาวอยู่ก่อน และตายได้เสียชีวิตลงเมื่อวันที่ 3 กันยายน 2549 นี้ จากการชันสูตรจากสถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจ พบว่า มดลูกได้รับความกระทบกระเทือนอย่างรุนแรงและมีเลือดคั่งภายใน²⁰ และการที่ผู้ตายมีโรคประจำตัวอยู่ก่อน ไม่ใช่เหตุแทรกแซง²¹ แต่เป็นผลโดยตรงจากการกระทำของจำเลย ความตายสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของการกระทำตามทฤษฎีเงื่อนไขอันทำให้ผู้ตายต้องตายก่อนเวลาอันควร ซึ่งขณะที่ตาย ยังจับผู้ต้องหาไม่ได้ ผู้เสียหายตายลงก่อนฟ้องคดี ซึ่งโดยสภาพไม่อาจฟ้องร้องหรือรับสภาพหนักันได้ หรืออาจจะยังไม่ทราบตัวผู้กระทำละเมิด ในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดจากมูลละเมิด ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448 บัญญัติว่า “สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดนั้น ท่านว่าขาดอายุความเมื่อพ้นปีหนึ่ง นับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันทำละเมิด” และมาตรา 446 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้สิทธิเรียกร้องตามมาตรา นี้ ไม่ตกทอดไปยังทายาท ก็จะทำให้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันมิใช่ตัวเงินดังกล่าว ไม่ได้รับการชดใช้ ความตายของเหยื่อกลับเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ทำให้ละเมิด ควรจะมีการทดแทนเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทายาท

ดังนั้นจึงควรเพิ่มประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 วรรคสาม กล่าวคือ “ถ้าผู้ถูกรกระทำละเมิดตายเสียก่อนฟ้องคดี ให้บิดามารดา สามีภริยา หรือบุตรของผู้ถูกรกระทำละเมิดฟ้องคดีได้ และให้ถือว่าเป็นผู้เสียหาย” และเพื่อส่งเสริมในสถาบันครอบครัวมีความสมบูรณ์ในทางกฎหมาย จึงควรกำหนดตัวผู้เสียหายที่มีสิทธิฟ้องคดีตามมาตรา นี้ จำต้องเป็นบุคคลที่กฎหมายรับรองเท่านั้น เพราะเป็นการฟ้องคดีแทนผู้ตาย

กรณีละเมิดก่อให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียง และรุกรานสิทธิส่วนบุคคล

ปัจจุบันโลกอยู่ในยุคของการแข่งขันทางธุรกิจ อุตสาหกรรม มักจะมีการต่อสู้กัน โดยการทำลายชื่อเสียงของกลุ่มคู่แข่งทางการค้าเพื่อแย่งชิงผลประโยชน์กัน สินค้าใครครองตลาดได้มากก็จะมีฐานะมั่งคั่ง มีอำนาจมาก การละเมิดต่อชื่อเสียง แบ่งเป็นการหมิ่นประมาทกับการใส่ร้ายป้ายสี และการหมิ่นประมาทตัวบุคคลกับการหมิ่นประมาทนิติบุคคล และแบ่งเป็นการหมิ่นประมาทด้วยสื่อ

²⁰ “สลด นร. สาว ม. 3 โคนโทรม มะเร็งคร่าชีวิต.” (2549, 8 กันยายน). ไทยรัฐ. 57, 17762. หน้า 1, 13.

²¹ จิตติ ติงศภักดิ์. เล่มเดิม. หน้า 2036-2037.

จะมีความคงทนถาวรกับการหมิ่นประมาทด้วยปาก การหมิ่นประมาทบุคคลความเสียหายทางจิตใจ ได้แก่ การได้รับความอับอาย ขายหน้า ถูกดูถูกเหยียดหยาม ทำลายชื่อเสียง ทำลายความสัมพันธ์ ในทางสังคม มิตรไมตรี ทำลายคุณสมบัติ ความน่าเชื่อถือ ความไว้วางใจและมีความวิตกกังวลใจ นอกจากนี้ผู้เสียหายที่เป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลพิสูจน์ค่าเสียหายพิเศษได้อีก เช่น ผลการขาดทุน กำไรจากธุรกิจ ความน่าเชื่อถือทางธุรกิจ สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ ประเทศสหรัฐอเมริกา **Restatement (Second) of Torts § 623 (1977)** บัญญัติให้กรณีละเมิดก่อให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียง เรียกค่าเสียหายทางจิตใจและเป็นผลให้บาดเจ็บถึงร่างกาย และมี **Restatement (Second) of Torts § 652 H (1977)** บัญญัติให้การรุกรานสิทธิส่วนบุคคล จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่เกิดกับผลประโยชน์ส่วนบุคคลอันเป็นผลจากการรุกราน ความเสียหายทางจิตใจที่ได้รับการพิสูจน์แล้วว่าเป็นความทุกข์ที่เป็นผลมาจากการรุกรานสิทธินั้น

ส่วนในประเทศอังกฤษนำ **Human Right Act 1998 มาตรา 10** มาปรับใช้กับความเสียหายต่อชื่อเสียงว่าด้วยเสรีภาพในการแสดงออก ในอนุมาตรา (2) บัญญัติว่า เสรีภาพในการแสดงออก จำเป็นจะต้องมีในสังคมประชาธิปไตยเพื่อความสงบเรียบร้อย เป็นประโยชน์ต่อประชาชน ให้มีความสงบสุข หรือปลอดภัยต่อสาธารณะ ป้องกันอาชญากรรม สุขภาพ อนามัยหรือศีลธรรม ในการป้องกันชื่อเสียงหรือสิทธิของบุคคลอื่น และป้องกันการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัว อีกทั้งนำส่วนสำคัญของ **Human Right Act 1998 มาตรา 8** มาปรับใช้กับการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ในอนุมาตรา 1 ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิในความเอาใจใส่ ความเป็นอยู่ส่วนตัวและชีวิตในครอบครัว ในที่อยู่อาศัยและในการติดต่อสื่อสาร และอนุมาตรา 2 ให้สิทธิดังกล่าวจะไม่ถูกแทรกแซงโดยอำนาจสาธารณะ เว้นแต่มีกฎหมายบัญญัติ และเพื่อความจำเป็นเกี่ยวกับความเสมอภาคของสังคม เพื่อความปลอดภัยของชาติ ความปลอดภัยสาธารณะ เพื่อความเจริญทางเศรษฐกิจของประเทศ ป้องกันความปลอดภัยสาธารณะหรืออาชญากรรม คุ้มครองสุขภาพหรือศีลธรรมอันดีหรือเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพอื่นๆ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 423 บัญญัติ การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง เป็นเสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของบุคคลอื่นก็ดี หรือเป็นที่เสียหายแก่ทางทำมาหาได้หรือทางเจริญของเขาโดยประการอื่นก็ดี จะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เขาเพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดแต่การนั้น ผู้ใดส่งข่าวสารอันตนมิได้รู้ว่าเป็นความไม่จริง หากว่าตนเองหรือผู้รับข่าวสารนั้นมีทางได้เสียโดยชอบในการนั้นด้วยแล้ว เพียงที่ส่งข่าวสารเช่นนั้นหาทำให้ผู้นั้นต้องรับผิดใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 447 บัญญัติ บุคคลใดทำให้เขาต้องเสียหายแก่ชื่อเสียง เมื่อผู้ต้องเสียหายร้องขอ ศาลจะสั่งให้บุคคลนั้นจัดการตามควรเพื่อให้ชื่อเสียงของผู้นั้นกลับคืนดี แทนให้ใช้ค่าเสียหายหรือสั่งให้ใช้ค่าเสียหายด้วยก็ได้”

จากการศึกษาเปรียบเทียบการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจในกรณีละเมิดต่อชื่อเสียงและรุกรานสิทธิส่วนบุคคลสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

การทำลายชื่อเสียงหรือเกียรติคุณ ทางทำมาหาได้หรือทางเจริญของบุคคลอื่น เป็นการกระทำต่อผู้อื่นให้เขาเสียหายในสิทธิ ในชื่อเสียงหรือเกียรติคุณ เมื่อพิจารณาถึงเบื้องหลัง เป็นการแทรกแซงผลประโยชน์ในทางธุรกิจการค้าโดยมิชอบอันเป็นการไว้วางใจ นอกเหนือจากการกระทำละเมิดที่ซับซ้อน และมีแนวโน้มจะขยายกว้างออกไป หรือในกรณีการรุกรานสิทธิส่วนบุคคล ผลประโยชน์ก็คือ ต่อตำแหน่งหน้าที่ ฐานันดร ร่างกาย การทำลายชื่อเสียง การถูกคุกคาม และการเลือกปฏิบัติโดยมิชอบ ใช้ชื่อหรือรูปภาพบุคคลที่มีชื่อเสียงโดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของเพื่อแสวงหาประโยชน์ทางการค้า เหล่านี้เกี่ยวกับผลประโยชน์ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะการกล่าวหรือไขข่าว โดยการโฆษณาด้วยสื่อ ภาพ หรือโดยการกระจายเสียง เป็นการหมิ่นประมาทที่คงทนถาวรและขยายวงกว้างได้รวดเร็ว ในกรณีละเมิดก่อให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียง ผู้เสียหายเรียกค่าเสียหายทางจิตใจและเป็นผลให้บาดเจ็บถึงร่างกายได้ ดังบัญญัติใน **Restatement (Second) of Torts § 623 (1977)** และ **Restatement (Second) of Torts § 652 H (1977)** การรุกรานสิทธิส่วนบุคคลผู้กระทำละเมิด จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบในค่าเสียหายสำหรับความเสียหายทางจิตใจที่เกิดกับผลประโยชน์ส่วนบุคคลอันเป็นผลจากการรุกรานสิทธินั้น ดังปรากฏใน **Restatement (Second) of Torts § 652 H (1977)** อีกทั้ง **Human Right Act 1998 มาตรา 10** ที่ประเทศอังกฤษนำมาปรับใช้กับการทำความเสียหายต่อชื่อเสียง และมาตรา 8 นำมาปรับใช้กับการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลนั้น กฎหมายบัญญัติหลักว่าโดยทั่วไปจะกระทำมิได้ เว้นแต่เพื่อป้องกันหรือเพื่อคุ้มครองสุขภาพ อนามัย หรือศีลธรรมอันดี จะเห็นได้ว่า กฎหมายดังกล่าวได้รับรอง คุ้มครองความเสียหายต่อสุขภาพ อนามัย หรือศีลธรรมอันดี และทางการแพทย์ได้ให้การยอมรับว่า การมีสุขภาพที่ดีนั้นจะต้องสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ แต่กฎหมายไทยยังไม่มีกฎหมายบัญญัติให้เรียกค่าเสียหายทางจิตใจได้

การเยียวยาผู้ถูกล่วงละเมิด จะขอคุ้มครองชั่วคราวไม่ให้ผู้กระทำละเมิดต่อไป การคุ้มครองชั่วคราวจะต้องมีการฟ้องร้อง กระบวนพิจารณาทางศาลเต็มรูปแบบ ซึ่งระหว่างนั้นหากมีการเผยแพร่ข้อความก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ แต่ถ้ามียุติศาลให้ระงับการหมิ่นประมาท ผู้หมิ่นประมาทจะต้องชดใช้ค่าเสียหายสำหรับชื่อเสียงและการสูญเสียรายได้ ในบางคดีผู้ถูกใส่ความจะได้รับค่าเสียหายสูง ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการประเมินค่าเสียหายขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงของแต่ละกรณี

ซึ่งแตกต่างกับความเสียหายต่อบุคคลในด้านอื่น ความแตกต่างของแต่ละพฤติกรรม ทำให้การพัฒนาหลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายต่อชื่อเสียงเป็นไปได้ยาก ผลการหมิ่นประมาทไม่เพียงแต่ผู้ถูกใส่ความต้องเสียหายต่อชื่อเสียงเท่านั้น ผู้เสียหายยังได้รับผลเสียหายทางจิตใจอีกด้วย โดยหลักทั่วไปมีข้อสันนิษฐานว่าเป็นผลจากการหมิ่นประมาทและไม่ต้องมีการเรียกร้อยค่าเสียหายพิเศษภายใต้การดำเนินกระบวนการพิจารณา โดย Defamation Act 1996 ของประเทศอังกฤษ ศาลไม่มีอำนาจสั่งให้จำเลยลงข้อความคำขออภัย ข้อความดังกล่าวเช่นเดียวกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 447 บัญญัติว่า ศาลจะสั่งให้บุคคลนั้น จัดการตามควรเพื่อทำให้ชื่อเสียงของผู้นั้นกลับคืนดีแทนให้ใช้ค่าเสียหาย หรือสั่งให้ใช้ค่าเสียหายด้วยก็ได้ ไม่ได้ให้อำนาจศาลสั่งให้จำเลยลงข้อความคำขออภัย ยังไม่มีหลักความยุติธรรมได้ออกมาปกป้องผู้เสียหายได้ มีแต่สร้างความเครียดเพิ่มขึ้น

นอกจากค่าเสียหายทั่วไปแล้ว ผู้เสียหายเรียกค่าเสียหายพิเศษ ทำให้การคัดค้านค่าลดการขาดกำไรของธุรกิจเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับความเสียหายต่อชื่อเสียง ผู้เขียนไม่เห็นด้วยในคำพิพากษาฎีกาที่ 242/2515 โจทก์ได้รับความเสียหายต่อชื่อเสียงจากการกระทำของจำเลย ถูกคูหมิ่นเกลียดชัง ทำให้การค้าขายถล่มทลาย โดยเหตุผลที่วrayได้จากการค้าขายตกต่ำ เป็นการเรียกร้อยค่าเสียหายที่ไกลเกินกว่าเหตุ

ดังนั้นนิติบุคคลเป็นบุคคลที่กฎหมายสมมุติขึ้นมา ไม่มีชีวิตจิตใจ จึงไม่ควรเรียกค่าเสียหายทางจิตใจได้ เนื่องจากในทางธุรกิจการค้า มีกฎหมายเฉพาะบัญญัติให้เรียกได้อยู่แล้ว การจัดให้ผู้กระทำละเมิดจัดการตามควรเพื่อให้ชื่อเสียงของผู้เสียหายกลับคืนดี หรือใช้ค่าเสียหายเป็นเงิน แม้จะไม่อาจลบล้างความเสียหายต่อเกียรติยศแห่งความเป็นมนุษย์ที่ได้เสียไปแล้วได้ ก็เป็นการทดแทนความเสียหายเพื่อให้เป็นที่ประจักษ์ว่า ได้มีกฎหมายให้การรับรองและคุ้มครองสิทธินั้นๆ แล้ว

ในกรณีละเมิดก่อให้เกิดความเสียหายเกี่ยวกับทรัพย์สิน

การละเมิดสังหาริมทรัพย์และการเบียดบังทรัพย์สินของผู้อื่นที่กระทำต่อทรัพย์สินส่วนบุคคล ศาลหลายแห่งประเทศสหรัฐอเมริกาอนุญาตให้เจ้าของฟ้องร้องสำหรับการล่วงล้ำหรือเบียดบังที่ทำให้เกิดความเสียหาย เมื่อมีการคืนกรรมสิทธิ์นั้น

ประเภทของสังหาริมทรัพย์ การทำลาย ยักยอกและการล่วงละเมิด จะใช้ได้กับสิ่งที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับทรัพย์สินส่วนบุคคลที่จับต้องได้ ในปัจจุบันศาลส่วนใหญ่ได้ขยายขอบเขตของการฟ้องร้องสำหรับการเบียดบังทรัพย์สินของผู้อื่น ให้รวมเอาทรัพย์สินส่วนบุคคลที่จับต้องไม่ได้ ซึ่งถูกแสดง หรือควรวรรณกับเอกสาร เช่น บันทึกสัญญาหรือใบหุ้น และรวมไปจนถึงทรัพย์สินที่จับต้องไม่ได้ในรูปเอกสารที่ไม่ใช่เอกสารแสดงสิทธิ แต่มีความสำคัญกับการดำเนินการ เช่น สมุดบัญชีเงินฝาก หรือกรรมกรรมประกันภัย เป็นต้น ความเสียหายต่อทรัพย์สินของประเทศสหรัฐอเมริกา

มีบทบัญญัติ **Restatement (Second) of Torts 1965 มาตรา 222 A** ให้พิจารณาจากความแตกต่างของมูลค่าของทรัพย์สิน ก่อนถูกกระทำละเมิดและหลังจากถูกกระทำละเมิด รวมทั้งค่าใช้จ่ายอันสมเหตุสมผลในการซ่อมแซมและทำให้กลับคืนสู่สภาพเดิมที่สามารถใช้ทรัพย์สินนั้นได้ตามปกติ หรือการพยายามกระทำให้กลับสู่สภาพเดิมบวกกับการด้อยค่าของทรัพย์สินนั้น โดยปกติโจทก์จะเรียกร้องค่าเสียหายในการซ่อมแซมให้กลับสู่สภาพเดิมอย่างสมเหตุสมผล อีกทั้งความเสียหายทางจิตใจอันได้แก่ความไม่สะดวกสบายและความรำคาญที่เกิดจากการบุกรุก

นอกจากนี้ค่าเสียหายจะต้องคำนึงการขาดประโยชน์จากการใช้ทรัพย์สินนั้น ทำให้มีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นเพราะต้องเสียดำเนินการทรัพย์สินอื่นมาใช้แทน ค่าเสียหายต่อทรัพย์สินของบุคคลอื่นจะต้องคำนึงถึงเวลาและสถานที่ในการแปลงค่า บวกกับดอกเบี้ย ตั้งแต่วันที่แปลงค่าเป็นเงิน ศาลบางแห่งอนุญาตให้โจทก์ได้รับค่าเสียหายทางจิตใจในกรณีที่ถูกล่วงละเมิดจากการบุกรุก (trespass) หรือการยึดยก (conversion)

ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 710 บัญญัติให้บุคคลซึ่งต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหาย แม้ความเสียหายนั้นจะมีตัวเงิน และโดยไม่ต้องคำนึงว่า ความเสียหายสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลอื่น

จำเลยขโมยทรัพย์สินอันเป็นมรดกประจำตระกูล ทำให้โจทก์ไม่ได้รับทรัพย์สินอันเป็นมรดกตกทอด ถือว่าเป็นความเสียหายทางจิตใจ (mental pain) ที่ศาลกำหนดให้นอกเหนือไปจากความเสียหายในราคาทรัพย์สิน

ส่วนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 ของไทย ไม่ได้บัญญัติให้เรียกค่าเสียหายทางจิตใจในกรณีละเมิดต่อทรัพย์สิน จำต้องนำมาตรา 420 ประกอบกับมาตรา 438 ในคดีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 886/2476 คดีทำลายดวงซู้ โจทก์ได้ห้ามจำเลย แต่จำเลยไม่ฟัง กลับใช้เรือซูดแร่ทำลายดวงซู้ การกระทำโดยอุกอาจ หยาบซ้ำ ทำให้ดวงซู้เสียหาย ขาดการปฏิบัติตามศีลธรรมอันดีทางศาสนา เช่นไหว้ไม่ได้ตามประเพณีนิยมของคนจีน เพื่อแสดงออกถึงความกตัญญู เป็นการทำร้ายจิตใจบุตรหลาน แม้จะหาซื้อมาทดแทนได้ แต่ทางด้านจิตใจไม่สามารถทดแทนได้ ศาลพิพากษาให้จำเลยชดเชยค่าเสียหายแก่โจทก์มากกว่าราคาที่ดิน โจทก์ไม่ได้เรียกค่าเสียหายทางจิตใจมาเพียงอย่างเดียว แต่ได้เรียกค่าเสียหายต่อทรัพย์สินรวมมาเป็นค่าสินไหมทดแทนอันเป็นผลมาจากพฤติการณ์ความร้ายแรงของการกระทำ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 กฎหมายไม่ได้บัญญัติเฉพาะตัวทรัพย์สินเท่านั้น จำเลยกระทำละเมิดโดยโอหัง บังอาจ หยาบซ้ำต่อศีลธรรม

ทำความเข้าใจให้เขาเกิดความทุกข์ระทมใจ ศาลมีอำนาจเพิ่มค่าเสียหายให้มากขึ้นตามพฤติการณ์ ความร้ายแรง

นอกจากนั้น ยังมีทรัพย์สินอีกบางชนิดควรได้รับค่าเสียหายทางจิตใจ เช่น กรณีลักพระพุทธรูป เป็นที่สักการะอย่างมาก²² ความเชื่อ ความศรัทธาตามศาสนา และวัฒนธรรมของแต่ละชนชาติ แม้จะหาซื้อ มาทดแทนได้ แต่ทางด้านจิตใจไม่สามารถทดแทนได้ ยิ่งเป็นทรัพย์สินสมบัติประจำตระกูล คุณค่า ทางจิตใจย่อมมากกว่าราคาทรัพย์สินและไม่สามารถทดแทนเป็นเงินได้ หรืออย่างในรัฐฟลอริดาใน อเมริกาเป็นรัฐที่สองที่ศาลอุทธรณ์พิพากษาให้เจ้าของสัตว์เลี้ยงได้รับค่าชดเชยแก่ความทุกข์ทางจิตใจ อันเนื่องจากการสูญเสียสัตว์เลี้ยงเพื่อนรัก ซึ่งรัฐแคลิฟอร์เนียเป็นรัฐแรกที่ทำเป็นตัวอย่าง เมื่อปี 2000 รัฐเทนเนสซีเป็นรัฐแรกที่ผ่านกฎหมายให้เจ้าของสัตว์เรียกค่าชดเชยแก่ความเจ็บปวดและทุกข์ทรมาน ที่ได้รับความทุกข์จากจิตใจที่สัตว์เลี้ยงเพื่อนรักถูกทำให้ตายลง²³ ความเสียหายต่อสิทธิในกองทรัพย์สิน แม้จะเล็กน้อยเพียงใด กลับมีการบังคับให้ใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่ความเสียหายทางจิตใจเป็น ความเสียหายต่อสิทธิที่สูง จนไม่สามารถตราค่าเป็นเงินได้ กลับไม่ได้รับการทดแทน ดูจะขัดกับ ความยุติธรรม²⁴ กฎหมายควรให้สิทธิในการเรียกค่าเสียหายทางจิตใจได้ นอกจากนี้ให้คืนหรือใช้ ราคาทรัพย์สินนั้นแล้ว

ความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

ประเทศไทยอยู่ในยุคกำลังพัฒนาอุตสาหกรรม การผลิตมีความซับซ้อน ผู้ซื้อไม่สามารถ ตรวจสอบความชำรุดบกพร่องในขณะที่ซื้อได้ ผู้ซื้อไม่มีนิสิตสัมพันธ์กับผู้ผลิต มีเฉพาะผู้ขายซึ่งได้ กำไรน้อย ต้องเป็นผู้รับผิดชอบ และหลักผู้ใดกล่าวอ้าง ผู้นั้นพิสูจน์ เป็นการยากที่ผู้บริโภคจะพิสูจน์ถึง การจงใจหรือประมาทของผู้ผลิต เพราะพยานหลักฐานอยู่ในมือผู้ผลิตทั้งหมด จึงเกิดการนำความรับผิด เด็ดขาด (strict liability) ผลักภาระการพิสูจน์ให้กับผู้ผลิต ผู้เสียหายเพียงพิสูจน์ความเสียหายเท่านั้น ความรับผิดชอบเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จึงเหมาะสมนำหลักการค่าเสียหายทางจิตใจมาใช้ในกรณี ที่ผู้ผลิตรู้หรือควรรู้ความเสียหายต้องเกิด เมื่อเทียบกับผลประโยชน์ในทางธุรกิจ และทำให้ผู้บริโภค ต้องได้รับความบาดเจ็บ ซึ่งร่างพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้า ที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.... อยู่ในระหว่างดำเนินการในที่ประชุมวุฒิสภาพิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญ บทบัญญัติของร่างฉบับดังกล่าว ให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากความเสียหาย

²² ไพจิตร บุญญพันธุ์. (2538). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด. หน้า 158.

²³ “ข่าวต่างประเทศ.” (2546, 1 สิงหาคม). วารสารข่าวกฎหมายใหม่, 1, 9. หน้า 18-19.

²⁴ จี๊ด เศรษฐบุตร. (2539). หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด (พิมพ์ครั้งที่ 2). หน้า 84.

ที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ไม่ว่าจะเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สินของผู้บริโภคหรือบุคคลอื่น ผู้เสียหายเรียกค่าเสียหายได้ หากผู้เสียหายถึงแก่ความตายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย สามีภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของบุคคลนั้น สามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนกรณีความเสียหายทางจิตใจได้

ความเสียหายตั้งแต่อดีตเป็นต้นมา ค่าเสียหายอันผู้ที่ควรได้รับค่าเสียหาย ไม่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในทางที่คาดหมายได้ อยู่ในดุลพินิจของศาล ส่วนค่าเสียหายทางจิตใจในกรณีละเมิดทำให้ถึงตายไม่มีความรับผิดชอบทางละเมิด คุณจะขัดกับยุติธรรมอย่างยิ่ง ละเมิดทำความเสียหายต่อสิทธิที่สูง ไม่สามารถตีราคาเป็นเงินได้ ส่วนความเสียหายเกี่ยวแก่กองทรัพย์สิน แม้จะเล็กน้อยเพียงใดกลับมีการบังคับให้ใช้ค่าสินไหมทดแทน กฎหมายลักษณะละเมิดซึ่งใช้ในปัจจุบัน ไม่ให้ค่าเสียหายต่อจิตใจ ซึ่งขัดต่อความเป็นจริงมากๆ เพราะครอบคลุมไปไม่ถึงความเป็นจริงทั้งหมด กฎหมายไทยเวลานี้ ถือว่าอยู่ในสถานะที่เป็นคุณต่อผู้ทำละเมิดค่อนข้างมาก ผู้ถูกทำละเมิดไม่ให้ได้กำไรจากการฟ้องคดีอย่างมากที่สุดเรียกค่าเสียหายได้เท่าทุน²⁵ ผู้ประกอบการ ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าสินค้าไม่ให้ความสำคัญกับคุณภาพของสินค้าที่ขายให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ผลิตสินค้าจากต่างประเทศที่ไม่ได้มาตรฐานตามกฎหมายในประเทศเขา เข้ามาขายในประเทศไทย ใช้คนไทยเป็นหนูทดลองยาเพราะรู้ว่า การเรียกค่าเสียหายตามกฎหมายของประเทศไทยเรานั้นเบาเหมือนนุ่น กว่าจะพิสูจน์ความผิดได้ก็เหนื่อยล้ายิ่ง เป็นความเสียหายที่เกิดจากสินค้าก็ยากยิ่งกว่าแจ้งุครกขึ้นภูเขาก็ก็น้อยท้อ ไม่อยากฟ้องร้องจึงเป็นช่องทางให้ผู้ผลิต ผู้นำเข้าสินค้าบางรายที่เห็นแก่ได้ อาศัยช่องว่างนี้ในการเอารอดเอาเปรียบผู้บริโภคทั่วไป²⁶ กฎหมายละเมิดของไทยชดใช้ค่าเสียหายสำหรับรายที่มาฟ้องเท่านั้น ชดใช้สิ่งที่โจทก์เสียหายไปคืนมา ซึ่งมันน้อยกว่าสิ่งที่ผู้ประกอบการได้กำไรจากการผลิต

ด้วยเหตุผลดังกล่าว เมื่อเกิดความเสียหายขึ้นแล้ว ผู้ประกอบการ ผู้ผลิต ผู้นำเข้าสินค้ามักจะไม่มีขมเจราเรื่องค่าเสียหายและจะทำให้ไปฟ้องศาล ทำให้สินค้าที่ขาดความปลอดภัยหลังไหลเข้าในประเทศโดยไม่มีมาตรการสกัดกั้น

²⁵ ธาดา ธรรมธร และ สุริย์พร ตะเกาพงษ์. (2547, 16 กันยายน). สัมภาษณ์พิเศษ จริฎุ ภักดิชานากุล. เลขาธิการประธานศาลฎีกา. "Product Liability Law: กลไกยกระดับมาตรฐานสังคมไทย." วารสารข่าวกฎหมายใหม่, 2, 36. หน้า 35-36.

²⁶ "ความเสียหายทางจิตใจ." (2547, 29 สิงหาคม). โพสต์ทูเดย์. หน้า A 10.

4.2 แนวทางปรับปรุงการกำหนดค่าสินไหมทดแทนกรณีความเสียหายทางจิตใจ

คดีการกระทำละเมิดของจำเลย ทำให้เกิดความเสียหายทางจิตใจซึ่งเป็นการกระทำจากพฤติการณ์ที่เลวร้ายของจำเลย การกระทำละเมิดที่เกิดจากความประมาท แม้จะไม่จงใจ ค่าเสียหายทางจิตใจควรจะอยู่ระหว่างค่าเสียหายแบบทดแทน (Compensatory Damages) กับค่าเสียหายเป็นเยี่ยงอย่าง (Exemplary Damages) เพราะไม่สามารถวินิจฉัยว่าเป็น Compensatory Damages หรือ Exemplary Damages กันแน่ เพื่อเป็นการทดแทนความเจ็บปวดทางจิตใจและกระทบกระเทือนเกียรติยศ ความภาคภูมิใจอันเกิดจากการกระทำละเมิดของจำเลย ซึ่งแตกต่างกับการทดแทนความเสียหายทั่วไป เพราะเป็นความเสียหายที่ไม่ได้รวมอยู่ในความเสียหายจากการบาดเจ็บหรือทรมาณของร่างกาย

หลักทั่วไปในการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจ มีดังนี้

1. ในกรณีการทำความผิดของจำเลย มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกดขี่บังคับ เขียดหยาม หรือการกระทำที่รุนแรง
2. พฤติกรรมของผู้กระทำความผิดภายหลังจากทำความผิด เช่น การปฏิเสธที่จะขอโทษ หรือแก้ไขปรับปรุงความผิดพลานั้น หรือทำการข่มขู่ คุกคามว่า จะมีการทำผิดเช่นนั้นอีก
3. พฤติกรรมในการดำเนินคดี ผู้กระทำความผิดหรือตัวแทนในการแก้ต่าง การกล่าวหาของโจทก์
4. โจทก์ต้องได้รับความเสียหายทางจิตใจ

ค่าเสียหายทางจิตใจเป็นการทดแทนความเสียหายที่โจทก์ได้รับจากการดูเลเอาใจใส่ของบุคคล ได้แก่ การทำให้เสียเกียรติคุณ เสียชื่อเสียง (humiliation) หรือถูกทำให้ขายหน้า (degradation) หรือความเศร้าโศกเสียใจ ทุกข์ทรมาณ (distress) หรือเป็นการทดแทนผลประโยชน์จากการไม่ได้รับการปรนนิบัติ การดูแล เป็นต้น ค่าเสียหายทางจิตใจจะได้รับการชดเชยสำหรับความโศกเศร้าที่เกิดกับโจทก์ เป็นความเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นตัวเงินได้ หรือที่สัมผัสไม่ได้พิจารณาจากการกระทำของจำเลย (Exceptional Conduct) รวมถึงผลของการกระทำที่ตามมา (Conduct Subsequent)

ค่าเสียหายที่สมควรได้รับจากการกระทำผิดของจำเลยที่ทำให้โจทก์ได้รับความเจ็บปวดจากการสูญเสียความภาคภูมิใจและเกียรติยศ หรือทำให้เกิดความอับชอดสู ความเครียด ถูกดูหมิ่น หรือความเจ็บปวดทางใจ ซึ่งต้องพิจารณาจากพฤติการณ์ที่เกิดจากความก้าวร้าว รวมทั้งเจตนาร้าย ความพยายามมุ่งร้าย ความอวดดี หรือจงใจ นำมาประกอบการกำหนดค่าเสียหายด้วย ซึ่งได้รับจากความรู้สึกเจ็บปวดเพราะถูกดูหมิ่น เขียดหยาม เสียเกียรติยศ อับชอดสู ความเศร้าโศก

เสียใจอย่างสุดซึ้ง การกระทำของจำเลย รวมถึงการบุกรุก การล้วงละเมิดทางเพศ การปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของตำรวจ และการใส่ร้ายโดยมิชอบ

ขอบเขตในการฟ้องเรียกค่าเสียหายทางจิตใจ ให้รวมกระทำการข่มขู่ (assault) การทำร้ายร่างกาย (battery) การจำคุกโดยมิชอบ (false imprisonment) การมุ่งร้ายในการดำเนินคดี (malicious prosecution) การทำลายชื่อเสียง (defamation) การคุกคาม (intimidation) การเลือกปฏิบัติ (discrimination) การบุกรุก (trespass to land) การหลอกลวง (deceit) การรบกวนก่อให้เกิดความรำคาญ (nuisance) และการแทรกแซงในทางธุรกิจ โดยมิชอบ (unlawful interference with business)

แนวทางในการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนี้

1. ควรปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 443 วรรคสอง กล่าวคือ ถ้ามิได้ตายทันที ค่าสินไหมทดแทน ได้แก่ ค่ารักษาพยาบาล ค่าเสียหายที่ต้องขาดประโยชน์นำมาหาได้ รวมถึงค่าเสียหายทางจิตใจ เพราะเป็นการกระทำให้ผู้ถูกกระทำละเมิดตายก่อนวัยอันควร ก่อนตายเขาจะต้องความกระวนกระวาย วิตกกังวลใจถึงอนาคตของคนในครอบครัว หรือกลัวความเจ็บปวด ความพิการของร่างกาย ทุพพลภาพ การไม่มีรายได้ สูญเสียความสงบของจิตใจ ความสุข หรือความกลัวอาจก่อกันจนเป็นโรคประสาท โรคจิตได้ หากผู้ถูกกระทำละเมิดตายเสียก่อนฟ้องคดี ให้บิดามารดา สามีภรรยา หรือบุตรของผู้ตายฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายได้ รวมทั้งให้สิทธิในประโยชน์ของทรัพย์สินเพื่อให้สิทธิในการดำเนินคดีของผู้ตายดำรงอยู่ เป็นสิทธิของผู้ตายก่อนตายที่เขาควรมีสิทธิเรียกได้ เพื่อให้สอดคล้องกับ **Restatement (Second) of Torts § 926 (1979)** กฎหมายอันว่าด้วยสิทธิของผู้ตายอันหากจะมีชีวิตอยู่รอด (Survival of Tort Actions) ของประเทศสหรัฐอเมริกา **Civil Liability Act 1961** มาตรา 49 (1) (a) (ii) บัญญัติให้ศาลเป็นผู้พิจารณา ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายทางจิตใจตามความเหมาะสม อันเป็นผลจากความตายที่ผู้ต้องพึงพาผู้ตายแต่ละคนควรจะได้รับ และ **Law Reform (Miscellaneous Provisions) Act 1934** ของประเทศอังกฤษ มาตรา 1 บัญญัติให้ผู้ตายยังคงสิทธิไว้แม้จะไม่มีสภาพบุคคลแล้วก็ตาม รวมทั้งให้สิทธิในประโยชน์ของทรัพย์สินด้วย จึงสมควรให้สิทธิในการดำเนินคดีเรียกค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายดังกล่าวตกทอดไปยังทายาทของผู้ตาย

2. ควรปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 443 วรรคสาม กล่าวคือ ถ้าเหตุที่ตายลงนั้น ทำให้บุคคลที่ต้องขาดการอุปการะความสัมพันธ์ตามข้อเท็จจริง ชอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนค่าขาดไร้อุปการะ รวมถึงค่าเสียหายทางจิตใจ ตามแนวทางคำพิพากษาศาลสูงประเทศญี่ปุ่นลงวันที่ 29 ตุลาคม 1914 เพราะบางคนต้องมีหน้าที่ผู้อุปการะตามความสัมพันธ์ตามข้อเท็จจริง และ **Fatal Accidents Act 1976** ของประเทศอังกฤษ อนุมาตรา (2) กฎหมายบัญญัติให้

การกระทำละเมิดที่ทำให้ตาย ทายาทจะได้รับประโยชน์จากทรัพย์สิน และอนุมาตรา (3) กำหนดผู้อยู่ในความอุปการะ หมายถึง บุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้ตาย ตามความสัมพันธ์ใกล้ชิดตามลำดับทั้งที่ชอบด้วยกฎหมาย และที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ได้แก่ สามีหรือภริยา บุคคลที่อยู่ในความอุปการะผู้อยู่อาศัยในบ้านเดียวกันขณะหรือก่อนตาย หรืออย่างน้อย 2 ปี ก่อนตาย ญาติของผู้ตาย ได้แก่ น้องสาว พี่สาว พี่ชาย น้องชาย ลุง ป้า น้า อา ของผู้ตาย และในมาตรา 1 A กำหนดตัวผู้รับประโยชน์ ได้แก่ สามีหรือภริยา บุตรผู้เยาว์ ถ้าผู้ตายเป็นผู้เยาว์ที่ไม่ได้สมรส ได้แก่ บิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 443 วรรคสาม กฎหมายรับรองเฉพาะผู้ขาดไร้อุปการะตามกฎหมายเท่านั้นที่มีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในการขาดไร้อุปการะ รวมทั้งค่าเสียหายทางจิตใจ เพราะผู้ที่ได้รับความกระทบกระเทือนทางจิตใจมากที่สุด คือ ผู้ที่ถูกฟันและใกล้ชิดกับผู้ตายจริงๆ เท่านั้น และ เพื่อให้เป็นแนวเดียวกับร่างพระราชบัญญัติ ความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.... แม้ขณะนี้ยังค้างในชั้นพิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญวุฒิสภา ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวแสดงให้เห็นแนวโน้มการยอมรับให้มีการเรียกค่าเสียหายทางจิตใจได้ อันเป็นผลเนื่องจากความเสียหายต่อร่างกายหรือสุขภาพ อนามัยของผู้เสียหาย และหากผู้เสียหายถึงแก่ความตายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย สามีภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของบุคคลนั้น ชอบที่จะได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายของบุคคลเหล่านั้นด้วย

3. ควรปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 วรรคหนึ่ง โดยขยายความรับผิดชอบกรณีละเมิดก่อความเสียหายต่อเกียรติยศชื่อเสียงในวิชาชีพ สิทธิในครอบครัว สิทธิส่วนบุคคล สิทธิในสภาพบุคคล และทรัพย์สินบางประเภท ให้เรียกค่าเสียหายอื่นอันมิใช่ตัวเงิน นอกจากในกรณีทำให้เสียหายแก่ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ และควรแก้ไขมาตรา 446 วรรคสอง ซึ่งกฎหมายบัญญัติให้หญิงที่ต้องเสียหายเพราะผู้ใดกระทำผิดอาญาเป็นทุณษีกรรม ควรแก้ไขจากคำว่า “หญิงที่ต้องเสียหาย” เป็นคำว่า “ผู้ที่ต้องเสียหาย” เพราะปัจจุบันรัฐธรรมนูญ ได้บัญญัติรับรองให้ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน และให้สอดคล้องกับหลักสากล เพราะโลกวิปริตระหว่างชายกับกระทำผิดทางเพศมากขึ้น อีกทั้งควรเพิ่มประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 วรรคสาม กล่าวคือ ถ้าผู้ถูกละเมิดตายเสียก่อนฟ้องคดีให้ บิดามารดา สามีภริยาหรือบุตรของผู้ถูกละเมิดฟ้องคดีได้ และให้ถือว่าเป็นผู้เสียหาย” ให้มีความชัดเจน ท้นความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคมทั้งในปัจจุบันและในอนาคต และเป็นธรรมมากขึ้น

4. ควรปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 โดยเพิ่มคำว่า “จิตใจ” เป็นว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อผู้อื่นโดยผิดกฎหมาย ให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่จิตใจก็ดี ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” เพราะทางการแพทย์ได้ยอมรับว่า การมีสุขภาพที่ดี

จะต้องมีการดูแลรักษาทั้งทางร่างกายและจิตใจควบคู่กัน หากกฎหมายไม่คุ้มครองทางจิตใจ ก็เท่ากับปฏิเสธการสาธารณสุข และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 กฎหมายได้บัญญัติให้มีการเยียวยาทางจิตใจให้กับผู้เสียหาย โดยให้ผู้เสียหายในคดีอาญาขึ้นคำร้องเรียกค่าสินไหมทดแทน ในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้อง ควรบัญญัติให้ชัดเจนในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 เพื่อจะได้ไม่ต้องตีความ

5. ควรให้เรียกค่าเสียหายในความเสียหายต่อทรัพย์สินบางประเภท ยังมีทรัพย์สินอีกบางชนิด ควรได้รับค่าเสียหายทางจิตใจ เช่น กรณีลักพระพุทธรูป เป็นที่สักการะอย่างมาก ความเชื่อ ความศรัทธา ตามศาสนาและวัฒนธรรมของแต่ละชนชาติ หรือทำลายดวงซุ้ยที่ฝังศพบรรพบุรุษ ทำให้ขาดการเช่นไหว้ตามประเพณีของชาวจีน เพื่อแสดงออกถึงความกตัญญู เป็นการทำร้ายจิตใจบุตรหลาน แม้จะหาซื้อมาทดแทนได้ แต่ทางด้านจิตใจไม่สามารถทดแทนได้ ยังเป็นทรัพย์สินสมบัติประจำตระกูล ยิ่งกระทบกระเทือนจิตใจมาก เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งในบางรัฐ ได้มีการรับรองไปจนถึงทรัพย์สินที่จับต้องไม่ได้ในรูปเอกสารที่ไม่ใช่เอกสารแสดงสิทธิ์ แต่มีความสำคัญกับการดำเนินการ เช่น สมุดบัญชีเงินฝาก หรือกรรมกรรมประกันภัย ในทางทฤษฎีแล้ว สิทธิที่ไม่สามารถจับต้องได้ที่มีความสัมพันธ์กับเอกสารไม่สามารถถูกเปลี่ยนได้ อีกทั้งกฎหมายแพ่ง ญีปุ่น มาตรา 710 บัญญัติให้ บุคคลซึ่งต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหาย จำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน แม้ความเสียหายนั้นจะมีใช้ตัวเงิน โดยไม่ต้องคำนึงว่าความเสียหายเช่นว่านั้น จะเกิดจากการทำต่อร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลอื่นหรือไม่ แสดงให้เห็นได้ว่าคุณค่าทางจิตใจมากกว่าราคาทรัพย์สิน ซึ่งไม่สามารถทดแทนเป็นเงินได้ กฎหมายควรให้ สิทธิในการเรียกค่าเสียหายทางจิตใจได้ นอกจากให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินแล้ว

เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายละเมิดอันเป็นการเยียวยาผู้ถูกละเมิดให้ได้รับความเป็นธรรม ควรปรับปรุงกฎหมายให้เรียกค่าเสียหายทางจิตใจได้เช่นเดียวกับต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ หรือญี่ปุ่น ก็ให้การยอมรับ จะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นภาวะวิสัย (objective) และเป็นธรรมเพื่อเยียวยาความเสียหายได้ครอบคลุมทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่ควรจำกัดกรอบในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแบบเดิมๆ ด้วยข้อจำกัดของกฎหมายในการให้ค่าเสียหายน้อยโดยไม่ได้พิจารณาถึงความเสียหายในอนาคตที่จะตามมา ศาลมักโน้มเอียงไปในทางที่ดูจากลักษณะความผิดนั้น ว่าร้ายแรงเพียงใด ถ้าความผิดเล็กน้อยก็ให้ค่าเสียหายน้อย หากความผิดที่ร้ายแรงมากก็บังคับให้ใช้ค่าเสียหายเป็นจำนวนมากตามไปด้วย และไม่มีหลักเกณฑ์ไปในแนวทางในการพิจารณาที่จะคาดหมายได้ในกรณีละเมิดก่อให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียง เกียรติคุณ สิทธิส่วนบุคคล สิทธิในสภาพบุคคล สิทธิในครอบครัวและทรัพย์สินบางประเภท ซึ่งเป็นความเสียหายที่มีอยู่จริง และในปัจจุบันมีการกระทำ

ละเมิดกันมาก แต่กลับไม่ได้รับการเยียวยา จึงเป็นปัญหาของสังคมที่มักมีการกระทบกระทั่งกันอยู่ตลอดเวลา

4.3 แนวทางกำหนดค่าสินไหมทดแทนกรณีความเสียหายทางจิตใจ

แนวทางกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจ อยู่ในดุลพินิจของศาลที่จะกำหนดให้หรือไม่ ศาลไทยยังไม่ยอมรับให้ค่าสินไหมทดแทนทั้งที่ความสูญเสียทางจิตใจนี้ เป็นความเสียหายอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นจริง ทั้งที่วิทยาศาสตร์การแพทย์สามารถพิสูจน์ได้อย่างแน่นอนว่าความเสียหายทางจิตใจ ความตระหนกตกใจ เสียขวัญ ฯลฯ ทำให้อารมณ์ ปรวนแปร เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการเจ็บป่วย แก่ร่างกาย แม้จะยากต่อการคำนวณ ศาลไม่ควรปฏิเสธที่จะชดใช้ค่าเสียหายในส่วนนี้

The Restatement (second) of the law of Torts ปี 1965 มาตรา 46 ระบุให้

1. ผู้กระทำการรุนแรงอย่างที่สุดโดยเจตนา หรือโดยไม่นำพาต่อความเสียหายที่จะเกิดเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายทางจิตใจอย่างรุนแรง ต้องรับผิดชอบสำหรับความเสียหายทางจิตใจนั้น และถ้ามีการบาดเจ็บทางร่างกายอันเนื่องมาจากการกระทำที่รุนแรงนั้น จะต้องรับผิดชอบต่อการบาดเจ็บทางร่างกายนั้นด้วย

2. เมื่อการกระทำนั้นมีเป้าหมายไปยังบุคคลที่สาม ผู้กระทำต้องรับผิดชอบ ถ้าหากว่าเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายทางจิตใจโดยตั้งใจหรือโดยประมาท

(ก) ต่อสมาชิกในครอบครัวของบุคคลใดบุคคลหนึ่งผู้ซึ่งปรากฏอยู่ ณ ขณะนั้น ไม่ว่าความเศร้าโศกนั้นจะมีผลต่อการบาดเจ็บทางกายหรือไม่

(ข) ต่อบุคคลอื่นผู้ซึ่งมีชีวิตอยู่ ณ ที่เกิดเหตุอันตรายนั้น ถ้าหากว่าความเศร้าโศกนั้นมีผลถึงการบาดเจ็บทางร่างกาย

สำหรับความทุกข์ทรมานทางจิตใจที่เกิดจากการกระทำที่เลินเล่อ นั้น Restatement (second) of the law of Torts ปี 1965 มาตรา 436 A ระบุให้ ความประมาทเลินเล่อที่ก่อให้เกิดการรบกวนทางจิตใจ ถ้าการกระทำของผู้กระทำเป็นการเลินเล่อที่ทำให้เกิดภัยอันไม่เหมาะสมไม่ควร ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดภัยทางร่างกาย หรือการรบกวนทางจิตใจต่อบุคคลอื่น และผลของการประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดการรบกวนทางจิตใจอย่างเดียว โดยไม่มีอันตรายทางร่างกาย หรือความเสียหายอันใด ที่ควรจะได้รับชดใช้ ผู้กระทำไม่ต้องรับผิดชอบต่อการรบกวนทางจิตใจเช่นว่านั้นเลย

แนวทางในการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจ โดยมีหลักในการพิจารณา 3 กรณี²⁷ คือ

1. Intentional Infliction of Emotional Distress

หลักเบื้องต้น การกระทำละเมิดโดยเจตนา หรือจงใจทำให้ได้รับความทุกข์ทรมานทางจิตใจ

1. เป็นการกระทำที่รุนแรงของจำเลย
2. จำเลยจงใจหรือละเลยก่อให้เกิดความเสียหายทางจิตใจ
3. โจทก์ได้รับความทุกข์ทรมานอย่างรุนแรง และได้รับความทุกข์ทรมานทางจิตใจอย่างมาก
4. เป็นความเสียหายที่แท้จริงและใกล้ชิดกับการกระทำรุนแรงของจำเลย ก่อให้เกิดความเสียหายทางจิตใจ

กรณีนี้ต้องปรากฏว่าจำเลยได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง และเป็นการกระทำที่สุดขั้วหรือสุดโต่ง หรือเลวร้ายถึงขนาด ที่สังคมที่เจริญแล้วไม่อาจที่จะทนทานได้ และต้องเป็นการกระทำที่มีมูลเหตุที่ใกล้ชิดกับความเป็นจริงที่วิญญูชนคาดหมายได้ว่า จนนได้รับความเสียหายทางจิตใจ เป็นการชดใช้ค่าเสียหายคดีเจตนาทำร้ายร่างกาย การกระทำการข่มขืน การกักขัง จำคุกโดยมิชอบ เป็นค่าสินไหมทดแทนอันเป็นผลจากการกระทำความผิดทางอาญา

2. Negligent Infliction of Emotional Distress

หลักของการใช้ค่าเสียหายในกรณีประมาทก่อให้เกิดความเสียหายทางจิตใจ

1. จำเลยกระทำด้วยการจงใจหรือประมาทเกินกว่าปกติ
2. โจทก์ได้รับความทุกข์ทรมานอย่างรุนแรงทางจิตใจ
3. การกระทำโดยจงใจหรือประมาทของจำเลย เป็นผลให้เกิดความทุกข์ทรมานทางจิตใจอย่างรุนแรง

Negligent Infliction of Emotional Distress คือ จะเรียกค่าเสียหายทางจิตใจได้ จะต้องได้รับผลกระทบต่อสุขภาพของร่างกาย ซึ่งประเทศส่วนใหญ่ นำหลักนี้ไปใช้ ในประเทศแถบเอเชีย อาทิเช่น ประเทศญี่ปุ่น เพราะเรื่องภายในจิตใจเป็นเรื่องที่พิสูจน์ให้เห็นชัดเจนได้ยาก ในกรณีของการกระทำที่ประมาทซึ่งเป็นเหตุให้เกิดความเครียดทางจิตใจ ผลกระทบเมื่อความประมาทของจำเลยเป็นเหตุให้เกิดผลแก่ร่างกายของโจทก์ โดยเป็นผลให้เกิดการบาดเจ็บทางร่างกาย แต่รวมถึงความเสียหายที่เกิดกับจิตใจ ความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน ความวิตกกังวล การอับอายขายหน้า ความหวาดหวั่นและความตกใจกลัว ศาลอนุญาตให้มีการฟ้องร้องสำหรับความเจ็บปวดทางจิตใจ

²⁷ The Latest from Craig Smith's Blog. July 9, 2006, form [http:// www. Craigsmitbsblog. com](http://www.Craigsmithsblog.com).

ซึ่งส่งผลถึงร่างกาย การเรียกร้องจากผลกระทบ คือ การรับประกันถึงความมีเหตุผลของการเรียกร้องของโจทก์ กฎหมายได้จำแนกสถานการณ์ออกเป็น²⁸

1. ผลกระทบ (Impact Rule) เมื่อความประมาทของจำเลยเป็นเหตุให้เกิดผลแก่ร่างกายของโจทก์ โดยเป็นผลให้เกิดการบาดเจ็บทางร่างกาย โจทก์จะเรียกร้องค่าเสียหายไม่เฉพาะสำหรับการบาดเจ็บทางร่างกาย แต่รวมถึงความเสียหายที่เกิดกับจิตใจ ความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน ความวิตกกังวล การอับอายขายหน้า ความหวาดหวั่นและความตกใจกลัว สำหรับการเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับการบาดเจ็บทางร่างกาย ศาลอนุญาตให้มีการฟ้องร้องสำหรับความเจ็บปวดทางจิตใจซึ่งส่งผลถึงร่างกาย แม้ว่าผลทางร่างกายจะไม่มากนัก มีผลต่อการบาดเจ็บทางร่างกายเพียงเล็กน้อย การเรียกร้องให้ได้รับความพึงพอใจ โดยเป็นผลจากความรับผิดชอบความตกใจของโจทก์เอง

2. บริเวณอันตราย (Zone of Danger Rule) การเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับผลของความเศร้าโศกทางจิตใจที่มีต่อร่างกาย ซึ่งผลทางจิตใจนั้นปรากฏขึ้นโดยผลกระทบ แม้ว่าโจทก์อยู่ในบริเวณที่มีความเสี่ยงจากอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากความประมาทของจำเลย และโจทก์มีความกลัวการบาดเจ็บจากอันตรายนั้น ตัวอย่างเช่น เมื่อจำเลยขับรถโดยประมาทเป็นเหตุให้ชนโจทก์ มีผลกระทบและอนุญาตให้โจทก์เรียกร้องค่าเสียหายได้ภายใต้การพิสูจน์อย่างเหมาะสม

3. Wrongful Infliction of Emotional Distress upon a bystander

ส่วนประกอบสำคัญในการเรียกร้องค่าเสียหายในกรณีละเมิดกฎหมายทำให้เกิดความเสียหายทางจิตใจ

1. จำเลยกระทำโดยประมาทหรือสิ่งประเดิษฐ์หรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย
2. ความตายหรือการได้รับบาดเจ็บ เป็นผลมาจากการประมาทหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย
3. โจทก์เป็นสามีภริยา บิดามารดาหรือบุตรของผู้เสียหาย
4. โจทก์อยู่ในเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความบาดเจ็บนั้น หรืออยู่ในขณะเวลาที่เกิดอุบัติเหตุขึ้น

ในกรณีที่บุคคลอาจได้รับความเสียหายทางจิตใจ ครอบคลุมบุคคลที่อยู่ในบริเวณที่เกิดเหตุจากการกระทำประมาทเลินเล่อของจำเลย หรือสิ่งประเดิษฐ์ หรือสินค้าที่บกพร่องของจำเลย ผู้ที่อยู่ใกล้ๆ (Bystander) มีส่วนเกี่ยวข้องกับความเห็นส่วนใหญ่ในความรับผิดชอบ สำหรับการทำให้ผู้ที่อยู่ใกล้เคียงได้รับความตกใจ เป็นภาระที่มากเกินไปเมื่อเปรียบเทียบกับอันตรายที่เกิดขึ้น

²⁸ Edward J. Kionka. (1999). *Torts in a nutshell*. pp. 326-329.

โดยความประมาทของโจทก์ คือ ในกรณีของ Dillion v. Legg (Cal.1968) เมื่อแม่ได้รับอนุญาตให้เรียกร้องสำหรับความทุกข์ทางจิตใจอย่างรุนแรง ซึ่งมีผลถึงการเกิดความเจ็บป่วย จำเลยขับรถโดยประมาทและชนลูกของเธอ แม้ว่าเธออยู่ในตำแหน่งที่ปลอดภัยอย่างสมบูรณ์ ศาลพบว่าหลักการดั้งเดิมของกฎหมายของความประมาท อนุญาตให้มีการเรียกร้องการชดใช้ เป็นสิ่งที่เห็นล่วงหน้าได้อย่างครบถ้วน โดยบุคคลที่มีความประมาทต่อเด็กโดยที่แม่ของเขาอยู่ในบริเวณใกล้เคียง จะเห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและทุกข์ทรมานจากความตกใจอย่างรุนแรง Dillion ถูกพิจารณาในขอบเขตอำนาจศาลหลายแห่ง ดังนั้น การรับผิดในคดีดังกล่าวถูกจำกัดในสถานการณ์ที่

- (1) การบาดเจ็บที่เป็นการคุกคามอย่างรุนแรง
- (2) โจทก์เป็นสมาชิกในครอบครัวของบุคคลซึ่งเป็นอันตราย
- (3) ความตกใจเป็นผลให้โจทก์มีการบาดเจ็บทางร่างกายอย่างแท้จริง
- (4) เหตุการณ์เกิดในช่วงเวลาสั้น และ
- (5) โจทก์เป็นผู้อยู่ในเหตุการณ์ที่เป็นความเจ็บปวดคนนั้น หรืออย่างน้อยมาเห็นเหตุการณ์

เกือบจะทันทีทันใดและอยู่ในเหตุการณ์หลังจากนั้น

ในขณะที่ข้อจำกัดเป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะให้มีการรับผิดภายในขอบเขตที่สมเหตุสมผล และมีการจำกัดในการเรียกร้องที่แท้จริงอย่างไม่สามารถปฏิเสธได้²⁹ บางคดีจะอนุญาตให้โจทก์ผู้ซึ่งอยู่ในบริเวณอันตรายสามารถเรียกร้องค่าเสียหายไม่เฉพาะสำหรับความตกใจที่เกิดจากความกังวลสำหรับความปลอดภัยเท่านั้น แต่รวมถึงความเสียหายทางจิตใจที่เกิดจากการเห็นเหตุการณ์ อันตรายที่เกิดกับญาติสนิทผู้ซึ่งถูกคุกคามหรือทำให้บาดเจ็บในเวลาเดียวกันนั้น โดยการกระทำที่ประมาทอย่างเดียวกันของจำเลย³⁰

บางคดีอนุญาตให้โจทก์เรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความทรมานทางจิตใจที่เกิดจากการเห็นเหตุการณ์ความเสียหายหรือการทำลายทรัพย์สินส่วนตัวที่มีค่า ที่เกิดโดยความประมาทของจำเลย ฟ้องร้องค่าเสียหายสำหรับการทำลายทรัพย์สิน และมีคดีที่อนุญาตให้เรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเศร้าโศกทางจิตใจที่เกิดขึ้นสำหรับญาติจากการปฏิบัติต่อศพอย่างหยาบคาย

²⁹ Edward J. Kionka. Ibid. pp. 329-330.

³⁰ Ibid. p. 331.

หลักการพิจารณาในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนความเสียหายทางจิตใจของศาล
ศาลใช้หลักการเดียวกับการกำหนดค่าเสียหายกรณีทั่วไป โดยพิเคราะห์หลายๆ ประการ
รวมกัน³¹

1. พิจารณาจากสถานะของผู้เสียหาย เช่น การประกอบอาชีพ สถานภาพทางสังคม รวมทั้งความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว
2. พิจารณาจากฐานะทางเศรษฐกิจของจำเลย เพื่อจะได้บังคับจำเลยได้อย่างเหมาะสม หากจำเลยต้องรับผิดชอบค่าเสียหายเกินฐานะของจำเลย ค่าเสียหายก็จะเป็นเพียงตัวเลข โจทก์ก็จะได้ไม่ได้รับการชดเชย ทำให้เกิดการค่าความ เป็นช่องทางหากินของทนายเรียกค่าทนายสูง และในกรณีความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผู้ประกอบการก็ต้องเสียค่าเบี้ยประกันสูง ผู้ทุจริตต้องรับเคราะห์
3. ดูจากความเสียหายที่ผู้เสียหายนำสืบอย่างสมเหตุสมผล ศาลพิจารณาตามพยานหลักฐานที่โจทก์นำเสนอด้วยความสุจริต
4. ดูการกระทำผิดการณ์ของจำเลยและความร้ายแรงของละเมิด ภายใต้มาตรา 438 กฎหมายให้ศาลใช้ดุลพินิจ

นอกจากนี้ความเสียหายทางจิตใจในกรณีละเมิดให้ถึงแก่ความตาย ยังพิจารณาความสัมพันธ์ในครอบครัว ระยะเวลาความผูกพัน ฐานะทางครอบครัว ความสามารถในการประกอบอาชีพ อายุของผู้ตายนำมาประกอบด้วย และเงื่อนไขในการเรียกค่าเสียหายทางจิตใจ ควรจะต้องส่งผลกระทบต่อร่างกาย

แม้ไม่มีกฎหมายเฉพาะ กฎหมายที่มีอยู่ก็ปรับใช้ได้ อยู่ที่ว่าพิสูจน์ โจทก์ต้องพิสูจน์ให้เป็นรูปธรรม หากพิสูจน์ไม่ได้ ศาลกำหนดให้พอเป็นพิธี โจทก์อาจไม่ได้ตามความประสงค์ ค่าเสียหายในปัจจุบัน โจทก์ชี้แจงได้ชัดเจนมากขึ้น เนื่องจากมีเครื่องมือทันสมัย ค่าเสียหายที่ผ่านมา โจทก์ขอมามากๆ แต่พิสูจน์ไม่ได้ อ้างมาลอยๆ เพื่อให้ต่อรอง หรือแล้วแต่ศาล และค่าเสียหายทางจิตใจก็ไม่ควรกำหนดตายตัว

หลักการพิจารณาของศาลในการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจใช้หลักเดียวกับค่าเสียหายทางร่างกาย พิสูจน์ดังนี้³²

1. ศาลใช้หลักเศรษฐศาสตร์ในการพิจารณา ได้แก่ เศรษฐกิจของบ้านเมือง สถานะการเงินของครัวเรือน อายุการทำงาน
2. ความเป็นอยู่ ฐานานุกรม การเลี้ยงดูครอบครัว

³¹ เพิ่ง เพิ่งนิติ. เล่มเดิม.

³² วิชามหาคุณ. เล่มเดิม.

3. ความเหมาะสม ความสามารถของผู้ที่ต้องชดใช้ค่าเสียหาย

4. เป็นความเสียหายโดยตรงและแน่นอน อ้างลอยๆ ไม่ได้ ต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็น เช่น การคุกคามสิทธิส่วนบุคคล ต้องพิสูจน์ถึงความไม่สบายใจ ไม่สามารถดำรงชีวิตโดยปกติสุข ก่อให้เกิดความเสียหายทางจิตใจ ขัดขวางความเจริญ ทำให้เดือดร้อนเกินกว่าที่คาดหมาย

ค่าเสียหายทางจิตใจเป็นค่าเสียหายที่ไม่ใช่ค่าเสียหายทางเศรษฐศาสตร์ (non economic loss หรือ non financial loss) ในกรณีตาย เรียกไม่ได้ ดำรงจับโดยมิชอบ ถูกหน่วงเหนี่ยวกักขัง ข่มขืนใจ ให้จำยอมต่อสิ่งใด ก็เรียกค่าเสียหายทางจิตใจไม่ได้

แต่อย่างไรก็ตาม ค่าเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน ค่าเสียหายทางจิตใจเป็นค่าเสียหายที่ไม่ใช่ค่าเสียหายทางเศรษฐศาสตร์ โจทก์ต้องกำหนดเป็นจำนวนเงินให้ได้ ส่วนจะได้มากหรือน้อย ศาลพิจารณาจากพฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำละเมิด ระดับของความร้ายแรงเป็นตัวสะท้อนถึงจำนวนเงินอย่างมีเหตุผล เช่น การกระทำของจำเลย ความใกล้ชิดกับเหตุ และเป็นผลโดยตรง ในภาคปฏิบัติ นักกฎหมายจะต้องมีจินตนาการ ต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็น เพราะค่าสินไหมทดแทนเป็นข้อเท็จจริง และต้องเปลี่ยนทัศนคติของทนายความ โจทก์ในการเรียกค่าเสียหายบนฐานความจริง มีฐานที่มั่นคง พิสูจน์ทางเศรษฐศาสตร์ได้ ส่วนทางกฎหมายไม่ควรกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจตายตัว กฎหมายต้องยืดหยุ่น เพราะความอับอาย ความเศร้าโศกเสียใจ เป็นเรื่องของความคิดสร้างสรรค์ของผู้ที่เกี่ยวข้อง การสูญเสียบุคคลที่รักในความรู้สึกของมนุษย์ไม่ควรแตกต่างกัน³³

จากการศึกษา วิเคราะห์แนวทางในการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจ ศาลมีหลักการพิจารณาดังนี้

1. พิจารณาจากการพิสูจน์อย่างสมเหตุสมผล ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ บนฐานของความสุจริต
2. โจทก์ต้องพิสูจน์ค่าเสียหายทางจิตใจให้ได้ โดยคำนวณเป็นตัวเลข ตามหลักเศรษฐศาสตร์
3. ศาลพิจารณาถึงความสามารถของผู้ที่ต้องชดใช้ค่าเสียหาย ปัจจุบันจึงมักมีการฟ้องร้องให้มีผู้ร่วมรับผิดชอบ อาทิเช่น นายจ้าง องค์กร หน่วยงาน หรือนิติบุคคล ให้ร่วมรับผิดชอบ ดังในคดีคำพิพากษาศาลแพ่งคดีแดงที่ 1011/2549 ฟ้องพนักงานขับรถบริษัทเดินรถร่วมและองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพให้ร่วมรับผิดชอบ หรือคำพิพากษาศาลจังหวัดนนทบุรีคดีแดงที่ 76/2549 ฟ้องแพทย์และกระทรวงสาธารณสุขซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ หรือในคดี Carol Ernt v. Merch & Co.Inc หรือคดี Marlene Rowe v. Hussmann Corporation ฟ้องบริษัทซึ่งเป็นนิติบุคคล เป็นต้น

³³ วิชัย อริยะนันท์ทกะ. ผู้พิพากษาศาลฎีกา. สัมภาษณ์ 25 เมษายน 2549.

4. ศาลพิจารณาจากความเสียหาย ฐานะ หน้าที่ ความสัมพันธ์ของผู้ถูกระทำละเมิด และผู้ที่อยู่ในความอุปการะของผู้ถูกละเมิด ประกอบด้วย

เนื่องจากแนวความคิดขั้นพื้นฐานของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไป คุณภาพทางสังคมก็เปลี่ยนแปลงไปมาก สังคมมีกฎหมายคุ้มครองสิทธิต่างๆ มากขึ้น สมาชิกของสังคมรู้จักใช้สิทธิรักษาผลประโยชน์มากขึ้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นผลให้การพัฒนา การบังคับใช้กฎหมายให้เป็นธรรมมากขึ้น ตลอดจนใช้กฎหมายในลักษณะเป็นการบำบัดรักษาสุขภาพทางจิตใจในการที่ครอบครัวต้องสูญเสียบิดามารดา สามีภริยา หรือบุตร เพื่อลดความวิตกกังวลด้านจิตใจ ให้มีสุขภาพจิตดี สุขภาพกายก็จะดีด้วย พร้อมทั้งจะรับปัญหาที่ตามมาในอนาคต ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความรู้สึกทางจิตใจของผู้เสียหายประกอบ อีกทั้งการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจในกรณีผู้ถูกระทำละเมิดให้ถึงแก่ความตาย ควรจะกำหนดให้ใกล้เคียงกันหรือกำหนดขั้นต่ำไว้ เช่น ค่าเสียหายทางจิตใจในกรณีทำให้ตายโดยผิดกฎหมาย ค่าเสียหายไม่น้อยกว่า..... แต่ก็ไม่ควรมากกว่าสองเท่าของค่าเสียหายจริงเพราะภาวะความรู้ของจิตใจ ไม่ว่าจะคนจนหรือคนรวย ค่าของจิตใจทุกๆ คน ต้องเท่าเทียมกัน ร่างกายเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา แต่จิตใจที่แท้จริงไม่มีวันแปรเปลี่ยน ผู้เสียหายจะได้รับการชดเชยความเสียหายได้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิมให้เพียงพอ เหมาะสมและเสมอภาค

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันมีการขยายตัวทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมออกไปมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านสภาพความเป็นอยู่ของคนในสังคม ด้านอุตสาหกรรม ธุรกิจการเงิน การบริการต่างๆ ซึ่งก่อให้เกิดความเจริญทางด้านวัตถุนิยมในอัตราการเติบโตค่อนข้างรวดเร็ว แต่ในทางกลับกันก็มีการแข่งขัน และคอยทำลายซึ่งกันและกัน สิ่งเหล่านี้ยังนำมาซึ่งสภาพความตกด่างทางด้านจิตใจ มีการล่วงละเมิด การกระทบกระทั่งสิทธิระหว่างบุคคลตลอดเวลา ทำให้คดีละเมิดมีความซับซ้อน และขยายความเสียหายกว้างขึ้น ค่าเสียหายทางจิตใจจึงเป็นค่าเสียหายที่เพิ่มขึ้นของค่าสินไหมทดแทน เป็นค่าเสียหายที่ผสมผสานระหว่างค่าเสียหายแบบทดแทน (compensatory damages) กับค่าเสียหายเชิงลงโทษ (punitive damages) เพื่อทดแทนความเสียหายที่ยังค้างอยู่ในจิตใจของผู้ถูกระงับละเมิด ให้ได้รับการทดแทนที่พอใจ เกี่ยวข้องกับพฤติการณ์ที่ทำให้เหยื่อของผู้กระทำความผิดได้รับค่าทดแทนทางจิตใจ เนื่องจากการที่ผู้เสียหายได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานที่ยังค้างอยู่ในใจของผู้ถูกล่วงละเมิด อันเกิดจากการกระทำที่รุนแรง อุกอาจ อาฆาต มาดร้าย โดยมีความบาดเจ็บทางจิตใจ เป็นตัวเชื่อม และมีผลเกี่ยวเนื่องจากการกระทำของจำเลย ต้องสอดคล้องกับหลักความยุติธรรมและศีลธรรมของสังคม

ความเสียหายทางจิตใจ หมายถึง ความเศร้าโศกเสียใจ ความเจ็บปวด ทุกข์ทรมาน อย่างรุนแรงและยาวนาน รวมถึงไม่สบายใจอย่างมาก โรคเกี่ยวกับจิตใจ (mental suffering) รวมถึงปฏิกิริยาทางจิตใจ อย่างเช่น ความหวาดกลัว (fright) ความวิตกกังวล (worry) ได้รับความอับอาย (mortification) เสียเกียรติคุณชื่อเสียง (indignity) ได้รับความสะเทือนใจอย่างกะทันหัน (shock) ทำให้อับอายขายหน้า (humiliation) ความรำคาญ หรือความเสียหายต่อจิตใจอย่างอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน

ในคดีละเมิดก่อให้เกิดความเสียหายทางจิตใจประกอบด้วย

1. การกระทำที่รุนแรงอย่างที่สุด ผิดปกติ ค่าเสียหายที่สมควรได้รับจากการกระทำผิดของจำเลยที่ทำให้โจทก์ได้รับความเจ็บปวดจากการสูญเสียความภาคภูมิใจและเกียรติยศ หรือทำให้เกิดความอับอายอดสู ความเครียด ถูกดูหมิ่นหรือความเจ็บปวดทางจิตใจ ซึ่งต้องพิจารณาจากพฤติการณ์

ที่เกิดจากความก้าวร้าว รวมทั้งเจตนาร้าย ความพยาบาท ความมุ่งร้าย ความอวดดีหรือจองหอง นำมาประกอบการกำหนดค่าเสียหาย

2. มีเจตนาที่เป็นเหตุหรือน่าจะเป็นเหตุให้เกิดความเศร้าโศกทางจิตใจ
3. มีความสัมพันธ์โดยระหว่างการกระทำและการบาดเจ็บ
4. ได้รับความเศร้าโศกทางจิตใจอย่างรุนแรง
5. รวมถึงผลของการกระทำที่ตามมา (Conduct subsequent)

ผลที่ตามมา โดยเฉพาะที่เกิดจากการหมิ่นประมาท ให้มีค่าชดเชย เพราะปรากฏว่า ยังมีการใส่ร้ายซ้ำอีก และไม่สามารถบรรเทาความเสียหายของโจทก์ในระหว่างพิจารณา ความเสียหายก็ยังคงได้รับต่อไป ทำให้การหมิ่นประมาทยิ่งขยายวงกว้างออกไปในสาธารณชน ยิ่งกระทบกับชื่อเสียงของผู้เสียหายเพิ่มขึ้นมากกว่าจะเป็นการเยียวยา หรือในกรณีที่จำเลยไม่ได้กระทำความผิด แต่ต้องถูกดำเนินคดี ถูกจำคุกและได้รับการเลือกปฏิบัติ ก็ควรจะต้องมีการชดเชยค่าเสียหายทางจิตใจเช่นเดียวกัน เพราะทำให้จำเลยเสื่อมเสียชื่อเสียง รวมถึงพฤติกรรมของผู้กระทำภายหลังจากกระทำความผิด

ขอบเขตความรับผิดความเสียหายทางจิตใจ

ความรับผิดความเสียหายทางจิตใจ มีการชดเชยในกรณีอื่นๆ รวมถึงการกระทำการข่มขู่ (assault) การทำร้ายร่างกาย (battery) การจำคุกโดยมิชอบ (false imprisonment) การมุ่งร้ายในการดำเนินคดี (malicious prosecution) การทำลายชื่อเสียง (defamation) การคุกคามสิทธิต่างๆ (intimidation) การเลือกปฏิบัติ (discrimination) การบุกรุก (trespass to land) การหลอกลวง (deceit) การรบกวนก่อให้เกิดความรำคาญ (nuisance) และการแทรกแซงในทางธุรกิจโดยมิชอบ (unlawful interference with business) ที่จะต้องรับผิดในค่าเสียหาย เพราะเป็นผลให้การดำเนินการของโจทก์เลวลง และได้รับความลำบากใจ รวมถึงการบุกรุก การล่วงละเมิดทางเพศ การปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของตำรวจ และการใส่ร้ายโดยมิชอบ

ค่าเสียหายทางจิตใจให้มีการชดเชยในกรณีละเมิดโดยประมาท การปฏิเสธที่จะขอโทษ หรือแก้ไขปรับปรุงความผิดพลาดนั้น หรือทำการชู้คุกคามว่าจะมีการทำผิดเช่นนั้นอีก หรือกรณีแพทย์ไม่ปฏิบัติต่อคนไข้ให้สมกับหน้าที่ที่ได้รับ ไม่ว่าจะเป็หน้าทีตามสัญญาหรือการกระทำละเมิดซึ่งสามารถนำไปใช้กับกรณีต่างๆ ซึ่งบุคคลที่ได้รับความเสียหายอยู่ในความดูแลของบุคคลอื่นที่มีหน้าที่ต้องดูแล ทำให้ผู้เสียหายได้กลับคืนสู่สภาพเดิมให้มากที่สุด รวมถึงความเสียหายจากผลประโยชน์ในทรัพย์สิน ในกรณีที่การบาดเจ็บและความเสียหายของโจทก์ที่เพิ่มขึ้น ในกรณีที่การกระทำความผิดมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกดขี่บังคับ การเหยียดหยามหรือการกระทำที่รุนแรง และพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดหลังจากกระทำความผิด เช่น การปฏิเสธที่จะขอโทษหรือแก้ไข

ปรับปรุงความผิดพลาดนั้น หรือทำการชู้ คุณความว่า จะมีการทำผิดเช่นนั้นอีก รวมทั้งการยื่นกรานต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดี

การฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายทางจิตใจเป็นผลโดยตรงต่อการแทรกแซงผลประโยชน์ต่างๆ ได้แก่ ผลประโยชน์ต่อตำแหน่งหน้าที่ ฐานันดร ได้แก่ การข่มขู่ การทำร้ายร่างกาย การถูกจำคุกโดยมิชอบ การมุ่งร้ายในการดำเนินคดี การทำลายชื่อเสียง การถูกคุกคามสิทธิส่วนบุคคล และการเลือกปฏิบัติโดยมิชอบ หรือผลประโยชน์เกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ ได้แก่ การรุกรานทรัพย์สินและการก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญ หรือแม้แต่ผลประโยชน์ในทางธุรกิจการค้า ได้แก่ การแทรกแซงทางธุรกิจโดยมิชอบอันเป็นการไว้วางใจ นอกเหนือจากการกระทำละเมิดทั่วไป ซึ่งมีแนวโน้มจะขยายกว้างออกไป

กฎหมายลักษณะละเมิดของประเทศไทย ใช้หลักการชดใช้ค่าเสียหายอันเกิดแต่การไม่ชำระหนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะชดใช้ความเสียหายอันเกิดแต่การที่เจ้าหนี้ไม่ได้รับการชำระหนี้ตามสิทธิของตน กฎหมายมุ่งประสงค์จะเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นซึ่งได้รับความเสียหายแก่ชีวิตร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างอื่นโดยเฉพาะเจาะจง หากทำให้คืนสภาพเดิมไม่ได้ ก็พยายามที่จะให้ใกล้เคียงกับสภาพเดิมมากที่สุด การทำให้ผู้เสียหายกลับสู่ฐานะเดิม ค่าเสียหายนี้ศาลจะต้องกำหนดให้ว่าควรจะได้รับเป็นเงินเท่าใด โดยถือความเสียหายเป็นหลัก ความเสียหายนั้นปกติผู้กล่าวอ้างจะต้องนำสืบให้ศาลเห็น เมื่อมีความเสียหายแล้ว ศาลก็อาจกำหนดตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 ซึ่งพิจารณาจากความร้ายแรงของการกระทำ ไม่ได้พิจารณาถึงความเสียหายที่ตามมา ไม่มีหลักเกณฑ์และแนวทางในการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจ

กรณีละเมิดทำให้ถึงแก่ความตาย

การกำหนดค่าสินไหมทดแทน กรณีกระทำละเมิดถึงตายนั้น แนวคำพิพากษาของศาลในอดีตจนถึงปัจจุบัน คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1742/2499 ที่ประชุมใหญ่ วินิจฉัยว่า ไม่มีกฎหมายบัญญัติให้เรียกร้องค่าเสียหายทางจิตใจได้ หลังจากนั้นเป็นต้นมาคำพิพากษาดำเนินตามแนวนี้นี้มาตลอด 50 ปี และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดค่าเสียหายเฉพาะให้เรียกได้ ความเสียหายที่โจทก์มีสิทธิเรียกร้องจำกัดอยู่เพียงมาตรา 443 วรรคแรก กล่าวคือ ผู้ถูกทำละเมิดถึงตายในทันที จะเรียกได้แต่ค่าปลงศพและค่าใช้จ่ายอันจำเป็นเท่านั้น อันเป็นสิทธิในทรัพย์สินของผู้ตาย และมาตรา 443 วรรคสาม กำหนดให้บุคคลที่ต้องขาดไร้อุปการะตามกฎหมาย เรียกได้แต่ค่าอุปการะความเศร้าโศกเสียใจ ความเจ็บปวดทุกข์ทรมานจากการจากไปในเวลาอันควรของผู้ที่เคารพรักการขาดการได้รับการบริการ ประณินันต์ให้ชีวิตมีความสุข ความเป็นเพื่อน เป็นต้น เหล่านี้เรียกไม่ได้

แต่ถ้ามิได้ตายในทันที มาตรา 443 วรรคสอง กฎหมายกำหนดให้เรียกค่าสินไหมทดแทน เรียกค่ารักษาพยาบาล ค่าต้องขาดประโยชน์อันเป็นสิทธิของผู้ถูกละเมิดก่อนตาย เรียกค่าเสียหายทางจิตใจไม่ได้ และหากผู้กระทำละเมิดตาย ก็ไม่มีสภาพบุคคลที่จะต้องรับผิดชอบ ผู้ถูกล่วงละเมิดก็ไม่มีอะไรหลงเหลือที่นำมาทดแทนผู้ที่อยู่รอดของการถูกล่วงละเมิด ในความรับผิดชอบทางแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

แต่เนื่องจากปัจจุบันกฎหมายลักษณะละเมิดแยกความรับผิดชอบละเมิดออกจากอาญาอย่างชัดเจน โดยแยกความรับผิดชอบทางละเมิดเป็นเรื่องหนึ่ง ส่วนกฎหมายของการกระทำความผิดทางอาญา กฎหมายที่ใช้บังคับการกระทำความผิดทางอาญาเป็นเรื่องการลงโทษ ถ้าผู้กระทำละเมิดตายโทษทางกฎหมายอาญาเป็นอันระงับไปด้วยความตายของผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 38 การลงโทษทางอาญาระงับไปเท่านั้น ส่วนผลของการกระทำ ไม่ควรระงับสิ้นไปจะต้องดำรงอยู่เพื่อความรับผิดชอบทางแพ่ง

อย่างไรก็ตาม ความรับผิดชอบทางละเมิดเป็นเรื่องหนึ่งตามกฎหมายแพ่ง กล่าวคือ ผู้กระทำละเมิดเป็นลูกหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 206 ในกรณีหนี้อันเกิดแต่มูลละเมิดเมื่อลูกหนี้ตาย หน้าที่ชำระหนี้ละเมิดของลูกหนี้ ต้องตกทอดเป็นมรดกแก่ทายาท หน้าที่ที่ต้องชำระหนี้ไม่ใช่สิทธิเฉพาะตัวของผู้ตาย ไม่ควรระงับด้วยการสิ้นสุดของสภาพบุคคล เพราะความรับผิดชอบทางแพ่งเป็นเรื่องสิทธิบังคับกับทรัพย์สินของบุคคล ถึงแม้บุคคลนั้นจะตายไปแล้ว ทรัพย์สินเหล่านั้นของผู้ตาย ก็ต้องเป็นมรดกตกทอดไปยังทายาทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1599 และมาตรา 1600 ทรัพย์สินมรดกทุกชนิดเหล่านั้นอันเป็นสิทธิในทางทรัพย์สิน ไม่ใช่เฉพาะตัวของผู้ตาย ต้องตกทอดไปยังทายาทโดยผลของกฎหมายทันที จึงต้องถูกบังคับชำระหนี้ละเมิด ในทางกลับกัน หากผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตาย สิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ ก็ต้องตกทอดไปยังทายาทเช่นเดียวกัน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 443 วรรคแรก เรียกได้แต่เฉพาะค่าปลงศพและค่าใช้จ่ายอันจำเป็นอย่างอื่นเท่านั้น เป็นค่าเสียหายในทางทรัพย์สินทั้งสิ้น

ส่วนสิทธิที่จะได้รับอุปการะ เป็นสิทธิที่ผู้ตายมีหน้าที่ต้องอุปการะบุคคลอื่น และกฎหมายของไทยบัญญัติจำกัดเฉพาะบุคคลที่ต้องขาดไร้อุปการะตามกฎหมาย หมายความว่า มีตัวบทกฎหมายบัญญัติให้ต้องอุปการะเลี้ยงดูกัน หากเพียงแต่ผู้ตายเคยให้ค่าเลี้ยงดูโดยไม่มีความผูกพันตามกฎหมาย ก็ไม่พอที่จะเรียกร้องค่าเสียหายได้ การให้การอุปการะเลี้ยงดูตามความสัมพันธ์ข้อเท็จจริง เพราะการอุปการะเป็นสิทธิของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้ตาย รวมถึงเรียกค่าเสียหายทางจิตใจเมื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งถูกละเมิดถึงตาย ญาติพี่น้อง สามีมภรรยา บิดาหรือบุตร ย่อมมีความเศร้าโศกเสียใจ ทุกข์ทรมานใจที่ต้องสูญเสียคนที่เขารักต้องจากไปก่อนเวลาอันสมควร ต้องสูญเสียหุ้นส่วนชีวิต ความรัก และสัมพันธ์ภาพในสังคม ต้องสูญเสียการได้รับการบริการจากสามี

หรือภริยาที่คอยปรนนิบัติให้ชีวิตมีความสุข และให้คำแนะนำ อบรมสั่งสอน ให้การศึกษาแก่นุตรตามหลักเป็นสิทธิหน้าที่ของผู้ตายให้กับผู้ที่อยู่ในความอุปการะ และสิทธิในการรับชำระหนี้ อุปการะอันเป็นสิทธิของผู้ที่อยู่ในความอุปการะ ก็ย่อมมีสิทธิเรียกร้องจากผู้ที่จะมรดกได้ รวมทั้งค่าเสียหายทางจิตใจ แต่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 443 บัญญัติให้เรียกค่าเสียหายไว้เฉพาะไม่ได้บัญญัติให้เรียกค่าเสียหายทางจิตใจ อันควรทดแทนให้กับบุคคลที่เป็นญาติใกล้ชิดและต้องพึ่งพาจากผู้ตาย ยังมีความเสียหายในกรณีละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในมาตรา 446 กฎหมายกำหนดความรับผิดให้ได้รับการทดแทนความเสียหายอันมิใช่เป็นตัวเงินในกรณีที่ทำให้เสียหายแก่ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ และความคิดเกี่ยวกับเพศที่กระทำต่อหญิงเท่านั้น กฎหมายมีขอบเขตที่จำกัดซึ่งไม่ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคมที่มีการล่วงละเมิดทางเพศทุกเพศทุกวัย ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล สิทธิในครอบครัว รวมทั้งมีการทำลายชื่อเสียงกันมาก และขยายวงกว้างออกไปได้อย่างรวดเร็ว ยังไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองความเสียหายทางจิตใจ การล่วงละเมิดดังกล่าวกลับเป็นประโยชน์แก่ผู้กระทำละเมิดที่ไม่ต้องชดใช้ค่าเสียหายทางจิตใจ ทั้งที่เป็นผลโดยตรงจากการกระทำละเมิด

ศาลไทยยังมีได้ยอมรับค่าเสียหายทางจิตใจ โดยเหตุผลที่ว่า ไม่มีกฎหมายบัญญัติให้เรียกร้องค่าเสียหายทางจิตใจได้ เป็นความเสียหายที่มีอยู่จริงโดยพหุดัชนี มีข้อจำกัด ทั้งที่การแพทย์ให้ความสำคัญทางด้านจิตใจจะต้องควบคู่กับร่างกาย ศาลใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 ในพิจารณาค่าเสียหายทางจิตใจ ซึ่งไม่แน่นอน ปัจจุบันค่าเสียหายทางจิตใจไม่สอดคล้องกับที่มนุษย์เผชิญอยู่ ความเสียหายทางร่างกายต้องคู่กับจิตใจ เพราะจิตใจก็ต้องได้รับการรักษาควบคู่กัน ทำให้รัฐต้องสูญเสียประชากรที่มีคุณภาพ เป็นภาระแก่สังคมและผู้ต้องเสียหายจากการกระทำละเมิด ไม่ได้รับการทดแทนที่เป็นธรรม

ร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.... ช่วยยกระดับมาตรฐานสังคมและคุณภาพชีวิตของคนให้สูงขึ้น และทำให้ภาคอุตสาหกรรมโดยรวมของประเทศเข้มแข็ง สามารถแข่งขันสู้กับต่างประเทศได้ ไม่นับมาตรการตอบโต้โดยอ้างว่าไม่ปลอดภัย ในโลกปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการผลิตและบริการ ในสังคมปัจจุบันระบบของความรับผิดในทางละเมิดจึงได้เปลี่ยนแปลงไปจากสังคมแบบทุนนิยมมาเป็นสังคมแบบสังคมนิยม กฎหมายจึงมีบทบาทในการควบคุมสังคม ความปลอดภัยในการบริโภคของประชาชนโดยตรง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกคน เพื่อให้ประชาชนได้มั่นใจในความปลอดภัยในชีวิตมากขึ้น กฎหมายความรับผิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจึงเพิ่มความรับผิดในความเสียหายทางจิตใจและค่าเสียหายในเชิงลงโทษ

แนวทางในการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจโดยมีหลักในการพิจารณา 3 กรณี คือ

1. Intentional Infliction of Emotional Distress

หลักเบื้องต้น การเจตนาหรือจงใจทำให้ได้รับความทุกข์ทรมานทางจิตใจ

1. เป็นการกระทำที่รุนแรงของจำเลย
2. จำเลยจงใจหรือละเลยก่อให้เกิดความเสียหายทางจิตใจ
3. โจทก์ได้รับความทุกข์ทรมานอย่างรุนแรงและได้รับความทุกข์ทรมานทางจิตใจ

อย่างมาก

4. เป็นความเสียหายที่แท้จริงและใกล้ชิดกับการกระทำรุนแรงของจำเลย ก่อให้เกิด

ความเสียหายทางจิตใจ

2. Negligent Infliction of Emotional Distress

หลักของการใช้ค่าเสียหายในกรณีประเภทก่อให้เกิดความเสียหายทางจิตใจ

1. จำเลยกระทำด้วยความจงใจ หรือประมาทเกินกว่าปกติ
2. โจทก์ได้รับความทุกข์ทรมานอย่างรุนแรงทางจิตใจ
3. การกระทำโดยจงใจหรือประมาทของจำเลย เป็นผลให้เกิดความทุกข์ทรมาน

ทางจิตใจอย่างรุนแรง

3. Wrongful Infliction of Emotional Distress upon a bystander

ส่วนประกอบสำคัญในการเรียกร้องค่าเสียหายในกรณีละเมิดกฎหมาย ทำให้เกิดความเสียหายทางจิตใจ

1. จำเลยกระทำโดยประมาทหรือสิ่งประดิษฐ์หรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย
2. ความตายหรือการได้รับบาดเจ็บเป็นผลมาจากการประมาท หรือสินค้าที่ไม่

ปลอดภัย

3. โจทก์เป็นสามีภริยา บิดามารดาหรือบุตรของผู้เสียหาย
4. โจทก์อยู่ในเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความบาดเจ็บนั้น หรืออยู่ในขณะเวลาที่เกิด

อุบัติเหตุหนึ่ง

ทุกชีวิตประกอบด้วยร่างกายและจิตใจ ร่างกายมีข้อจำกัดและต้องเสื่อมสภาพไปตามกาลเวลา แต่จิตใจนั้นเป็นสิ่งที่คงทนและถาวรยังมีความผูกพันห่วงหาอาทรไม่สิ้นสุด จิตใจจึงมีค่ายิ่งกว่าสิ่งใด แม้จะคำนวณเป็นตัวเงินไม่ได้ ก็ควรมีการทดแทน ยิ่งประชาธิปไตยของงามหยั่งรากลึกมากเท่าไร ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนก็ยิ่งได้รับการคุ้มครองมากยิ่งขึ้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 443 วรรคสอง กล่าวคือ ถ้ามิได้ตายทันที ค่าสินไหมทดแทน ได้แก่ ค่ารักษาพยาบาล ค่าเสียหายที่ต้องขาดประโยชน์ทำมาหาได้ รวมถึงค่าเสียหายทางจิตใจ หากผู้ถูกระงับละเมิดตายเสียก่อนฟ้องคดี ให้บิดามารดา สามีนภริยา หรือบุตรของผู้ตายฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายได้ รวมทั้งให้สิทธิในประโยชน์ของทรัพย์สิน เพื่อให้สิทธิในการดำเนินคดีของผู้ตายดำรงอยู่ เป็นสิทธิของผู้ตายก่อนตายที่เขาควรมีสิทธิเรียกได้ เพื่อให้สอดคล้องกับ Restatement (Second) of Torts § 926 (1979) กฎหมายอันว่าด้วยสิทธิของผู้ตาย อันหากจะมีชีวิตอยู่รอด (Survival of Tort Actions) ของประเทศสหรัฐอเมริกา และ Civil Liability Act 1961 ของประเทศอังกฤษ มาตรา 49 (1) (a) (ii) บัญญัติให้ศาลเป็นผู้พิจารณาค่าสินไหมทดแทน ความเสียหายทางจิตใจตามความเหมาะสมอันเป็นผลจากความตายที่ผู้ต้องพึงพาผู้ตายแต่ละคน ควรจะได้รับ และ Law Reform (Miscellaneous Provisions) Act 1934 มาตรา 1 บัญญัติให้ผู้ตายยังคงสิทธิไว้แม้จะไม่มีสภาพบุคคลแล้วก็ตาม รวมทั้งให้สิทธิในประโยชน์ของทรัพย์สินด้วย

2. ควรปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 443 วรรคสาม กล่าวคือ ถ้าเหตุที่ตายลงนั้น ทำให้บุคคลที่ต้องขาดไร้อุปการะความสัมพันธ์ตามข้อเท็จจริง ชอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนค่าขาดไร้อุปการะ รวมถึงค่าเสียหายทางจิตใจ ตามแนวทางคำพิพากษาศาลสูงประเทศญี่ปุ่นลงวันที่ 29 ตุลาคม 1914 เพราะบุคคลบางคนต้องมีหน้าที่ผู้อุปการะตามความสัมพันธ์ตามข้อเท็จจริง และ Fatal Accidents Act 1976 ของประเทศอังกฤษ อนุมาตรา (2) กฎหมายบัญญัติให้การกระทำละเมิดที่ทำให้ตาย ทายาทจะได้รับประโยชน์จากทรัพย์สิน และอนุมาตรา (3) กำหนดผู้อยู่ในความอุปการะ หมายถึง บุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้ตายตามความสัมพันธ์ใกล้ชิดตามลำดับ ทั้งที่ชอบด้วยกฎหมายและไม่ชอบด้วยกฎหมาย ได้แก่ สามีนภริยา บุคคลที่อยู่ในความอุปการะผู้อยู่อาศัยในบ้านเดียวกันขณะหรือก่อนตาย หรืออย่างน้อย 2 ปี ก่อนตาย ญาติของผู้ตาย ได้แก่ น้องสาว พี่สาว พี่ชาย น้องชาย ลุง ป้า น้า อา ของผู้ตาย และในมาตรา 1 A กำหนดตัวผู้รับประโยชน์ ได้แก่ สามีนภริยา บุตรผู้เยาว์ ถ้าผู้ตายเป็นผู้เยาว์ที่ไม่ได้สมรส ได้แก่ บิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 443 วรรคสาม กฎหมายรับรองเฉพาะผู้ขาดไร้อุปการะตามกฎหมายเท่านั้นที่มีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในการขาดไร้อุปการะ รวมถึงค่าเสียหายทางจิตใจด้วย เพราะผู้ที่ได้รับความกระทบกระเทือนทางจิตใจมากที่สุด คือ ผู้ที่ผูกพันและใกล้ชิดกับผู้ตายจริงๆ เท่านั้น และเพื่อให้เป็นแนวเดียวกับร่างพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ..... แม้ขณะนี้ยังค้างในชั้นพิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญ

วุฒิสภา ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวแสดงให้เห็นแนวโน้มการยอมรับให้มีการเรียกค่าเสียหายทางจิตใจได้ เพื่อให้กฎหมายเป็นภาวะวิสัย (objective) และเป็นธรรม

3. ควรปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 วรรคหนึ่ง โดยขยายความรับผิดชอบในกรณีละเมิดก่อความเสียหายต่อเกียรติยศชื่อเสียงในวิชาชีพ สิทธิในครอบครัว สิทธิส่วนบุคคล สิทธิในสภาพบุคคล และทรัพย์สินบางประเภท ให้เรียกค่าเสียหายอื่นอันมิใช่ตัวเงิน นอกจากในกรณีทำให้เสียหายแก่ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ และควรแก้ไขมาตรา 446 วรรคสอง ซึ่งกฎหมายบัญญัติให้หญิงที่ต้องเสียหายเพราะผู้ใดกระทำผิดอาญาเป็นทุณษีธรรมดา ควรแก้ไขจากคำว่า “หญิงที่ต้องเสียหาย” เป็นคำว่า “ผู้ที่ต้องเสียหาย” เพราะปัจจุบันรัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองให้ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกันและให้สอดคล้องกับหลักสากล อีกทั้งควรเพิ่มประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 วรรคสาม กล่าวคือ ถ้าผู้ถูกกระทำละเมิดตายเสียก่อนฟ้องคดี ให้บิดามารดา สามีภริยา หรือบุตรของผู้ตายฟ้องคดีได้และให้ถือว่าเป็นผู้เสียหาย” ให้มีความชัดเจน ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคมทั้งในปัจจุบันและในอนาคต นอกจากนี้เพื่อให้เป็นที่ประจักษ์ว่าได้มีการรับรองและคุ้มครองสิทธิอื่นๆ แล้ว อีกทั้งเพื่อเป็นการเยียวยาผู้เสียหายให้ได้รับความเป็นธรรมมากขึ้น

4. ควรปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 โดยเพิ่มคำว่า “จิตใจ” เป็นว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อผู้อื่น โดยผิดกฎหมาย ให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่จิตใจก็ดี ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” เพราะทางการแพทย์ได้ยอมรับว่า การมีสุขภาพที่ดีจะต้องมีการดูแลรักษาทั้งทางร่างกายและจิตใจควบคู่กัน หากกฎหมายไม่คุ้มครองทางจิตใจก็เท่ากับปฏิเสธการสาธารณสุข ทั้งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 กฎหมายได้บัญญัติให้มีการเยียวยาอันตรายทางจิตใจให้กับผู้เสียหาย โดยให้ผู้เสียหายในคดีอาญายื่นคำร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้อง จึงควรบัญญัติให้ชัดเจนในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 เพื่อจะได้ไม่ต้องตีความ

Draft

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- จรัญ ภักดีธนากุล. (2548). **กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน**. สำนักอบรมศึกษากฎหมาย
แห่งเนติบัณฑิตยสภา กรุงเทพฯ: จีรรัชการพิมพ์.
- จิตติ ดิงศภัทย์. (2523). **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 345-452 ว่าด้วย
มูลแห่งหนี้** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (2539). **กฎหมายอาญาภาค 2 และภาค 3** (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ:
กรุงสยามพรินต์ติ้งกรุ๊ป.
- จิตติ ดิงศภัทย์ และยล ธาภิกุล. (2503). **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 241-452**.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยพิทยา.
- จี๊ด เศรษฐบุตร. (2539). **หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- ประจักษ์ พุทธิสมบัติ. **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิดและจัดการงานนอกสั่ง**.
กรุงเทพฯ: ศรีสมบัติการพิมพ์.
- พจน์ ปุษปาคม. (2530). **ละเมิด สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา**. กรุงเทพฯ:
กรุงสยามการพิมพ์.
- เพ็ง เพ็งนิตติ. (2545). **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด ความรับผิด
ทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:
ศรีบรรจุกิจส์สเตชันนารี.
- ไพจิตร บุญญพันธุ์. (2538). **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด**
(พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แสวงสุทธิการพิมพ์.
- _____. (2546). **กฎหมายเปรียบเทียบไทยกับประมวลกฎหมายนานาประเทศ** (พิมพ์ครั้งที่ 4).
กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ร. แลงกาด์. (2526). **ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย (กฎหมายเอกชน) คำสอนชั้นปริญญาโท**
พุทธศักราช 2478 (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- รองพล เจริญพันธุ์. (2529). **นิติปรัชญา** (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักพิมพ์.

- วารี นาสกุล. (2518). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด จัดการงานนอกสั่ง
ลาภมิควรได้. กรุงเทพฯ: มงคลการพิมพ์.
- เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว., (2505). ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 1
(ภาค 1-2). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุขุม ศุภนิติย์. (2544). คำอธิบายกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- แสวง บุญเฉลิมวิภาส. (2543). ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- โสภณ รัตนากร. (2545). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้. กรุงเทพฯ:
นิติบรรณการ.
- อนันต์ จันทโรภากร. (2547). กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้า
ที่ขาดความปลอดภัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เด็อนตุลา.

บทความ

- “ความเสียหายทางจิตใจ.” (2547, 29 มีนาคม). โปสทูเดย์. หน้า A 10.
- คัมภีร์ แก้วเจริญ. (2526, กุมภาพันธ์). “ค่าเสียหายในคดีละเมิด.” วารสารกฎหมาย, 7, 3.
หน้า 27-28, 31-39.
- จิตติ ดิงศภัทย์ และรองพล เจริญพันธุ์. (2520). “ทัศนะจากคำพิพากษาศาลฎีกา.” วารสารนิติศาสตร์,
9, 3. หน้า 192-193.
- ธาดา ธรรมธร และสุริย์พร ตะเกาพงษ์. (2547, 16 กันยายน). สัมภาษณ์พิเศษจรัญ ภักดีธนากุล .
เลขานุการประธานศาลฎีกา. “Product Liability Law: กลไกยกระดับมาตรฐาน
สังคมไทย.” วารสารข่าวกฎหมายใหม่, 2, 36. หน้า 35-36.
- พิศวาท สุคนธ์พันธุ์. (2524). “ความเสียหายทางจิตใจตามกฎหมายระบบคอมมอนลอร์.”
วารสารนิติศาสตร์, 12, 2. หน้า 166-169.
- เมธี ศรีอนุสรณ์. (2549, กุมภาพันธ์). “ผู้เสียหาย: เรียกค่าเสียหายโดยไม่ต้องฟ้อง?.” สัมภาษณ์พิเศษ
ชาญณรงค์ ปราณจิตต์. รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา. วารสารข่าวกฎหมายใหม่.
3, 68. หน้า 4-11.
- รววิทย์ ฤทธิพิศ. (2535, กรกฎาคม-สิงหาคม). “สื่อมวลชนกับกฎหมายว่าด้วยสิทธิในชีวิตส่วนตัว.”
ดุลพาท, 39, 4. หน้า 82, 85.
- “สลด นร.สาว ม.3 โคนโทรม มะเร็งคร่าชีวิต.” (2549, 8 กันยายน). ไทยรัฐ. 57, 17762. หน้า 1, 13.

อำนาจ อินทุภูมิ. (2506, ตุลาคม). "ชีวิตคนกับค่าสินไหมทดแทน." **บทบัญญัติ**, เล่ม 21, ตอน 4.
หน้า 905-907.

เอกสารอื่นๆ

มานิตย์ วงศ์เสรี, วรรณชัย บุญบำรุง, พินัย ฅ นคร, สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ์ และอิงอร จินตนาเลิศ.
(2543, ตุลาคม-2544, เมษายน). ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้า
(**Product Liability**) (รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์). หน้า 28, 41, 71.

วิทยานิพนธ์

ณัฐวุฒิ วรรณวานิช. (2538). การกำหนดค่าสินไหมทดแทนเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายเนื่องจากการกระทำละเมิด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นवलพรรณ จ้าวสุวรรณ. (2517). ค่าเสียหายทางศีลธรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาต่างประเทศ

BOOKS

Amdursky. (1963). **The Interest in Mental Tranquillity**. London: 13 Buffalo L.

Bromberg & Brody. (1971). **Psychiatry and the Law of personal Injury**. XXI De Paul.

Contan. (1957). **Psychosomatic Injury, Traumatic Psychoneurosis and Law**.
6 Cleveland-Marshall.

De Becker. (1921). **The Principles and Practice of The Civil Code of Japan (Volume 1)**.
London: Butter Worth & Co., Bell Yard, Temple Bar.

Edward J. Kionka. (1999). **Torts in a nutshell**. United States of America: West Group.

Fowler V. Harper and Fleming James, Jr. (1956). **The Law of Torts (Volume 2)**.
Boston: Little, Brown and Company.

John Cook. (2003). **Law of Tort** (6 th ed.). Great Britain: Henry Ling Ltd.

Mark Lunney and Ken Oliphant. (2000). **Tort Law Text and Materials**. New York:
United States: Oxford University Press.

Page Keeton, Robert E.Keeton. (1977). **Cases And Materials on The Law of Torts**
(2 nd ed.). United States of America: ST. Paul, Minn. West Publishing.

Street. (1977). **The Law of Tort** (6 th ed.). London: Butter worth.

ELECTRONIC SOURCES

Jury: Merck negligent. July 11,2006, form [money.com. com/2005/08/19/news/fortune 500/
vixx/-43k](http://money.com.com/2005/08/19/news/fortune%20500/vixx/-43k).

Legal information institute. July 9, 2006, form
http://www.law.cornell.edu/nyctap/I93_0071htm.

The Latest from Craig Smith's Blog. July 9,2006, form <http://www.craigsmithsblog.com/>

The Law Commission. Item 2 of the sixth Program of Law Reform : Damages. July 9, 2006
form [http:// www. lawcom. gov. uk/ docs/ lc 247 pdf](http://www.lawcom.gov.uk/docs/lc247.pdf).

The Law Reform Commission 1998. Consultion paper on Aggravated, Exemplary and
Restitutionry Damages. June 8,2006 , Form [http://www. Lawreform. ie/
publication/ data/ lrc97/ lrc/ lrc_97. html](http://www.Lawreform.ie/publication/data/lrc97/lrc/lrc_97.html).

The Law Reform Commission LRC60-2000 . Consultion paper on Aggravated, Exemplary and
Restitutionry Damages. June 8,2006, form [http://www. Lawreform. ie/publication/
data/ lrc97/ lrc/ lrc_97. html](http://www.Lawreform.ie/publication/data/lrc97/lrc/lrc_97.html).

Torts CapsuleSummary.Chapter21. July 9, 2006, form [http://www.lexisnexis.com/lawschcl/
study/html/Torts/ torts01.htm](http://www.lexisnexis.com/lawschcl/study/html/Torts/torts01.htm).

United States Court of Appeals for The eighth circuit. June 9,2006, form [case law. lp. findlaw.
com/data 2/ circs/8 th/032582 p.pdf](http://case.law.lp.findlaw.com/data2/circs/8th/032582.p.pdf).

Draft

ภาคผนวก

LAW REFORM (MISCELLANEOUS PROVISIONS) ACT 1934**1. Effect of death on certain causes of action.**

(1) Subject to the provisions of this section, on the death of any person after the commencement of this Act all causes of action subsisting against or vested in him shall survive against, or, as the case may be, for the benefit of, his estate. Provided that this subsection shall not apply to causes of action for defamation .

(1A) The right of a person to claim under section 1A of the Fatal Accidents Act 1976 (bereavement) shall not survive for the benefit of his estate on his death.

(2) Where a cause of action survives as aforesaid for the benefit of the estate of a deceased person, the damages recoverable for the benefit of the estate of that person:-

(a) shall not include-

(i) any exemplary damages;

(ii) any damages for loss of income in respect of any period after that person's death;]

(b)

(c) where the death of that person has been caused by the act or omission which gives rise to the cause of action, shall be calculated without reference to any loss or gain to his estate consequent on his death, except that a sum in respect of funeral expenses may be included.

(3)

(4) Where damage has been suffered by reason of any act or omission in respect of which a cause of action would have subsisted against any person if that person had not died before or at the same time as the damage was suffered, there shall be deemed, for the purposes of this Act, to have been subsisting against him before his death such cause of action in respect of that act or omission as would have subsisted if he had died after the damage was suffered.

(5) The rights conferred by this Act for the benefit of the estates of deceased persons shall be in addition to and not in derogation of any rights conferred on the dependants of deceased persons by the Fatal Accidents Act 1976 ... and so much of this Act as relates to causes of action against the estates of deceased persons shall apply in relation to causes of action under the said

Act as it applies in relation to other causes of action not expressly excepted from the operation of subsection (1) of this section.

(6) In the event of the insolvency of an estate against which proceedings are maintainable by virtue of this section, any liability in respect of the cause of action in respect of which the proceedings are maintainable shall be deemed to be a debt provable in the administration of the estate, notwithstanding that it is a demand in the nature of unliquidated damages arising otherwise than by a contract, promise or breach of trust.

D
P
U

FATAL ACCIDENTS ACT 1976**1. Right of action for wrongful act causing death.**

(1) If death is caused by any wrongful act, neglect or default which is such as would (if death had not ensued) have entitled the person injured to maintain an action and recover damages in respect thereof, the person who would have been liable if death had not ensued shall be liable to an action for damages, notwithstanding the death of the person injured.

(2) Subject to section 1A(2) below, every such action shall be for the benefit of the dependents of the person ("the deceased") whose death has been so caused.

(3) In this Act "dependent" means-

- (a) the wife or husband or former wife or husband of the deceased;
- (b) any person who-
 - (i) was living with the deceased in the same household immediately before the date of the death; and
 - (ii) had been living with the deceased in the same household for at least two years before that date; and
 - (iii) was living during the whole of that period as the husband or wife of the deceased;
- (c) any parent or other ascendant of the deceased;
- (d) any person who was treated by the deceased as his parent;
- (e) any child or other descendant of the deceased;
- (f) any person (not being a child of the deceased) who, in the case of any marriage to which the deceased was at any time a party, was treated by the deceased as a child of the family in relation to that marriage;
- (g) any person who is, or is the issue of, a brother, sister, uncle or aunt of the deceased.

(4) The reference to the former wife or husband of the deceased in subsection (3)(a) above includes a reference to a person whose marriage to the deceased has been annulled or declared void as well as a person whose marriage to the deceased has been dissolved.

(5) In deducing any relationship for the purposes of subsection (3) above-

(a) any relationship by affinity shall be treated as a relationship of consanguinity, any relationship of the half blood as a relationship of the whole blood, and the stepchild of any person as his child, and

(b) an illegitimate person shall be treated as the legitimate child of his mother and reputed father.

(6) Any reference in this Act to injury includes any disease and any impairment of a person's physical or mental condition.

1A. Bereavement.

(1) An action under this Act may consist of or include a claim for damages for bereavement.

(2) A claim for damages for bereavement shall only be for the benefit-

(a) of the wife or husband of the deceased; and

(b) where the deceased was a minor who was never married-

(i) of his parents, if he was legitimate; and

(ii) of his mother, if he was illegitimate.

(3) Subject to subsection (5) below, the sum to be awarded as damages under this section shall be £7,500.

(4) Where there is a claim for damages under this section for the benefit of both the parents of the deceased, the sum awarded shall be divided equally between them (subject to any deduction falling to be made in respect of costs not recovered from the defendant).

(5) The Lord Chancellor may by order made by statutory instrument, subject to annulment in pursuance of a resolution of either House of Parliament, amend this section by varying the sum for the time being specified in subsection (3) above.

2. Persons entitled to bring the action.

(1) The action shall be brought by and in the name of the executor or administrator of the deceased.

(2) If-

(a) there is no executor or administrator of the deceased, or

(b) no action is brought within six months after the death by and in the name of an executor or administrator of the deceased, the action may be brought by and in the name of all or any of the persons for whose benefit an executor or administrator could have brought it.

(3) Not more than one action shall lie for and in respect of the same subject matter of complaint.

(4) The plaintiff in the action shall be required to deliver to the defendant or his solicitor full particulars of the persons for whom and on whose behalf the action is brought and of the nature of the claim in respect of which damages are sought to be recovered.

3. Assessment of damages.

(1) In the action such damages, other than damages for bereavement, may be awarded as are proportioned to the injury resulting from the death to the dependents respectively.

(2) After deducting the costs not recovered from the defendant any amount recovered otherwise than as damages for bereavement shall be divided among the dependents in such shares as may be directed.

(3) In an action under this Act where there fall to be assessed damages payable to a widow in respect of the death of her husband there shall not be taken into account the re-marriage of the widow or her prospects of re-marriage.

(4) In an action under this Act where there fall to be assessed damages payable to a person who is a dependent by virtue of section 1(3)(b) above in respect of the death of the person with whom the dependent was living as husband or wife there shall be taken into account (together with any other matter that appears to the court to be relevant to the action) the fact that the dependent had no enforceable right to financial support by the deceased as a result of their living together.

(5) If the dependents have incurred funeral expenses in respect of the deceased, damages may be awarded in respect of those expenses.

(6) Money paid into court in satisfaction of a cause of action under this Act may be in one sum without specifying any person's share.

4. Assessment of damages; disregard of benefits.

In assessing damages in respect of a person's death in an action under this Act, benefits which have accrued or will or may accrue to any person from his estate or otherwise as a result of his death shall be disregarded.

5. Contributory negligence.

Where any person dies as the result partly of his own fault and partly of the fault of any other person or persons, and accordingly if an action were brought for the benefit of the estate under the Law Reform (Miscellaneous Provisions) Act 1934 the damages recoverable would be reduced under section 1(1) of the Law Reform (Contributory Negligence) Act 1945, any damages recoverable in an action under this Act shall be reduced to a proportionate extent.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล

สินีกันต์ สิทธิเวชเดช

ประวัติการศึกษา

2548 เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมาย
แห่งเนติบัณฑิตยสภา

2546 ประกาศนียบัตรหลักสูตรวิชาว่าความ

สำนักฝึกอบรมวิชาว่าความแห่งสภาทนายความ

2545 นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน

ทนายความ สำนักกฎหมาย สินีกันต์

ประสบการณ์

รับจ้างตัดเสื้อสตรี ประมาณ 25 ปี ตำแหน่งเจ้าของร้าน